తతస్సన్ధ్యాయామాసన్నాయాం "సన్ధాత్ర త్వేన సర్వేషాం సన్ధ్యా" ఇతి పరికీర్తితమ్భగవన్తముపాసితుఞ్జిగమిషుః శ్రీహరిర్హరిర్హరిరితి కీర్తయన్ శయనాదుత్థాయ-"ఓన్నమః క్షితిధరాయ" ఇతి మన్త్రేణ క్షితిధరమ్మహావరాహమనుధ్యాయన్ వామపాదమ్భూమావిన్యస్య-"నమోఽస్తు ప్రియదత్తాయై తుభ్యన్దేవివసున్ధరే । త్వమ్మాతా సర్వలోకానామ్పాదస్పర్శం క్షమస్వమే" ॥ ఇతి భువమ్ప్రపద్య-పదక్రమాన్కుర్వన్, "విష్ణోః క్రమోస్యభిమాతిహా గాయత్రేణ ఛన్దసా పృథివీ మనువిక్రమే నిర్భక్తస్సయన్ద్విష్మోవిష్ణోః క్రమోస్యభిశస్తిహా త్రైష్టుభేన ఛన్దసాన్తరిక్ష మనువిక్రమేనిర్భక్తస్సయన్ద్విష్మోవిష్ణోః క్రమోస్యరాతీయతోహన్తా జాగతేన ఛన్దసా దివమనువిక్రమే నిర్భక్తస్సయన్ద్విష్మోవిష్ణోః క్రమోసిశత్రూయతో హన్తానుష్టుభేన ఛన్దసా దిశోనువిక్రమే నిర్భక్తస్సయన్ద్విష్మః" ఇతి పాదేన్ద్రియాధిదైవతం, త్రివిక్రమం, ధ్యాయేత్ ॥

మలమూత్రోత్సర్జనవిధిః.

తతస్స్నానీయతిలాక్షతదర్భవస్త్రాదిదృష్టాదృష్టార్థం స్నానోపకరణం సర్వం సమ్భృత్య-తమస్తిరోహితదుష్టజన్తుపలాయనార్థం వైణవదణ్డం సఙ్గృహ్య-నిర్గమమార్గం సఞ్చాల్య-కేశవమనుధ్యాయన్, సఙ్కీర్తయన్, గృహాన్నిర్గత్య-విశుద్ధదేశే నిక్షిప్త స్నానోపకరణః, స్వాశ్రమాదిభ్యో నైరృత్యాన్దిశి ద్విత్రేషుపాతప్రమితామ్భువమతిక్రమ్య - క్రిమికీటాద్యదూషితాః, ఆఖు

కృష్ట, హలోత్ఖాత, కూలస్థ, శర్కరామేధ్యసంయుక్త, పరశౌచశిష్ట, ఊషర,వల్మీక, జలమధ్యస్థ, స్వగృహస్థిత, సికతా, పాంసు, కర్దమవ్యతిరిక్తామృదస్సఙ్గృహ్య-శౌచస్థలే, యత్ర క్వచిద్వా నిధాయ - సన్త్యక్తపాదుకస్సన్,సుదూరఙ్గత్వా, త్రిః కరధ్వనిఙ్కృత్వా-ఉత్తరీయేణ శిరః ప్రావృత్య-నివీతమ్బ్రహ్మసూత్రన్దక్షిణకర్ణే ఆవేష్ట్య - ఘ్రాణమాస్యఞ్చోత్తరీయేణ ప్రచ్ఛాద్య-అయాజ్ఞియైశ్శుష్కైస్తృణైః పర్ణైర్వా భూమిమాచ్ఛాద్య-దివాసన్ధ్యయోశ్చోదఙ్ముఖః, రాత్రౌ దక్షిణాముఖః, మౌనాది నియమయుక్తః, దేవాలయ, నదీ, గో, బ్రాహ్మణ, అగ్ని, సూర్య, చన్ద్ర, నక్షత్ర, వాయ్వశ్వత్థాద్యనభిముఖః, ఆరామ,ఉద్యాన, తులసీవన, సస్య, శ్మశాన,ఊషర, వల్మీక, గిరి, దుర్గ, గర్త, క్షేత్ర, ఖలాధ్వామేధ్యసికతాచ్ఛాయా; గుల్మ, చత్వర, వారి, కృష్ట, గోష్ఠ, వృక్షమూల, దర్భమూల,తటాకాబ్ధి, నదీతట,గోమయ,యజ్ఞశాలా,శాద్వల గృహాఙ్గణ,పాషాణరన్ధ్ర, కీటాదిజన్తు దేశవ్యతిరిక్తే;గో, స్త్రీ, ద్విజ, దేవాలయానామసన్నిధౌ, వామహస్తేన మేహనఙ్గృహీత్వా, విణ్మూత్రే పరిత్యజేత్-చిరకాలన్తత్రనతిష్ఠేత్-స్వమలన్నపశ్యేత్-న ష్ఠీవేత్-నోచ్ఛ్వసేత్-ఆర్ద్రవాససా మలమూత్రే న విసృజేత్-అయాజ్ఞియకాష్ఠాదినా పురీషలేపం వామహస్తేననిఘర్షయేత్-

---

శౌచవిధిః

దక్షిణేన హస్తేన పూర్వస్థాపితామ్మృదఙ్గృహీత్వా - శౌచస్థలఙ్గత్వా-గుదలిఙ్గపాదహస్తశౌచార్థం, పూర్వస్థాపితాం, తదాస్థాపితాం వా మృదఞ్చతుర్ధా విభజ్య-స్థాపయిత్వా-ఉదఙ్ముఖః, పరిచారకేణోద్ధృతజలప్రక్షేపపూర్వకం శౌచఙ్కుర్యాత్-ఉద్ధృతతోయాభావే, తటాకాదౌ శౌచఙ్కుర్యాత్-నదీషు భగవత్తీర్థేషు చ నకదాచిచ్ఛౌచఙ్కుర్యాత్-తటాకాదౌ బాహ్యామృత్తికాం,నాహరేత్-ఆకూర్పరాదామణిబన్ధాద్వా జలా

న్మృదమాహృత్య-శోధితే తీరే నిక్షిప్య-జలస్యారత్నిమాత్రాత్పరతః స్థలే స్థిత్వా-దివాసన్ధ్యయోశ్చోదఙ్ముఖః, రాత్రౌ దక్షిణాముఖః,సవ్యఙ్కరమన్తర్జాను ఇతరఙ్కరమ్బహిర్జానుకృత్వా-మృదన్దక్షిణకరేణగృహీత్వా-వామకరేక్షిప్త్వా-గుదమ్మేహనఞ్చ విశోధయేత్ -మూత్రపురీషయోర్యుగపత్ప్రవృత్తౌ పురీషస్యప్రథమమ్-క్రమేణ ప్రవృత్తౌ,యథాక్రమం శౌచఙ్కుర్యాత్ - అత్ర విణ్మూత్రయోస్సాహిత్యేపఞ్చమృత్తికాభిర్మూత్రశౌచఙ్కుర్యాత్ -పఞ్చదశభిర్ద్వాదశభిర్వా గుదశౌచఙ్కుర్యాత్ -గుదలిఙ్గాన్యతర శౌచానన్తరం, పఞ్చభిష్షడ్భిర్వామృత్తికాభిర్వామహస్తం,ప్రక్షాళ్య-అనన్తరమన్యశౌచఙ్కుర్యాత్ -మూత్రశౌచే, ఆర్ద్రామలకమాత్రామృత్తికాః, గుదశౌచేప్రథమామృత్తికాప్రసృతిమాత్రా,ద్వితీయా తృతీయా చ,తదర్ధపరిమాణా-ఇతరాస్తు ఆర్ద్రామలకద్విగుణాః,తత్సమావా-సర్వత్ర గుదలిఙ్గశౌచేషు ప్రతిమృత్తికం, అన్తరాన్తరా వామహస్తం, మృజ్జలాభ్యాంప్రక్షాళయేత్ - యావన్మృల్లేపోనాపైతి తావద్దక్షిణేన పాణినా ఆపోదేయాః-కట్యాదామలసమ్బన్ధశఙ్కాయాం సప్తమృత్తికా దేయాః-ఉత్థాయ-వామఙ్కరన్దశభిః, పాదా ప్రత్యేకం సప్తభిః, సంహతకరా దశభిః సప్తభిర్వా శోధయేత్ -మూత్రమాత్ర ప్రవృత్తౌ పఞ్చభిస్త్రిభిర్వా మృత్తికాభిర్లిఙ్గశౌచఙ్కుర్యాత్ -వామహస్తే పఞ్చ, హస్తయోస్త్రిస్రోమృదోదేయాః-తతోనఖశోధనఙ్కృత్వా-శౌచదేశమ్ప్రక్షాళయేత్ -అజ్ఞానతశ్శుక్లోత్సర్గేతు మూత్రశౌచాద్ద్విగుణమ్, -ఇదమహశ్శౌచమ్ - అహశ్శౌచాపేక్షయారాత్రావర్ధమ్;పథిపాదః. స్త్రీణామర్ధమ్-బ్రహ్మచారిణోద్విగుణమ్-వానప్రస్థయత్యోశ్చతుర్గుణమ్-యథాశక్త్యాతురస్య-ఏవం, ధర్మశాస్త్రోద్యుక్తస్వవర్ణాశ్రమావస్థాద్యనుగుణదృష్టాదృష్టార్థమృత్సఙ్ఖ్యావర్ణపరిమాణాది నియమవత్ గన్ధలేపక్షయకరమర్శఃపీడారహితం శౌచఙ్కుర్యాత్ - అన్యతోగత్వా-కరౌపాదౌ ప్రక్షాళ్య-ఆసీనోవామభాగే మూత్రోత్సర్గేచతురష్షడ్వా, పురీ

షేష్టా ద్వాదశ వా గణ్డూషాన్ కృత్వా-ఉపవీతీ-మూత్రోత్సర్గే ద్విరాచామేత్-ఉభయోత్సర్గే త్రిరాచామేత్.

ఆచమనవిధిః.

శుచౌ దేశే కుక్కుటాసనసంస్థితః, బాహుద్వయం, జాన్వన్తరే కృత్వా-ప్రాఙ్ముఖ ఉదఙ్ముఖో వా వాగ్యతః-దక్షిణహస్తతలం, గోకర్ణాకారఙ్కృత్వా-వామహస్తేన జలం స్పృశన్, దేవతీర్థేన *మాషమగ్నాఞ్జలమాదాయ-"ఓం అచ్యుతాయ నమః" "ఓం అనన్తాయనమః" "ఓం గోవిన్దాయనమః" ఇతి నిశ్శబ్దం హృదయఙ్గమం ప్రతిమన్త్రం †బ్రహ్మతీర్థేన పిబేత్ - అఙ్గుష్ఠమూలేన అపస్పృష్ట్వా - ఓష్ఠద్వయం ద్విః పరిమృజ్య-తదఙ్గుష్ఠమూలం. పునః ప్రక్షాళ్య-అఙ్గుష్ఠాగ్రేణ "ఓం కేశవాయనమః" ఇతి దక్షిణకపోలమ్, "ఓం నారాయణాయనమః" ఇతి వామకపోలమ్-సాఙ్గుష్ఠానామికయా, "ఓం మాధవాయనమః" ఇతి దక్షిణనేత్రమ్, "ఓం గోవిన్దాయనమః" ఇతి వామనేత్రమ్-సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యా, "ఓం విష్ణవేనమః" ఇతి దక్షిణనాసికామ్, "ఓం మధుసూదనాయనమః" ఇతి వామనాసికామ్-సాఙ్గుష్ఠకనిష్ఠికయా, "ఓం త్రివిక్రమాయనమః" ఇతి దక్షిణశ్రోత్రమ్, "ఓం వామనాయనమః" ఇతి వామశ్రోత్రమ్-సాఙ్గుష్ఠమధ్యమయా, "ఓం శ్రీధరాయనమః" ఇతి దక్షిణభుజమూలమ్, "ఓం హృషీకేశాయనమః" ఇతి వామభుజమూలమ్-కేవలాఙ్గుష్ఠేన "ఓం పద్మనాభాయనమః" ఇతి నాభిమ్-తలేన హృదయఞ్చ సంహతాభిస్సర్వాఙ్గుళీభిః, "ఓం దామోదరాయనమః" ఇతి మూర్ధానఞ్చ ప్రత్యఙ్గముదకస్పర్శపూర్వకం స్పృశేత్.

---

† అఙ్గుష్ఠంవినా సర్వ్యేనామఙ్గుళీనామగ్రేణ. * హస్తతలమధ్యరేఖాతస్స్యామూలేన

పాదౌ ప్రక్షాళ్య-ద్విరాచమ్య-వస్త్రప్రావృతశిరాః, ప్రాఙ్ముఖోవా పూర్వోత్తరదిగ్భాగాభిముఖోవా, కుక్కుటాసనసంస్థితః-అన్తర్జానుకరః-శాల్మలి, అశ్వత్థ, కోవిదార, శమీ, క్రముక, పాలాశ, మోచా, కార్పాస, కుశ, నారికేళ, విభీతక, దర్భాన్ వర్జయిత్వా-అర్క, న్యగ్రోధ, ఖదిర, కరఞ్జమూల, కకుభమూల, అపామార్గ. నిమ్బ, జమ్బ్వామ్ర, క్షీరయుక్త కణ్టకయుక్త కాష్ఠానామన్యతమ దన్తకాష్ఠాని, షోడశాఙ్గులదీర్ఘాణి ద్వాదశాఙ్గులాని వా వక్రగ్రన్థిరహితాని, కనిష్ఠికాగ్రవత్స్థూలాని "ఆయుర్బలం యశోవర్చః ప్రజాప్పశువసూనిచ । బ్రహ్మప్రజ్ఞాఞ్చ మేధాఞ్చ త్వన్నో దేహి వనస్పతే" ఇతి మన్త్రేణాభిమన్త్ర్య-గృహీత్వా, ప్రక్షాళ్య, "దన్తధావనమన్త్రస్య మార్కణ్డేయఋషిః, అనుష్టుప్ఛన్దః, వనస్పతిర్దేవతా" ఇతి శిరోజిహ్వాహృదయేషున్యస్య-"దన్తధావనే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా తేనైవమన్త్రేణ దన్తధావనఙ్కుర్యాత్ -కాష్ఠాలాభే తత్తత్పర్ణాని తృణం వాగృహ్ణీయాత్ -వామభాగాధోదేశమారభ్య ప్రాదక్షిణ్యేన దన్తధావనం, జిహ్వానిర్లేఖనఞ్చ కుర్యాత్ - దన్తకాష్ఠమ్ప్రక్షాళ్య-నైరృత్యాం శుద్ధదేశే నిరస్య-షోడశగణ్డూషాన్ కృత్వా-ప్రతిపత్పర్వషష్ఠీచతుర్దశ్యేకాదశ్యష్టమీషు త్రిజన్మసుచ కాష్ఠేనదన్తధావనన్నకుర్యాత్ - ఏకాదశ్యమావాస్యయోస్తు, జమ్బ్వా, ప్లక్షామ్రపర్ణాన్యేవ గృహ్ణీయాత్ -నాస్యత్ -శ్రాద్ధదినేతైరపి న కుర్యాత్ -తృణపర్ణాదీనామప్యభావే, ద్వాదశగణ్డూషాన్ కుర్యాత్ -గోష్ఠే, దేవాలయే నద్యాం, శ్మశానే, శుచిస్థలే, సలిలే, యజ్ఞశాలాయాం, దన్తధావనం న కుర్యాత్ -గణ్డూషకాలే తర్జన్యా దన్తశోధనం న కుర్యాత్ -తత్తోయఞ్చ న పిబేత్ -ద్విరాచామేత్ .

భగవచ్ఛాస్త్రోక్త స్నానవిధిః.

తతో భగవద్భాగవతాధిష్ఠితస్తీర్థఙ్గత్వా-తీరం సంశోధ్య-మృద్వారిభిస్సంప్రక్షాళితపాణిపాదః, సమాచమ్య-ప్రాఙ్ముఖ ఉదఙ్ముఖో వా ఆసీనః, పవిత్రపాణిః త్రిః ప్రాణానాయమ్య.

ప్రాణాయామవిధిః—కనిష్ఠానామికాభ్యాం వామనాసికాం రుద్ధ్వా-దక్షిణనాసయాన్తస్థం వాయుం తూష్ణీం బహిర్విసృజ్య-అఙ్గుష్ఠేన దక్షిణనాసికాం సమ్యగ్రుద్ధ్వా-వామనాసయా వాయుమాపూర్య-అఙ్గులీభిస్తాభిరేవ నాసికాద్వయం రుద్ధ్వా-ఓష్ఠాభ్యామాస్యమ్బధ్వా-దృష్టీ సమ్యఙ్నిమీల్య మౌనమాచరన్, హృత్పఙ్కజే శ్రియఃపతిన్ధ్యాయన్, "ఓం భూః, ఓంభువః, ఓగ్ంసువః, ఓమ్మహః, ఓంజనః, ఓంతపః, ఓగ్ంసత్యమ్, ఓంతత్సవితుర్వరేణియం భర్గోదేవస్యధీమహి, ధియోయోనః ప్రచోదయాత్, ఓమాపోజ్యోతీరసోఽమృతంబ్రహ్మభూర్భువస్సువరోమ్" ఇతి ప్రణవసహితసప్తవ్యాహృతిసహితాం సప్రణవాంగాయత్రీంసశిరస్కాం త్రిర్మనసాజపిత్వా-దక్షిణనాసయా వాయుం శనైశ్శనైర్విసృజేత్.

అఞ్జలిమ్బధ్వా "అస్మద్గురుభ్యోనమః" ఇతి గురుపరమ్పరాస్మరణపూర్వకం "శ్రీమాన్వేఙ్కటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ । వేదాన్తాచార్యవర్యోమే సన్నిధత్తాం సదా హృది ॥ గురుభ్యస్తద్గురుభ్యశ్చ నమోవాకమధీమహే । వృణీమహేచ తత్రాద్యౌదమ్పతీ జగతామ్పతీ ॥ శ్రీమన్నభీష్టవరద త్వామస్మి శరణఙ్గతః । స్వశేషభూతేన మయా స్వీయైస్సర్వపరిచ్ఛదైః । విధాతుమ్ప్రీతమాత్మానన్దేవః ప్రక్రమతే స్వయమ్ । శుక్లామ్బరధరం విష్ణుం శశివర్ణఞ్చతుర్భుజమ్ । ప్రసన్నవదనన్ధ్యాయేత్సర్వవిఘ్నోపశాన్తయే ॥ యస్యద్విరదవక్త్రాద్యాః పారిషద్యాః పరశ్శతమ్ । విఘ్నన్నిఘ్నన్తి

సతతంవిష్వక్సేనస్తమాశ్రయే॥ హరిరోమ్ తత్ ''ఇత్యుక్త్వా దక్షిణజానూప
రిదక్షిణోత్తరకరౌ పాణీకృత్వా॥ ''శ్రీగోవిన్దగోవిన్దగోవిన్ద'' ఇత్యారభ్యతత్తద్వర్ష,
అయన,ఋతు,మాస,తిథి,వారాదికముక్త్వా 'అస్యాం,శుభతిథౌ,శ్రీభగవదా
జ్ఞయా,భగవత్ప్రీత్యర్థం,కర్మణ్యతాసిద్ధ్యర్థం, అస్మిన్ తీర్థే,అస్యాం నద్యాం
వా,ప్రాతస్స్నానమహఙ్కరిష్యే'' ఇతి సఙ్కల్ప్య-''కృతఞ్చకరిష్యామి భ
గవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసు
దేవపాదారవిన్దార్చనేన ప్రాతస్స్నానాఖ్యేన భగవత్కర్మణా భగవన్తంవా
సుదేవమర్చయిష్యామి'' ఇతి సఙ్కల్ప్య-''భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ
భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసుదేవ
స్య'' ఇతి బలమన్త్రమనుసన్ధాయ, ''భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితిప్ర
వృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణైస్స్వారాధనైకప్రయో
జనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం ప్రాతస్స్నానాఖ్యం క
ర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి'' ఇతి సాత్త్వికత్యాగం కృత్వా-
''సమస్తజగదాధార శఙ్ఖచక్రగదాధర। దేహి దేవ మమానుజ్ఞాం యుష్మత్తీర్థ
నిషేవణే'' ''రఘువీరపదన్యాసపవిత్రీకృతపాంసవే। దశకణ్ఠశిరశ్ఛేదహేతవే
సేతవే నమః॥ విగాహే యామునం తీర్థం సాధుబృన్దావనేస్థితమ్। నిరస్తజిహ్మగ
స్పర్శే యత్ర కృష్ణః కృతాదరః॥ విగాహే తీర్థబహుళాం శీతళాం గురుసన్తతిమ్-
శ్రీనివాసదయామ్భోధిపరీవాహపరమ్పరామ్॥ కృపేకృతజగద్ధితే కృపణజ
న్తుచిన్తామణే రమాసహచరం క్షితౌ రఘుధురీణయన్త్యా త్వయా। వ్యభజ్య
తసరిత్పతిస్సకృదవేక్షణాత్తత్క్షణాత్ప్రక్లృప్త బహుపాతకప్రశమహేతునా
సేతునా॥ తేనార్ కమల త్తిరుమకళాతన్నికళ్దురైయుం, వానాడుకన్దవర్
వైయ త్తిరుప్పిడంవన్దరుమ, క్కానారిమయముం కంగైయుం కావిరియుం
కడలుం, నానానగరముం ఆకముఙ్కుడియనన్నిలమే''॥ ఇతి యథాసమ్ప్ర
దాయముక్త్వా ధ్యాత్వా- ''వీర్యాయాస్త్రాయ ఫట్'' ఇత్యస్త్రమన్త్రేణాభి

మృష్ట కాష్ఠాదినా మూలమన్త్రేణ శుద్ధదేశాన్మృద మాదాయ - న్యూనాధికభాగేన ద్విధా విభజ్య-న్యూనమృద్భాగం,తీరే నిధాయ-అభ్యుక్ష్య-అధికేన భాగేన దేహం సర్వతః ప్రక్షాళ్య-త్రిర్నిమజ్జ్యోత్తీర్య-ఆసీన ఆచమ్య-భగవన్తన్ధ్యాయన్,మూలమన్త్రేణ పఞ్చవింశతికృత్వ ఆవర్తితేన ప్రాణాయామత్రయఙ్కృత్వా - అన్యం మృద్భాగమాదాయ - దక్షిణపాణినా వామపాణితలస్య ఆదౌ మధ్యే అన్తే చ త్రిధా కృత్వా - పృథక్పృథక్సమ్ప్రోక్ష్య - మూలమన్త్రేణాభిమన్త్ర్య- ఆదిమభాగేన మూలమన్త్రేణాఽవాహయిష్యమాణ గఙ్గాయాః పీఠమన్తర్వారిణి కల్పయిత్వా-మధ్యమభాగేన విదిశః, దిశశ్చ,ఊర్ధ్వాం, అధరాఞ్చ బద్ధ్వా- సాఙ్గుష్ఠ తర్జన్యాఽస్త్రమన్త్రేణ స్నానవిఘ్నకరాన్నిరస్య-అన్తిమభాగేన పాణిభ్యాం, మూలమన్త్రేణ స్వగాత్రమనులిప్య - జలమ్ప్రవిశ్య - సఙ్కల్పితపీఠే “ఆవాహయామి త్వాం దేవి స్నానార్థమిహ సున్దరి । ఏహి గఙ్గే నమస్తుభ్యం సర్వతీర్థ సమన్వితే” ఇత్యుదకాఞ్జలినా గఙ్గామావాహ్య- ఉదకాఞ్జలిమాదాయ- “విష్ణువామపదాఙ్గుష్ఠనఖస్రోతోవినిస్సృతే । తద్భక్తి విఘ్నరూపాత్త్వఙ్గఙ్గే మాం మోచయైనసః” ఇత్యర్ఘ్యన్దత్వా - ఉదకాఞ్జలిమాదాయ - మూలమన్త్రేణ సప్తకృత్వోఽభిమన్త్ర్య - స్వమూర్ధ్ని సిఞ్చేత్ - ఏవన్త్రిః-పఞ్చకృత్వః, సప్తకృత్వో వా ఆసిచ్య-దక్షిణేన పాణినా జలమాదాయ - త్రిః పఞ్చకృత్వో వా మూలమన్త్రేణాభిమన్త్ర్య - పీత్వా - ఆచమ్య - మూలమన్త్రేణ స్వాత్మానమ్ప్రోక్ష్య-పరిషిచ్య- తీర్థే నిమగ్నో భగవత్పాదారవిన్దవిన్యస్తశిరస్కః, యావచ్ఛక్తి మూలమన్త్రఞ్జపిత్వా - ఆదిత్యమణ్డలాన్తస్థం, హరిన్ధ్యాత్వా - అభివీక్ష్య - ఉత్తీర్య - దక్షిణపాదఞ్జలే వామపాదం స్థలే చ నిధాయ - ఆసీనోద్విరాచమ్య - తీరస్థస్సన్, “శ్రీమాన్వేఙ్కటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ । వేదాన్తాచార్యవర్యో మే సన్నిధత్తాం సదా హృది ॥ సఞ్చిన్తయేద్భగవతశ్చరణారవిన్దం వజ్రాఙ్కుశధ్వజ

సరోరుహలాఞ్ఛనాఢ్యమ్ । ఉత్తుఙ్గరక్తవిలసన్నఖచక్రవాళజ్యోత్స్నాభి రాహతమహద్ధృదయాన్ధకారమ్ ॥ యచ్ఛౌచనిస్సృతసరిత్ప్రవరోదకేన తీర్థేన మూర్ధ్ని విధృతేన శివశ్శివోఽభూత్ । ధ్యాతుర్మనశ్శమలశైలనిసృష్టవజ్రన్ధ్యాయేచ్చిరమ్భగవతశ్చరణారవిన్దమ్ ॥ ధ్యేయం సదా పరిభవఘ్నమభీష్టదోహం తీర్థాస్పదం శివవిరిఞ్చినుతం శరణ్యమ్ । భృత్యార్తిహం ప్రణతపాల భవాబ్ధిపోతం వన్దే మహాపురుష తే చరణారవిన్దమ్ ॥ త్యక్త్వా సుదుస్త్యజసురేప్సితరాజ్యలక్ష్మీం ధర్మిష్ఠఆర్యవచసా యదగాదరణ్యమ్ । మాయామృగన్దయితయేప్సితమన్వధావద్వన్దే మహాపురుష తే చరణారవిన్దమ్ ॥ స్వపురుషమభివీక్ష్య పాశహస్తం వదతి యమః కిల తస్య కర్ణమూలే । పరిహర మధుసూదనప్రపన్నాన్ ప్రభురహమన్యనృణాన్న వైష్ణవానామ్ ॥ యే కణ్ఠలగ్నతులసీనళినాక్షమాలా యే బాహుమూలపరిచిహ్నితశఙ్ఖచక్రాః । యే వా లలాటఫలకే లసదూర్ధ్వపుణ్డ్రాస్తే వైష్ణవా భువనమాశు పవిత్రయన్తి ॥ కమలనయన వాసుదేవ విష్ణో ధరణిధరాచ్యుత శఙ్ఖచక్రపాణే । భవ శరణమితీరయన్తి యే వై త్యజ భట దూరతరేణ తానపాపాన్ ॥ రమాదయిత రఙ్గభూరమణ కృష్ణ విష్ణో హరే త్రివిక్రమ జనార్దన త్రియుగనాథ నారాయణ । ఇతీవ శుభదాని యః పఠతి నామధేయాని తేన తస్య యమవశ్యతానరకపాతభీతిః కుతః ॥ అస్యేశానా త్వమసి జగతస్సంశ్రయన్తీ ముకున్దం లక్ష్మీః పద్మా జలధితనయా విష్ణుపత్నీన్దిరేతి । యన్నామాని శ్రుతిపరిపణాన్యేవమావర్తయన్తో నావర్తన్తే దురితపవనప్రేరితే జన్మచక్రే ॥ యజ్ఞేశాచ్యుత గోవిన్ద మాధవానన్త కేశవ । కృష్ణ విష్ణో హృషీకేశ వాసుదేవ నమోస్తు తే ॥ నమః పరమకల్యాణ నమస్తే విశ్వమఙ్గళ । వాసుదేవాయ శాన్తాయ యదూనాంపతయే నమః॥'' ఇతియథాసమ్ప్రదాయ మను సన్ధ

ధానః వస్త్రఖణ్డద్వయేన ప్రత్యేకం శిరోఽఙ్గఞ్చ సమ్మృజ్య- "ఓం భూర్భు
వస్సువః, శుచీవోహవ్యామరుతశ్శుచీనాం, శుచిగ్ంహినోమ్యధ్వరగ్ం
శుచిభ్యః, ఋతేన సత్యమృతసాపఆయన్, శుచిజన్మానశ్శుచయః పావ
కాః" ఇతి మన్త్రాభ్యాం శుష్కం వాసః ప్రోక్ష్య-"దేవస్యత్వా సవితుః
ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణోహస్తాభ్యామాదదే"-ఇత్యాదాయ-
"ఉదుత్యఞ్జాతవేదసన్దేవం వహన్తికేతవః - దృశేవిశ్వాయసూర్యమ్"
ఇత్యాదిత్యాయ దర్శయిత్వా - "అవధూతగ్ం రక్షోఽవధూతా అరా
తయః" ఇత్యవధూయ - "ఆవహన్తీ వితన్వానా, కుర్వాణా చీరమాత్మ
నః, వాసాగ్ంసిమమగావశ్చ, అన్నపానేచ సర్వదా, తతోమేశ్రియ
మావహ" ఇత్యుచ్చార్య - ఉత్తరీయేణ శిరస్సంవేష్ట్య - ఉపవీతం, నివీ
తం, కర్ణే నిధాయ - కౌపీనన్ధృత్వా - జఙ్ఘే మృజ్జలాభ్యాం సంశోధ్య - హ
స్తౌ ప్రక్షాళ్య-వస్త్రముత్తరీయఞ్చ ధృత్వా- ఉపవీతీ-ఊరూ ప్రక్షాళ్య-
పాదౌ ప్రక్షాళ్య - ద్విరాచమ్య - ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞ
యాభగవత్ప్రీత్యర్థం మన్త్రస్నానఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "ఓం ఆ
పోహిష్ఠామయోభువః" ఇతి పాదయోః, "ఓం తాన ఊర్జేదధాతన" ఇ
తి మూర్ధ్ని, "ఓం మహేరణాయచక్షసే" ఇతి హృదయే, "ఓం యో
వశ్శివతమోరసః" ఇతి మూర్ధ్ని, "ఓంతస్యభాజయతే హనః" ఇతి
హృదయే, "ఓం ఉశతీరివమాతరః" ఇతి పాదయోః, "ఓం తస్మాఅర
ఙ్గమామవః" ఇతి హృదయే, "ఓంయస్యక్షయాయజిన్వథ" ఇతి పా
దయోః, "ఓం ఆపోజనయథాచనః" ఇతి మూర్ధ్ని, ప్రోక్షయేత్.

"ఖస్థితమ్పుణ్డరీకాక్షమ్మన్త్రమూర్తిం హరిం స్మరేత్ । ఆనన్తాదిత్యసఙ్కాశం వాసుదేవఞ్చతుర్భుజమ్ ॥ శఙ్ఖచక్ర గదాపద్మధారిణం వనమాలినమ్ । కేయూరహారిణం దేవం సువర్ణమకుటోజ్జ్వలమ్ ॥ ధ్వజవజ్రాఙ్కుశాలక్ష్య పాదపద్మం సునిర్మలమ్ । తత్పాదాఙ్గుష్ఠజాఙ్గఙ్గాన్నిపతన్తీం స్వమూర్ధని । చిన్తయేద్బ్రహ్మరన్ధ్రేణ ప్రవిశన్తీం స్వకాన్తనుమ్ । తయా సంక్షాళయేత్సర్వమాబాహ్యమాభ్యన్తరమ్మలమ్ ॥ తత్క్షణాద్విరజా మర్త్యో జాయతే స్ఫటికోపమః" ఇతి ధ్యాయేత్ - ఇదమేవ మానసికస్నానమ్- స్నానవస్త్రమనిష్పీడ్య స్వపార్శ్వే నిక్షిపేత్ - న పురతః

ధర్మశాస్త్రోక్తస్నానవిధిః.

అథ ధర్మశాస్త్రోక్తస్నానవిధిః ప్రసఙ్గాల్లిఖ్యతే - మృద్వారిభిస్సుప్రక్షాళిత పాణిపాదః, సమాచమ్య - ప్రాఙ్ముఖఉదఙ్ముఖో వా ఆసీనః, పవిత్రపాణిః ప్రాణానాయమ్య - అఞ్జలిమ్బధ్వా -" అస్మద్గురుభ్యో నమః " ఇతి గురుపరమ్పరాస్మరణపూర్వకం, "శ్రీమాన్వేఙ్కటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ । వేదాన్తాచార్యవర్యో మే సన్నిధత్తాం సదా హృది ॥ గురుభ్యస్తద్గురుభ్యశ్చ నమోవాకమధీమహే । వృణీమహే చ తత్రాద్యౌ దమ్పతీ జగతామ్పతీ ॥ శ్రీమన్నభీష్టవరద త్వామస్మి శరణఙ్గతః । స్వశేషభూతేన మయా స్వీయైస్సర్వపరిచ్ఛదైః । విధాతుమ్ప్రీతమాత్మానన్దేవః ప్రక్రమతే స్వయమ్ । శుక్లామ్బరధరం విష్ణుం శశివర్ణఞ్చతుర్భుజమ్। ప్రసన్నవదనన్ధ్యాయేత్సర్వవిఘ్నోపశాన్తయే॥ యస్యద్విరదవక్త్రాద్యాః పారిషద్యాః పరశ్శతమ్। విఘ్నన్నిఘ్నన్తి సతతం విష్వక్సేనన్తమాశ్రయే॥ హరిరోన్తత్ " దక్షిణజానూపరి దక్షిణోత్తరా పాణీ కృత్వా, " శ్రీగోవిన్ద గోవిన్ద గోవిన్ద" ఇత్యారభ్య తత్తద్వర్ష, అయన,ఋతు,మాస,తిథి, వారాదిక ముక్త్వా,"అస్యాం శుభతిథౌ శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్య

ర్థం, కర్మణ్యతా సిద్ధ్యర్థం, అస్మిన్ తీర్థే, అస్యాం నద్యాం వా, ప్రాతస్స్నాన మహఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన ప్రాతస్స్నానాఖ్యేన భగవత్కర్మణాభగవన్తం వాసుదేవమర్చయిష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య-"భగవతో బలేనభగవతో వీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణాభగవతః కర్మకరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య" ఇతి బలమన్త్రమనుసన్ధాయ, "భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయాస్వకీయైశ్చోపకరణై స్స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీస్వశేషభూతమిదమ్ప్రాతస్స్నానాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మైస్వప్రీతయే స్వయమేవకారయతి" ఇతి సాత్వికత్యాగఙ్కృత్వా-"సమస్తజగదాధారశఙ్ఖచక్రగదాధర। దేహి దేవ మమానుజ్ఞాం యుష్మత్తీర్థనిషేవణే॥ రఘువీరపదన్యాసపవిత్రీ కృతపాంసవే।దశకణ్ఠశిరశ్ఛేదహేతవే సేతవే నమః" ఇతి భగవన్తమను జ్ఞాప్య - జలమ్ప్రవిశ్య - హరిర్హరిరితి త్రిర్నిమజ్జ్య - "ఉదుత్తమం వరుణపాశ మస్మదవాధమం విమధ్య మగ్గ్ంశ్రథాయ। అథావయమాదిత్య వ్రతేతవా నాగసో అదితయేస్యామ - అస్తభ్నాద్ద్యా మృషభోఅన్తరిక్షమ మిమీత వరిమాణ మ్పృథివ్యా ఆసీద ద్విశ్వాభువనా నిసమ్రాడ్ విశ్వేత్తాని వరుణస్య వ్రతాని - యత్కిఞ్చేదం వరుణ దైవ్యే జనేఽభిద్రోహమ్మనుష్యాశ్చరామసి, అచిత్తీ యత్తవ ధర్మాయుయోపిమ మానస్తస్మాదేన సో దేవరీరిషః, కితవాసో యద్రిరిపుర్న దీవియద్వా ఘాసత్యమ్ముతయన్నవిద్మ, సర్వాతావిష్య శిథిరేవదే వాథాతేస్యామ వరుణ

ప్రియాసః - అవ తే హేడో వరుణ నమోభిరవ యజ్ఞేభిరీమహే హవిర్భిః, క్షయన్నస్మభ్య మసుర ప్రచేతో రాజన్నేనాగ్ంసి శిశ్రథః కృతాని - తత్త్వా యామి బ్రహ్మణా వన్దమానస్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః, అహేడమానో వరుణేహ బోధ్యురుశగ్ంసమాన ఆయుః ప్రమోషీః" ఇతి వరుణసూక్తం జపిత్వా - "హిరణ్యశృఙ్గం వరుణం ప్రపద్యే తీర్థం మే దేహి యాచితః. యన్మయా భుక్తమసాధూనాం పాపేభ్యశ్చ ప్రతిగ్రహః, యన్మే మనసా వాచా కర్మణా వా దుష్కృతం కృతమ్-తన్న ఇన్ద్రో వరుణో బృహస్పతి స్సవితా చ పునన్తు పునః పునః" ఇతి ద్వాభ్యామవగాహ్య- "సుమిత్రా న ఆప ఓషధయస్సన్తు" ఇతి ఆత్మానమభిషిచ్య - "దుర్మిత్రాస్తస్మై భూయాసుర్యోఽస్మాన్ద్వేష్టి యఞ్చ వయం ద్విష్మః" ఇతి జలం హస్తాభ్యాం తీరే త్రిర్నిక్షిప్య - "నమోఽగ్నయేఽప్సుమతే నమ ఇన్ద్రాయ నమో వరుణాయ నమో వారుణ్యై నమోఽద్భ్యః" ఇతి తీర్థాధిదైవతం శ్రియః పతిం ప్రణమ్య - "యదపాం క్రూరం యదమేధ్యం యదశాన్తం తదపగచ్ఛతాత్" ఇతి జలస్థాఽమేధ్యాంశం స్టజిణాతో నిరస్య - "అత్యాశనాదతీపానాద్యచ్చ ఉగ్రాత్ప్రతిగ్రహాత్ । తన్మే వరుణో రాజా పాణినా హ్యవమర్శతు - సోఽహమపాపో విరజో నిర్ముక్తో ముక్తకిల్బిషః । నాకస్య పృష్ఠమారుహ్య గచ్ఛేద్బ్రహ్మ సలోకతామ్" ఇతి. ఋగ్భిస్తోయం త్రిరాలోడ్య - హస్తాయామప్రమాణం చతురశ్రం తీర్థే పీఠం "ఓం" ఇతి విలిఖ్య - తత్ర, "ఆవాహయామి త్వాం దేవి స్నానార్థమిహ సున్దరి । ఏహి గఙ్గే నమస్తుభ్యం సర్వతీర్థ సమన్వితే" ఇతి గఙ్గాముదకాఞ్జలినాఽఽ

వాహ్య - "విష్ణుపాదాబ్జ సమ్భూతే గఙ్గే త్రిపథగామిని । ధర్మద్రవేతి విఖ్యాతే పాపమ్మే హర జాహ్నవి" ఇతి గఙ్గాం సమ్ప్రార్థ్య - "విష్ణువామపదాఙ్గుష్ఠ నఖస్రోతో వినిస్సృతే। తద్భక్తి విష్ణురూపా త్వఙ్గఙ్గే మామ్మోచయైనసః" ఇత్యుదకాఞ్జలినార్ఘ్యన్దత్వా - "నన్దినీ నళినీ సీతా మాలతీ చ మలాపహా । విష్ణుపాదాబ్జసమ్భూతా గఙ్గా త్రిపథగామినీ । భాగీరథీ భోగవతీ జాహ్నవీ త్రిదశేశ్వరీ" ఇతి ద్వాదశ గఙ్గానామాని సఙ్కీర్త్య - "గఙ్గేచ యమునేచైవ గోదావరి సరస్వతి। నర్మదే సిన్ధు కావేరి జలేస్మిన్ సన్నిధిఙ్కురు" ఇతి సాన్నిధ్యమ్ప్రార్థ్య - "ఇమమ్మేగఙ్గేయమునే సరస్వతి శుతుద్రిస్తోమగ్ం సచతా పరుష్ణియా, అసిక్నియా మరుద్వృధే వితస్తయా ర్జీకీయే శృణుహ్యాసుషోమయా" ఇతి పుణ్యతీర్థాని సంస్మృత్య - "పుష్కరాద్యాని తీర్థాని గఙ్గాద్యాస్సరితస్తథా । ఆగచ్ఛన్తు మహాభాగాస్స్నానకాలే సదా మమ" ఇత్యుక్త్వా - "ఆపో అస్మాన్మాతరశ్శున్ధన్తు ఘృతేన నోఘృతప్వః పునన్తు విశ్వమస్మత్ప్రవహన్తురిప్రముదాభ్యశ్శుచిరా పూత ఏమి" ఇతి నిమజ్య - "ఆపోహిష్ఠా మయోభువస్తాన ఊర్జేదధాతన, మహేరణాయ చక్షసే, యోవశ్శివతమోరసస్తస్య భాజయతేహనః, ఉశతీరివమాతరః, తస్మాఅరఙ్గ మామవో యస్య క్షయాయ జిన్వథ, ఆపోజన యథాచనః" ఇతి తిసృభిః - "హిరణ్య వర్ణాశ్శుచయః పావకా యాసు జాతః కశ్యపో యాస్విన్ద్రః, అగ్నింయాగర్భన్దధిరే విరూపాస్తాన ఆపశ్శగ్గ్ స్యోనాభవన్తు, యాసా

గ్ం రాజావరుణో యాతిమధ్యే సత్యానృతే అవపశ్యఞ్జనానామ్, మధుశ్చుతశ్శుచయోయాః పావకాస్తాన ఆపశ్శగ్ంస్యోనాభవన్తు, యాసాన్దేవాదివి కృణ్వన్తి భక్షంయా అన్తరిక్షే బహుధాభవన్తి, యాః పృథివీమ్పయసోన్దన్తి శుక్రాస్తాన ఆపశ్శగ్ంస్యోనాభవన్తు, శివేన మాచక్షుషా పశ్యతా పశ్శివయాతనువోపస్పృశత త్వచమ్మే,సర్వాగ్ం అగ్నీగ్ం రప్సుషదోహువేవోమయి వర్చోబలమోజోనిధత్త" ఇతి చతసృభిః - "పవమానస్సువర్జనః, పవిత్రేణ విచర్షణిః, యఃపోతాసపునాతుమా, పునన్తు మా దేవజనాః,పునన్తు మనవోధియా,పునన్తు విశ్వఆయవః,జాతవేదః పవిత్రవత్,పవిత్రేణపునాహిమా,శుక్రేణదేవదీద్యత్,అగ్నేక్రత్వాక్రతూగ్ంరను,యత్తేపవిత్రమర్చిషి।అగ్నేవితతమన్తరా,బ్రహ్మతేనపునీమహే, ఉభాభ్యాన్దేవసవితః,పవిత్రేణసవేనచ, ఇదమ్బ్రహ్మపునీమహే, వైశ్వదేవీపునతీదేవ్యాగాత్, యస్యైబహ్వీస్తనువో వీతపృష్ఠాః, తయామదన్తస్సధమాద్యేషు, వయగ్ంస్యామపతయోరయీణామ్, వైశ్వానరోరశ్మిభిర్మాపునాతు, వాతఃప్రాణేనేషిరోమయోభూః, ద్యావాపృథివీపయసాపయోభిః, ఋతావరీయజ్ఞియే మాపునీతామ్, బృహద్భిస్సవితస్తృభిః, వర్షిష్ఠైర్దేవమన్మభిః, అగ్నేదక్షైః పునాహిమా, యేనదేవా అపునత, యేనాపోదివ్యఙ్కశః, తేనదివ్యేన బ్రహ్మణా, ఇదమ్బ్రహ్మపునీమహే, యః పావమానీరధ్యేతి, ఋషిభిస్సమ్భృతగ్ంరసమ్, సర్వగ్ంసపూతమశ్నాతి, స్వదితమ్మాతరిశ్వనా, పావమానీర్యో అధ్యేతి, ఋషిభి

స్సమ్భృతగ్ంరసమ్, తస్మైసరస్వతీ దుహే, క్షీరగ్ంసర్పిర్మధూదకమ్, పా
వమానీస్స్వస్త్యయనీః, సుదుఘాహి పయస్వతీః, ఋషిభిస్సమ్భృతోరసః,
బ్రాహ్మణేష్వమృతగ్ంహితమ్, పావమానీర్దిశన్తు నః, ఇమంలోకమథో అ
ముమ్, కామాన్త్సమర్ధయన్తు నః, దేవీర్దేవైస్సమాభృతాః, పావమానీ
స్స్వస్త్యయనీః, సుదుఘాహి ఘృతశ్చ్యుతః, ఋషిభిస్సమ్భృతో రసః, బ్రా
హ్మణేష్వమృతగ్ంహితమ్, యేన దేవాః పవిత్రేణ, ఆత్మానం పునతే సదా।
తేన సహస్రధారేణ, పావమాన్యః పునన్తు మా, ప్రాజాపత్యం పవిత్రమ్,
శతోద్యామగ్ంహిరణ్మయమ్, తేన బ్రహ్మవిదో వయమ్, పూతం బ్రహ్మ పు
నీమహే, ఇన్ద్రస్సునీతీ సహ మా పునాతు, సోమస్స్వస్త్యా వరుణస్సమీ
చ్యా, యమో రాజా ప్రమృణాభిః పునాతు మా, జాతవేదా మోర్జయ
న్త్యా పునాతు" ఇత్యనువాకేన చ ప్రోక్ష్య - "అఘమర్షణసూక్తస్యాఘ
మర్షణ ఋషిః, అనుష్టుప్ఛన్దః, భావవృత్తో దేవతా, అఘమర్షణజపే విని
యోగః" ఇత్యుక్త్వా - తీర్థే నిమగ్నః "ఋతఞ్చ సత్యఞ్చాభీద్ధాత్తపసోఽ
ధ్యజాయత, తతో రాత్రిరజాయత తతస్సముద్రో అర్ణవః। సముద్రాదర్ణవా
దధి సంవత్సరో అజాయత, అహోరాత్రాణి విదధ ద్విశ్వస్య మిషతో వశీ,
సూర్యాచన్ద్రమసౌ ధాతా యథాపూర్వమకల్పయత్, దివఞ్చ పృథివీ
ఞ్చాన్తరిక్షమథో సువః" ఇతి షడ్వాక్యం ద్వాదశాష్టౌ త్రిర్వా యథా శ
క్త్యావర్త్య - భగవన్తం నారాయణం ధ్యాత్వా - తత్పాదాబ్జాన్నిపతన్తీం
స్వమూర్ధ్ని గఙ్గాం ధ్యాత్వా - తయా బాహ్యమాన్తరఞ్చ మలం సంక్షాళ్య

"యత్పృథివ్యాగ్ం రజస్స్వమాన్తరిక్షే విరోదసీ, ఇమాగ్ంస్తదాపోవ
రుణః పునాత్వఘమర్షణః। ఏషభూతస్య భవ్యేభువనస్యగోప్తా, ఏష
పుణ్యకృతాంల్లోకానేష మృత్యోర్హిరణ్మయమ్, ద్యావా పృథివ్యో
ర్హిరణ్మయగ్ం సగ్ంశ్రితగ్ంసువః, సనస్సువస్సగ్ంశిశాధి" ఇత్యఞ్జలినా
జలఙ్గృహీత్వా శిరస్యభిషిచ్య - "ఆర్ద్రఞ్జ్వలతి జ్యోతిరహమస్మి, ।జ్యోతి
ర్జ్వలతి బ్రహ్మాహమస్మి, యోఽహమస్మి బ్రహ్మాహమస్మి, అహమేవాహ
మ్మాఞ్జుహోమిస్వాహా" ఇతి చుళకేన జలమ్పీత్వా - "అకార్యకార్య
వకీర్ణీ స్తేనో భ్రూణహాగురుతల్పగః, వరుణోఽపామఘమర్షణ స్తస్మా
త్పాపాత్ప్రముచ్యతే । రజోభూమి స్త్వమాగ్ం రోదయస్వ ప్రవదన్తి
ధీరాః, పునన్తుఋషయః పునన్తువసవః పునాతువరుణః పునాత్వఘమర్ష
ణః" ఇతి ద్వాభ్యామ్ప్రోక్ష్య-ఆచమ్య-ప్రాణానాయమ్య-"శ్రీభగవదాజ్ఞ
యా భగవత్ప్రీత్యర్థంస్నానాఙ్గందేవర్షి పితృతర్పణఙ్కరిష్యే"ఇతిసఙ్కల్ప్య-
దేవానృషీన్ పితౄన్ భగవదాత్మకా న్ధ్యాత్వా "ఓం బ్రహ్మాదయో
యేదేవాస్తాన్ దేవాం స్తర్పయామి- ఓంసర్వాన్ దేవాం స్తర్పయామి - ఓం
సర్వదేవగణాం స్తర్పయామి - ఓం సర్వదేవపత్నీ స్తర్పయామి-ఓం సర్వ
దేవగణపత్నీ స్తర్పయామి" ఇతి దేవతీర్థేన విసృజేత్ - అఙ్గుష్ఠసక్తనివీతీ,
ఉదఙ్ముఖః - "ఓం కృష్ణద్వైపాయనాదయో యేఋషయస్తాన్ ఋషీం
స్తర్పయామి - ఓం సర్వాన్ ఋషీం స్తర్పయామి - ఓం సర్వఋషిగణాం
స్తర్పయామి-ఓం సర్వఋషిపత్నీ స్తర్పయామి-ఓం సర్వఋషిగణపత్నీ స్త
ర్పయామి - " ఇతి ఋషితీర్థేన * విసృజేత్ - ప్రాచీనావీతీ - దక్షిణాము

* కనిష్ఠికయోర్మూలేన, అథః.

ఖః - “ఓం సోమః పితృమాన్య మోఙ్గిరస్వానగ్నిః కవ్యవాహనఇత్యాద
యో-యేపితరస్తాన్ పితౄం స్తర్పయామి - ఓం సర్వాన్ పితౄం స్తర్ప
యామి - ఓం సర్వపితృగణాం స్తర్పయామి - ఓం సర్వపితృపత్నీః స్తర్పయా
మి - ఓం సర్వపితృగణ పత్నీః స్తర్పయామి - ” ఇతి పితృతీర్థేన *విసృజేత్ -
“ఊర్జం వహన్తీరమృత ఘృతమ్పయః కీలాలమ్పరిస్రుతం, స్వధాస్థ త
ర్పయత మేపితౄన్ ” ఇతి జలే అఞ్జలినా త్రిః ప్రదక్షిణీకృత్య దక్షిణ
పార్శ్వతీరం సంశోధ్య-“తృప్యత, తృప్యత, తృప్యత,” ఇతి త్రిర్జలాఞ్జలి
న్తీరేప్రక్షిప్య-తత్తీరమ్పునస్సంశోధయేత్ - ఉపవీతీ - స్థలఏకపాదం, జల
ఏకపాదఞ్చ నిక్షిప్య-ఆసీనః -ద్విరాచమ్య-నివీతీ-ఉపరితన వస్త్రఞ్చతుర్గుణీ
కృత్య -“యేకేచాస్మత్కులేజాతాఅపుత్రాగోత్ర జామృతాః। తేగృహ్ణన్తు
మయాదత్తం వస్త్రనిష్పీడనోదకమ్”ఇతి మన్త్రేణాపసవ్యం స్థలేనిష్పీడ్య-
వస్త్రంవామమణి బన్ధే నిధాయ—ఉపవీతీ- ద్విరాచమ్య-పురః దక్షిణపా
ర్శ్వే వా కేశాన్విసృజ్య— ‘శ్రీమాన్వేఙ్కటనాథార్యః కవితార్కిక
కేసరీ। వేదాన్తాచార్యవర్యోమే సన్నిధత్తాం సదా హృది॥ ఆభగవత్తః ప్రథి
తామనఘామాచార్య సన్తతిం వన్దే। మనసి మమ యత్ప్రసాదా ద్వసతి
రహస్య త్రయస్య సారోయమ్॥ కర్మబ్రహ్మాత్మకే శాస్త్రే కౌతస్కుత ని
వర్తకాన్।వన్దే హస్తిగిరీశస్య వీధీశోధకకిఙ్కరాన్॥ అధ్యాసీనతురఙ్గవక్త్ర
విలసజ్జిహ్వాగ్రసింహాసనాదాచార్యా దిహ దేవతాం సమధికామన్యాన్నమ
న్యామహే। యస్యాసా భజతే కదాచిదజహద్భూమా స్వయమ్భూ మి
కామ్మగ్నానామ్భవినామ్భవార్ణవసముత్తారాయనారాయణః॥ సఞ్చిన్తయే
ద్భగవతశ్చరణారవిన్దం వజ్రాఙ్కుశధ్వజసరోరుహలాఞ్ఛనాఢ్యమ్। ఉత్తుఙ్గ
రక్త విలసన్నఖచక్రవాళజ్యోత్స్నాభిరాహతమహద్ధృదయాన్ధకారమ్॥

---

* వామహస్తసంయుక్త దక్షిణహస్తాఙ్గుష్ఠతర్జన్యోర్మధ్యభాగేన.

యచ్ఛౌచనిస్సృత సరిత్ప్రవరోదకేన తీర్థేన మూర్ధ్ని విధృతేన శివశ్శివో౽భూత్ । ధ్యాతుర్మనశ్శమలశైలనిసృష్టవజ్రం ధ్యాయేచ్చిరమ్భగవతశ్చరణారవిన్దమ్॥ ధ్యేయం సదా పరిభవఘ్నమభీష్టదోహం తీర్థాస్పదం శివవిరిఞ్చినుతం శరణ్యమ్। భృత్యార్తిహమ్ప్రణతపాలభవాబ్ధిపోతం వన్దే మహాపురుష తే చరణారవిన్దమ్॥ త్యక్త్వా సుదుస్త్యజసురేప్సితరాజ్యలక్ష్మీం ధర్మిష్ఠ ఆర్యవచసా యదగాదరణ్యమ్। మాయామృగం దయితయేప్సితమన్వధావద్వన్దే మహాపురుష తే చరణారవిన్దమ్ ॥ స్వపురుషమభివీక్ష్య పాశహస్తం వదతి యమః కిల తస్య కర్ణమూలే। పరిహర మధుసూదనప్రపన్నాన్ ప్రభురహమన్యనృణాన్న వైష్ణవానామ్ ॥ యే కణ్ఠలగ్నతులసీనలినాక్షమాలా యే బాహుమూలపరిచిహ్నితశఙ్ఖచక్రాః। యే వా లలాటఫలకే లసదూర్ధ్వపుణ్డ్రాస్తే వైష్ణవా భువనమాశు పవిత్రయన్తి॥ కమలనయన వాసుదేవ విష్ణో ధరణిధరాచ్యుత శఙ్ఖచక్రపాణే। భవ శరణమితీరయన్తి యే వై త్యజ భట దూరతరేణ తానపాపాన్॥ రమాదయితః రఙ్గభూరమణ కృష్ణ విష్ణో హరే త్రివిక్రమ జనార్దన త్రియుగనాథ నారాయణ। ఇతీవ శుభదాని యః పఠతి నామధేయాని తే న తస్య యమవశ్యతా నరకపాతభీతిః కుతః॥ అస్యేశానా త్వమసి జగతస్సంశ్రయన్తీ ముకున్దం లక్ష్మీః పద్మా జలధితనయా విష్ణుపత్నీన్దిరేతి। యన్నామాని శ్రుతిపరిపణాన్యేవమావర్తయన్తో నావర్తన్తే దురితపవనప్రేరితే జన్మచక్రే॥ యజ్ఞేశాచ్యుత గోవిన్ద మాధవానన్త కేశవ। కృష్ణ విష్ణో హృషీకేశ వాసుదేవ నమోస్తు తే॥ నమః పరమకల్యాణ నమస్తే విశ్వమఙ్గళ। వాసుదేవాయ శాన్తాయ యదూనామ్పతయే నమః'' ఇత్యనుసన్దధానః ఆసీన ఏవ దక్షిణాముఖః వస్త్రఖణ్డద్వయేన ప్రత్యేకం శిరో౽ఙ్గాని సమ్మృజ్య—'' ఓం భూర్భువస్సువః, శుచీవోహవ్యామరుతశ్శుచీనాం, శుచిగ్ంహినోమ్యధ్వరగ్ం శుచిభ్యః, ఋతేనసత్యమృతసాపఆయన్, శుచిజన్మానశ్శుచయఃపావకాః''ఇతి మన్త్రేణ శుష్కం

వాసః ప్రోక్ష్య— "దేవస్యత్వాసవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యా మ్పూష్ణో హస్తాభ్యామాదదే" ఇత్యాదాయ - "ఉదుత్యఞ్జాతవేదసన్దేవంవహన్తికేతవః, దృశేవిశ్వాయసూర్యమ్" ఇత్యాదిత్యాయ దర్శయిత్వా- "అవధూతగ్ం రక్షోఽవధూతా అరాతయః" ఇత్యవధూయ-"ఆవహన్తీ వితన్వానా, కుర్వాణాచీరమాత్మనః, వాసాగ్ంసి మమగావశ్చ, అన్నపానేచసర్వదా, తతోమే శ్రియమావహ" ఇత్యుచ్చార్య-ఉత్తరీయేణ శిరస్సంవేష్ట్య-ఉపవీతం నివీతఙ్కర్ణే నిధాయ-కౌపీనన్ధృత్వా-జఙ్ఘే మృజ్జలాభ్యాం సంశోధ్య - హస్తౌ ప్రక్షాళ్య- పఞ్చకచ్ఛ*యుక్త వస్త్రన్ధృత్వా†-ఉత్తరీయఞ్చ ధృత్వా--ఉపవీతీ-ఊరూ ప్రక్షాళ్య-పాదౌ ప్రక్షాళ్య-ద్విరాచమ్య-అన్తరీయం స్నాన వస్త్రమ్ప్రోక్ష్య - చతుర్గుణీకృత్య- నివీతీ-అమన్త్రకం "ఉచ్ఛిష్టభాగినోదాసాః యేమృతాస్తేత్వమన్త్రకమ్। తృప్యన్తుతరుతామ్ప్రాప్తామమ సమ్బన్ధినోమృతాః" ఇతిమన్త్రేణవా నిష్పీడ్య-మణిబన్ధే నిధాయ-ఉపవీతీ ద్విరాచామేత్-తతః ఆచమ్య - ప్రాణానాయమ్య- "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం మన్త్రస్నానఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య।

"ఓం ఆపోహిష్ఠా మయోభువః" ఇతి పాదయోః, "ఓం తానఊర్జే దధాతన" ఇతి మూర్ధ్ని, "ఓం మహేరణాయచక్షసే" ఇతి హృదయే, "ఓం యోవశ్శివతమోరసః" ఇతి మూర్ధ్ని, ఓం తస్యభాజయతేహనః",

---

* "పురతస్స్యాచ్చతుష్కచ్ఛః పృష్ఠతశ్చైకకచ్ఛవాన్ । దైవేపైత్రేతథా బ్రాహ్మే పఞ్చకచ్ఛోభవేన్నరః."

† అన్తరీయ వస్త్రధారణ సమయే స్నానశాటీ మధః పతనంవినా, ఊర్ధ్వముద్ధృత్య నిక్షిపేత్.

ఇతి హృదయే, "ఓం ఉశతీరివమాతరః" ఇతి పాదయోః, "ఓంతస్మా అర జ్గమామవః" ఇతి హృదయే, "ఓంయస్యక్షయాయజిన్వథ" ఇతి పాదయోః, "ఓం ఆపోజనయథాచనః" ఇతి మూర్ధ్ని, ప్రోక్షయేత్.

" ఖస్థితమ్పుణ్డరీకాక్షమ్మన్త్రమూర్తిం హరిం స్మరేత్। అనన్తాదిత్యసఙ్కాశం వాసుదేవఞ్చతుర్భుజమ్। శఙ్ఖచక్రగదాపద్మధారిణం వనమాలినమ్। కేయూరహారిణం దేవం సువర్ణమకుటోజ్వలమ్। ధ్వజవజ్రాఙ్కుశాలక్ష్య పాదపద్మం సునిర్మలమ్। తత్పాదాఙ్గుష్ఠజాఙ్గఙ్గాన్నిపతన్తీం స్వమూర్ధని। చిన్తయేద్బ్రహ్మరన్ధ్రేణ ప్రవిశన్తీం స్వకాన్తనుమ్। తయా సంక్షాళయేత్సర్వమ్బాహ్యమాభ్యన్తరమ్మలమ్। తత్క్షణాద్విరజామర్త్యో జాయతే స్ఫటికోపమః॥ " ఇతి ధ్యాయేత్ - ఇదమేవ మానసికస్నానమ్.

అప్రతిషిద్ధదినేష్వశక్తశ్చేదుష్ణోదకేన స్నాయాత్ - ఉపహతశ్చేన్నోష్ణోదకేనస్నాయాత్ - వారుణస్నానాశక్తౌ అశిరస్కం స్నాయాత్ - తత్రాప్యశక్తౌ పాదాదినాభిపర్యన్తమ్మృజ్జలైస్సమ్యక్ప్రక్షాళ్యఆర్ద్రవాససా సర్వాఙ్గమార్జనరూపఙ్కాపిలస్నానఙ్కుర్యాత్ - తత్రాప్యశక్తౌ తత్తచ్ఛాస్త్రచోదితేషు [1]పార్థివ, [2]వాయవ్య, [3]మాన్త్ర, [4]మానస, [5]పఞ్చాఙ్గ [6]బ్రాహ్మ(స్పృష్ట్వా)స్నానాన్తరేషు అన్యతమస్నానఙ్కుర్యాత్.

---

1 - కేశవాదినామఙ్గళై ధ్యానిత్తుక్కొణ్డు ద్వాదశోర్ధ్వపుణ్డ్రం ధరిక్కిఱతు—

2 - పశుక్కళుడైయ ధూళిగళై సూర్యాస్తమయకాలత్తిల్ ధరిత్తుక్కొళ్ళువతు.

3, 4 - 18-19 పదు పుటఙ్గళిల్ వివరిక్కప్పట్టిరుక్కిఱతు.

5 - ఇరణ్డుకాల్గళైయుం ఇరణ్డుకైగళైయుం ముఖత్తైయుం, జలత్తాల్ శుద్ధిశెయ్దుకొళ్ళువతు.

6 - ఆతురనై ఒరుభాగవతర్ స్పర్శంపణ్ణి పత్తుఆవర్తి స్నానం పణ్ణుకిఱతు.

ఊర్ధ్వపుణ్డ్రవిధిః

నారికేళపాత్రే తీర్థమాదాయ-ఉద్ధరిణ్యా జలమాదాయ-అస్త్రమన్త్రేణ (వీర్యాయాస్త్రాయ ఫట్)వామపాణితలం సంశోధ్య - ప్రణవేన మృదన్నిధాయ-జలమాదాయ-“గన్ధద్వారాన్దురాధర్షాంనిత్యపుష్టాఙ్కరీషిణీమ్, ఈశ్వరీగ్ంసర్వభూతానాన్త్వామిహోపహ్వయే శ్రియమ్”ఇతి శ్వేతమృత్సేచనఙ్కృత్వా-అస్త్రమన్త్రేణ దశసు దిక్షు రక్షాఙ్కృత్వా-ప్రణవేన సమ్మిశ్రీకృత్య-మూలమన్త్రేణాభిమన్త్ర్య-యథాసమ్ప్రదాయం నృసిమ్హబీజం విలిఖ్య-“భగవాన్పవిత్రం వాసుదేవః పవిత్రం శతధారం సహస్రధారమపరిమితధారమక్లిష్టమచ్ఛిద్రమచ్యుతమనన్తమక్షయమవ్యయమ్పరమమ్పవిత్రమ్భగవాన్ వాసుదేవః పునాతు” ఇతి పవిత్రమన్త్రేణ జలన్నిస్రావ్య-తర్జన్యా మృదఞ్జలఞ్చైకీకృత్య భగవత్పాదయుగళం స్మృత్వా-దక్షిణపాణినా మృదముపగూహ్య “విష్ణోర్నుకంవీర్యాణిప్రవోచంయః పార్థివాని విమమేరజాగ్ంసి యో అస్కభాయదుత్తరగ్ంసధస్థంవిచక్రమాణస్త్రేధోరుగాయః” ఇతి మన్త్రేణ పఞ్చోపనిషన్మన్త్రైః (ఓం షాం నమః పరాయ పరమేష్ఠ్యాత్మనే నమః-ఓం యాంనమః పరాయ పురుషాత్మనే నమః-ఓం రాం నమః పరాయ విశ్వాత్మనే నమః-ఓం వాం నమః పరాయ నివృత్త్యాత్మనే నమః-ఓం లాం నమః పరాయ సర్వాత్మనే నమః) మూలమన్త్రేణ చాభిమన్త్ర్య - ద్వాదశాక్షరేణ ఇష్టం * సమ్ప్రార్థ్య-

“విష్ణోర్రరాటమసివిష్ణోః పృష్ఠమసి విష్ణోశ్శ్నప్త్రే స్థో విష్ణోస్స్యూరసివిష్ణోర్ధ్రువమసి వైష్ణవమసివిష్ణవేత్వా” ఇతి సప్తభిర్వైష్ణవైర్మ

---

* “తత్పాదభక్తిజ్ఞానాభ్యాం ఫలమన్యత్కదాచన। న యాచేత్పురుషో విష్ణుం” ఇతి వచనాత్ భగవత్పాదభక్తిజ్ఞానయోరేవేష్టం సమ్ప్రార్థయేదిత్యర్థః—

న్త్రైరభిమన్త్ర్య - తర్జన్యాగ్రపణవేన మూర్ధ్ని కిఞ్చిన్న్యస్య - అనామికయా లలాటే చతురఙ్గులం నాసికామూలమారభ్య లలాటాన్తం వా ఊర్ధ్వం-ద్వ్యఙ్గులం త్ర్యఙ్గుళం వా విస్తృతం - కుక్షౌ నాభ్యాదిద్వాదశాఙ్గులమూర్ధ్వం త్ర్యఙ్గుళం విస్తృతం - హృదయే ప్రాదేశమాత్రమష్టాఙ్గుళం వా ఊర్ధ్వం చతురఙ్గుళం విస్తృతం-కణ్ఠే చతురఙ్గుళమూర్ధ్వం త్ర్యఙ్గుళం విస్తృతం - దక్షిణకుక్షిపార్శ్వే ద్వాదశాఙ్గుళమూర్ధ్వం త్ర్యఙ్గుళం విస్తృతం - దక్షిణబాహుమూలే ద్వాదశాఙ్గుళమూర్ధ్వం త్ర్యఙ్గుళం విస్తృతం - దక్షిణకణ్ఠపార్శ్వే చతురఙ్గుళమూర్ధ్వం త్ర్యఙ్గుళం విస్తృతం - వామకుక్షిపార్శ్వే ద్వాదశాఙ్గుళమూర్ధ్వం త్ర్యఙ్గుళం విస్తృతం - వామబాహుమూలే ద్వాదశాఙ్గుళమూర్ధ్వం త్ర్యఙ్గుళం విస్తృతం - వామకణ్ఠపార్శ్వే చతురఙ్గుళమూర్ధ్వం త్ర్యఙ్గుళం విస్తృతం-జఘనోపరిపృష్ఠభాగే త్ర్యఙ్గుళమాయతం విస్తృతఞ్చ - కకుదే త్ర్యఙ్గుళమాయతం త్ర్యఙ్గుళం విస్తృతఞ్చ, భగవత్పాదాకృతీని పుణ్డ్రాణి, "చతుశ్చక్రన్నమస్యామి కేశవఙ్కనకప్రభమ్ । నారాయణఙ్ఘనశ్యామఞ్చతుశ్శఙ్ఖన్నమామ్యహమ్ । మాధవమ్మణిభఙ్గాభఞ్చిన్తయామి చతుర్గదమ్ । చన్ద్రభాసఞ్చతుశ్శార్ఙ్గఙ్గోవిన్దమహమాశ్రయే ॥ విష్ణుఞ్చతుర్హలం వన్దే పద్మకిఞ్జల్కసన్నిభమ్ । చతుర్ముసలమబ్జాభం సంశ్రయే మధుసూదనమ్ । అగ్నివర్ణఞ్చతుఃఖడ్గమ్భావయామి త్రివిక్రమమ్ । వామనమ్బాలసూర్యాభఞ్చతుర్వజ్రం విభావయే । శ్రీధరమ్పుణ్డరీకాభఞ్చతుఃపట్టసమాశ్రయే ॥ చతుర్ముద్గరమభ్యేమి హృషీకేశన్తటిత్ప్రభమ్ । పఞ్చాయుధమ్పద్మనాభమ్ప్రణమామ్యర్కరోచిషమ్ । దామోదరఞ్చతుఃపాశమిన్ద్రగోపనిభమ్భజే । వాసుదేవముపాసేహమ్పూర్ణేన్ద్వయుతసన్నిభమ్॥" ఇత్యాదిధ్యానపురస్సరం "ఓం కేశవాయనమః" ఇత్యాదిమన్త్రైః లలాటాదిస్థానేషు క్రమేణ ధృత్వా, శేషన్ద్వాదశాక్షరేణ మూర్ధ్ని ధారయేత్ - విష్ణుగాత్రపరామృష్టహరిద్రాచూర్ణం, "శ్రియైనమః" ఇతి లలాటే - "అమృతో

ద్భవాయైనమః” ఇతికుక్షౌ - “కమలాయైనమః” ఇతిహృదయే - “చ
న్ద్రశోభిన్యైనమః” ఇతికణ్ఠే - “విష్ణుపత్న్యైనమః” ఇతిదక్షిణకుక్షిపా
ర్శ్వే - “వైష్ణవ్యైనమః” ఇతిదక్షిణబాహుమూలే - “వరారోహాయై
నమః” ఇతిదక్షిణకణ్ఠపార్శ్వే - “హరివల్లభాయైనమః” ఇతివామకుక్షి
పార్శ్వే - “శార్ఙ్గిణ్యైనమః” ఇతివామబాహుమూలే - “దేవదేవికా
యైనమః” ఇతివామకణ్ఠపార్శ్వే - “మహాలక్ష్మ్యైనమః” ఇతిపృష్ఠే -
“లోకసున్దర్యైనమః” ఇతికకుదే - “సర్వాభీష్టఫలప్రదాయైనమః”
ఇతిశిరసి - దీపాకారన్ధారయేత్ - “ఓం కేశవాయనమః” ఇత్యాదిక్రమే
ణపుణ్డ్రానఙ్గులీభిఃస్పృష్ట్వా - పునః “కేశవాయనమః” ఇత్యాదిక్రమేణ
అఞ్జలిఙ్కుర్యాత్ - ఊర్ధ్వపుణ్డ్రధారణానన్తరం హస్తౌప్రక్షాళయేత్.
అశక్తౌ ఆపదివా మృత్తికాసేచన మన్త్రజపాదికంపూర్వవత్కృ
త్వా “ఉద్ధృతాఽసివరాహేణ కృష్ణేనశతబాహునా, భూమిర్ధేను
ర్ధరణీ లోకధారిణీ, మృత్తికే హనమేపాపం యన్మయా దుష్కృతఙ్కృ
తమ్। త్వయాహతేన పాపేనజీవామిశరదశ్శతమ్। మృత్తికే దేహిమేపు
ష్టిన్త్వయి సర్వమ్ప్రతిష్ఠితమ్” ॥ ఇతి మన్త్రేణ ప్రణవేనవా “దామో
దరఙ్కేశవఞ్చ నకదాచిత్పరిత్యజేత్” ఇత్యుక్తరీత్యా లలాటే కకుదే చ
ఊర్ధ్వపుణ్డ్రౌ ధారయేత్ — కేశవ దామోదర మన్త్రాభ్యాం కేశవ
దామోదరౌ ధ్యాయేత్.

అస్మద్గురుభ్యోనమః. అస్మత్పరమగురుభ్యోనమః—అస్మత్సర్వగురు
భ్యోనమః - శ్రీమతే వేదాన్తగురవేనమః - శ్రీమతే రామానుజాయన
మః-శ్రీ పరాఙ్కుశదాసాయనమః-శ్రీమద్యామునమునయే నమః-శ్రీరామ
మిశ్రాయ నమః-శ్రీపుణ్డరీకాక్షాయనమః-శ్రీమన్నాథమునయేనమః-శ్రీమ

తే శఠకోపాయనమః-శ్రీమతే విష్వక్సేనాయనమః-శ్రియైనమః-శ్రీధరాయ నమః" "అస్మద్దేశిక మస్మదీయపరమాచార్యాన శేషాన్గురూన్ శ్రీమల్లక్ష్మణయోగి పుఙ్గవ మహాపూర్ణౌ మునిం యామునమ్ । రామమ్పద్మవిలోచనమ్మునివరన్నాథం శఠద్వేషిణం సేనేశం శ్రియమిన్దిరాసహచరన్నారాయణం సంశ్రయే" ॥ ఇతి.

"ఎన్నుయిర్ తన్దళిత్తవరైచ్చరణమ్పుక్కు యానడైవే యవర్ కురుక్కణిరైవణఙ్గి, ప్పిన్నరుళాల్పెరుమ్పూదూర్ వన్దవళ్ళల్ పెరియనమ్బి యాళవన్దార్ మణక్కాల్నమ్బి, నన్నెరియై యవర్కురైత్త వుయ్యక్కొణ్డార్ నాదముని శడకోపన్ శేనైనాదన్, ఇన్నముద త్తిరుమగళెన్ఱివరై మున్నిట్టెమ్పెరుమా న్తిరువడికళడైకిన్ఱేనే" ఇతిచ గురుపరమ్పరాం సఙ్గ్రహేణ స్వాచార్య ప్రభృతి భగవత్పర్యన్తం విస్తరేణత త్తద్విషయపద్యైశ్చానుసన్ధాయ - తులసీకాష్ఠమాలాం, పద్మాక్షమాలాం, శ్రీ పవిత్రమాలాఞ్చ కణ్ఠే నాభిదఘ్నాః ధృత్వా-శిరసి చ పవిత్రమాలాన్ధృత్వా - ద్వాభ్యాన్దర్భాభ్యాం, ద్వ్యఙ్గులవలయం, ఏకాఙ్గులగ్రన్థిమత్, చతురఙ్గులాగ్రం, సకృత్ప్రదక్షిణీకృతం పవిత్రం ద్విగుణీకృతం బ్రహ్మగ్రన్థింవా, అనామికామూల పర్వమధ్యమపర్వణోర్మధ్యే హస్తద్వయే వా దక్షిణ హస్తే వా ధారయేత్ -

బ్రహ్మయజ్ఞజపయోః బ్రహ్మగ్రన్థిం, తదితరేషుకర్మసు యథారుచి పవిత్రం బ్రహ్మగ్రన్థింవా, భోజనే వర్తులం, పవిత్రన్ధారయేత్.

స్నానాఙ్గదేవర్షి పితృతర్పణవిధిః.

పాదౌ ప్రక్షాళ్య-ఆచమ్య - ప్రాణానాయమ్య- "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, స్నానాఙ్గన్దేవర్షి పితృ తర్పణఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - దేవాన్ ఋషీన్ పితౄన్ భగవదాత్మకాన్ధ్యాత్వా "ఓం బ్రహ్మాదయోయే దేవాస్తాన్ దేవాం స్తర్పయామి.-ఓం సర్వాన్ దేవాం స్తర్పయామి.

ఓం సర్వదేవగణాం స్తర్పయామి- ఓం సర్వదేవపత్నీ స్తర్పయామి-ఓం సర్వదేవగణపత్నీ స్తర్పయామి" ఇతి దేవతీర్థేన విసృజేత్ - అఙ్గుష్ఠ సక్తనివీతీ ఉదఙ్ముఖః, "ఓం కృష్ణద్వైపాయనాదయో యేఋుషయస్తా౯ఋుషీం స్తర్పయామి-ఓం సర్వా౯ఋుషీం స్తర్పయామి - ఓం సర్వఋుషిగణాం స్తర్పయామి - ఓం సర్వఋుషిపత్నీ స్తర్పయామి - ఓం సర్వఋుషిగణపత్నీ స్తర్పయామి " ఇతి ఋుషితీర్థేన విసృజేత్ - ప్రాచీనావీతీ, దక్షిణాముఖః, "ఓం సోమఃపితృమాన్యమోఙ్గిరస్వానగ్నిః కవ్యవాహన ఇత్యాదయో యేపితర స్తా౯ పితౄాం స్తర్పయామి-ఓం సర్వా౯ పితౄాం స్తర్పయామి-ఓం సర్వపితృగణాం స్తర్పయామి-ఓం సర్వపితృపత్నీ స్తర్పయామి-ఓం సర్వపితృగణపత్నీ స్తర్పయామి." ఇతి పితృతీర్థేన విసృజేత్-"ఊర్జం వహన్తీరమృతఙ్ఘృతమ్పయః కీలాల మ్పరిస్రుతం, స్వధాస్థ తర్పయత మేపితౄ౯"ఇతి జలే, అఞ్జలినా త్రిః ప్రదక్షిణీకృత్య దక్షిణపార్శ్వతీరం సంశోధ్య- "తృప్యత,తృప్యత తృప్యత" ఇతి త్రిర్జలాఞ్జలీ న్తీరే ప్రక్షిప్య, తత్తీరమ్పునస్సంశోధయే త్-ఉపవీతీ - ఆచామేత్.

అవగాహనస్నానం వినా గౌణస్నానేషు నైమిత్తికస్నానేషు* చ దేవర్షిపితృతర్పణన్న కుర్యాత్-

" భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణై స్స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూత మిదమ్ప్రాతస్స్నానాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవా౯" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా- "అనేన

* అస్పృశ్యస్పర్శనేచాంతే త్వశుచౌ తేచురేభగే । స్నానం నైమిత్తికం జ్ఞేయం దేవర్షిపితృవర్జితం ॥

ప్రాతస్స్నానాఖ్యేన భగవత్కర్మణా భగవాన్ప్రీయతాం వాసుదేవః"
ఇతి ప్రాతస్స్నానం సమాపయేత్-

—:o:—

ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవిధిః. *

ద్విరాచమ్య-ప్రాణానాయమ్య- "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, ప్రాతస్సన్ధ్యాముపాసిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య- "కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్యభగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేన ప్రాతస్సన్ధ్యోపాసనాఖ్యేన భగవత్కర్మణా భగవన్తంవాసుదేవమర్చయిష్యామి"ఇతిచ సఙ్కల్ప్య-"భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవత స్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మకరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య" ఇతి బలమన్త్రమనుసన్ధాయ-"భగవానేవ స్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణై స్స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదమ్ప్రాతస్సన్ధ్యోపాసనాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి"-ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా-భగవన్తం శ్రీ భూమి నీళాసమేతన్ధ్యాత్వా-పూర్వం పుణ్డ్రధారణే ఉదకే దక్షిణానామికయా యథాసమ్ప్రదాయం నృసింహబీజం విలిఖ్య, తత్తీర్థేన, ఊర్ధ్వపుణ్డ్రన్ధృత్వా- "ఆపోహిష్ఠేతి మన్త్రస్య సిన్ధుద్వీపఋషిః, దేవీగాయత్రీచ్ఛన్దః, ఆపోదేవతా" ఇతి శిరోజిహ్వా హృదయేషు అనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిస్స్పృష్ట్వా-"ప్రోక్షణే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా-వామహస్తేన తోయం సంస్పృశ్య - బ్రహ్మతీర్థేన తీర్థమాదాయ- దేవతీర్థేనోర్ధ్వముఖేన ప్రణవేన ఏకవారం, సమస్తవ్యాహృతిభిః ఏకవారం, గాయత్ర్యా చ ఏకవారం, ప్రోక్ష్య-"ఓం ఆపో

* సన్ధ్యావన్దనభాష్యం, అనుబన్ధేద్రష్టవ్యం.

హిష్ఠా మయోభువః-ఓం తాన ఊర్జేదధాతన-ఓం మహేరణాయచక్షసే-ఓం యోవశ్శివతమోరసః-ఓం తస్యభాజయతేహనః. ఓం ఉశతీరివమాతరః-ఓం తస్మాఅరఙ్గమామవః" ఇతి ప్రత్యేకం శిరసి*ప్రోక్ష్య - "ఓం యస్యక్షయాయ జిన్వథ" ఇతి పాదద్వయే సమ్ప్రోక్ష్య-"ఓం ఆపోజనయథాచనః" ఇతి పునశ్శిరసి ప్రోక్ష్య - "ఓం భూర్భువస్సువః" ఇతి ఆత్మానమ్పరిషిచ్య- "సూర్యశ్చేత్యనువాకస్య అగ్నిరృషిః, దేవీగాయత్రీచ్ఛన్దః, సూర్యో దేవతా" ఇతి పూర్వవత్ న్యస్య "అపామ్ప్రాశనే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా హస్తే ఆచమనవజ్జలఙ్గృహీత్వా,"సూర్యశ్చమామన్యుశ్చ మన్యు పతయశ్చ మన్యుకృతేభ్యః, పాపేభ్యోరక్షన్తామ్, యద్రాత్రియాపాపమకార్షమ్, మనసావాచా హస్తాభ్యామ్, పద్భ్యాముదరేణశిశ్నా, రాత్రిస్తదవలుమ్పతు, యత్కిఞ్చదురితమ్మయి, ఇదమహమ్మామమృతయోనౌ,సూర్యేజ్యోతిషి జుహోమిస్వాహా"ఇత్యనువాకేన, అపః ప్రాశ్య-ఆచమ్య- "దధిక్రావ్ణ్ణ ఇతి మన్త్రస్య వామదేవఋషిః అనుష్టుప్ఛన్దః, దధిక్రావా దేవతా," ఇతి న్యస్య-"అపామ్ప్రోక్షణే వినియోగః"ఇత్యుక్త్వా-"ఓందధిక్రావ్ణ్ణో అకారిషమ్,ఓం జిష్ణోరశ్వస్యవాజినః,ఓంసురభినోముఖాకరత్,ఓంప్రణఆయూగ్ంషి తారిషత్,ఓంఆపోహిష్ఠామయోభువః,ఓంతాన ఊర్జేదధాతన,ఓంమహేరణాయచక్షసే,ఓంయోవశ్శివతమో రసః, ఓం తస్యభాజయతేహనః, ఓం ఉశతీరివమాతరః, ఓం తస్మాఅరఙ్గ మామవః,"

---

* మార్జనజలబిన్దుః యథా క్షితితలే న చ్యుతో భవేత్ తథా శిరస్యేవ మార్జనం యత్నేన కుర్యాత్.

ఇతి పూర్వవచ్ఛిరసి ప్రోక్ష్య - " ఓంయస్యక్షయాయ జిన్వథ''ఇతిపాద ద్వయే-"ఓంఆపోజనయథాచనః" ఇతి పునశ్శిరసి ప్రోక్ష్య- ''ఓం భూర్భువస్సువః'' ఇతిఆత్మానమ్పరిషిచ్య-ప్రాణానాయమ్య-శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం ప్రాతస్సన్ధ్యాయామర్ఘ్యప్రదానఙ్కరిష్యే''ఇతి సఙ్కల్ప్య-ఉత్థాయ-"ఓం అర్ఘ్య ప్రదానమన్త్రస్య విశ్వామిత్రఋషిః, దేవీగాయత్రీచ్ఛన్దః, సవితా దేవతా," ఇతి న్యస్య - "అర్ఘ్యప్రదానే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా- సప్రణవ సవ్యాహృతికగాయత్ర్యా ఆదిత్యాన్తర్వర్తి భగవన్తన్ధ్యాయన్, పార్ష్ణిద్వయముద్ధరన్, ఆభ్రూమధ్యం సముద్ధృత్య, తర్జన్యఙ్గుష్ఠసంయోగరూప రాక్షసముద్రారహితాఞ్జలినా తోయేన. అర్ఘ్యత్రయమ్ప్రత్యేకమ్మన్త్రముచ్చార్యజలమధ్యే ప్రక్షిపేత్- అర్ఘ్యాత్పూర్వం సూర్యోదయే సతి, ప్రాణానాయమ్య, "ప్రాతస్సన్ధ్యా కాలాతిక్రమ ప్రాయశ్చిత్తార్థం, తుర్యార్ఘ్య ప్రదానఙ్కరిష్యే " ఇతి సఙ్కల్ప్య-సప్తవ్యాహృతి సమ్పుటితగాయత్ర్యా తత్తత్సూత్రోక్త మన్త్రేణ వా తుర్యార్ఘ్యన్దత్వా-తీరఙ్గత్వా " ఓం భూర్భువస్సువః " ఇతి ఆత్మానమ్పరిషిచ్య-ప్రదక్షిణమ్పరిక్రమ్య-" అసావాదిత్యోబ్రహ్మ" ఇతిధ్యాత్వా - ఆచమ్య -

,, ఓం కేశవన్తర్పయామి'' ఇతి మార్గశీర్షమాసేశం, ,,ఓం నారాయణన్తర్పయామి,, ఇతి పుష్యమాసేశం, ,, ఓం మాధవన్తర్పయామి,, ఇతి మాఖమాసేశం, ,, ఓం గోవిన్దన్తర్పయామి,, ఇతి ఫాల్గునమాసేశం. ,, ఓం విష్ణున్తర్పయామి,, ఇతి చైత్రమాసేశం, ,, ఓం మధుసూదనన్తర్పయామి '' ఇతి వైశాఖమాసేశం, ,, ఓం త్రివిక్రమన్తర్పయామి '' ఇతి జ్యేష్ఠమాసేశం. ,,ఓం వామనన్తర్పయామి''ఇతి ఆషాఢమాసేశం, ,,ఓం శ్రీధరన్తర్పయామి'' ఇతి శ్రావణమాసేశం, ,,ఓం హృషీకేశన్తర్పయామి'' ఇతి భాద్రపదమాసేశం, ,, ఓం పద్మనాభన్తర్పయామి '' ఇతి ఆశ్వ

యుజమాసేశం, "ఓం దామోదర న్తర్పయామి" ఇతి కార్తికమాసేశం, ఇతిప్రత్యేకన్థ్యాత్వా సన్తర్ప్య - ఆచామేత్ -

జలేసన్ధ్యాఙ్కుర్యాచ్చేత్, జానుదఘ్నజలే తిష్ఠన్ కుర్యాత్-స్థలేకుర్యాచ్చేత్, కుక్కుటాసనేనాసీనః కుర్యాత్ -యద్వా-స్థలపకపాదం, జలపకపాదం, న్యస్య కుర్యాత్ -తథాచేత్, అన్తర్బహిశ్చ శుద్ధోభవతి-ఆర్ద్ర వాససా సన్ధ్యాం న కుర్యాత్ -కుర్యాచ్చేత్, జానుదఘ్నజలే తిష్ఠన్, ప్రదక్షిణ నమస్కారా వినా, ఉపస్థానఙ్కుర్యాత్ -

* విష్ణ్వాయతనం, తత్సమీపం అన్యద్వా గత్వా, తత్థ్సలం ప్రణవవ్యాహృతిభిః ప్రోక్ష్య-తత్ర ప్రాగగ్రదర్భేషు స్థిత్వా, "ఆసనమన్త్రస్య పృథివ్యా మేరుపృష్ఠఋషిః, సుతలఞ్ఛన్దః, శ్రీ కూర్మోదేవతా," ఇతి న్యస్య, "ఆసనేవినియోగః" ఇత్యుక్త్వా-"పృథ్విత్వయా ధృతాలోకా దేవిత్వం విష్ణునాధృతా। త్వఞ్చధారయమాన్దేవి పవిత్రఙ్కురుచాసనమ్" ఇతి పృథ్వీమ్మాన్త్య-"ప్రణవస్యఋషిర్బ్రహ్మా దేవీగాయత్రీచ్ఛన్దః, పరమాత్మా దేవతా" "భూరాది సప్తవ్యాహృతీ నామత్రి భృగుకుత్స వసిష్ఠ గౌతమ కాశ్యపాఙ్గిరస ఋషయః, గాయత్ర్యుష్ణి గనుష్టుబ్బృహతీ పఙ్క్తి-త్రిష్టుబ్జగత్యశ్ఛన్దాంసి," "అగ్నివాయ్వర్క వాగీశవరుణేన్ద్ర విశ్వేదేవా దేవతాః" "సావిత్ర్యా ఋషిః విశ్వామిత్రః, దేవీగాయత్రీచ్ఛన్దః, సవితాదేవతా" "గాయత్రీ శిరసో బ్రహ్మాఋషిః అనుష్టుప్ఛన్దః, పరమాత్మాదేవతా" ఇతి న్యస్య-"సర్వేషాం ప్రాణాయామే వినియోగః"-ఇత్యుక్త్వా-

---

* విష్ణ్వాలయే తత్స మీపేవా సన్ధ్యావన్దనాది జపకరణే అర్ఘ్యప్రదాన గాయత్ర్యాది మన్త్రజపాదీన్ సర్వకాలేషు దేవాభిముఖ ఏవకుర్యాత్ -అన్యత్ర, గాయత్రీతరమన్త్రజపాన్ సర్వకాలేషు ప్రాఙ్ముఖఉదఙ్ముఖోవా ఆసీన ఏవకుర్యాత్ -"అశ్వత్థ మగ్నిమర్కఞ్చ సోమం గురు మథోజలమ్। పృష్ఠీకృత్యజపన్విప్రో యాతిస్థావరతాన్నరః"-

"ఓం భూః" ఇతి పాదయోః, "ఓం భువః" ఇతి జఙ్ఘయోః. "ఓగ్ం సువః" ఇతి జాన్వోః, "ఓమ్మహః" ఇతి ఉదరే, "ఓం జనః" ఇతి కణ్ఠే, "ఓం తపః" ఇతి ముఖే, "ఓగ్ంసత్యం" ఇతి మస్తకే, న్యస్యేత్-శ్వేతశ్యామ పీతపిశఙ్గ నీల రోహిత కనకవర్ణాః, అభయాఙ్కుశగపాశ వరహస్తాఃసప విత్ర చతుర్హస్తాః, స్రక్చన్దనాద్యలఙ్కృతాః, సర్వాభరణభూషితాః, సోప వీతాః, సజటాశ్చ ధ్యాత్వా-"ఓంతత్సవితుః జ్ఞానాయ హృదయాయనమః" ఇతి సాఙ్గుష్ఠ తర్జన్యా హృదయే, "ఓం వరేణియం ఐశ్వర్యాయశిరసేస్వాహా" ఇతి అనఙ్గుష్ఠాభి రఙ్గులీభిర్మస్తకే, "ఓం భర్గోదేవస్య శక్త్యైశిఖాయై వౌషట్" ఇతి అఙ్గుష్ఠనాళేన అధోముఖేన ముష్టినా శిఖామధ్యే, "ఓం ధీమహిబలాయకవచాయహుమ్" ఇతి కణ్ఠాది కట్యన్తాన్తనుమ్పాణిభ్యాం పర్మవత్సంస్పృష్ట్వా,"ఓం ధియోయోనః తేజసేనేత్రాభ్యాం వౌషట్"ఇతి తర్జనీ మధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే, న్యస్య "ఓం ప్రచోదయాత్ వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠ తర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యా శ్చతుర్దిశః పశ్చాదగ్న్యాదివిదిశశ్చ బధ్నీయాత్-ఏవమ ఙ్గన్యాసఙ్కృత్వా-॥ధ్యానం॥ "ముక్తావిద్రుమహేమనీలధవళచ్ఛాయైర్ముఖై స్త్రీక్షణై ర్యుక్తా మిన్దుకలానిబద్ధమకుటా న్తత్వార్థవర్ణాత్మికామ్। గాయత్రీం వరదాభయాఙ్కుశకశాశ్శుభ్రఙ్కపాలఙ్గుణాం శఙ్ఖఞ్చక్రమథారవిన్దయుగళం హస్తైర్వహన్తీమ్భజే" ఇతి ధ్యాత్వా-"ఓమాపోజ్యోతీరసోఽమృతమ్బ్రహ్మ భూర్భువస్సువరోమ్" ఇతి శిరోమన్త్రేణ కరాభ్యాం శిరః ప్రభృతిపాదాన్తం పర్మవేష్టనవత్సవపార్శ్వయో స్స్పర్శరూపం వ్యాపక న్యాసఙ్కుర్యాత్-"అర్కమణ్డలమధ్యస్థం సూర్యకోటి సమప్రభమ్। బ్రహ్మాదిసేవ్యపాదాబ్జన్నౌమి బ్రహ్మరమాసఖమ్" ఇత్యుక్త్వా-త్రిఃప్రాణా నా

యమ్య-"అష్టోత్తర సహస్ర మష్టోత్తరశతం, *దశవారం, ఓపయాద్వా, ప్రాతస్సన్ధ్యాగాయత్రీ మన్త్రజపఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "ఆయాత్వి త్యనువాకస్య వామదేవఋషిః, అనుష్టుప్ఛన్దః, గాయత్రీ దేవతా" ఇతి న్యస్య-"గాయత్ర్యావాహనే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా, "ఆయాతువరదాదే వ్యక్షరమ్బ్రహ్మసమ్మితమ్,గాయత్రీఙ్ఛన్దసామ్మాతేదమ్బ్రహ్మజుషస్వనః-ఓజో సి సహోసి బలమసి భ్రాజోసి దేవానాన్ధామనామాసి విశ్వమసి విశ్వా యు స్సర్వమసి సర్వాయురభి భూరోఙ్గాయత్రీ మావాహయామి" ఇత్య నువాకేనావాహ్య-"ప్రాతర్ధ్యాయామి గాయత్రీం రవిమణ్డలమధ్యగామ్। ఋగ్వేదముచ్చారయన్తీం రక్తవర్ణాఙ్కుమారికామ్ । అక్షమాలా కరా మ్బ్రహ్మదైవత్యాం హంసవాహనామ్" ఇతిధ్యాత్వా-ఆసనాదిషోడశో పచారాన్మనసా ప్రణవేన సమర్ప్య-"ప్రణవస్య ఋషిర్బ్రహ్మా దేవీ గాయ త్రీచ్ఛన్దః, పరమాత్మా దేవతా" "భూరాదివ్యాహృతిత్రయస్య, అత్రిభృ గుకుత్సా ఋషయః, గాయత్ర్యుష్ణిగనుష్టుభశ్ఛన్దాంసి, అగ్నివాయ్వర్కా దేవతాః" "సావిత్ర్యాఋషిర్విశ్వామిత్రః, దేవీ గాయత్రీచ్ఛన్దః, సవితా దేవతా" ఇతి న్యస్య-"ప్రాతస్సన్ధ్యాజపే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా-

అస్త్రమన్త్రేణ కరతల కరపృష్ఠయో శ్శుద్ధిఙ్కృత్వా-"తథ్సవితు ర్వరేణియం భర్గోదేవస్యధీమహి ధియోయోనః ప్రచోదయాత్" ఇతి గాయత్ర్యా కూర్పరమారభ్య అఙ్గుళ్యగ్రపర్యన్తం, పర్యాయేణ కరస్ప ర్శరూపం వ్యాపకన్యా సఙ్కృత్వా-ప్రణవేన ప్రకోష్ఠాన్తం, కరద్వయేపి కరతలయోః కరపృష్ఠయోః పర్యాయేణ పరామృశ్య-కరతలయోః ప్రణవం న్యస్య-

* ఆశౌచకాలే విపది దశవారం జపేన్నరః । అన్యదాష్టోత్తరశతంవాష్టోత్తరసహస్రకమ్

"ఓం భూః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి అఙ్గుష్ఠయోర్మూలమారభ్య, అగ్రపర్యన్తం, తర్జనీభ్యాం, న్యస్య - "ఓం భువః, తర్జనీభ్యాన్నమః" ఇతి, తర్జన్యోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం తథా న్యస్య - "ఓగ్ం సువః, మధ్యమాభ్యాన్నమః" ఇతి మధ్యమయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం తథా న్యస్య - "ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం, అనామికాభ్యాన్నమః" ఇతి, అనామికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం తథా న్యస్య-"ఓం భర్గో దేవస్య ధీమహి, కనిష్ఠికాభ్యాన్నమః" ఇతి, కనిష్ఠికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం తథా న్యస్య "ఓంధియో యోనః ప్రచోదయాత్, కరతల కరపృష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి, కరతలకరపృష్ఠయోః, కరద్వయేపి పరామృశ్య - ఏవం, కరన్యాసఙ్కృత్వా-

"ఓంభూః జ్ఞానాయహృదయాయ నమః" ఇతి, అఙ్గుష్ఠయుక్తతర్జన్యా హృదయే న్యస్య—"ఓంభువః, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా" ఇతి అనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిర్మస్తకే న్యస్య-"ఓగ్ంసువః, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇతి, అఙ్గుష్ఠనాళేన అధోముఖేన ముష్టినా శిఖామధ్యే న్యస్య—"ఓంతత్సవితుర్వరేణ్యం, బలాయ కవచాయ హుమ్" ఇతికణ్ఠాదికట్యన్తాం, తనుం పాణిభ్యాం, వక్షవత్సంస్పృష్ట్వా-"ఓంభర్గో దేవస్యధీమహి, తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్" ఇతితర్జనీ మధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే న్యస్య-"ఓంధియోయోనః ప్రచోదయాత్,వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వాం, పశ్చాదగ్న్యాదివిదిశశ్చ బధ్నీయాత్ -ఏవమఙ్గన్యాసఙ్కృత్వా-॥ధ్యానం॥

"యో దేవస్సవితాస్మాకం ధియోధర్మాదిగోచరాః । ప్రేరయే త్తస్య యద్భర్గ

స్తద్వరేణ్యముపాస్మహే" ఇతి గాయత్ర్యర్థం సఞ్చిన్త్య—"ఆదిత్యమణ్డలేధ్యాయేత్పరమాత్మానమవ్యయమ్। విష్ణుఞ్చతుర్భుజం రక్తపఙ్కజాసనమధ్యగమ్। కిరీటహారకేయూర కటకాది విభూషితమ్। శ్రీవత్సవనమాలా శ్రీతులసికాస్తుభోజ్జ్వలమ్। హరిమ్పీతామ్బరధరం శఙ్ఖచక్రగదాధరమ్। ప్రసన్నవదనంరత్నకుణ్డలైర్మణ్డితాననమ్। సర్వరత్నసమాయుక్త సర్వాభరణభూషితమ్"॥ ఏవమ్భగవన్తమాదిత్య మణ్డలే ధ్యాత్వా—కిఞ్చిదాకుఞ్చితాగ్రాఙ్గుళితలం పరస్పరసంయుతం, సంహతాఙ్గుళికరద్వయంనాసాసముద్ధృత్య, కనిష్ఠికామూలమారభ్యప్రాదక్షిణ్యక్రమేణ* గణనయా యథాసఙ్కల్పం, †పఞ్చావసాన‡ముపాంశుజపం కుర్యాత్.—

త్రిః ప్రాణానాయమ్య - "ప్రాతస్సన్ధ్యోపస్థానఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "ఉత్తమ ఇత్యనువాకస్య వామదేవఋషిః, అనుష్టుప్ఛన్దః, గాయత్రీ దేవతా" ఇతి న్యస్య - "గాయత్ర్యుద్వాసనే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా, "ఉత్తమే శిఖరే దేవి భూమ్యామ్పర్వతమూర్ధని, బ్రాహ్మణేభ్యో హ్యనుజ్ఞానఙ్గచ్ఛ దేవియథాసుఖమ్" ఇతి గాయత్రీముద్వాస్య - "మిత్రస్యేతిఋచస్య విశ్వామిత్రఋషిః, ఆద్యస్య భీరుట్ఛన్దః, పరయోర్గాయత్రీత్రిష్టుభౌ ఛన్దసీ, మిత్రో దేవతా" ఇతి న్యస్య - ప్రాతస్సన్ధ్యోపస్థానే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా - "మిత్రస్యచర్షణీధృతశ్శ్రవో దేవస్యసానసిం,

---

*ఏవంప్రతిదశసఙ్ఖ్యాం వామతర్జనీమూలపర్వారభ్య, ఏకైకపర్వణి ప్రాదక్షిణ్యక్రమేణ వామాఙ్గుష్ఠాగ్రం న్యస్య గణయేత్.

† ప్రణవాన్తే వ్యాహృతిత్రయాన్తే, పాదానామన్తేచేతిపఞ్చావసానమ్.

‡ జపకాలే "వరేణియం" ఇతి జపేత్. ఇతరకాలే "వరేణ్యం" ఇతి పఠేత్.

సత్యఞ్చిత్రశ్రవస్తమం, మిత్రోజనాన్ యాతయతి ప్రజానన్మిత్రో దాధార
పృథివీముత ద్యాం, మిత్రః కృష్టీరనిమిషాఽభి చష్టే సత్యాయ హవ్యఙ్ఘృ
తవ ద్విధేమ, ప్రసమిత్ర మర్తో అస్తు ప్రయస్వాన్ యస్త ఆదిత్య శిక్షతి వ్ర
తేన, నహన్యతే నజీయతే త్వోతో నైనమగ్ంహో అశ్నోత్యన్తితో నదూ
రాత్" ఇతి మన్త్రైరర్ఘ్యోదితం, సహస్రరశ్మిం భగవన్తమాదిత్యమణ్డలా
న్తస్థం సన్ధాతృత్వేన సర్వేషాం సన్ధ్యేతి పరికీర్తితముపస్థాయ.—

"ఓం సన్ధ్యాయై నమః - ఓం సావిత్ర్యై నమః - ఓం గాయత్ర్యై
నమః - ఓం సరస్వత్యై నమః - ఓం సర్వాభ్యో దేవతాభ్యో నమో నమః" ఇతి
పఞ్చ దేవతాః సప్రదక్షిణం ప్రణమ్య - "ఓం కామోఽకార్షీ న్మన్యుర
కార్షీత్" ఇతి చోక్త్వా, త్రయీం తనుం ప్రణమ్య - అభివాద్య - "ఓం ప్రా
చ్యై దిశే నమః - ఓం దక్షిణాయై దిశే నమః - ఓం ప్రతీచ్యై దిశే నమః - ఓం
ఉదీచ్యై దిశే నమః" ఇతి ప్రాచ్యాదిదిఙ్నమస్కారఙ్కృత్వా- "ఓం ఊర్ధ్వా
య నమః - ఓం అధరాయ నమః - ఓం అన్తరిక్షాయ నమః - ఓం భూమ్యై న
మః - ఓం విష్ణవే నమః - ధ్యేయస్సదా సవితృమణ్డల మధ్యవర్తీ నారాయ
ణస్సరసిజాసనసన్నివిష్టః । కేయూరవాన్ మకరకుణ్డలవాన్ కిరీటీ హారీ
హిరణ్మయవపుర్ధృతశఙ్ఖచక్రః॥ శఙ్ఖచక్రగదాపాణే ద్వారకానిలయాచ్యు
త।గోవిన్ద పుణ్డరీకాక్ష రక్ష మాం శరణాగతమ్" "నమో బ్రహ్మణ్య దేవాయ
గోబ్రాహ్మణహితాయ చ । జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిన్దాయ నమో నమః"
ఇతి శ్లోకైః "సయశ్చాయం పురుషే, యశ్చాసావాదిత్యే, సఏకః" ఇత్యధీ
తం, హృదయాన్తస్స్థితం, పరమాత్మానం ప్రణమ్య-అభివాదయేత్ –

జపకాలే నిష్ఠీవన, జృమ్భణ, క్రోధ, నిద్రా, ఆలస్య, క్షుధా, మద,
పతితశ్వాన్త్యజాలోకాన్ దశ జపవైరిణస్త్యజేత్ - సమ్భవేయుర్యది,

ఆచమ్య పునర్జపేత్ - పతితాదిసమ్భాషణే, స్నాత్వా పునర్జపేత్ -జపకాలే నాభేరధః స్వకాయం స్పృశేచ్చేత్ కరమ్ప్రక్షాళయేత్ -జలాభావే దక్షిణకర్ణం స్పృశేత్- జపమధ్యే వాఙ్నియమాతిక్రమే, "ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేధానిదధేపదమ్, సమూఢమస్య పాగ్ంసురే" ఇతి ఋచఞ్జపేత్ - విష్ణుం వా స్మరేత్ - శ్రీకృష్ణం వా ధ్యాత్వా కీర్తయేత్ - జపమధ్యే యది భాగవతఃసమాగచ్ఛేత్ తమ్ప్రణమ్యాభివాద్య, యోగక్షేమాదికమ్పృష్ట్వా, తదనుజ్ఞాతః, జపం సమాచరేత్.

ఉదయాత్పూర్వం సఙ్కల్పితసఙ్ఖ్యాసమాప్తౌ ఉదయానన్తరఙ్కరిష్యమాణోపస్థానస్యచ కాలానాగమేన, అవసరలాభే, అష్టాక్షరజపఙ్కుర్యాత్—అవసరాలాభే, ఉదయానన్తరం, ఉపస్థాయ, తతోష్టాక్షరజపఙ్కుర్యాత్.

మూలమన్త్రజపవిధిః.

వాక్యగురుపరమ్పరాం, శ్లోకగురుపరమ్పరాం, పఞ్చసంస్కారప్రదాతాచార్యపరమ్పరాఞ్చానుసన్ధాయ–మూలమన్త్రేణ పఞ్చవింశతి *కృత్వః, అభ్యస్తేన త్రిః ప్రాణనాయమ్య–"శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం ప్రాతస్సన్ధ్యాయాం, అష్టోత్తరశతకృత్వః అష్టాక్షరమహామన్త్రజపఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "అస్య శ్రీమదష్టాక్షరమహామన్త్రస్య అన్తర్యామీ నారాయణఋషిః బదరికాశ్రమవాసీ నారాయణ

---

* వామతర్జనీమూల పర్వారభ్య ఏకైకపర్వణి ప్రాదక్షిణ్యక్రమేణ వామాఙ్గుష్ఠాగ్రం న్యస్య గణయేత్.

ఋషిర్వా, దేవీ గాయత్రీచ్ఛన్దః, పరమాత్మా శ్రీమన్నారాయణో దేవ తా" ఇతి న్యస్య - అఞ్జలిమ్బధ్వా - "అం బీజమ్ - ఆయశ్శక్తిః - మం కీలకమ్ - హ్రీం కవచమ్ - ఐం అస్త్రమ్ - బుద్ధిస్తత్వమ్ - శుక్లాదిర్వర్ణః - ఉదాత్తాదిస్స్వరః - శ్రీవైకుణ్ఠః క్షేత్రమ్ - జీవపరమాత్మనోస్స్వస్వామి భావస్సమ్బన్ధః - శ్రీమన్నారాయణప్రీత్యర్థే జపే వినియోగః-" ఇతిధ్యా త్వా - మూలమన్త్రేణ కూర్పరమారభ్య అఙ్గుళ్యగ్రపర్యన్తం స్వహస్తౌ పరస్పరం, త్రిః పరామృశ్య, తతశ్శుద్ధయోస్హస్తయోః మన్త్రస్య వ్యాపక న్యాసఙ్కుర్యాత్.

దక్షిణహస్తాఙ్గుష్ఠాగ్రేణ, "ఓం ఓం" ఇతి దక్షిణ తర్జనీమధ్యమపర్వణిన్య స్య - ఆద్యన్తపర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం ప్రణవం న్యస్యేత్ - "ఓంనం" ఇతి మధ్యమా మధ్యమపర్వణి న్యస్య - ఆద్యన్తపర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం ప్రణవం న్యస్యేత్ — "ఓంమోం" ఇతి అనామికామధ్యమప ర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః"ఓం"ఇతి ప్రత్యేకం ప్రణవం న్యస్యేత్ — "ఓం నాం" ఇతి కనిష్ఠికామధ్యమపర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్త పర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకంప్రణవం న్యస్యేత్.

వామహస్తాఙ్గుష్ఠాగ్రేణ, "ఓం రాం" ఇతి వామతర్జనీమధ్యమ పర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్ — "ఓం యం" ఇతి మధ్యమామధ్యమపర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః "ఓం"ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్ — "ఓం ణాం" ఇతి అనామికామధ్యమపర్వణి న్యస్య- ఆద్యన్తపర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్ — "ఓం యం" ఇతి

కనిష్ఠికామధ్యమపర్వణి న్యస్య - ఆద్యన్తపర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం* న్యస్యేత్.

---

* ఏవంస్థితిన్యాసోగృహస్థస్య—

అథ సంహారన్యాసః, యతీనాం వనస్థానాఞ్చ:—

వామహస్తాఙ్గుష్ఠాగ్రేణ,

"ఓం ఓం" ఇతి తర్జనీ మధ్యమపర్వణి
"ఓం నం" ,, మధ్యమా ,,
"ఓం మోం",, అనామికా ,,
"ఓం నాం",, కనిష్ఠికా ,,

న్యస్య-అద్యన్తపర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్.

దక్షిణహస్తాఙ్గుష్ఠాగ్రేణ,

"ఓం రాం" ఇతి కనిష్ఠికా మధ్యమపర్వణి
"ఓం యం" ,, అనామికా,,
"ఓం ణాం" ,, మధ్యమా ,,
"ఓం యం" ,, తర్జనీ ,,

న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్.

అథసృష్టిన్యాసః, బ్రహ్మచారిణాం:—

దక్షిణహస్తాఙ్గుష్ఠాగ్రేణ,

"ఓం ఓం" ఇతి తర్జనీ మధ్యమపర్వణి
"ఓం నం" .. మధ్యమా ,,
"ఓం మోం" ., అనామికా ,,
"ఓం నాం" .. కనిష్ఠికా ,,

న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః, "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్.

వామహస్తాఙ్గుష్ఠాగ్రేణ,

"ఓం రాం" ఇతి కనిష్ఠికా మధ్యమపర్వణి
"ఓం యం" ,, అనామికా ,,
"ఓం ణాం" ,, మధ్యమా ,,
"ఓం యం" ,, తర్జనీ ,,

న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః, "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్.

"ఓం ఓం, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇతి దక్షిణతర్జన్యా దక్షిణాఙ్గుష్ఠే. న్యస్య - "ఓం నం, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా" ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన దక్షిణతర్జన్యాం న్యస్య - "ఓం మోం, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన దక్షిణమధ్యమాయాం న్యస్య-"ఓం నాం, బలాయ కవచాయ హుమ్" ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన దక్షిణానామికాయాం న్యస్య-"ఓం రాం, వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన దక్షిణకనిష్ఠికాయాం న్యస్య - "ఓం యం, తేజసే నేత్రాభ్యాన్నమః" ఇతి వామతర్జన్యావామాఙ్గుష్ఠే న్యస్య – "ఓం ణాం, తేజసే ఉదరాయనమః" ఇతి వామాఙ్గుష్ఠేన వామతర్జన్యాం న్యస్య "ఓం యం, తేజసే పృష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి వామాఙ్గుష్ఠేన వామ మధ్యమాయాం న్యస్య- "ఓం యం, తేజసే బాహుభ్యాన్నమః" ఇతి వామాఙ్గుష్ఠేన వామానామికాయాం న్యస్య-"ఓం యం, తేజసే ఊరుభ్యాన్నమః" ఇతి వామాఙ్గుష్ఠేన వామకనిష్ఠికాయాం న్యస్య-"ఓం యం, తేజసే జానుభ్యాన్నమః" ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన తదితరాఙ్గులీనఖముఖేషు న్యస్య-"ఓం యం, తేజసే పాదాభ్యాన్నమః" ఇతి వామాఙ్గుష్ఠేన తదితరాఙ్గులీనఖముఖేషు న్యస్య * - మూలమన్త్రేణ పాణిభ్యాం శిరఃప్రభృతి పాదాన్తం వర్మవేష్టనవత్స్వపార్శ్వయోః స్పర్శరూపం వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా—

* ఏవస్థితిన్యాసోగృహస్థస్య.

అథసంహారన్యాసః, యతీనాంవనస్థానాఞ్చ:—

"ఓం ఓం, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇతి వామతర్జన్యా వామాఙ్గుష్ఠేన్యస్య
"ఓం నం, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా" ,, వామాఙ్గుష్ఠేన వామతర్జన్యాం "
"ఓం మోం, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ,, వామమధ్యమాయాం ... ..."
ఓం నాం, బలాయ కవచాయహుమ్" ,, వామానామికాయాం ... ..."
"ఓం రాం, వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ,, వామకనిష్ఠికాయాం ... .."
"ఓం యం, తేజసే నేత్రాభ్యాన్నమః" ,, దక్షిణాఙ్గుష్ఠేనదక్షిణకనిష్ఠికాయాం... ..."

"ఓం ఓం" ఇతి, దక్షిణాఙ్గుష్ఠసహితకనిష్ఠికయా నాభౌ విన్యస్య- "ఓం నం" ఇతి, అనఙ్గుష్ఠాభి రఙ్గులీభిర్గుహ్యే విన్యస్య - "ఓం మోం" ఇతి, అనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిః జాన్వోః విన్యస్య - ఓం నాం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిః పాదయోః విన్యస్య - "ఓం రాం" ఇతి మధ్యమాఙ్గుల్యా శిరసి న్యస్య - "ఓం యం" ఇతి తర్జనీ మధ్యమాభ్యాం నేత్రయోః విన్యస్య - "ఓం ణాం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠానామికయా ముఖమధ్యే ఘ్రాణస్య పురతః విన్యస్య - "ఓం యం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ హృదయే * విన్యస్య -

---

"ఓం ణాం, తేజసే ఉదరాయ నమః" ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేనదక్షిణానామికాయాం న్యస్య
"ఓం యం, తేజసే పృష్ఠాభ్యాన్నమః" ,, ,, దక్షిణమధ్యమాయాం "
"ఓం యం, తేజసే బాహుభ్యాన్నమః" ,, ,, దక్షిణతర్జన్యాం "
"ఓం యం, తేజసే ఊరుభ్యాన్నమః" ,, దక్షిణ తర్జన్యా దక్షిణాఙ్గుష్ఠే "
"ఓం యం, తేజసే జానుభ్యాన్నమః" ,, వామాఙ్గుష్ఠేన తదితరాఙ్గులీనఖముఖేషు"
"ఓం యం, తేజసే పాదాభ్యాన్నమః" ,, దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన ,, ,, ,,

అథసృష్టిన్యాసః బ్రహ్మచారిణాం:—

"ఓం ఓం, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇతి దక్షిణతర్జన్యా దక్షిణాఙ్గుష్ఠే న్యస్య.
"ఓం నం, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా" ,, దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన దక్షిణతర్జన్యాం"
"ఓం మోం, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ,, ,, 'దక్షిణమధ్యమాయాం"
"ఓం నాం, బలాయ కవచాయ హుమ్" ,, ,, దక్షిణానామికాయాం"
"ఓం రాం, వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ,, ,, దక్షిణకనిష్ఠికాయాం"
"ఓం యం, తేజసే నేత్రాభ్యాన్నమః" ,, వామాఙ్గుష్ఠేన వామకనిష్ఠికాయాం"
"ఓం ణాం, తేజసే ఉదరాయనమః" ,, ,, వామానామికాయాం"
"ఓం యం, తేజసే పృష్ఠాభ్యాన్నమః" ,, ,, వామమధ్యమాయాం"
"ఓం యం, తేజసే బాహుభ్యాన్నమః" ,, ,, వామతర్జన్యాం"
"ఓం యం, తేజసే ఊరుభ్యాన్నమః" ,, వామతర్జన్యా వామాఙ్గుష్ఠే"
"ఓం యం, తేజసే జానుభ్యాన్నమః" ,, దక్షిణాఙ్గుష్ఠేనతదితరాఙ్గులీనఖముఖేషు
"ఓం యం, తేజసే పాదాభ్యాన్నమః" ,, వామాఙ్గుష్ఠేన ,, ,,

---

* ఏషస్థితిన్యాసోగృహస్థస్య:—

అథసంహారన్యాసః, యతీనాంవనస్థానాఞ్చ:-

"ఓం ఓం, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇతి, అఙ్గుష్ఠయుక్త తర్జన్యా హృదయే న్యస్య - "ఓంనం, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా"ఇతి, అనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిర్మస్తకే న్యస్య" - ఓంమోం, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇతి అఙ్గుష్ఠనాళేన అధోముఖేన ముష్టినా శిఖామధ్యే న్యస్య - "ఓంనాం, బలాయకవచాయహుమ్" ఇతి కణ్ఠాదికట్యన్తాన్తనుమ్పాణిభ్యాం వర్మవత్సమ్ముష్ట్వా - "ఓంరాం, వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ఇతి సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యా, అంసయోః క్రమేణ శబ్దయేత్ - "ఓంయం, తేజసే నేత్రాభ్యాన్నమః" ఇతి తర్జనీమధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే న్యస్య - "ఓంణాం,

---

"ఓం ఓం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠాభి రఙ్గులీభిః పాదయోః న్యస్య
"ఓం నం" ,, అనఙ్గుష్ఠాభి రఙ్గులీభిః జాన్వోః ,,
"ఓం మోం" ,, ,, గుహ్యే ,,
"ఓం నాం" ,, దక్షిణాఙ్గుష్ఠ కనిష్ఠి కాభ్యాం నాభౌ"
"ఓం రాం" ,, సాఙ్గుష్ఠ తర్జన్య గ్రేణ హృదయే"
"ఓం యం" ,, సాఙ్గుష్ఠానామికయా ముఖమధ్యే ఘ్రాణస్యపురతః, న్యస్య
"ఓం ణాం" ,, తర్జనీమధ్య మాభ్యాం నేత్రయోః ,,
"ఓం యం" ,, మధ్యమాఙ్గుళ్యాశిరసి ,,

అథ సృష్టిన్యాసః బ్రహ్మచారిణాం:—

"ఓం ఓం" ఇతి మధ్యమాఙ్గుళ్యా శిరసి న్యస్య
"ఓం నం" ,, తర్జనీమధ్య మాభ్యాం నేత్రయోః ,,
"ఓం మోం" ,, సాఙ్గుష్ఠానామికయా ముఖమధ్యే ఘ్రాణస్యపురతః న్యస్య
"ఓం నాం" ,, సాఙ్గుష్ఠ తర్జన్యగ్రేణ హృదయే ,,
"ఓం రాం" ,, దక్షిణాఙ్గుష్ఠ కనిష్ఠికాభ్యాంనాభౌ ,,
"ఓం యం" ,, అనఙ్గుష్ఠాభి రఙ్గులీ భిర్గుహ్యే ,,
"ఓం ణాం" ,, ,, జాన్వోః ,,
"ఓం యం" ,, సాఙ్గుష్ఠాభి రఙ్గులీభిః పాదయోః ,,

తేజసే ఉదరాయ నమః" ఇతి నాభ్యాం అఙ్గులీభిర్న్యస్య-"ఓంయం, తేజసే పృష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి పృష్ఠయోః అఙ్గులీభిర్న్యస్య - "ఓంయం, తేజసే బాహుభ్యాన్నమః" ఇతి బాహ్వోః, అఙ్గులీభిర్న్యస్య - "ఓంయం, తేజసే ఊరుభ్యాన్నమః" ఇతి ఊర్వోః అఙ్గులీభిర్న్యస్య - "ఓం యం తేజసే జానుభ్యాన్నమః" ఇతిజాన్వోః, అఙ్గులీభిర్న్యస్య - "ఓంయం, తేజసే పాదాభ్యాన్నమః" ఇతి పాదయోః, అఙ్గులీభిర్న్యస్య - " ఓం, వీర్యాయాస్త్రాయ ఫట్" ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వం,పశ్చాదగ్న్యాది విదిశశ్చ బధ్నీయాత్ - సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ,భ్రామయన్ సన్ ఆత్మనః ప్రాకారఙ్కుర్యాత్ - "ఓం బలాయ కవచాయహుమ్" ఇతి దేహావకుణ్ఠనఙ్కుర్యాత్ —

తతః "ఇదం గురుభ్యః పూర్వేభ్యః క్రియతే శిరసా నమః। మన్త్రజ్ఞానప్రదాతృభ్య స్తద్గురుభ్యోఽపి సామ్ప్రతమ్। నమ స్తే మన్త్రరాజాయ నమ స్తేఽష్టాక్షరాత్మనే। నమ స్తే చేతనాధార పరబ్రహ్మాభిధాయినే। స్థిత్వాన్తర్హృదయే సర్వానాత్మనస్సన్నియచ్ఛతే। ఋషయేఽష్టాక్షరస్యా న్తర్యామిణే హరయే నమః। అష్టాక్షరమహామన్త్ర వర్ణసఙ్ఖ్యాభిధాయినీమ్। ఛన్దశ్చ దేవీఙ్గాయత్రీం శిరసా ప్రణమామ్యహమ్। మన్త్రస్య దైవతఞ్చాపి పరమాత్మాన మవ్యయమ్। నారాయణమ్పరమ్బ్రహ్మ నతోఽస్మి శిరసా హరిమ్। మన్త్రశక్తి స్థితాయస్మి న్నాశ్రితేఽష్టార్థసాధినీ। పదన్నారాయణాయేతి శక్తిన్తామ్ప్రణతోఽస్మ్యహమ్। అకారాదుత్థితాద్బీజాద్వాసుదేవాభిధాయినః। తద్బీజ మస్యప్రభవమ్ప్రణవమ్ప్రణతోఽస్మ్యహమ్" ఇతి గుర్వాదీన్ ప్రణమ్య - మనసా గన్ధాద్యైరభిపూజ్య-॥ ధ్యానం॥ "సవ్యమ్పాదమ్ప్రసార్య శ్రితదురితహర న్దక్షిణఙ్కుఞ్చయిత్వా జానున్యాధాయ సవ్యేతరమితరభుజన్నాగభోగే నిధాయ। పశ్చాద్బాహుద్వయేన ప్రతిభటశమనే ధారయన్ శఙ్ఖచక్రే దేవీభూషాదిజుష్టోజనయతు జగతాం

శరస్మై వైకుణ్ఠనాథః" ఇతిధ్యాత్వా - మన్త్రార్థ* మపిచిన్తయన్ మూలమన్త్రఞ్జపేత్ - తతః మూలమన్త్రేణ ప్రాణాయామఙ్కుర్యాత్.

ద్వయ జపవిధిః.

మూలమన్త్రేణ పఞ్చవింశతి కృత్వః, అభ్యస్తేన త్రిః ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీ భగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం శరణాగతి మహామన్త్ర జపఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "అస్య శ్రీ శరణాగతి మహామన్త్రస్య లక్ష్మీనారాయణఋషిః, దేవీగాయత్రీచ్ఛన్దః, పరమాత్మా శ్రీలక్ష్మీనారాయణో దేవతా" ఇతి న్యస్య - "లక్ష్మీనారాయణ ప్రీత్యర్థే జపేవినియోగః" ఇత్యుక్త్వా - ద్వయమన్త్రేణ కూర్పరమారభ్య, అఙ్గుళ్యగ్రపర్యన్తం, స్వహస్తౌ పరస్పరం త్రిః పరామృశ్య, తతశ్శుద్ధయోర్హస్తయోర్మన్త్రస్య వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా—

"శ్రీమన్నారాయణచరణౌ, అఙ్గుష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయోస్తర్జనీభ్యాం, "శరణం, తర్జనీభ్యాన్నమః" ఇతి తర్జన్యోరఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "ప్రపద్యే, మధ్యమాభ్యాన్నమః" ఇతి మధ్యమయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "శ్రీమతే, అనామికాభ్యాన్నమః" ఇతి, అనామికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "నారా

---

* తిరుమన్త్రత్తినుడైయ అర్థఙ్గళై సవిస్తారమాక శ్రీమద్రహస్యత్రయసారత్తిలే మూలమన్త్రాధికారత్తిల్ కణ్డుకొళ్వతు. జపకాలత్తిల్ అనుసన్ధిక్కుత్తుక్కాక మూలమన్త్రత్తినుడైయ అర్థం ఇఙ్గే కీత్తే సఙ్గ్రహమాయ్ శొల్లప్పట్టిరుక్కిఱతు:-సర్వరక్షకనాన సర్వేశ్వరనుక్కు అనన్యార్హ నిరుపాధిక శేషభూతనుం, తనక్కుదానన్లాతవనుం, నిరపేక్షస్వతన్త్రనాకాతవనుం, జ్ఞానస్వరూపనుం, జ్ఞానగుణకనుం, అణుస్వరూపనుం, దేహాదివిలక్షణనుమాన నాన్ (జీవన్) సర్వాత్మాక్కళుక్కుం ఉపాయనాయుం, ఉపేయనాయుం, ఆధారనాయుం, అన్తర్బహిర్వ్యాప్తియుళ్ళవనాయుం సర్వజ్ఞత్వ, సర్వశక్తిత్వ, పరత్వ, సౌలభ్యాదిగుణముళ్ళవనుం, లక్ష్మీవిశిష్టనుమాన నారాయణనుక్కు సర్వదేశ, సర్వకాల, సర్వావస్థోచిత సర్వవిధకైఙ్కర్యఙ్గళై పణ్ణక్కడవేన్—

యణాయ, కనిష్ఠికాభ్యాన్నమః" ఇతి కనిష్ఠికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, న్యస్య- "నమః, కరతల కరపృష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి కరతల కరపృష్ఠయోః పరామృశేత్ -ఇతి కరన్యాసః,-ద్వయమన్త్రేణ పాణిభ్యాం శిరఃప్రభృతి పాదాన్తం వర్మ వేష్టనవత్సవ్యపార్శ్వయోః స్పర్శరూపం వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా-

"శ్రీమన్నారాయణచరణౌ, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయుక్త తర్జన్యా హృదయే, "శరణం, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా" ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిర్మస్తకే, "ప్రపద్యే, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇత్యఙ్గుష్ఠ నాళేన అధోముఖేన ముష్టినా శిఖామధ్యే, న్యస్య, "శ్రీమతే, బలాయ కవచాయహుమ్" ఇతి కణ్ఠాది కట్యన్తాన్తనుమ్పాణిభ్యాం వర్మవత్పరిలిప్య "నారాయణాయ, తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్" ఇతి తర్జనీ మధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే న్యస్య, "నమః, వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠ తర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వం,పశ్చాదగ్న్యాదివిదిశశ్చ బధ్నీయాత్ -ఇత్యఙ్గన్యాసః॥ ధ్యానం॥ "క్షీరామ్భోనిధిరత్నమణ్టపమహా సౌవర్ణసింహాసనే వామాఙ్కస్థితయా ప్రసన్నవదనం శ్రీకాన్తయాఽఽలిఙ్గితమ్ । దోర్దణ్డాఙ్కిత శఙ్ఖపఙ్కజగదాచక్రైరుదారశ్రియం త్వాన్నిత్యఙ్కలయామి జన్మవిముఖో లక్ష్మీశనారాయణ" ఇతి ధ్యాత్వా - యథాశక్తి ద్వయమన్త్రఞ్జపేత్.

చరమశ్లోకజపవిధిః.

మూలమన్త్రేణ పఞ్చవింశతికృత్వః, అభ్యస్తేన త్రిః ప్రాణానాయమ్య-"శ్రీ భగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, చరమశ్లోక మహామన్త్రజపఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య . "అస్యశ్రీచరమశ్లోకమహామన్త్రస్య పార్థసారథిఋషిః, అనుష్టుప్ఛన్దః, పరమాత్మా శ్రీకృష్ణోదేవతా" ఇతి న్యస్య - "శ్రీకృష్ణ ప్రీత్యర్థే జపే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా - చరమశ్లోక

మన్త్రేణ కూర్పరమారభ్య అఙ్గుళ్యగ్రపర్యన్తం స్వహస్తౌ పరస్పరం త్రిః పరామృశ్య, తతశ్శుద్ధయోర్హస్తయోర్మన్త్రస్యవ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా-

"సర్వధర్మాన్పరిత్యజ్య, అఙ్గుష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయోస్తర్జనీభ్యాం, "మామేకం, తర్జనీభ్యాన్నమః" ఇతి తర్జన్యోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "శరణంవ్రజ, మధ్యమాభ్యాన్నమః" ఇతి మధ్యమయోః అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "అహంత్వా అనామికాభ్యాన్నమః" ఇత్యనామికయోః అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "సర్వపాపేభ్యో మోక్షయిష్యామి, కనిష్ఠికాభ్యాన్నమః"-ఇతి కనిష్ఠికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, న్యస్య-"మాశుచః, కరతలకరపృష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి కరతలకరపృష్ఠయోః పరామృశేత్ - ఇతి కరన్యాసః-చరమశ్లోకమన్త్రేణ పాణిభ్యాం శిరః ప్రభృతి పాదాన్తం వర్మవేష్టనవత్స్వపార్శ్వయోః స్పర్శరూపం వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా—

"సర్వధర్మాన్పరిత్యజ్య, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయుక్తతర్జన్యా హృదయే, "మామేకం, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా"—ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభి రఙ్గుళీభిర్మస్తకే, "శరణంవ్రజ, శక్త్యైశిఖాయైవౌషట్" - ఇత్యఙ్గుష్ఠనాశేన అధోముఖేన ముష్టినాశిఖామధ్యే, న్యస్య-"అహంత్వా, బలాయ కవచాయ హుమ్," ఇతి కణ్ఠాది కట్యన్తానను మ్పాణిభ్యాం వర్మవత్స్వఙ్గస్పృష్ట్వా,
"సర్వపాపేభ్యోమోక్షయిష్యామి, తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్" ఇతి తర్జనీమధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే న్యస్య-"మాశుచః, వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన నాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వంపశ్చాదగ్న్యాది విదిశశ్చ బధ్నీయాత్ -ఇత్యఙ్గన్యాసఙ్కృత్వా—

ధ్యానం॥ "కరకమలనిదర్శితాత్మముద్రః పరికలితోన్నతబర్హిబర్హచూడః। ఇతరకరగృహీతవేత్రతోత్రోమమ హృది సన్నిధిమాత

నోతు శౌరిః॥ యత్ప్రపత్తిం వినా సర్వై ర్వ్యస్యమాయా దురత్యయా।
ధనఞ్జయరథస్థ న్తత్ ప్రపద్యే పరమమ్మహః" ఇతి ధ్యాత్వా- యథా
శక్తిచరమశ్లోకమన్త్రజపఙ్కుర్యాత్ —

ద్వాదశాక్షర జపవిధిః.

మూలమన్త్రేణ పంచవింశతి కృత్వోఽభ్యస్తేన త్రిః ప్రాణానా యమ్య-—"శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, ద్వాదశాక్షరమహా మన్త్రజపఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య–"అస్య శ్రీ వాసుదేవ ద్వాదశాక్షర మహామన్త్రస్య భగవాన్ సఙ్కర్షణఋషిః, జగతీచ్ఛన్దః, వాసుదేవః పరమాత్మా దేవతా" - ఇతి న్యస్య - "వాసుదేవ ప్రీత్యర్థే జపే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా - ద్వాదశాక్షరమన్త్రేణ కూర్పరమారభ్య అఙ్గుల్యగ్రపర్యన్తం స్వహస్తౌ పరస్పరం త్రిః పరామృశ్య తతశ్శుద్ధయోర్హస్తయోర్మన్త్రస్య వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా—

"ఓం ఓం, అఙ్గుష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయోస్తర్జనీభ్యాం, "ఓం నమః,తర్జనీభ్యాన్నమః" ఇతితర్జన్యోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "ఓం భగవతే మధ్యమాభ్యాన్నమః" ఇతి మధ్యమయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "ఓంవాసుదేవాయ, అనామికాభ్యాన్నమః" ఇత్యనామికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "ఓం ఓం నమః, కనిష్ఠికాభ్యాన్నమః" ఇతి కనిష్ఠికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, న్యస్య- "ఓం భగవతే వాసుదేవాయ, కరతలకరపృష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి కరతలకరపృష్ఠయోః పరామృశేత్ - ఇతి కరన్యాసః - ద్వాదశాక్షర మన్త్రేణ పాణిభ్యాం శిరఃప్రభృతిపాదాన్తం వర్మవేష్టనవత్స్వ పార్శ్వయోః స్పర్శరూపం వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా,

"ఓం ఓం, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయుక్త తర్జ న్యా హృదయే, "ఓం నమః, ఐశ్వర్యాయ శిరసేస్వాహా" ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభి రఙ్గులీభిర్మస్తకే, "ఓం భగవతే, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇత్యఙ్గుష్ఠ నాళేన అధోముఖేన ముష్టినా శిఖామధ్యే న్యస్య - "ఓం వాసుదేవాయ, బలాయ కవచాయహుమ్" ఇతికణ్ఠాదికట్యన్తాం, తనుం, పాణిభ్యాం వర్మ వత్సమ్మృష్ట్వా - "ఓం ఓం నమః, తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్" ఇతి తర్జనీ మధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే న్యస్య - "ఓం భగవతే వాసు దేవాయ వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠతర్జన్య గ్రేణపూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశఃపూర్వం,పశ్చాదగ్న్యాదివిదిశశ్చబధ్నీయాత్ - ఇత్యఙ్గన్యాసః, ॥ధ్యానం॥ "అశుభమపనయన్తమ్పతఙ్గే స్సామఘోషై రచలమివ చరన్తం హైమమారుహ్య తార్క్ష్యమ్। సజల ఇవ పయోదశ్శ్యా మళశ్శార్ఙ్గధన్వా శమయతు పరితాపం సర్వమేత్య స్వయన్నః॥ చాతు ర్వ్యూహ్యమ్పరమ్బ్రహ్మ షాడ్గుణ్యపరికర్మితం। పఞ్చరాత్రస్య కృత్స్నస్య ప్రసూతిమ్పర్యుపాస్మహే॥" ఇతి ధ్యాత్వా - యథాశక్తి ద్వాదశాక్షర మన్త్రజపఙ్కుర్యాత్ —

ష డ క్ష ర జ ప వి ధిః.

మూలమన్త్రేణ పఞ్చవింశతికృత్వః, అభ్యస్తేన త్రిః ప్రాణానా యమ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం శ్రీవిష్ణుషడక్షరమహా మన్త్రజపఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "అస్య శ్రీ విష్ణుషడక్షర మహా మన్త్రస్య భగవాన్ బ్రహ్మాఋషిః, దేవీ గాయత్రీచ్ఛన్దః, విష్ణుః పరమా త్మా దేవతా" ఇతి న్యస్య - "విష్ణుప్రీత్యర్థే జపే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా-

షడక్షరమన్త్రేణ కూర్పరమారభ్య అఙ్గుళ్యగ్రపర్యన్తం స్వహస్తౌ పరస్ప రం త్రిః పరామృశ్య, తతశ్శుద్ధయోర్హస్తయోర్మన్త్రస్య వ్యాపకన్యా సఙ్కృత్వా—

"ఓం ఓం, అఙ్గుష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయోస్తర్జనీభ్యాం, "ఓం నమః, తర్జనీభ్యాన్నమః" ఇతి తర్జన్యోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "ఓం విష్ణవే, మధ్యమాభ్యాన్నమః" ఇతి మధ్యమయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "ఓం ఓం, అనామికాభ్యాన్నమః" ఇత్యనామికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "ఓంనమః, కనిష్ఠికాభ్యాన్నమః" ఇతి కనిష్ఠికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, న్యస్య, "ఓంవిష్ణవే, కరతల కరపృష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి కరతల కరపృష్ఠయోః పరామృశేత్. ఇతి కరన్యాసః షడక్షరమన్త్రేణ పాణిభ్యాం శిరఃప్రభృతి పాదాన్తం వర్మ వేష్టనవత్స్వపార్శ్వయోః స్పర్శరూపం వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా—

"ఓం ఓం, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయుక్త తర్జన్యా హృదయే, "ఓం నమః, ఐశ్వర్యాయశిరసేస్వాహా" ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభి రఙ్గులీభిర్మస్తకే, "ఓం విష్ణవే, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇత్యఙ్గుష్ఠనా శేన అధోముఖేన ముష్టినా శిఖామధ్యే, న్యస్య - "ఓం ఓం, బలాయ కవ చాయహుమ్" ఇతి కణ్ఠాదికట్యన్తాన్తనుమ్పాణిభ్యాం వర్మవత్పరిమృష్ట్వా- "ఓం నమః, తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్" ఇతి తర్జనీమధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే న్యస్య - "ఓం విష్ణవే, వీర్యాయాస్త్రాయఫట్"-ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వాం, పశ్చాదగ్న్యాదివిదిశశ్చ బధ్నీయాత్ - ఇత్యఙ్గన్యాసః-

ధ్యానం॥ "సశఙ్ఖచక్రం సకిరీటకుణ్డలం సపీతవస్త్రం సరసీరుహేక్ష ణమ్ । విశాలవక్షస్స్థలశోభికౌస్తుభంనమామి విష్ణుం శిరసా చతుర్భు జమ్॥ మేఘశ్యామమిన్దీవరకౌశేయవాసం శ్రీవత్సాఙ్కఙ్కౌస్తుభోద్భాసితా

జ్గమ్। పుణ్యోపేతమ్పుణ్డరీకాయతాక్షం విష్ణుం వన్దే సర్వలోకైకనాథమ్॥" ఇతి ధ్యాత్వా - యథాశక్తి షడక్షరమన్త్రజపఙ్కుర్యాత్ —

అష్టాక్షరవ్యతిరిక్తమన్త్రజపాః తదానీమవసరాలాభే భోజనాత్పూర్వం యదాకదాచిత్కర్తుంయుక్తాః.

ఆధారశక్త్యాది తర్పణక్రమః.

ద్విరాచమ్య - ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, ఆధారశక్త్యాది తర్పణఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య—

ఓం ఆధారశక్త్యైనమః
ఓం ప్రకృత్యైనమః
ఓం అఖిలజగదాధారాయకూర్మరూపిణే నారాయణాయనమః
ఓం అనన్తాయ నాగరాజాయనమః
ఓం భూం భూమ్యైనమః
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయదివ్యలోకాయనమః
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయదివ్యజనపదాయనమః
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయ దివ్యనగరాయనమః
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయదివ్యవిమానాయనమః
ఓం ఆనన్దమయాయ దివ్యమణ్టపరత్నాయనమః
ఓం అస్తరణరూపాయానన్తాయనాగరాజాయనమః

ఆగ్నేయాదివిదిక్షు

ఓం ధర్మాయ పీఠపాదాయనమః
ఓం జ్ఞానాయ పీఠపాదాయనమః
ఓం వైరాగ్యాయ పీఠపాదాయనమః
ఓం ఐశ్వర్యాయ పీఠపాదాయనమః

ప్రాగాదిదిక్షు

ఓం అధర్మాయ పీఠగాత్రాయనమః
ఓం అజ్ఞానాయ పీఠగాత్రాయనమః
ఓం అవైరాగ్యాయ పీఠగాత్రాయనమః
ఓం అనైశ్వర్యాయ పీఠగాత్రాయనమః
ఓం ఏభిః పరిచ్ఛిన్నతనవే పీఠభృతే సదాత్మనేఽనన్తాయ నాగరాజాయనమః

తదుపరి

ఓం అష్టదళ పద్మాయనమః

అష్టసుదళేషుప్రాగాదిక్రమేణప్రాదక్షిణ్యేన

ఓం విమలాయైచామర హస్తాయైనమః
ఓం ఉత్కర్షిణ్యైచామర హస్తాయైనమః
ఓం జ్ఞానాయైచామర హస్తాయైనమః
ఓం క్రియాయైచామరహస్తాయైనమః
ఓం యోగాయైచామరహస్తాయైనమః
ఓం ప్రహ్వ్యైచామరహస్తాయైనమః
ఓం సత్యాయైచామరహస్తాయైనమః
ఓం ఈశానాయైచామరహస్తాయై

కర్ణికాపూర్వభాగే

ఓం అనుగ్రహార్థైచామగహస్తాయైనమః

ఓం జగత్రత్రపకృతయేదివ్యయోగ
పీఠాయనమః

ఓం దివ్యయోగపర్యఙ్కాయనమః

ఓం సహస్రఫణామణిమణ్డితాయా
నన్తాయ నాగరాజాయనమః

ఓం పాదపీఠాత్మనేఽనన్తాయనాగ
రాజాయనమః

ఓం సర్వపరివారాణామ్పద్మాసనేభ్యోనమః

ఓం అనన్తగరుడవిష్వక్సేనానాం సపీఠక
పద్మాసనేభ్యోనమః

యోగపీఠస్యపశ్చిమోత్తరదిగ్భాగే

ఓం అస్మద్గురుభ్యోనమః

కల్పితేనాగభోగే

ఓం శ్రీమతే నారాయణాయనమః

తస్యదక్షిణతః

ఓం శ్రీం శ్రియైనమః

వామతః

ఓం భూం భూమ్యైనమః

తత్రైవ

ఓం నీం నీళాయైనమః

ఓం సర్వాభ్యోభగవద్దివ్యమహిషీభ్యోనమః

ఓం కిరీటాయమకుటాధిపతయేనమః

ఓం కిరీటమాలాయై ఆపీడాత్మనేనమః

ఓం దక్షిణ కుణ్డలాయమకరాత్మనేనమః

ఓం వామకుణ్డలాయ మకరాత్మనేనమః

ఓం వైజయన్త్యై వనమాలాయైనమః

ఓం శ్రీమత్తులస్యైనమః

ఓం శ్రీవత్సాయ శ్రీనివాసాయనమః

ఓం హారాయసర్వాభరణాధిపతయేనమః

ఓం కౌస్తుభాయసర్వరత్నాధిపతయేనమః

ఓం కాఞ్చీగుణోజ్జ్వలాయదివ్యపీతామ్బ
రాయనమః

ఓం సర్వేభ్యోభగవద్దివ్య భూషణేభ్యోనమః

దక్షిణతః

ఓం సుదర్శనాయ హేతిరాజాయనమః

ఓం నన్దకాయ ఖడ్గాధిపతయేనమః

ఓం పద్మాయనమః

వామతః

ఓం పాఞ్చజన్యాయశఙ్ఖాధిపతయేనమః

ఓం కౌమోదక్యై గదాధిపత్న్యైనమః

ఓం శార్ఙ్గాయచాపాధిపతయేనమః

ఓం సర్వేభ్యోభగవద్దివ్యాయుధేభ్యోనమః

ఓం సర్వాభ్యోభగవత్పాదారవిన్దసంవాహి
నీభ్యోనమః

పృష్ఠతః

ఓం అనన్తాయ నాగరాజాయనమః

ఓం సర్వేభ్యోభగవత్పరిజనేభ్యోనమః

పురతః

ఓం భగవత్పాదుకాభ్యాన్నమః

ఓం సర్వేభ్యోభగవత్పరిచ్ఛదేభ్యోనమః

అగ్రతః

ఓం వం వైనతేయాయనమః

తస్యాప్యుత్తరపార్శ్వే

ఓం భగవతే విష్వక్సేనాయనమః

తస్యప్రాగాదిచతుర్దిక్షు

ఓం గం గజాననాయనమః

ఓం జం జయత్సేనాయనమః

ఓం హం హరివక్త్రాయనమః

ఓం కం కాలప్రకృతి సంజ్ఞికాయనమః

ఓం సర్వేభ్యోభగవద్విష్వక్సేనపరిజనేభ్యో [నమః

ప్రాగ్ద్వారాదిక్రమేణ

ఓం చణ్డాయద్వారపాలాయనమః

ఓం ప్రచణ్డాయద్వారపాలాయనమః

ఓం భద్రాయద్వారపాలాయనమః

ఓం సుభద్రాయద్వారపాలాయనమః

ఓం జయాయద్వారపాలాయనమః

ఓం విజయాయద్వారపాలాయనమః

ఓం ధాత్రేద్వారపాలాయనమః

ఓం విధాత్రేద్వారపాలాయనమః

ఓం సర్వేభ్యోభగవద్ద్వారపాలేభ్యోనమః

ప్రాగాదిక్రమేణ

ఓం కుముదాయ గణాధిపతయే

ఓం కుముదాక్షాయగణాధిపతయే

ఓం పుణ్డరీకాయ గణాధిపతయే

ఓం వామనాయ గణాధిపతయే

ఓం శఙ్కుకర్ణాయ గణాధిపతయే

ఓం సర్వనేత్రాయ గణాధిపతయే

ఓం సుముఖాయగణాధిపతయే

ఓం సుప్రతిష్ఠాయ గణాధిపతయే

} సవాహనపరివారప్రహరణాయ నమః

ఓం సర్వేభ్యో భగవత్పారిషదేభ్యోనమః

ఇతి సన్తర్ప్య.—

దేవర్షి కాణ్డర్షి పితృతర్పణవిధిః.

" శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, దేవర్షి కాణ్డర్షి పితృతర్పణఙ్కరిష్యే " ఇతి సఙ్కల్ప్య- దేవాన్ ఋషీన్ పితౄన్ భగవదాత్మకాన్ధ్యాత్వా- ప్రాఙ్ముఖః, " ఓం బ్రహ్మాదయో యే దేవాస్తాన్ దేవాం స్తర్పయామి - ఓం సర్వాన్ దేవాం స్తర్పయామి - ఓం సర్వదేవగణాం స్తర్పయామి - ఓం సర్వదేవపత్నీ స్తర్పయామి - ఓం సర్వదేవగణపత్నీ స్తర్పయామి " ఇతి దేవతీర్థేన విసృజేత్ -ఉదఙ్ముఖోఽఙ్గుష్ఠద్వయసక్తనివీతీ, "ఓం కృష్ణద్వైపాయనాదయో యే ఋషయస్తాన్ ఋషీం స్తర్పయామి - ఓం సర్వాన్ ఋషీం స్తర్పయామి - ఓం సర్వఋషిగణాం

స్తర్పయామి- ఓం సర్వఋషిపత్నీ స్తర్పయామి- ఓం సర్వఋషిగణపత్నీ స్తర్పయామి - ఓం ప్రజాపతిఙ్కాణ్డఋషి స్తర్పయామి-ఓం సోమఙ్కాణ్డ ఋషి స్తర్పయామి- ఓం అగ్నిఙ్కాణ్డ ఋషి స్తర్పయామి - ఓం విశ్వాన్ దేవాన్ కాణ్డ ఋషీం స్తర్పయామి- ఓం సాంహితీర్దేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి - ఓం యాజ్ఞికీర్దేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి-ఓం వారుణీర్దేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి - ఓం బ్రహ్మాణంస్వయంభువ స్తర్పయామి - ఓం సదసస్పతి స్తర్పయామి'' ఇతి ఋషితీర్థేన విసృజేత్ - దక్షిణాముఖః ప్రాచీనావీతీ, ,,ఓం సోమః పితృమాన్య మోఙ్గిరస్వానగ్నిః కవ్యవాహన ఇత్యాదయో యేపితరస్తాన్ పితౄం స్తర్పయామి - ఓం సర్వాన్ పితౄం స్తర్పయామి - ఓం సర్వపితృగణాం స్తర్పయామి - ఓం సర్వ పితృపత్నీ స్తర్పయామి - ఓం సర్వపితృగణపత్నీ స్తర్పయామి - '' ఇతిపితృతీర్థేన, సన్తర్ప్య - ''ఊర్జంవహ స్తీరమృతఙ్ఘృతమ్పయః కీలాలమ్పరిస్రుతం,స్వధాస్థ తర్పయత మేపితౄన్,''ఇతిజలే,అఞ్జలినా త్రిః ప్రదక్షిణీకృత్య దక్షిణపార్శ్వ తీరం సంశోధ్య-''తృప్యత, తృప్యత, తృప్యత'' ఇతి త్రిర్జలాఞ్జలిమ్ప్రక్షిప్య-త త్తీరమ్పునస్సంశోధయేత్ - ఉపవీతీ - ఆచామేత్ —

వస్త్రనిష్పీడనక్రమః.

నివీతీ-స్నానవస్త్రఞ్చతుర్గుణీకృత్య - '' యే కేచాస్మత్కులేజాతా అపుత్రాగోత్రజామృతాః । తేగృహ్ణన్తు మయాదత్తం వస్త్రనిష్పీడనోదకమ్ '' ఇతి మన్త్రేణ శుచౌదేశే, అపసవ్యం, నిష్పీడ్య - వామప్రకోష్ఠే విన్యస్య - ఉపవీతీ - ద్విరాచమ్య -

'' హే ఆవాహిత తీర్థాని తదఙ్గమన్త్రాశ్చ మమాత్మని సమాగచ్ఛత'' ఇత్యుక్త్వా అవాహిత తీర్థమన్త్రాన్ ఆహ్వానముద్రయా సమాహరేత్ - జీవపితృకోవస్త్ర నిష్పీడనన్నకుర్యాత్ -

ద్వాదశ్యాం, పూర్ణిమాయాం, దర్శసంక్రాంత్యోః, శ్రాద్ధదినేచ, వస్త్రనిష్పీడనం, నకుర్యాత్. దర్శసంక్రాంత్యాది శ్రాద్ధదినేషు శ్రాద్ధాన న్తరఙ్కుర్యాత్-

"భగవానేవస్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైకర సేన మయా స్వకీయై శ్చోపకరణై స్స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమ పురుషస్సర్వశేషీస్వశేషభూతమి దమ్ప్రాతస్సన్ధ్యోపాసనాఖ్యం కర్మస్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్"-ఇతిసాత్త్వికత్యాగఙ్కుర్యాత్.

"కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావి భూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదారవిందార్చనేన ప్రాతస్సన్ధ్యో పాసనాఖ్యేన భగవత్కర్మణా భగవాన్ ప్రీయతాం వాసుదేవః"ఇతిప్రాత స్సన్ధ్యావన్దనం భగవతి సమర్పయేత్.

బ్రహ్మయజ్ఞక్రమః

ఆచమ్య - ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీ త్యర్థం, బ్రహ్మయజ్ఞేనయక్ష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య- "కృతఞ్చ కరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్యభగవద్వాసు దేవపాదారవిన్దార్చనేన బ్రహ్మయజ్ఞేన భగవన్తం వాసుదేవ మర్చయి ష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య- "భగవతోబలేన భగవతో వీర్యేణ భగవత స్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసుదేవ స్య" - ఇతి, బలమన్త్రమనుసన్ధాయ- "భగవానేవ స్వ నియామ్యస్వరూప స్థితిప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేనమయాస్వకీయైశ్చోపకరణై స్స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదమ్బ్రహ్మయజ్ఞాఖ్య ఙ్కర్మస్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృ త్వా "విద్యుదసివిద్యమేపాప్మానమృతాత్సత్యముపైమి" ఇతి దక్షిణకర

తలేన అప ఆచాయ వానుకరతలం సమ్మృజ్య - తూష్ణీం త్రిరపః ప్రాశ్య- ద్విఃపరిమృజ్య - సకృదుపస్పృశ్య-శిరస్సర్వాఙ్గులీభిః, చక్షుషీ అనామికయా, నాసికేతర్జన్యా, శ్రోత్రేకనిష్ఠికయా, హృదయన్తలేన చ ఉపస్పృశ్య - శుచౌదేశే దర్భానాస్తీర్య, తత్రాసీన స్సపవిత్రపాణిద్వయః, త్రిః ప్రాణానాయమ్య - దక్షిణ పాదో త్తరముపసఙ్గృహ్యకృత్వా, దక్షిణ జానుని దక్షిణోత్తరా పాణీకృత్వా "ఓం" ఇత్యుక్త్వా - "ఓం భూః . ఓం భువః - ఓగ్ంసువః" ఇతి వ్యాహృతిత్రయ ముక్త్వా - "ఓంతత్స వితుర్వరేణియమ్-ఓం భర్గోదేవస్య ధీమహి - ఓం ధియోయోనః ప్రచోదయాత్" ఇతిపాదశః, "ఓంతత్సవితుర్వరేణియం భర్గోదేవస్య ధీమహి, ఓంధియోయోనఃప్రచోదయాత్" ఇత్యర్ధశః, "ఓంతత్సవితుర్వరేణియం భర్గోదేవస్య ధీమహి, ధియోయోనః ప్రచోదయాత్" ఇత్యనవాన ఉచ్చరేత్ - ఇతి శ్రౌతప్రక్రియా - అథవా - "ఓం భూః తత్స వితుర్వరేణియమ్, ఓం భువః భర్గోదేవస్య ధీమహి,ఓగ్ంసువఃధియోయోనః ప్రచోదయాత్" ఇతి పాదశః - "ఓం భూః, తత్సవితుర్వరేణియమ్ భర్గోదేవస్యధీమహి, ఓం భువః ధియోయోనః ప్రచోదయాత్" ఇత్యర్ధశః- "ఓగ్ంసువః తత్స వితుర్వరేణియమ్ భర్గోదేవస్య ధీమహి ధియోయోనః ప్రచోదయాత్" ఇత్యనవానం - "ఓం భూర్భువస్సువః, తత్సవితుర్వరేణియమ్,భర్గోదేవస్య ధీమహి ధియోయోనః ప్రచోదయాత్" ఇతి చోచ్చరేత్. ఇతిస్మార్తప్రక్రియా. ఉభయప్రక్రియయో స్తదుపరివక్ష్యమాణం సర్వం సమమేవ-తతః, "హరిః ఓం, అగ్నిమీళే పురోహితం యజ్ఞస్యదేవ మృత్విజం, హోతారం రత్నధాతమమ్ హరిః ఓం" - "హరిః ఓం, ఇషే

త్వోర్జేత్వా వాయవస్థోపాయవస్థ దేవోవస్సవితా ప్రార్ప యతు శ్రేష్ఠ
తమాయకర్మణే, హరిః ఓం" - "హరిః ఓం, అగ్న ఆయాహి వీతయే
గృణానో హవ్య దాతయే, నిహోతా సథ్సి బర్హిషి. హరిః ఓం" - "హరి
ఓం, శన్నో దేవీరభిష్టయ ఆపో భవన్తు పీతయే, శంయోరభి స్రవన్తు నః హరిః
ఓం" ఇతి వేదాదీనుక్త్వా - అధీతక్రమేణ స్వశాఖాయాం ప్రశ్నమనువా
కంవా యథాశక్త్యధీత్య - పుంసూక్తంచావర్తయేత్ - స్వాధ్యాయా
ధ్యయనాభావే పుంసూక్తంవా గాయత్రీం దశకృత్వోవాఽధీత్య - తతః
"ఓంభూర్భువస్సువ స్సత్యన్తపశ్శ్రద్ధాయాం జుహోమి" ఇత్యుక్త్వా "ఓం
నమో బ్రహ్మణే నమో అస్త్వగ్నయే నమః పృథివ్యై నమ ఓషధీభ్యః,
నమో వాచే నమో వాచస్పతయే నమో విష్ణవే బృహతే కరోమి" ఇతి
త్రిరుక్త్వా, - "వృష్టిరసి వృశ్చ మే పాప్మాన మృతాత్సత్యముపాగామ్" ఇతి
దక్షిణకరతలేన అపఆదాయ వామకరతలం సమ్మృజ్య-ఆచమ్య - "భగవా
నేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయా స్వకీయై
శ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశే
షభూతమిదం బ్రహ్మయజ్ఞాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారిత
వాన్"-ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా-"కృతఞ్చ కరిష్యామి భగవన్నిత్యేన
భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్యభగవద్వాసుదేవపాదారవి
న్దార్చనేన బ్రహ్మయజ్ఞేన భగవత్కర్మణా భగవాన్ప్రీయతాం వాసుదేవః"
ఇతి భగవతి సమర్పయేత్ —

ప్రాతర్బ్రహ్మయజ్ఞాకరణే మాధ్యాహ్నికానన్తరం, తర్పణాత్పూ
ర్వం, వైశ్వదేవాన్తేవా కుర్యాత్ —

గృహాగమనప్రకారః.

అథతీర్థాసన్న విష్ణ్వాయతనం వివిక్షుః “ప్రాసాదన్దేవ దేవీయ మాచార్యమ్వాప్యచరాత్రికమ్ । అశ్వత్థఞ్చవటన్ధేనుం సత్సమూహఞ్గురోర్గృహమ్॥ దూరాత్ప్రదక్షిణఙ్కుర్యాన్నికటాత్ప్రతిమాంహరేః । దణ్డవత్ప్రణిపాతైశ్చ నమస్కుర్యాచ్చతుర్దిశమ్ ” ఇత్యుక్తరీత్యా, దూరాత్ప్రదక్షిణీకృత్య దణ్డవచ్చతుర్దిక్షుయుగ్మాన్ ప్రణామాన్ కృత్వా, విష్వక్సేనం, ద్వారపాలాంశ్చ, ప్రణమ్య, అనుజ్ఞాప్య, భగవన్మన్దిరమ్ప్రవిశేత్ - తతో భగవన్తమష్టాఙ్గాదిప్రణామేన యథార్హమ్ప్రణమ్య - భగవతః పురతః, శాస్త్రోక్తద్వాత్రింశదపచారాది* గన్ధరహితో దక్షిణతః స్థిత్వా - గురు

---

* ద్వాత్రింశదపచారఙ్గళుమ్, ఇతరాపచారఙ్గళుమావన :—వాహనత్తిల్ మేలేఱిక్కొణ్డావతు, పాదుకైయేఱిక్కొణ్డావతు కోవిలిలే ప్రవేశిక్కై—ఉత్సవకాలఙ్గళిలేపోయ్ భగవానై సేవియామై - ఎతిరే భగవానైక్కణ్డవుడనే ప్రణామమ్పణ్ణామై- ఒరుకైయాలే ప్రణామమ్పణ్ణుకిఱతు-భగవానెతిరే తనై ప్రదక్షిణమ్పణ్ణిక్కొళ్ళువతు- ఆశౌచకాలత్తిలుమ్, అశుద్ధనాయిరుక్కుమ్పోతుమ్ భగవద్వన్దనమ్-భగవానెతిరే కాలై నీట్టుకిఱతు-యోగపట్టైక్కట్టిక్కొళ్ళుకిఱతు-పడుత్తుక్కొళ్ళుకిఱతు-భోజనం శెయ్కిఱతు-పొయ్వార్తై చ్చొల్లుకిఱతు-ఇరైజ్ఞివార్తై చ్చొల్లుకిఱతు-వృథాజల్పమ్ - అమఙ్గళవార్తైచ్చొల్లుకై-శిఱిక్కిఱతు-అழుకిఱతు-శణ్డైపోడుకిఱతు-నిగ్రహిక్కిఱతు-అనుగ్రహిక్కిఱతు-స్త్రీకళిడత్తిల్ కేళీసూచకవార్తైకళై చ్చొల్లుకిఱతు-అపానవాయువై విడుకిఱతు-కమ్బళియైయావతు, వస్త్రత్తైయావతు, పోర్త్తిక్కొణ్డు ప్రణామమ్పణ్ణుకిఱతు-పరనిన్దై-పరస్తుతి-శక్తనాయిరుక్కచ్చెయ్తే గౌణోపచారమ్పణ్ణుకై-అనివేదితభక్షణమ్-అన్దన్దకాలఙ్గళిలే యుణ్డాకిఱ ఫలమ్ముతలానతుకళై సమర్పిక్కామై-వేఱువిధమాక వినియోగిక్కప్పట్ట వ్యఞ్జనాదికళుడైయమిచ్చత్తై భగవానుక్కుసమర్పిక్కై-భగవానుక్కు పృష్ఠభాగత్తైక్కాట్టిక్కొణ్డు ఉట్కారుతల్-భగవత్సమీపత్తిల్ వైష్ణవనాకిలుమ్, అవైష్ణవనాకిలుమ్, రాజావాకిలుమ్, గురువాకిలుమ్, ఇవర్కళై, ఉపచరిక్కై-భగవత్సన్నిధియిల్ ఏకాన్తితవిరమఱ్ఱవర్కళై సేవిక్కై-గీతవాద్యనర్తనపుణ్యాకథై ముతలానతు

పరమ్పరయా భగవన్తం శరణముపగమ్య - పావనమనోహర తద్దర్శనా
నన్దబృంహిత సర్వాఙ్గః, తాదృశశరణాగతిఫలభూత తత్కాలోత్పన్న భగవ
త్ప్రేమ పరీవాహరూపాణి, స్తవ్య స్తవప్రియవశీకరణాని, స్తోత్రాణి పఠేత్ -
తత్ర చ భగవత్ప్రసాదలబ్ధతులసీదళ పాదోదకాదికం యత్కిఞ్చిదపి ప్రణి
పాతపురస్సరం హర్షోత్ఫుల్లకపోలః శిరసాసమ్భావ్య యథార్హముపయు
ఞ్జీత - ఏవమ్భగవత్సేవయా, ఆత్మానం కృతార్థమ్మన్యమానః భగవదనుజ్ఞ
యాఽక్వచిన్నిభృతముపవిశ్య జపాదిభిరుపాసీత - తతః "చక్రవద్భ్రామ
యేన్నాఙ్గమ్పృష్ఠభాగన్నదర్శయేత్ । పశ్చాద్భాగేన నిర్గచ్ఛేద్దేవతా స
న్నిధౌ సుధీః" ఇత్యుక్తనియమవిశిష్టః, పరిహృతాపచారః, ప్రణమ్య - వి

కళై పారుష్యత్తాలే తడుక్కిఱతు - దేవతాన్తరసమమాయ్ భగవానై ఎణ్ణుకిఱతు - దేవతా
న్తరాలయత్తిల్ ప్రవేశిత్తు స్నానమ్పణ్ణామల్ కోవిలిల్ ప్రవేశిక్కై - విమానచ్ఛాయైయై మి
తిత్తుక్కొణ్డు ప్రదక్షిణమ్పణ్ణుతల్ (విమానచ్ఛాయైయై మితిత్తుక్కొణ్డే ప్రదక్షిణమ్పణ్ణ
వేణ్డుమిడత్తిల్ అన్దచ్ఛాయైయై మూన్ఱుభాగమాక్కి ముదల్ భాగత్తాలే పోకలామ్) ఆచా
ర్యసమీపత్తిల్ మౌనమాయిరుక్కిఱతు - తన్నై స్తుతిత్తుక్కొళ్ళువతు - భగవానై సన్దిక్కి
ఱతు - మయిర్ - నఖం - ఎలుమ్బు, ఇవైకళై భగవత్సన్నిధియిల్ పోడుకిఱతు - ఎచ్చిలై యు
మిళ్కిఱతు - భగవత్సన్నిధియిలుమ్, సన్నిధిసమీపత్తిలుమ్ మలమూత్రోత్సర్జనమ్పణ్ణుకై -
ఎణ్ణెయ్ తేయ్త్తుక్కొణ్డు కోవిలిలే ప్రవేశిక్కై - కోవిలిలే తమ్బలమ్ ఉమిళ్కిఱతు - శ్మశాన
త్తుక్కుప్పోయ్ వన్దు భగవానై యర్చ్చిక్కై - శవానుగమనమ్పణ్ణివన్దు భగవానై యర్చ్చిక్కై -
శవవహనమ్పణ్ణి కోయిలిలే ప్రవేశిక్కై - నిమన్త్రిణభోజనమ్పణ్ణినపిఱకు భగవానై యర్చ్చి
క్కై - భగవత్సన్నిధియిలేయ్ ఎప్పట్ట దీపఙ్గళై వేఱుఇడఙ్గళుక్కుక్కొణ్డుపోకిఱతు - భగ
వత్సన్నిధియిల్ భగవత్కథైకళైచ్చొల్లుమ్బోతు అనాదరిత్తుక్కేట్కామల్ పోకిఱ
తు - దేవతాన్తరఙ్గళుక్కాక ఉద్దేశిక్కప్పట్ట పుష్పఙ్గళాలే భగవానై యర్చ్చిక్కై - భగవా
నుక్కు సమర్పిక్కత్తక్క పుష్పఙ్గళై మోన్దల్ - ఆలయసమీపత్తిల్ భగవత్సేవార్థ
మాకవన్ద చణ్డాలపతితాదిజనఙ్గళైస్పర్శిత్తాల్ స్నానమ్పణ్ణుకై - ఉత్సవత్తిల్ స్పర్శశఙ్కై
యాలే స్నానమ్పణ్ణుకై - భగవద్విగ్రహత్తిల్ లోహబుద్ధి, ఆచార్యనిడత్తిల్ మనుష్యబుద్ధి -
దేవతాన్తరసమమాయ్ భగవానై యెణ్ణుకిఱతు - విశేషిత్తు వేదాధ్యయనమ్పణ్ణుకై - అనవ
ధానత్తిల్ కూడ రక్షైత్తొడుకై —

ష్వక్సేనాదీనప్యనుజ్ఞాప్య నిర్గత్య - వారిపూరితం, సువర్ణరజతతామ్రాది పాత్రమాదాయ - పాషణ్డాదిదర్శనాలాపవర్జితః, గృహమాగత్య, సుప్రక్షాళితపాణిపాదః, స్వయమ్పూర్వ్యాహృతేన మణిక*స్థేనవా వారిణా గృహం సమ్ప్రోక్షేత్ —

ఔపాసనవిధిః

పాదౌ ప్రక్షాళ్య - ద్విరాచమ్య-పూర్వస్మిన్దినే,ఆత్మసమారోపణేకృతే, "ఉపావరోహజాతవేదః పునస్త్వం-దేవేభ్యోహవ్యంవహనః ప్రజానన్, ఆయుః ప్రజాగ్ంరయిమస్మాసుధేహి, అజస్రోదీదిహి నోదురోణే" ఇతి మన్త్రేణ, ఆత్మసమారూఢాగ్నింయజ్ఞియకాష్ఠేదర్భద్వయేవా ఉద్గిరణేన సమారోప్య,లౌకికాగ్నౌ ప్రక్షిపేత్ -పూర్వస్మిన్దినే సమిత్సమారోపణేకృతేతు "ఆజుహ్వాన స్సుప్రతీకః పురస్తాదగ్నే స్వాంయోని మాసీదసాధ్యా-అస్మిన్త్సధస్థేఅధ్యుత్తరస్మిన్విశ్వే దేవాయజమానశ్చసీదత" ఇతి మన్త్రేణ "ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే ప్రతిజాగృహ్యేనమిష్టాపూర్తేసగ్ంసృజేథామయఞ్చ, పునఃకృణ్వగ్గ్ం స్త్వాపితరంయువానమన్వాతాగ్ంసీత్త్వయితన్తుమేతమ్" ఇతి మన్త్రేణచానాహితాగ్నిం సమిధం లౌకికాగ్నౌ ప్రక్షిప్య - పవిత్రపాణిః ప్రాణానాయమ్య —

" శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, ప్రాతరౌపాసనహోమం హోష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య - " కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన

---

* మణికః=బృహజ్జలభాణ్డం.

భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదార
విన్దార్చనేన ప్రాతరౌపాసనేన భగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవమర్చ
యిష్యామి” ఇతి సఙ్కల్ప్య - “భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ
భగవతస్తేజసా భగవతఃకర్మణా భగవతః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసు
దేవస్య” ఇతి బలమన్త్రమనుసన్ధాయ - “భగవానేవ స్వనియామ్య
స్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయా స్వకీయైశ్చోపకరణైస్స్వా
రాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదమ్ప్రాతి
తరౌపాసనాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి” ఇతి
సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా - యత్రాగ్నిస్థాపనం తత్ర దక్షిణారమ్భం ఉద
గపవర్గం ప్రాచీస్తిస్రో రేఖాః, పశ్చిమారమ్భం ప్రాగపవర్గం ఉదీచీస్తి
స్రో రేఖాశ్చ, శకలేన దర్భేణవా అఙ్గుష్ఠానామికాభ్యాం సఙ్గృహీతేన
లిఖిత్వా-తత్ర తం న్యస్య - అద్భిరవోక్ష్య, శకలం నైరృత్యాం నిరస్య-
అప ఉపస్పృశ్య - వ్యాహృతిభిః అగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య - యాజ్ఞియైరిన్ధనైః
ప్రజ్వాల్య - అవోక్షణ శేషంప్రాగుదగ్వా ఉత్సృజ్య - అన్యజ్జలంపాత్రే
పూరయిత్వా-యథా పరిస్తరణాద్బహిస్స్యాత్తథా ప్రాగుదగ్వా నిధా
య-ప్రాగుదగగ్రాన్ షోడశషోడశదర్భాన్ అగ్నేః ప్రాగారభ్య ప్రదక్షి
ణం పరిస్తీర్య - దక్షిణానుత్తరాన్ ఉత్తరానధరాన్ కృత్వా -

అఞ్జలిమ్బధ్వా “చత్వారిశృఙ్గాత్రయోఽస్య పాదా ద్వేశీర్షే
సప్తహస్తాసోఽస్య, త్రిధాబద్ధో వృషభోరోరవీతిమహో దేవో మర్త్యాగ్ం
ఆవివేశ - ఏషహిదేవః ప్రదిశోఽనుసర్వాః పూర్వోహిజాతస్స ఉగర్భే

అన్తః,సవిజాయమానస్సజనిష్యమాణః ప్రత్యఙ్ముఖాస్తిష్ఠతివిశ్వ తోముఖః, ప్రాఙ్ముఖోదేవ అగ్నేఅభి ముఖోభవ" ఇతి అగ్నిమ్ప్రార్థ్య - "ఓం అగ్నయేనమః - ఓం జాత వేదసేనమః - ఓం సహోజసేనమః - ఓం అజిరాప్రభవేనమః - ఓం వైశ్వానరాయనమః - ఓం నర్యాపసేనమః - ఓం పజ్క్తిరాధసేనమః - ఓం విసర్పిణేనమః" - ఇతి ప్రాగాద్యష్టసుదిక్షు అక్షతైస్సమ్పూజ్య- " ఓం యజ్ఞపురుషాయనమః" ఇత్యక్షతైర్మధ్యే యజ్ఞపురుషం సమ్పూజ్య- "సర్వేభ్యశ్శ్రీవైష్ణవేభ్యో నమః"-ఇత్యక్షతైరభ్యర్చ్య- "ఓం అదితేనుమన్యస్వ - ఓం అనుమతేనుమన్యస్వ - ఓం సరస్వతేనుమన్యస్వ-ఓం దేవసవితః ప్రసువ" ఇత్యగ్నిమ్పరిషిచ్య - అగ్నావేకాంసమిధమాధాయ - తణ్డులముష్టిమాదాయ - సవ్యహస్తేనిక్షిప్య - దక్షిణహస్తేన ప్రోక్ష్య అర్ధాంశం గృహీత్వా - "ఓం సూర్యాయస్వాహా" - ఇత్యగ్నౌ హస్తేన దేవతీర్థేనమధ్యేహుత్వా - "సూర్యాయేదన్నమమ" కిఞ్చిదధికభాగం "ఓం అగ్నయేస్విష్ట కృతేస్వాహా" - ఇత్యగ్నౌ ప్రాగుత్తరభాగే హుత్వా - " అగ్నయేస్విష్టకృత ఇదన్నమమ" - రాత్రౌతు " ఓం అగ్నయేస్వాహా" ఇత్యగ్నిమధ్యేహుత్వా-"అగ్నయ ఇదన్నమమ-ఓంఅగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహా" ఇత్యగ్నౌ ప్రాగుత్తరభాగే హుత్వా- "అగ్నయేస్విష్టకృతఇదన్నమమ-"ఏకాం సమిధమాధాయ, ఆహుతిసంసర్గేసతి, "ఆహుతిసంసర్గ ప్రాయశ్చిత్తార్థం వనస్పతిహోమఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "యత్రవేత్థ వనస్పతే దేవానాంగుహ్యానామాని - తత్రహవ్యానిగామయ స్వాహా" ఇతి సమిధమాధాయ - "వనస్పతయ ఇదన్నమమ" " ఓం అదితేన్వమగ్గ్౯స్థాః - ఓం అనుమతేన్వ మగ్గ్౯స్థాః -

ఓం సరస్వతేన్వమగ్గ్స్థాః - ఓం దేవసవితః ప్రాసావీః " ఇత్యగ్నిమ్పరిషి
చ్య - "ఓం శ్రీవిష్ణవేస్వాహా " ఇతి ఏకయాసమిధా దర్భద్వయేనవా
పూర్ణాహుతింహుత్వా- "శ్రీవిష్ణవే పరమాత్మన ఇదన్నమమ"-తణ్డులే
శ్రితేసతి - ఉత్థాయ "అగ్నేనయసుపథారాయేఅస్మాన్ విశ్వానిదేవ వ
యునా నివిద్వాన్, యుయోధ్యస్మజ్జుహురాణమేనో భూయిష్ఠాన్తేనమ
ఉక్తింవిధేమ - ఓం అగ్నయేనమః । మన్త్రహీనఙ్క్రియాహీనమ్భక్తి
హీనం హుతాశన । యద్ధుతన్తుమయాదేవ పరిపూర్ణన్తదస్తుతే । ప్రా
యశ్చిత్తాన్యశేషాణి తపఃకర్మాత్మకానివై । యానితేషామశేషాణాఙ్కృ
ష్ణానుస్మరణమ్పరమ్" ఇతి ప్రణమ్య - అభివాద్య - ఆచమ్య- "భగవా
నేవస్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేనమయాస్వకీయైశ్చో
పకరణైః స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషః సర్వశేషీ స్వ
శేషభూతమిదంప్రాతరౌపాసనాఖ్యఙ్కర్మస్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ
కారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా- "కృతఞ్చకరిష్యామి భగవ
న్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ
పాదారవిన్దార్చనేన ప్రాతరౌపాసనేన భగవత్కర్మణా భగవాన్ప్రీయతాం
వాసుదేవః" ఇతి ప్రాతరౌపాసనం భగవతిసమర్పయేత్ - "అయన్తేయో
నిర్ఋత్వియోయాయతోజాతోఅరోచథాః, తంజానన్నగ్న ఆరోహాథానోవ
ర్ధయారయిమ్" ఇత్యగ్నింసమిధ్యారోపయేత్ - యద్వా, "యాతేఅగ్నే
యజ్ఞియాతనూస్తయేహ్యారోహాత్మాత్మానం, అచ్ఛావసూనికృణ్వన్న
స్మేనర్యాపురూణి, యజ్ఞోభూత్వాయజ్ఞమాసీదస్వాంయోనిం, జాతవేదో
భువఆజాయమానస్సక్షయఏహి " ఇతి అగ్నిం ఆత్మనిఆరోపయేత్.

—:o:—

అభిగమనారాధనక్రమః.

స్రక్చన్దనవాసోభూషణ తామ్బూలాద్యలఙ్కృత స్వప్రక్షాళిత పాణిపాదో యాగగృహం ప్రవిశ్య - దూరాత్ప్రణమ్య - ద్వారపాలాన్ప్రణమ్యానుజ్ఞాప్య - సమీపఙ్గత్వా "కౌసల్యాసుప్రజారామ పూర్వా సన్ధ్యా ప్రవర్తతే । ఉత్తిష్ఠ నరశార్దూల కర్తవ్యం దైవమాహ్నికమ్ ॥ వీరసౌమ్యావిబుధ్యస్వ కౌసల్యానన్దవర్ధన । జగద్ధి సర్వం స్వపితి త్వయి సుప్తే నరాధిప ॥ యామిన్యపైతి యదునాథ విముఞ్చ నిద్రామస్మేష మృచ్ఛతి తవప్రాన్మిషి తేనవిశ్వమ్ । జాతస్స్వయఙ్ఖలు జగద్ధితమేవకర్తున్ధర్మ ప్రవర్తనధియా ధరణీతలేస్మిన్ ॥ సుఖాయ సుప్రాతమిదన్తవాస్తు జగత్పతే జాగృహి నన్దసూనో । అమ్భోజమన్తర్శ్యయ మఞ్జుతారాలోలమ్బమున్మీలతులోచనన్తే" ఇత్యాదిభిర్భగవన్తమ్ప్రబోధ్య - పత్రపుష్పఫలాదిభిర్దేశకాలానుగుణ్యేనార్చయిత్వా - అష్టాఙ్గేన ప్రణమ్య - భక్తిభారావనమితస్సన్ ద్వయముచ్చార్య - తదర్థవివరణ రూపమస్మిత గద్యమనుసన్ధాయ "సత్యజ్ఞానానన్తానన్దామలస్వరూప, వత్సల స్వామిన్ సుశీల సులభ సర్వజ్ఞ సర్వశక్తే పరమకారుణిక కృతజ్ఞ స్థిర పరిపూర్ణ పరమోదార శుద్ధసత్త్వమయదివ్యమఙ్గళవిగ్రహోపేత శ్రీమన్నారాయణ, అత్యన్తాకిఞ్చనోఽహమితస్త్వదానుకూల్యమేవ కరిష్యే, త్వత్ప్రాతికూల్యన్నకరిష్యే, మమచ, ఏతత్క్షణోత్తరకాలీనసాయమభిగమనపర్యన్త కైఙ్కర్యోత్పాదనరూపరక్షాయాన్త్వాం వినా కల్పకోటిసహస్రేణాపి సాధనన్నాస్తి, త్వమేవోపాయాన్తరస్థానేస్థిత్వా నిరుక్తకైఙ్కర్యోత్పాదనరూపరక్షాం, ఏతత్కైఙ్కర్యారాధ్యతాభ్యుపగమద్వారేణ కరిష్యసి ఇతి సుదృఢం, అధ్యవస్యామి - త్వమేవైతద్రక్షాఙ్కురు, దేహేన్ద్రియాదివిలక్షణోఽహమస్మదీయత్వేనాభిమతఞ్చ వస్తు సర్వస్వామినే శ్రీమతే నారాయణాయ తుభ్యమేవ నమమ, నిరుక్తకైఙ్కర్యోత్పాదనరూపరక్షాభర ఉక్తగుణ విశిష్టాయ తుభ్యమేవ నమ

మ,ఏతద్దక్షాఫలమపి తాదృశాయ తుభ్యమేవ నమమ" ఇతి ప్రపదనఙ్కు-ర్యాత్ - తతః, దర్పణాదిమఙ్గళ ద్రవ్యవీక్షణమ్ - తతః, "సౌరభేయాస్సర్వహితాః పవిత్రాః పుణ్యరాశయః । ప్రతిగృహ్ణన్తు మే గ్రాసఙ్గావస్త్రైలోక్యమాతరః" ఇతి మన్త్రేణ పరగవే గ్రాసముష్టి ప్రదానఙ్కుర్యాత్ - తతః, గురూణాం వృద్ధానాఞ్చాభివాదనమ్ గురూపాసనమ్ - వేదాధ్యయన, తద్ధారణ, తదర్థవిచారణ వేదాఙ్గావేక్షణాదికమ్ప్రథమయామే కుర్యాత్. సాఙ్గప్రపదనరూపాభిగమనాశక్తౌ స్వగురోః పాదారవిన్దే స్వభరన్న్యస్యేత్ -తస్యాప్యసమ్భవే కరణత్రయైకరూప్యేణ జప, ధ్యాన, అర్చన, స్తోత్రకథన, సఙ్కీర్తన, ప్రణామాఞ్జలిబన్ధాదికం స్వశక్త్యాఙ్కుర్యాత్ -సూతకాశౌచాద్య ప్రాయత్యకాలేపి మనసాభిగమనం, భాషాప్రబన్ధస్తోత్రాదికం, దూరతోఽవస్థాయ ప్రణామాఞ్జలిబన్ధాదికం, కార్యమేవ - "భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయాస్వకీయైశ్చోపకరణైస్స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుష స్సర్వశేషీ స్వశేషభూత మిదమభిగమనాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మైస్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా - "కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేన అభిగమనేన భగవత్కర్మణాభగవాన్ప్రీయతాం వాసుదేవః" ఇత్యభిగమనం భగవతి సమర్పయేత్.

ఉపాదానప్రకరణమ్.

అథాహ్నో ద్వితీయ యామే ప్రాప్తే "కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేన ఉపాదానేన భగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవము

మర్చయిష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య-"భగవతోబలేన భగవతో వీర్యేణ భగవత స్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య" ఇతి బలమన్త్ర మనుసన్ధాయ - "భగవానేవస్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తిస్వ శేషతైకరసేనమయా స్వకీయైశ్చోపకరణై స్స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వ శేషీ స్వ శేషభూతమిదం ఉపాదానాఖ్యం కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి" ఇతి సాత్వికత్యాగఙ్కృత్వా—

"అహ్నో ద్వితీయభాగేన కృష్ణారాధనతత్పరః। ద్రవ్యాణ్యారాధనార్థాని శాస్త్రీయాణి సమార్జయేత్ ॥ ప్రభూతాని విశుద్ధాని శుద్ధదేశోద్భవానిచ। అశాస్త్రాణ్యనిషిద్ధాని సఙ్గృహీతాని వైష్ణవైః ॥ సుగన్ధీనిమనోజ్ఞాని పుష్పాణ్యభిముఖానిచ। వాసాంసి ధనధాన్యాని చన్దనాద్యనులేపనమ్ ॥ అన్యాని హవిరర్థాని తాని మూలఫలాని చ। సంశోధితాని బహుశో దేవభోగ్యాని యానిచ ॥ దధి క్షీరాజ్యముఖ్యాని ద్రవ్యాణి చ విశేషతః। ఉత్తమానుపదంశాంశ్చ ముద్గమాషాదికాన్యపి ॥ తామ్బూలాదీని చాన్యాని సర్వాణ్యాదాయసాదరమ్। యథార్హాన్తాని సంస్కృత్య ప్రక్రమేతార్చన న్తతః ॥" "ప్రాతరుత్థాయ చిన్వీయాత్స్వారామాత్స్వయమేవహి। పూజార్థమస్త్రమన్త్రేణ పుష్పాదీన్యత్నతః పథి ॥ యాయాదరణ్యమథవా నిర్బాధంహి తదార్జనే। అకణ్టకద్రుమోత్థాశ్చకణ్టకిద్రుమజా అపి ॥ హృద్యాస్సుగన్ధాః కర్మణ్యాగ్రాహ్యాస్స ర్వేసితాదయః। ఉగ్రగన్ధాహ్యకర్మణ్యాస్త ప్రసిద్ధా స్తథైవచ॥ చతుష్పథ శివావాస శ్మశానావని మధ్యగాః। క్షతాశని వాతాద్యైః క్రిమికీటసమావృతాః ॥ వర్జనీయాః ప్రయత్నేన పత్రపుష్ప ఫలాదయః ॥ అమ్బుజాని సుగన్ధీని సితరక్తాని కానిచిత్ ॥ యోక్తవ్యాని పవిత్రాణి స్వయమారాధనేచ్ఛువై। సాఙ్కురాణిచ పత్రాణి ప్రభూతాన్యేవమేవహి॥ విహితాన్యర్చనేనిత్యం యథర్తుప్రభవానిచ।సగృ

హేశరవీరోత్థైః కుసుమైరర్చనం హితమ్॥ విశేషతస్సకామస్య సిద్ధిభూతి యుతస్యచ" ఇత్యాది శాస్త్రాణిపర్యాలోచ్య హేయోపాదేయవిభాగం వివిచ్య - "స్వప్రయత్నకృతంశస్తం మధ్యమం వన్యముచ్యతే। అధమన్తు క్రయక్రీతం యాచితన్త్వధమాధమమ్" ఇత్యుక్తరీత్యా, ఉత్తమాదివిభాగమపి వివిచ్య, ఆరాధనోపయుక్తద్రవ్యమార్జయేత్ —సమిత్పుష్పకుశాదీనా మన్త్రమన్త్రేణార్జనఙ్కుర్యాత్ —

సమిత్తులసీపుష్ప దర్భాహరణవిధిః.

స్వారామాత్సార్జితముత్తమమ్ - వన్యమ్మధ్యమమ్ - క్రయక్రీతమధమమ్- ప్రతిగ్రహాలబ్ధే దాతురేవ ఫలం-కర్తుః కిఞ్చిద్భవేన్నవా—

"సమిధః పావనాః పూజ్యాశ్చర్మయుక్తాః పరుత్పరాః। యుష్మాన్ హరామి హోమార్థమస్మాన్ రక్షన్తుసర్వదా" ఇతి సమిధఆహరేత్ -

తులసీగ్రహణేవర్జ్యదినాని;— "ఆరవారేచ శుక్రేచ మన్వాదిషు యుగాదిషు। నాహరేత్తులసీపత్రమ్మధ్యాహ్నాత్పరతోఽహని।సఙ్క్రాన్త్యాప్పక్షయోరన్తే ద్వాదశ్యాన్నిశిసన్ధ్యయోః। తులసీం యే విచిన్వన్తి తేకృన్తన్తి హరేశ్శిరః" ఇత్యాదీని - "తులస్యమృతజన్మాసి సదాత్వఙ్కేశవప్రియే। కేశవార్థం లునామి త్వాం వరదా భవశోభనే॥ మోక్షైకహేతోర్ధరణిప్రసూతే విష్ణోస్సమస్తస్యగురోః ప్రియేతే। ఆరాధనార్థమ్పురుషోత్తమస్య లునామి పత్రన్తులసిక్షమస్వ॥ ప్రసీద మమదేవేశి ప్రసీద హరివల్లభే। క్షీరోదమథనోద్భూతే తులసి త్వమ్ప్రసీదమే" ఇతి మన్త్రైః, అనిషిద్ధదినేషు సాఙ్కురాఞ్చతుష్పత్రాం షట్పత్రాం వా తులసీఙ్గృహ్ణీయాత్ —

10

అశుద్ధదేశోద్భవ, ఉగ్రగన్ధ, అగన్ధ, అప్రసిద్ధ, చత్వరశ్మశానాదిస్థానగ, అశనివాతాహత, క్రిమికీట సమావృతాని, పత్రపుష్పఫలాదీని, కృష్ణపుష్పాణి కరవీరపుష్పఞ్చవర్జయేత్ - శుద్ధదేశోద్భవ, అశార్ద్ర, వైష్ణవసఙ్గృహీత, హృద్య, సుగన్ధ, సిత, రక్తాని పుష్పాణి, కణ్టకాకణ్టకోద్భవాని పుష్పాణిచ గృహ్ణీయాత్ —

కుశాహరణవిధిః - "శుచౌదేశే శుచిర్భూత్వా స్థితః పూర్వోత్తరాముఖః। హుంకారేణైవ మన్త్రేణ కుశాన్స్పృశ్యా ద్విజోత్తమైః" ఇత్యుక్తరీత్యా "ఓంహుం" ఇతి స్పృష్ట్వా - "విరిఞ్చేన సహోత్పన్న పరమేష్ఠినిసర్గజ।నుదసర్వాణి పాపాని దర్భస్వస్తికరోమమ(భవ)" ఇతిమన్త్రేణదర్భలవనఙ్కుర్యాత్.—

ఏవం, ఆయుర్బలమితిమన్త్రేణ దన్తధావనకాష్ఠపత్రాణి సంగృహ్ణీయాత్ —

"కులటాషణ్డ పతితవైరిభ్యఃకాకిణీమపి। ఉద్యతామపి గృహ్ణీయాన్నాపద్యపికదాచన॥ తస్కరాత్కితవాత్ షణ్డాత్ డమ్భ లోభమదాన్వితాత్। మాత్రావిత్తన్నగృహ్ణీయాదభక్తాదపచారతః" ఇత్యాది భగవచ్ఛాస్త్ర ధర్మశాస్త్రాదితః ప్రతిగ్రహనియమస్సమ్యగవలోకనీయః-ఆపద్వశేనాసత్ప్రతిగ్రహేసమ్భావితేపి "దానన్దదద్భిరైర్యు రుక్తమచ్యుతః ప్రీయతామితి। ప్రతిగ్రహీతృభిశ్చైవ నతేమద్విషయోపగాః" ఇతి శౌనకోపాత్తయమవచనరీత్యా "అచ్యుతః ప్రీయతామ్" ఇతి మన్త్రముచ్చార్య, సదసత్ప్రతిగ్రహఙ్కుర్యాత్ - బలాదిమన్త్ర నిష్ఠానామ్బలాదిమన్త్రైరపి ప్రతిగ్రహః కార్యః - తదహసాక్షాద్వా పరమ్పరయావా సమారాధనోపకరణభూత శాస్త్రీయ సమస్తద్రవ్యోపాయేషు స్వశక్త్యేషు ధ్యానాదివిరోధి కాయక్లేశకరబహ్వాయాస రహితేషు న్యాయతః ప్రవర్తేత —

ఆన్తరోపాదానక్రమః.

ఏవం, బాహ్యోపకరణవత్, అనన్తరభావీజ్యానర్హత్వాపాదకాష్టాదశ చణ్డాల షడ్వృషళ సంజ్ఞకాఽనాత్మగుణ తిరస్కారకతయా ఇజ్యోపయోగిత్వాత్, పరమాత్మసమ్మ్యారణనేషు "అహింసా ప్రథమమ్పుష్పమ్పుష్పమిన్ద్రియనిగ్రహః । సర్వభూతదయాపుష్పం క్షమాపుష్పం విశేషతః । జ్ఞానమ్పుష్పన్తపఃపుష్పన్ధ్యానమ్పుష్పన్తథైవచ । సత్యమష్టవిధమ్పుష్పం విష్ణోఃప్రీతికరమ్భవేత్" ఇత్యాదినా ప్రధానతమతయోపదేశాత్, జ్ఞాన వృద్ధిహేతుభూతసదాచార్యసేవా సమ్భాషణాదిభిః, అమానిత్వాదిగుణానామాన్తరాణాం సమ్పాదనమప్యుపాదాన కోటౌనివిశతే- పూర్వసిద్ధబాహ్యోపకరణస్యాపి పుంసః, ఆన్తరోపకరణసంవర్ధక వేదాన్తకాలక్షేపస్యాప్యుపాదానరూపతయా తత్కాలే తేన కాలయాపనఙ్కార్యాత్ -ఏకస్మిన్దినేవిష్వయనాదినిమిత్తవశేనానేకేజ్యాప్రసక్తౌ "*అఙ్గగుణనిరోధే చతాదర్థ్యాత్" ఇతి న్యాయేన, ఉపాదాన, అభిగమనాది కాలసఙ్కోచః కార్యః-తస్మాత్సమారాధనోపయుక్తమ్బాహ్యమాన్తరఞ్చోపాదద్యాత్ - ఇత్యుపాదాననిష్కర్షః —

అథ "భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూప స్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయా స్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుష స్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం, ఉపాదానాఖ్యఙ్కర్మస్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా-

* అఙ్గకాళమిల్లాతసమయఙ్గళిల్ కర్మఙ్గళైచ్చెయ్యవేణ్డియతాయిరున్తాల్ ప్రధానమాన అఙ్గియైచ్చెయ్యక్కడవదు అప్రధానమాన అఙ్గఙ్గళైయే సఙ్కోచిప్పడుత్తవేణుమెన్కిఱ న్యాయత్తాలే విష్వాదినిమిత్తమాయ్ అనేక ఇజ్యైసేరిడుమ్పక్షత్తిల్ అఙ్గఙ్గళాన అభిగమనోపాదానకాలఙ్గళైయే కుఱుక్కవేణుం:—

"కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేన ఉపాదానాఖ్యేన భగవత్కర్మణా భగవాన్ ప్రీయతాం వాసుదేవః" ఇతి ఉపాదానం భగవతి సమర్పయేత్ —

ఇజ్యాప్రకరణమ్.

"కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన ఇజ్యయా భగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవమర్చయిష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య – "భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య" ఇతి బలమన్త్రమనుసన్ధాయ – "భగవానేవస్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయా స్వకీయైశ్చోపకరణై స్స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం, ఇజ్యాఖ్యం, కర్మస్వస్మైస్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి" ఇత్యనుసన్ధాయ—

మాధ్యాహ్నిక స్నానవిధిః.

ప్రాతస్స్నానోక్త ప్రకారేణ సఙ్కల్పపూర్వకం భగవచ్ఛాస్త్రోక్త స్నానఙ్కృత్వా, వస్త్రధారణం, మన్త్రస్నానం, మానసికస్నానం, ఊర్ధ్వపుణ్డ్ర ధారణం, దేవర్షి పితృతర్పణఞ్చ పూర్వవత్కుర్యాత్ -

అథవా.

ధర్మశాస్త్రోక్తప్రకారేణ మృత్తికాగోమయాదికఙ్గృహీత్వా నద్యాదికఙ్గత్వా-సుప్రక్షాళితపాణిపాదః, తీరం సంశోధ్య, ద్విరాచమ్య-త్రిః ప్రాణానాయమ్య-అఞ్జలిమ్బధ్వా "అస్మద్గురుభ్యోనమః" ఇతి గురుపరమ్పరాస్మరణపూర్వకం "శ్రీమాన్వేఙ్కటనాథార్యః" ఇత్యారభ్య "అస్యాం శుభతిథౌ శ్రీభగవదాజ్ఞయాభగవత్ప్రీత్యర్థఙ్కర్మణ్యతాసిద్ధ్యర్థం, అస్మిన్ తీర్థే, అస్యాం నద్యాంవా, మాధ్యాహ్నిక స్నానఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "సమస్తజగదాధార శఙ్ఖచక్రగదాధర। దేహి దేవమమానుజ్ఞాం యుష్మత్తీర్థనిషేవణే" ఇతి సాఞ్జలిబన్ధమ్భగవన్తమనుజ్ఞాప్య - తీర్థాధిదైవతం శ్రీరఙ్గనాథాదికమనుజ్ఞాప్య-దూర్వాం, "అశ్వక్రాన్తేరథక్రాన్తేవిష్ణుక్రాన్తే వసున్ధరా। శిరసాధారితా దేవిరక్షస్వమామ్పదేపదే। ఉద్ధృతాఽసివరాహేణకృష్ణేన శతబాహునా॥ భూమిర్ధేనుర్ధరణీ లోకధారిణీ, మృత్తికేహన మేపాపం యన్మయాదుష్కృతఙ్కృతమ్। త్వయాహతేన పాపేనజీవామిశరదశ్శతమ్। మృత్తికేదేహిమేపుష్టిన్త్వయిసర్వమ్ప్రతిష్ఠితమ్" ఇతి మృదఙ్గృహీత్వా - తీరం సంశోధ్య - సంస్థాప్య- నాభిదఘ్నజలేసరసి స్నాత్వా-మృదఙ్గృహీత్వా - "అశ్వక్రాన్తే" ఇత్యాదిసప్తవాక్యాన్యుచ్చార్య-ఆర్ద్రామలక మాత్రయా ఏకయామృదాశిర ఆలిప్య-నాభేరుపరిద్వాభ్యాం, అథస్తిసృభిః, షడ్భిః పాదద్వయఞ్చాలిప్య - "గన్ధద్వారాన్దురాధర్షాన్నిత్యపుష్టాఙ్కరీషిణీమ్। ఈశ్వరీగ్ం సర్వభూతానాన్త్వామిహోపహ్వయేశ్రియం" ఇతి సర్వాఙ్గే గోమయమాలిప్య స్నాత్వా-

"ఉదుత్తమం ... ... ఆయుఃప్రమోషీః" ఇతి షడృచంవారుణసూక్తం, "ఆపోవా ఇదగ్ం ... ...భూర్భువస్సువరాపఓం" ఇతియజుః, "ఆపోహిష్ఠా ... ...ఆపోజనయథాచనః" ఇతితిస్రః, "హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః ... బలమోజోనిధత్త" ఇతి చతస్రః, "పవమానస్సువర్జనః ... ... పునాతు" ఇత్యనువాకఞ్చజపిత్వా-ప్రోక్ష్య-సూర్యప్రమ్పణవేన నిరీక్ష్య-త్రిర్నిమజ్య హిరణ్యశృఙ్గమిత్యాద్యైః ప్రాతస్స్నానోక్తప్రకారేణకృత్వా-ప్రాతఃస్నానవత్, దేవర్షిపితృతర్పణం, వస్త్రధారణం, మన్త్రస్నానం, మానసికస్నానం, ఊర్ధ్వపుణ్డ్రధారణఞ్చ కుర్యాత్. వస్త్రనిష్పీడన మాత్రంమాధ్యాహ్నిక సన్ధ్యోపాసనానన్తరంకుర్యాత్.

మాధ్యాహ్నిక సన్ధ్యావన్దనవిధిః.

ద్విరాచమ్య-ప్రాణానాయమ్య-"శ్రీ భగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, మాధ్యాహ్నికసన్ధ్యాముపాసిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య- "కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేనమహావిభూతిచాతురాత్మ్యభగవద్వాసుదేవపాదార విన్దార్చనేన మాధ్యాహ్నికసన్ధ్యోపాసనేన భగవత్కర్మణా భగవన్తంవాసుదేవమర్చయిష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య- "భగవతోబలేన భగవతోవీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతఃకర్మణా భగవతఃకర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య"- ఇతిబలమన్త్రమనుసన్ధాయ-"భగవానేవ స్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయాస్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదమ్మాధ్యాహ్నిక సన్ధ్యోపాసనాఖ్యఙ్కర్మస్వస్మైస్వప్రీతయే స్వయమేవకారయతి" ఇతి సాత్వికత్యాగఙ్కృ

---

* ఏతేమన్త్రాః సమ్పూర్ణతయాధర్మశాస్త్రోక్తప్రాతస్స్నాన ప్రకరణే ద్రష్టవ్యాః.

త్వా - "అపోహిష్ఠేతి మన్త్రస్య" ఇత్యారభ్య "ఆత్మానం పరిషిచ్య" ఇతి పర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ - "ఆపః పునన్త్విత్యనువాకస్య ఆప ఋషిః, అనుష్టుప్ఛన్దః, బ్రహ్మణస్పతిర్దేవతా" ఇతి న్యస్య - "అపాం ప్రాశనే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా - హస్తేఆచమనవజ్జలఙ్గృహీత్వా, "ఆపః పునన్తు పృథివీమ్పృథివీ పూతాపునాతుమామ్, పునన్తు బ్రహ్మణస్పతిర్బ్రహ్మపూతాపునాతుమామ్, య దుచ్ఛిష్టమభోజ్యం యద్వాదుశ్చరితమ్మమ, సర్వమ్పునన్తుమామాపోఽసతాఞ్చ ప్రతిగ్రహగ్గ్ంస్వాహా" ఇత్యనువాకేన, అపశ్శ్లోకేన ప్రాశ్య-ఆచమ్య- "దధిక్రావ్ణ్ణ ఇతి మన్త్రస్య" ఇత్యారభ్య "రాతుసముద్రా రహితాఞ్జలి నాతోయేన" ఇతిపర్యన్తం ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ - ఏకమర్ఘ్యన్దత్వా - అర్ఘ్యాత్పూర్వం,మధ్యాహ్నాతిక్రమే, ప్రాణానాయమ్య - "మాధ్యాహ్నికసన్ధ్యాకాలాతిక్రమ ప్రాయశ్చిత్తార్థం, అర్ఘ్యప్రదానఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "సప్తవ్యాహృతి" ఇత్యారభ్య "ధ్యాత్వా - సన్తర్ప్య - ఆచమ్య" ఇతి పర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్.

శక్తశ్చేత్సూర్యాభిముఖస్తిష్ఠన్నేవ, అశక్తశ్చేత్, ఆసీనః - జపేత్ - "ఆసనమన్త్రస్య" ఇత్యారభ్య "దశవారం" ఇతిపర్యన్తం ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ - "మాధ్యాహ్నికసన్ధ్యాగాయత్రీ మన్త్రజపఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్పేవిశేషః- "ఆయాత్విత్యను వాకస్య" ఇత్యారభ్య "ఇత్యనువాకేనావాహ్య" ఇతిపర్యన్తమ్ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ - "మధ్యన్దినేతుసావిత్రీం రవిమణ్డలమధ్యగామ్। యజుర్వేదంవ్యాహరన్తీం శ్వేతాం శూలకరాం శివామ్। యువతింరుద్రదైవత్యాం ధ్యాయామి వృషవాహనామ్" ఏవం

ధ్యాత్వా – "ఆసనాదిషోడశ" ఇత్యారభ్య "సవితా దేవతా" ఇతి పర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ – "మాధ్యాహ్నికసన్ధ్యాజపే విని యోగః" ఇతిభేదః – "అస్త్రమన్త్రేణ" ఇత్యారభ్య "సంహతాఙ్గుళి కరద్వయం" ఇతి పర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ – హృదయసమము ద్ధృత్య–ఇతిభేదః–"కనిష్ఠి కామూల మారభ్య" ఇత్యారభ్య, "కుర్యాత్" ఇతిపర్యన్తం, పూర్వవత్ – త్రిః ప్రాణానాయమ్య – "మాధ్యాహ్నిక సన్ధ్యోపస్థానఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్పః –"ఉత్తమ ఇత్యను వాకస్య" ఇత్యారభ్య "ఉద్వాస్య" ఇతిపర్యన్తం పూర్వవత్ – "ఆసత్యేనేతిష డృచస్య హిరణ్యస్తూపఋషిః, ఆద్యయోస్త్రిష్టుప్, చతసృణాఙ్గాయత్రీ జగత్యుష్ణిక్త్రిష్టుభశ్ఛన్దాంసి, సవితా దేవతా" ఇతిన్యస్య "మాధ్యాహ్నిక సన్ధ్యోపస్థానే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా – "ఆసత్యేన రజసావర్తమానో నివేశయన్నమృతమ్మర్త్యఞ్చ, హిరణ్యయేన సవితారథే నాదేవో యాతి భువనావిపశ్యన్న్, ఉద్వయన్తమసస్పరి పశ్యన్తోజ్యోతి రుత్తరం, దేవన్దే వత్రా సూర్యమగన్మ జ్యోతిరుత్తమం, ఉదుత్యఞ్జాతవేదసం దేవం వహన్తి కేతవః, దృశే విశ్వాయసూర్యం, చిత్రన్దేవానాముదగా దనీకఞ్చక్షుర్మిత్రస్య వరుణస్యాగ్నేః, ఆఽప్రాద్యావా పృథివీ అన్తరిక్షగ్ం సూర్యఆత్మా జగతస్తస్థుషశ్చ, తచ్చక్షుర్దేవ హితమ్పురస్తాచ్ఛుక్రముచ్చరత్, పశ్యేమ శరదశ్శతఞ్జీవేమ శరదశ్శత న్నన్దామశరద శ్శత మ్మోదామశరదశ్శత మ్భవామశరదశ్శతగ్ం శ్రుణవామశరద శ్శతమ్ప్రబ్రవామశరద శ్శత మజీతాస్స్యామశరదశ్శతం జ్యోక్చసూర్యన్దృశే, యఉదగాన్మహ

తోఽర్ణవా ద్విభ్రాజమాన స్సరిరస్యమధ్యాథ్యస మాస్పృక్షభో లోహి త్తాతు స్స్వార్యోవిపశ్చిన్మన సాపునాతు" ఇతి ఆదిత్యముపస్థాయ - శేషం ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ కుర్యాత్. మధ్యన్దినే తిర్రకా న్తే దిఙ్నమస్కారం ప్రతీచ్యాది కుర్యాత్ -

ప్రాతఃకాలో క్తరీత్యా ప్రాణాయామసఙ్కల్ప ఋషిచ్ఛన్దోదేవతాఙ్గ న్యాసాదిపూర్వకం యథాశ క్తి మూలమ న్త్రిఞ్జపేత్.

తతఃవ స్త్రి నిష్పీడనఙ్కుర్యాత్.

"భగవానేవస్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృ త్తి స్వ శేష తైకరసేన మ యాస్వకీయైశ్చోపకరణై స్స్వారాధనై క ప్రయోజనాయ పరమపురుష స్సర్వ శేషీ స్వ శేషభూతమిదం మాధ్యాహ్నికసన్ధ్యోపాసనాఖ్యఙ్కర్మస్వస్మై స్వప్రీత యే స్వయమేవకారితవాణ్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా-"ప్రతి ఇచ్ఛకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురా త్మ్యభగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన మాధ్యాహ్నిక సన్ధ్యోపాస నేన భగవాన్ప్రీయతాం వాసుదేవః" ఇతి మాధ్యాహ్నిక సన్ధ్యోపాసన మ్భగవతి సమర్పయేత్.

భగవదారాధనక్రమః.

ఆజానుపాదా, ఆకూర్పరం పాణీప్రక్షాళ్య-స్వాచా న్తః, త త్తత్క్షేత్రా ధీశం శ్రీరఙ్గనాథాదికం, భగవ న్తం. మనసాభ్యర్చ్య - పూజాగృహాద్బహి ర్ద్వారతోఽవస్థాయ-"చణ్డాది ద్వారపాలేభ్యోనమః-" ఇతిప్రణమ్య-గన్ధాది భిరభ్యర్చ్య-ఆత్మప్రవేశనం యాచిత్వా- తైర్దత్తానుజ్ఞో ద్వారపార్శ్వేఽ వస్థాయ - అ స్త్రమన్త్రేణా భిమన్త్రితం, పుష్పం, దుష్టజన్తుపలాయనా

II

ర్థం దేవగృహా న్తఃప్రాస్య - దేనగృహ న్దక్షిణపాదవిన్యాసపూర్వకమ్ప్రవిశ్య - "కూర్మాదీన్ దివ్యలోకా న్తదను మణిమయ మ్మణ్టప న్తత్ర శేష న్తస్మిన్ ధర్మాదిపీఠ న్తదుపరి కమల ఞ్చామరగ్రాహిణీశ్చ। విష్ణు న్దేవీర్విభూషాయుధగణమురగమ్పాదుకే వైనతేయం సేనేశ న్ద్వారపాలాన్ కుముదముఖగణాన్ విష్ణుభక్తాన్ ప్రపద్యే - ॥ నమోనమో వాఙ్మనసాతిభూమయే నమోనమో వాఙ్మనసైకభూమయే । నమోనమోఽన న్తమహావిభూతయే నమోనమోఽన న్తదయైకసిన్ధవే ॥ నధర్మనిష్ఠోఽస్మి నచాత్మవేదీ నభక్తి మాం స్త్వచ్చరణారవిన్దే। అకిఞ్చనోఽనన్యగతిశ్శరణ్య త్వత్పాదమూలం శరణమ్ప్రపద్యే ॥ అపరాధసహస్రభాజనమ్పతితమ్భీమ భవార్ణవోదరే। అగతిం శరణాగతం హరే కృపయా కేవల మాత్మసాత్కురు ॥ అమర్యాదః క్షుద్రశ్చలమతిరసూయాప్రసవభూః కృతఘ్నో దుర్మానీ స్మరపరవశో వఞ్చనపరః। నృశంసః పాపిష్ఠః కథమహమితో దుఃఖజలధేరపారాదుత్తీర్ణ స్తవపరిచరేయఞ్చరణయోః" ఇత్యాదిభిశ్శ్లోకై ర్భగవ న్తమష్టాఙ్గేన ప్రణమ్య - ప్రదక్షిణీ కృత్య - సాక్షతానిపుష్పాణి ప్రకీర్య - కర్పూరాగరుచన్దనై ర్ధూపయిత్వా - తాళత్రయపూర్వకం, ఘణ్టా నాదేన భగవ న్తం ప్రబోధ్య - ప్రణవేన అ స్త్రమ న్త్రేణ చ కవాటోద్ఘాటనఙ్కృత్వా - విఘ్నేనాభిగమనారాధనే ప్రాతఃకృతే "కౌసల్యా సుప్రజారామ" ఇత్యాదిభిస్సమ్బోధ్య - నిశ్శబ్దే ప్రదేశే "ఓంభూంభూమ్యై నమః" ఇతి భువం సఙ్గృహ్య - మూలమన్త్రేణ దక్షిణకరేణ "శోషయామి" - తేన మన్త్రేణ "దాహయామి" తేనైనమన్త్రేణ వామకరేణ "ప్లావయామి" ఇతి తస్యా యోగ్యతామాపాద్య - అ స్త్రమ న్త్రేణ రక్షాఙ్కృత్వా - సురభిముద్రామ్ప్రదర్శ్య - దార్భన్దారుమయంవా ఆత్మన ఆసన న్దేవస్య పురస్తాద్దక్షిణతస్సంస్తీర్య - నచోత్థేనా స్త్ర మన్త్రేణాభిమన్త్ర్య - "ఆసనమన్త్రస్య పృథివ్యా మేరుపృష్ఠఋషిః - సుతలఞ్ఛన్దః - శ్రీ కూర్మో దేవతా" ఇతి న్యస్య .. "ఆసనే

వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా - "పృథ్వి త్వయాధృతా లోకా దేవి త్వం విష్ణునాధృతా । త్వఞ్చ ధారయ మాన్దేవి పవిత్రఙ్కురు చాసనమ్" ఇతి సామాన్యతః ప్రాప్తమన్త్రేణ పద్మాసనస్వస్తికాసనాదిష్వేకమవలమ్బ్య - ఆసీనః, "అస్మద్గురుభ్యో నమః" ఇత్యాది గురుపరమ్పరయా భగవన్తం శరణముపగమ్య - తమేవ ప్రాప్యత్వేన ప్రాపకత్వేనానిష్టనివర్తకత్వేన చ యథావస్థితస్వరూపరూపగుణవిభూతిలీలోపకరణవిస్తారమనుసన్ధాయ కరిష్యమాణభగవదారాధనపర్యన్తాతిమాత్రప్రీతిజనకానుభవజనకాత్యప్రియావిరత విశదతమప్రత్యక్షరూపానుధ్యానానుకూల మనోవృత్తిసిద్ధ్యర్థం, ద్వయోచ్చారణ పూర్వకం, "అఖిలహేయ" ఇత్యాది "అనన్యశరణస్త్వత్పాదారవిన్దయుగళం శరణమహం ప్రపద్యే" ఇత్యన్తం బృహద్గద్య మనుసన్ధాయ - సాఙ్గప్రపదన మనుష్ఠాయ - తదశక్తౌ న్యాసదశకం వాను సన్ధాయ - తత్ప్రకారః - "అహమ్మద్రక్షణ భరో మద్రక్షణ ఫలంతథా । న మమ శ్రీపతేరేవేత్యాత్మానం నిక్షిపేద్బుధః ॥ న్యస్యామ్యకిఞ్చన శ్శ్రీమన్ననుకూలోఽన్యవర్జితః । విశ్వాస ప్రార్థనా పూర్వమాత్మరక్షాభరన్త్వయి ॥ స్వామిన్స్వశేషం స్వవశం స్వభరత్వేన నిర్భరమ్। స్వదత్తస్వధియాస్వార్థం స్వస్మిన్న్యస్యసి మాంస్వయమ్ ॥ శ్రీమన్నభీష్టవరద త్వామస్మి శరణఙ్గతః। ఏతద్దేహావసానే మాన్త్వత్పాదం ప్రాపయ స్వయమ్॥ త్వచ్ఛేషత్వే స్థిరధియన్త్వత్ప్రాప్త్యేకప్రయోజనమ్ । నిషిద్ధకామ్యరహితఙ్కురుమాన్నిత్యకిఙ్కరమ్॥ దేవీభూషణహేత్యాది జుష్టస్య భగవంస్తవ। నిత్యన్నిరపరాధేషు కైఙ్కర్యేషు నియుఙ్క్ష్వమామ్॥ మామదీయఞ్చ నిఖిలఞ్చేతనాచేతనాత్మకమ్ । స్వకైఙ్కర్యోపకరణం వరద స్వీకురు స్వయమ్॥ త్వదేకరక్ష్యస్యమమత్వమేవ కరుణాకర। న ప్రవర్తయ పాపాని ప్రవృత్తాని నివర్తయ॥ అకృత్యానాఞ్చ కరణఙ్కృత్యానాం వర్జనఞ్చ మే । క్షమస్వ నిఖిలన్దేవ ప్రణతార్తిహర ప్రభో ॥ శ్రీమన్నియతపఞ్చాఙ్గం

మద్రక్షణభరార్పణమ్। అచీకరస్స్వయం స్వస్మిన్నతోఽహమిహానిర్భరః॥ సంసారావర్తవేగప్రశమనశుభదృగ్దేశికప్రేక్షితోఽహం సన్త్యక్తోఽన్యైరుపాయైరనుచితచరితేష్వద్య శాన్తాభిసన్ధిః। నిశ్శఙ్కస్తత్త్వదృష్ట్యా నిరవధికదయమ్ప్రార్థ్య సంరక్షకన్త్వాం న్యస్య త్వత్పాదపద్మే వరదనిజభరన్నిర్భరో నిర్భయోఽస్మి'' ఇతి.

తజ్జనిత భగవత్ప్రసాదోపబృంహిత మనోవృత్తి స్తమేవభగవన్తమాత్మనస్స్వామిత్వేనానుసన్ధాయ - అత్యర్థప్రియావిరతవిశదతమ ప్రత్యక్షరూపానుధ్యానేన ధ్యాయన్నాసీత. తత స్తదనుభవజనితాతిమాత్ర ప్రీతికారితపరిపూర్ణకైఙ్కర్యరూపపూజా మారభేత.

అష్టావింశతికృత్వో మనసాఽవర్తితేన మూలమన్త్రేణ (ధర్మశాస్త్రోక్తేనవా) త్రిః ప్రాణానాయమ్య. "కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేనేజ్యారాధనేనభగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవమర్చయిష్యామి'' ఇతిసఙ్కల్ప్య - "భగవతోబలేన భగవతోవీర్యేణ భగవత స్తేజసా భగవతఃకర్మణా భగవతః కర్మకరిష్యామి భగవతోవాసుదేవస్య'' ఇతిబలమన్త్రమను సన్ధాయ - "భగవానేవ స్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనానేనాత్మనా స్వకీయైశ్చ దేహేన్ద్రియాన్తః కరణైస్స్వకీయకల్యాణతమద్రవ్యమయానౌపచారిక సాంస్పర్శికాభ్యవహారికాదిసమస్తభోగానతిప్రభూతానతిప్రియతమానతిసమగ్రా సత్యన్త భక్తికృతానఖిల పరిజనపరిచ్ఛదాన్వితాయ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ ప్రతిపాదయితుముపక్రమతే'' ఇత్యను సన్ధాయ.

భూతశుద్ధి క్రమః.

"ఓం లాం నమః పరాయ సర్వాత్మనే నమః" ఇతి పాదయోర్న్యాసఙ్కుర్వన్ పృథివీఙ్గన్ధతన్మాత్రే విలాపయామి - గన్ధతన్మాత్ర మప్సు విలాపయామి" ఇతి చిన్తయేత్.

"ఓం వాం నమః పరాయ నివృత్త్యాత్మనే నమః" ఇతి గుహ్యే న్యాసఙ్కుర్వన్ - "అపో రసతన్మాత్రే విలాపయామి - రసతన్మాత్ర న్తేజసి విలాపయామి" ఇతి చిన్తయేత్.

"ఓం రాం నమః పరాయ విశ్వాత్మనే నమః" ఇతి హృదయే న్యాసఙ్కుర్వన్- తేజో రూపతన్మాత్రే విలాపయామి - రూపతన్మాత్రం వాయౌ విలాపయామి" ఇతి చిన్తయేత్.

"ఓం యాంనమఃపరాయ పురుషాత్మనేనమః"ఇతినాసాగ్రే న్యాస ఙ్కుర్వన్ - "వాయుం స్పర్శతన్మాత్రే విలాపయామి - స్పర్శతన్మాత్ర మాకాశే విలాపయామి" ఇతి చిన్తయేత్,

*"ఓం షాం నమః పరాయ పరమేష్ఠ్యాత్మనే నమః" ఇతి మూర్ధ్ని న్యాసఙ్కుర్వన్ "ఆకాశం శబ్దతన్మాత్రే విలాపయామి - శబ్దతన్మాత్రం ఘ్రాణరసనచక్షుస్త్వక్ఛ్రోత్రాణి జ్ఞానేన్ద్రియాణి, ఉపస్థ పాయుపాదపాణి వాక్ రూప కర్మేంద్రియాణి మనశ్చాహఙ్కారే విలాపయామి - అహఙ్కారమ్మహతి విలాపయామి - మహాన్తమ్ప్రకృతౌ విలాపయామి- ప్రకృతిన్తమసి విలాపయామి - తమః పరమాత్మన్యేకీభావయామి" ఇతి తత్త్వానాం సంహారంచిన్తయేత్.

తతశ్చ ప్రాణాయామేనైకేనమూలమన్త్రేణ దక్షిణేనపాణినా నా

---

*ఏతేషక్షా ప్యపషట్చోపనిషన్మన్త్రాః. ఏతేషు అస్తేనమశ్శబ్దం కేచిన్నపఠన్తి.

భిదేశే న్యస్య - మన్త్రోద్భూత చణ్డవాయ్వాప్యాయిత నాభిదేశస్థ వాయునా శరీరమన్తర్బహిశ్చ సర్వన్తత్త్వక్రమేణ * "శోషయామి" ఇతివిశోష్య- పునరప్యష్టావింశతికృత్వో మనసా ఆవర్తితేన మూలమన్త్రేణ ప్రాణానాయమ్య - మూలమన్త్రం దక్షిణేన పాణినా హృదయే న్యస్య, మన్త్రోద్భూత చక్రాగ్నిజ్వాలోపబృంహితజాఠరాగ్నినా తత్తత్సమష్టిప్రలీన సర్వతత్త్వ సర్వకిల్బిష సర్వాజ్ఞానతద్వాసనం స్వదేహన్తత్త్వక్రమేణ† "దాహయామి" ఇతి దగ్ధ్వా - దగ్ధ తత్తత్సమష్టిప్రలీనసర్వతత్త్వ సర్వకిల్బిష సర్వాజ్ఞాన తద్వాసనో భూత్వా భగవద్దక్షిణపాదాఙ్గుష్ఠా దధస్తాన్స్థాలమన్త్రేణ స్వాత్మానం ప్రవేశయేత్ -అపరేణ ప్రాణాయామేన భగవత్ప్రసాదేన భగవత్కైఙ్కర్యతా యోగ్యతామాపాద్య- తస్మాదాదాయ - తద్వామపాదాఙ్గుష్ఠాదధస్తాన్స్థాలమన్త్రేణ స్వాత్మానం విన్యస్య - భగవద్వామపాదాఙ్గుష్ఠనఖశీతాంశుమణ్డలగళద్దివ్యామృత ధారయాఽఽత్మానమభిషిచ్య, భగవత్ప్రసాదేన తదమృతమయం సర్వకైఙ్కర్య మనోహరం సర్వకైఙ్కర్యయోగ్యం శరీరముత్పన్నన్ధ్యాత్వా - తస్మిఞ్ఛరీరే పఞ్చోపనిషన్మన్త్రాన్ సృష్టిక్రమేణ న్యస్యేత్ -తత్ప్రకారః-

"ఓం షాం నమః పరాయ పరమేష్ఠ్యాత్మనే నమః" ఇతి మూర్ధ్ని న్యాసఙ్కుర్వన్ "పరమాత్మనః తమఉత్పాదయామి-తమసః ప్రకృతిముత్పాదయామి-ప్రకృతేర్మహాన్తముత్పాదయామి-మహతోఽహఙ్కారముత్పాదయామి - అహఙ్కారాద్ఘ్రాణ రసన చక్షు స్త్వక్ఛ్రోత్రాణి జ్ఞానేన్ద్రియాణి, ఉపస్థ పాయుపాదపాణి వాగ్రూపకర్మేన్ద్రియాణి మనశ్శబ్ద

---

* "పృథివీం శోషయామి - గన్ధతన్మాత్రం శోషయామి" ఇత్యారభ్య క్రమేణ "తమశ్శోషయామి" ఇతిపర్యన్తం శోషణన్ధ్యాత్వా—

† పూర్వవత్ —

తన్మాత్రఞ్చోత్పాదయామి - శబ్దతన్మాత్రాదాకాశముత్పాదయామి" ఇతి చిన్తయేత్ —

"ఓం యాం నమః పరాయ పురుషాత్మనే నమః" ఇతి నాసాగ్రే న్యాసఙ్కుర్వన్ "ఆకాశాత్ స్పర్శతన్మాత్ర ముత్పాదయామి - స్పర్శతన్మాత్రా ద్వాయుముత్పాదయామి" ఇతి చిన్తయేత్ —

"ఓం రాం నమః పరాయ విశ్వాత్మనే నమః" ఇతి హృదయేన్యాసఙ్కుర్వన్ "వాయోరూపతన్మాత్ర ముత్పాదయామి - రూపతన్మాత్రాత్తేజ ఉత్పాదయామి" ఇతి చిన్తయేత్ —

"ఓం వాం నమః పరాయ నివృత్త్యాత్మనే నమః" ఇతి గుహ్యే న్యాసఙ్కుర్వన్ "తేజసో రసతన్మాత్ర ముత్పాదయామి -రసతన్మాత్రాదప ఉత్పాదయామి" ఇతి చిన్తయేత్ —

"ఓం లాం నమః పరాయ సర్వాత్మనే నమః" ఇతిపాదయోర్న్యాసఙ్కుర్వన్ "అద్భ్యోగన్ధతన్మాత్రముత్పాదయామి - గన్ధతన్మాత్రాత్పృథివీముత్పాదయామి" ఇతి చిన్తయేత్ -

ఏవముత్పాదితం పరిశుద్ధదేహన్ధ్యాత్వా పునరపి ప్రాణాయామేనైకేన భగవద్వామపాదాఙ్గుష్ఠవినిస్సృతామృత ధారయా ఆత్మాన మభిషిచ్య- కృతలాఞ్ఛనో ధృతోర్ధ్వ పుణ్డ్రః.

"అస్య శ్రీమదష్టాక్షర మహామన్త్రస్య అన్తర్యామీ నారాయణఋషిః (బదరికాశ్రమవాసీ శ్రీమన్నారాయణఋషిర్వా) దేవీగాయత్రీ చ్ఛన్దః, పరమాత్మా శ్రీమన్నారాయణోదేవతా" ఇతిన్యస్యేత్ - అఞ్జలిమ్బధ్వా- "అంబీజం - ఆయశక్తిః - మంకీలకం - హ్రీంకవచం - ఐంఅ

త్రిం-బుద్ధిస్తత్త్వం-శుక్లాదిర్వర్ణః-ఉదాత్తాదిస్స్వరః-శ్రీవైకుణ్ఠఃక్షేత్రం-జీవపరమాత్మనోస్స్వస్వామిభావస్సమ్బన్ధః - శ్రీభగవదారాధనార్థే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా - మూలమన్త్రేణ పూర్వవత్ హస్తశుద్ధిఙ్కృత్వా వ్యాపకన్యాసం కరాఙ్గులీషు హృదయాద్యఙ్గేషు చాక్షరన్యాసంచకుర్యాత్, తదశక్తౌతుపదన్యాసంకుర్యాత్. తత్ప్రకారః.—

"ఓంఓం అఙ్గుష్ఠాభ్యాం నమః"ఇతి అఙ్గుష్ఠయో స్తర్జనీభ్యాంన్యస్య- "ఓంనమః తర్జనీభ్యాం నమః" ఇతి తర్జన్యోరఙ్గుష్ఠాభ్యాం న్యస్య - "ఓం నారాయణాయ మధ్యమాభ్యాం నమః" ఇతి మధ్యమయోరఙ్గుష్ఠాభ్యాం న్యస్య - "ఓం ఓం అనామికాభ్యాం నమః" ఇతి అనామికయో రఙ్గుష్ఠాభ్యాం న్యస్య - "ఓం నారాయణాయ కరతల కరపృష్ఠాభ్యాంనమః" ఇతి కరతల కరపృష్ఠయోః పరామృశ్య - ఇతి కరన్యాసః—

"ఓం ఓం జ్ఞానాయహృదయాయ నమః" ఇతి అఙ్గుష్ఠయుక్తతర్జన్యా హృదయే న్యస్య - "ఓం నమః ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా" ఇతి అనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిర్మస్తకే న్యస్య - "ఓం నారాయణాయ శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇతి అఙ్గుష్ఠనాళేన అధోముఖేన ముష్టినా శిఖామధ్యేన్యస్య - "ఓం ఓం బలాయ కవచాయహుమ్" ఇతి కణ్ఠాది కట్యన్తమనుమాపాణిభ్యాంవర్మవత్సంస్పృష్ట్వా - "ఓం నమః తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్" ఇతి తర్జనీమధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే న్యస్య - "ఓం నారాయణాయ వీర్యాయాస్త్రాయ ఫట్" ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వం పశ్చాదగ్న్యాదివిదిశశ్చబధ్నీయాత్ - ఇత్యఙ్గన్యాసః—

తతోయాగమారభేత - "భగవానేవస్వనియామ్యస్వరూపస్థితి ప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేనానేనాత్మనా స్వకీయైశ్చ దేహేన్ద్రియాన్తఃకరణైః స్వకీయకల్యాణతమద్రవ్యమయా నౌపచారికసాంస్పర్శికాభ్యవహారికాది సమస్తభోగానతిప్రభూతానతిప్రియతమానతిసమగ్రానత్యన్తభక్తికృతానఖిలపరిజనపరిచ్ఛదాన్వితాయ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి" ఇతి పూర్వవద్ధ్యాత్వా-హృదయకమలమధోముఖమూర్ధ్వముఖమున్నమయ్య-బాహ్యతో వక్ష్యమాణాధారశక్త్యాదికల్పనక్రమేణ యోగపీఠాన్తఙ్కల్పయిత్వా - పర్యఙ్కం నాగరాజఞ్చ కల్పయిత్వా - తస్య పీఠస్య దక్షిణపార్శ్వతస్స్వాత్మానమాసీనం విచిన్త్య-తత్పీఠస్యోపరి "సవ్యం పాదం" ఇతి శ్లోకరీత్యా వక్ష్యమాణక్రమేణ సపరివారమ్భగవన్తం విచిన్త్య-ధ్యాత్వా-"సౌవర్ణే స్థాలివర్యే మణిగణఖచితే గోఘృతాక్తాన్ సుపక్వాన్ భక్ష్యాన్భోజ్యాంశ్చ లేహ్యాన్పరమమపి హవిశ్చోష్యమన్నం నిధాయ। నానాశాకైరుపేతం సదధిమధుఘృతక్షీరపానీయయుక్తన్తామ్బూలఞ్చాత్మయాగే ప్రతిదినసమహం మానసఙ్కల్పయామి" ఇతి శ్లోకోక్తరీత్యా మానసైరతిమానుషైః సాంస్పర్శికౌపచారికాభ్యవహారికైర్భోగైరభ్యర్చ్య - భగవన్తమ్ప్రణమ్య - ప్రసాద్య---

"భగవన్ పుణ్డరీకాక్ష హృద్యాగన్తు మయా కృతం। ఆత్మసాత్కురు దేవేశ బాహ్యేత్వాం సమ్యగర్చయే ॥ విభో సకలలోకేశ ప్రణతార్తిహరాచ్యుత। త్వామ్భక్త్యా పూజయామ్యద్య భోగైరర్ఘ్యాదిభిః క్రమాత్ ॥" ఇతి బాహ్యయాగమ్భవతే నివేద్య - తదనుజ్ఞాతః, చణ్డాదిద్వారపాలాన్ గన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య - సమ్భారాన్ సమ్భృత్య - ఆత్మనో వామపార్శ్వే జలభాజనే తోయముత్పూర్య - గన్ధపుష్పయుతఙ్కృత్వా -మూలమన్త్రేణ సప్తకృత్వోభిమన్త్ర్య- మూలమన్త్రేణ విశోష్య, దగ్ధ్వా-దివ్యామృతమయన్తోయముత్పాద్య - అస్త్రమన్త్రేణ రక్షాఙ్కృత్వా-సుర

భిముద్రాం ప్రదర్శ్య-అన్యాని పూజాద్రవ్యాణ్యాత్మనో దక్షిణపార్శ్వే నిధాయ -మూలమన్త్రేణ శోషణదాహనప్లావనైర్యోగ్యతామాపాద్య-పురతస్స్వాస్తీర్ణే పీఠే దేవప్రాచీక్రమేణ ఆగ్నేయాదికోణేషు, క్రమేణ అర్ఘ్య, పాద్య, ఆచమనీయ, స్నానీయ, పాత్రాణి,మధ్యే శుద్ధోదకపాత్ర*ఞ్చ నిధాయ-మూలమన్త్రేణాస్త్రమన్త్రేణవా ప్రక్షాళ్య - శోషణ దాహన ప్లావనాని కృత్వా - సంస్కృతతోయేన తాని పూరయిత్వా—

అర్ఘ్యపాత్రే—సిద్ధార్థం - అక్షతాః - కుశాగ్రం - తిలం - యవం - గన్ధం - ఫలం - పుష్పం -

పాద్యపాత్రే—దూర్వాం - విష్ణుపర్ణం - శ్యామాకం - పద్మం- అక్షతాః - తిలం -

ఆచమనీయపాత్రే—ఏలాం - లవఙ్గం - తక్కోలం - జాతీం- కర్పూరం - చన్దనం - లామజ్జం-పుష్పాణి -

స్నానీయపాత్రే— గన్ధం-సర్వౌషధీ † - రత్నం - ఫలం-బీజం కుశం - తిలం-అక్షతాః-దధి - క్షీరం - ఘృతం - రజనీం-చనిక్షిపేత్.

ద్రవ్యాలాభే తులసీంవానిక్షిపేత్ - అర్ఘ్యాదిపాత్రాణి పాణినా మూలమన్త్రేణాభి మన్త్ర్య- ఓం నమోభగవతే అర్ఘ్యమ్పరికల్పయామి" ఇత్యర్ఘ్యమ్పరికల్పయేత్ -"ఓం నమోభగవతే పాద్యమ్పరికల్పయామి" ఇతిపాద్యమ్పరికల్పయేత్ -"ఓం నమోభగవతే ఆచమనీయ మ్పరికల్పయామి" ఇతి ఆచమనీయమ్పరి కల్పయేత్- "ఓం నమోభగవతే స్నానీయమ్పరికల్పయామి" ఇతిస్నానీయమ్పరికల్పయేత్ - "ఓం నమోభగవతే శుద్ధోదకమ్పరికల్పయామి" ఇతి శుద్ధోదకమ్పరికల్పయేత్ - తతోఽర్ఘ్య పాత్రజలముద్ధరిణ్యాఽఽదాయ - మూలమన్త్రేణాభిమన్త్ర్య

---

* ఏతేషాం పాత్రాణాం ప్రతిదినం వినిమయో యథా నస్యాత్తథా పరికల్పయేత్.

† కోష్ఠంమాంసి హరిద్రేద్వే మురా శైలేయ చమ్పకాః । వచా కచోర ముస్తాశ్చ సర్వౌషధ్యః ప్రకీర్తితాః.

యాగభూమిం సర్వాణి యాగద్రవ్యాణ్యాత్మానఞ్చ ప్రత్యేకమ్ప్రోక్ష్య - ఆసనమ్పరికల్పయేత్ -తత్ప్రకారః-

ఆధారశక్త్యాది పీఠకల్పనమ్.

ఓం ఆధారశక్త్యై నమః ఓం ప్రకృత్యై నమః ఓం అఖిలజగదాధారాయ కూర్మరూపిణే నారాయణాయ నమః ఓం అనన్తాయ నాగరాజాయ నమః ఓం భూంభూమ్యై నమః	ఇతి యథాస్థానముపర్యుపరి ధ్యాత్వా-ప్రణమ్య,
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయ దివ్యలోకాయ నమః	ఇతి శ్రీవైకుణ్ఠ దివ్యలోకం ధ్యాత్వా -ప్రణమ్య,
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయ దివ్యజనపదాయ నమః	ఇతి దివ్యజనపదం ధ్యాత్వా ప్రణమ్య,
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయ దివ్యనగరాయ నమః	ఇతి దివ్యనగరం ధ్యాత్వా-ప్రణమ్య,
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయ దివ్యవిమానాయ నమః	ఇతి దివ్యవిమానం ధ్యాత్వా ప్రణమ్య,
ఓం ఆనన్దమయాయ దివ్యమణ్టపరత్నాయ నమః	ఇతి మణ్టపరత్నం ధ్యాత్వా ప్రణమ్య,
ఓం ఆస్తరణరూపాయానన్తాయనాగరాజాయనమః	ఇతి ఆస్తరణం ధ్యాత్వా ప్రణమ్య,
ఓం ధర్మాయ పీఠపాదాయ నమః ఇత్యాగ్నేయ్యాం ఓం జ్ఞానాయ పీఠపాదాయ నమః ఇతి నైరృత్యాం ఓం వైరాగ్యాయ పీఠపాదాయ నమః ఇతి వాయవ్యాం ఓం ఐశ్వర్యాయ పీఠ పాదాయ నమః ఇత్యైశాన్యాం	పీఠపాదాన్ విన్యస్య, ధ్యాత్వా, ప్రణమ్య,
ఓం అధర్మాయ పీఠగాత్రాయ నమః ఇతి ప్రాచ్యాం ఓం అజ్ఞానాయ పీఠగాత్రాయ నమః ఇతి దక్షిణస్యాం ఓం అవైరాగ్యాయ పీఠగాత్రాయ నమః ఇతి ప్రతీచ్యాం ఓం అనైశ్వర్యాయ పీఠగాత్రాయ నమః ఇత్యుత్తరస్యాం	పీఠగాత్రాణి న్యస్య- ధ్యాత్వా - ప్రణమ్య,

ఓం ఏభిః పరిచ్ఛిన్నతనవే పీఠభృతే సదాత్మనేఽన న్తాయ నాగరాజాయ నమః

ఇతి సదాత్మకం సర్వకార్యో న్ముఖం విభుమనన్తం విన్య స్య ధ్యాత్వా ప్రణమ్య,

తదుపరి,

ఓం అష్టదళపద్మాయ నమః

ఇతి అష్టదళపద్మం విన్యస్య

తస్య అష్టసు దళేషు,

ఓం విమలాయై చామరహస్తాయై నమః - ఇతి పూర్వదళే

ఓం ఉత్కర్షిణ్యై చామరహస్తాయై నమః - ,, ఆగ్నేయదళే

ఓం జ్ఞానాయై చామరహస్తాయై నమః - ,, దక్షిణదళే

ఓం క్రియాయై చామరహస్తాయై నమః - ,, నైరృతదళే

ఓం యోగాయై చామరహస్తాయై నమః - ,, పశ్చిమదళే

ఓం ప్రహ్వ్యై చామరహస్తాయై నమః - ,, వాయవ్యదళే

ఓం సత్యాయై చామరహస్తాయై నమః - ,, ఉత్తరదళే

ఓం ఈశానాయై చామరహస్తాయై నమః - ,, ఐశానదళే

విమలాద్యా హరేర్ముఖం వీక్షమాణాః, కరేణైకేన చామరాణిద ధతీస్స్వాలఙ్కృతాః, ఇతరైకహస్తేన శిరోనిహితేన నమస్యన్తీ రష్టౌ ధ్యాత్వా - ప్రణమ్య-గన్ధాదిభి రభ్యర్చ్య,

కర్ణికా పూర్వభాగే

ఓం అనుగ్రహాయై చామర హస్తాయై నమః

ఇతి పూర్వోక్త రూపా మనుగ్రహాఖ్యాచమరహస్తాం విన్యస్య - ధ్యాత్వా- ప్రణమ్య.

ఓం జగత్ప్రకృతయే దివ్యయోగ పీఠాయ నమః

ఇతి జగత్ప్రకృతిభూతమాధార శక్త్యాద్యఖిలదేవతామయమద్భుతం యోగపీఠం విన్యస్య - ప్రణమ్య అభ్యర్చ్య,

ఓం దివ్యయోగ పర్యఙ్కాయ నమః

ఇతి దివ్యయోగ పర్యఙ్కం విన్యస్య,

ఓం సహస్రఫణామణిమణ్డితాయాఽనన్తాయ నాగరాజాయ నమః

ఇతి మత్స్యైకుణ్డలీకృత విగ్రహం రజతాద్రినిభ మున్మిషత్పద్మ పత్రారుణేక్షణం శైత్యసౌగన్ధ్య సౌకుమార్య మార్దవాదిగుణాకరం వితానమివ ఫణామణి సహస్రం వితత్యాసీనమనన్తం నాగరాజం విన్యస్య-ధ్యాత్వా అభ్యర్చ్య,

ఓం పాద పీఠాత్మనేఽనన్తాయ నాగరాజాయ నమః ఇతి పురతః పాదపీఠం విన్యస్య, పురతః పార్శ్వతః పశ్చాదపి సర్వతః,

ఓం సర్వపరివారాణాంపద్మాసనేభ్యో నమః ఇతి పద్మాసనాని విన్యస్య యోగపీఠస్య పశ్చాత్ పురతః ప్రాగుత్తరేచ క్రమేణ,

ఓం అనన్త గరుడ విష్వక్సేనానాం సపీఠకపద్మాసనేభ్యో నమః

ఇతి సపీఠక పద్మాసనాని విన్యస్య - సర్వత్ర పుష్పాక్షతాన్వికీర్య-ధూపైర్ధూపయిత్వా -

యోగ పీఠస్య పశ్చిమోత్తర దిగ్భాగే సమీపతః,

ఓం అస్మద్గురుభ్యో నమః

ఇతి రహస్యత్రయ 'గాయత్రీ ప్రదాతౄన్, తదర్థోపదేష్టౄన్, ఇజ్యాప్రయోగ శిక్షకాన్, భరసమర్పణ కర్తౄంశ్చ, సర్వాన్ గురూన్, తదీయాన్ గురూంశ్చ, ధ్యాత్వా- ప్రణమ్య, గన్ధాద్యైరభ్యర్చ్య - అభివాద్య - ప్రసాద్య "గురవస్తదీయగురవో దిశన్తు మమసాధ్వనుగ్రహమ్। యుష్మదుపజనితశక్తిమతిరహంహరిమర్చయామిగతభీః ప్రసీదత" ఇతి ప్రణమ్య-అనుజ్ఞాప్య-భగవద్యాగమారభేత—

ఓం శ్రీమతే నారాయణాయ నమః

ఇతి కల్పితే నాగభోగే సమాసీనం, భగవన్తన్నారాయణంపుణ్డరీకదళామలాయతేక్షణం, కిరీట మకుట హారకేయూర కటకాది సర్వభూషణైర్భూషితం, ఆకుఞ్చిత దక్షిణ పాదం, ప్రసారిత వామపాదం, దక్షిణ జానున్యస్తప్రసారితదక్షిణభుజం, నాగభోగేవిన్యస్త వామభుజం, ఊర్ధ్వభుజద్వయేన శఙ్ఖచక్రధరం, సర్వేషాం సృష్టిస్థితి ప్రళయహేతుభూతం, అబ్జనాభం, "విరాజమాన*" "చకాసతం" "ఉదగ్ర" "ప్రబుద్ధ" "స్ఫురత్" "అపూర్వ" "అచిన్త్య" పరమ సత్త్వ పఞ్చశక్తిమయ విగ్రహం, పఞ్చోపనిషన్మన్త్రైః ధ్యాత్వా—

"భగవన్ సమారాధనాభిముఖోభవ" ఇతి ప్రార్థ్య—మూలమన్త్రేణ దణ్డవత్ప్రణమ్యోత్థాయ— "బ్రహ్మాద్యాస్సకలాదేవా యన్నస్మర్తుమపీశ్వరాః। సఏషభగవా నద్య మమప్రత్యక్షతాఙ్గతః॥ స్వాగతమ్భగవన్నద్య మాన్తారయితు మాగత। ధన్యోఽస్మ్యనుగృహీతోఽస్మి కృతార్థోఽస్మి కృపానిధే" ఇతి స్వాగతన్నివేద్య— "సాన్నిధ్యఙ్కురు దేవేశ సర్వదా సర్వకామద। ద్రవ్య మన్త్ర క్రియా భక్తి శ్రద్ధాహీనం సహప్రభో॥" ఇతి సాన్నిధ్యయాచనఙ్కుర్యాత్ —

---

* విరాజమానే త్యాదిస్తోత్రరత్నశ్లోకప్రతీక గ్రహణం తదర్థానుసన్ధానార్థం.

అథదశాహ్వాన సత్క్రియాప్రకారః.*

౧ - మన్త్రయోగః — తిష్ఠన్ ఉద్ధరిణ్యార్ఘ్యజలమాదాయ - తత్ర పుష్పద్వయన్నిక్షిప్య - ఉస్థఙ్కృత్వా † ధారణవిధారణేకృత్వా మూలమన్త్ర చతురావృత్తి పూర్వకమావాహ్య భగవద్విగ్రహచిన్తనమ్.

౨ - సమాహ్వానమ్ — "ఓం పరమధామావస్థిత, మదనుగ్రహాభియోగోద్యతావతార, ఏహ్యేహ్యభిమతసిద్ధిద, మన్త్రశరీర ఓం నమోనమః" — "ఓం షాం నమః పరాయ పరమేష్ఠ్యాత్మనే వాసుదేవాయ నమః" ఇతి స్వాభిమతదివ్యదేశాద్భగవదుద్యోగ ధ్యానమ్ - "ఓం యాం నమః పరాయ పురుషాత్మనే సఙ్కర్షణాయ నమః" ఇతి కరస్థ పాత్ర జలే భగవతః ప్రవేశ ధ్యానఞ్చ.

౩ - కరపుష్పపదర్శనమ్ — "ఓం రాం నమః పరాయ విశ్వాత్మనే ప్రద్యుమ్నాయనమః" ఇతి పాత్రమ్భగవన్ముఖే దర్శయిత్వా - పురతో నిధాయ - ఏకమ్పుష్పం సజలం సతేజోహస్తేనాదాయ - దేవస్య ముఖే దర్శనమ్.

౪ - బిమ్బపవేశనమ్ — "ఆవాహయామి లక్ష్మీశమ్పరమాత్మానమవ్యయమ్ । ఆతిష్ఠతా మిమామ్మూర్తి మ్మదనుగ్రహకామ్యయా । శ్రియాసార్థఞ్జగన్నాథో దేవో నారాయణః ప్రభుః ॥" ఇతి ధ్యాత్వా - "ఓం వాం నమఃపరాయ నివృత్త్యాత్మనే అనిరుద్ధాయనమః" ఇతి మన్త్రేణ* శిరః ప్రభృతి పాదాన్తమ్పుష్పజలాభ్యామ్భగవన్తమభిషిచ్య - బిమ్బేప్రవేశధ్యానమ్ -

---

* దశాహ్వాన సత్క్రియావిశేషః గృహార్చాయాన్నాస్తి.

† వామహస్తతలే సజలాయాఉద్ధరిణ్యా న్యాసః ధారణమ్-దక్షిణపాణినాచ్ఛాదనం విధారణమ్.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

౫ - యోగవిగ్రహచిన్తనమ్—అన్యత్పుష్పమాదాయ - “ ఓం లాం నమః పరాయ సర్వాత్మనే నారాయణాయ నమః ” ఇతి బ్రహ్మరన్ధ్రే నిధాయ - శేషమ్పుష్పం గ్రహపాత్రే నిరస్య - మూలమన్త్రేణ భగవద్విగ్రహధ్యానమ్ - భగవతః శిరః ప్రభృతి పాదాన్తమ్పఞ్చోపనిషన్మన్త్రాణాం సృష్టిక్రమేణ న్యాసః - తత్ప్రకారః.—

*“ ఓం షాం నమః పరాయ పరమేష్ఠ్యాత్మనే నమః ” ఇతి భగవన్మూర్ధ్ని,
“ ఓం యాం నమః పరాయ పురుషాత్మనే నమః ” ఇతి నాసాగ్రే,
“ ఓం రాం నమః పరాయ విశ్వాత్మనే నమః ” ఇతి హృదయే,
“ ఓం వాం నమః పరాయ నివృత్త్యాత్మనే నమః ” ఇతి గుహ్యే,
“ ఓం లాం నమః పరాయసర్వాత్మనే నమః ” ఇతి పాదయోః, న్యాసః

మూలమన్త్రస్య భగవచ్ఛిరఃప్రభృతి పాదాన్తమవకుణ్ఠనరూపో వ్యాపకన్యాసః - మూలమన్త్రాక్షరాణాం సృష్టిన్యాసః - తత్ప్రకారః:—
“ ఓం ఓం ” ఇతి మధ్యమాఙ్గుల్యా భగవన్మూర్ధ్ని,
“ ఓం నం ” ఇతి తర్జన్యా మధ్యమాఙ్గుల్యా చ నేత్రయోః,
“ ఓం మోం ” ఇతి సాఙ్గుష్ఠానామికయా ముఖమధ్యే ఘ్రాణస్య పురతః;
“ ఓంనాం ” ఇతి సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ హృదయే,
” ఓం రాం ” ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన కనిష్ఠికయా చ నాభౌ,
“ ఓం యా ” ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిర్గుహ్యే,
“ ఓం ణాం ” ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిర్జాన్వోః,
“ ఓం యం ” ఇతి సాఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిః పాదయోః - న్యస్య -
తతః, నాభ్యాది హృదయ పర్యన్తం స్థితిన్యాసశ్చ–తత్ప్రకారః-
“ ఓం ఓం ” ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన కనిష్ఠికయా చ నాభౌ,

---

* పూర్వోక్తక్రమేణ వాసుదేవాది పదఘటితానేవ పఞ్చోపనిషన్మన్త్రాన్ కేచిత్ న్యస్యన్తి.

"ఓం* నం" ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిర్గుహ్యే'
"ఓం మోం" ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిర్జాన్వోః,
"ఓం నాం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిః పాదయోః,
"ఓం రాం." ఇతి మధ్యమాఙ్గుల్యా శిరసి,
"ఓం యం" ఇతి తర్జన్యా మధ్యమాఙ్గుళ్యాచ నేత్రయోః.
"ఓం ణాం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠానామికయా ముఖమధ్యే ఘ్రాణస్య పురతః,
"ఓం యం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ హృదయే, న్యస్యేత్ -

౬ - ప్రణామః—"మూలమన్త్రేణ" ప్రణామః.

౭ - సముత్థానమ్—మూలమన్త్రేణ ఉత్థానం.

౮ - స్వాగతమ్—"బ్రహ్మాద్యాస్సకలా దేవా యన్నస్మర్తుమపీశ్వరాః : సఏష భగవానద్య మమ ప్రత్యక్షతాఙ్గతః । స్వాగతమ్భగవన్నద్య మాన్తారయితుమాగతః । ధన్యోస్మ్యనుగృహీతోస్మి కృతార్థోస్మి కృపానిధే" ఇతి మన్త్రేణ భగవత్స్వాగత ప్రశ్నః.

౯ - పుష్పం-మూలమన్త్రేణ భగవత్పాదారవిన్దయోఃపుష్పసమర్పణమ్.

౧౦ - సాన్నిధ్యయాచనమ్—ఉద్ధరిణ్యాఽర్ఘ్యజలమాదాయ - తత్రపుష్పన్నిక్షిప్య - "ఓం ఓం జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః భగవన్ సన్నిధత్స్వేహ విగ్రహే" ఇతి భగవన్మూర్ధ్ని పుష్పేణ జలమ్ప్రదాయ - శేషమ్ప్రతిగ్రహపాత్రే నిరస్య - పునరుద్ధరిణ్యాఽర్ఘ్యజలమాదాయ - అన్యత్పుష్పన్నిక్షిప్య - "ఓం నాం బలాయ కవచాయ హుమ్ భగవన్ సన్నిధత్స్వేహ విగ్రహే" ఇతి భగవన్మూర్ధ్ని పుష్పేణ జలమ్ప్రదాయ - శేషమ్ప్రతిగ్రహపాత్రే నిరస్య - పునరుద్ధరిణ్యాఽర్ఘ్యజలమాదాయ - తత్రపుష్పన్నిక్షిప్య-"ఓం యం తేజసే నేత్రాభ్యాం

* స్థితస్య దేవస్య స్థితి న్యాసః-ఉపవిష్టస్య సృష్టి న్యాసః - శయానస్య సంహార న్యాసః- ఆవాహనకాలే సృష్టిస్థితి న్యాసౌ - విసర్జనకాలే సంహారన్యాసః.

వౌషట్ భగవన్ యావదారాధనపరిసమాప్తిసన్నిధత్స్వేహ విగ్రహే" ఇతి భగవన్మూర్ధ్ని పుష్పేణ అర్ఘ్యజలమ్ప్రదాయ - శేషమ్ప్రతిగ్రహపాత్రే నిరస్య - "సాన్నిధ్యఙ్కురుదేవేశ సర్వదా సర్వకామద । ద్రవ్యమన్త్రక్రియాభక్తిశ్రద్ధాహానిం సహ ప్రభో" ఇతి పూర్వోక్తార్ఘ్యత్రయపురస్సరం సాన్నిధ్యయాచనమ్.

ఇతి దశావాహనసత్క్రియాప్రకారః.

అథపూర్వోక్తాధారశక్త్యాది పీఠపరికల్పన శేషః:—

భగవద్దక్షిణతః.

ఓం శ్రీం శ్రియై నమః — ఇతి గోరోచనవర్ణాం, భగవన్నారాయణేత్యాది గద్యోక్తగుణసమ్పన్నాం, శ్రియమావాహ్య - ప్రణమ్య

వామే.

ఓం భూం భూమ్యై నమః — ఇతి శ్యామాం, భూమిం, ఆవాహ్య-ప్రణమ్య

తత్రైవ.

ఓం నీం నీళాయై నమః — ఇతి హరితవర్ణాం, నీళాం, ఆవాహ్య-ప్రణమ్య

ఓం సర్వాభ్యో భగవద్దివ్యమహిషీభ్యో నమః. — ఇతి సర్వా భగవద్దివ్యమహిషీస్సమన్తతః ప్రణమేత్ —

శ్రీభూమ్యాది బిమ్బే విద్యమానే దశావాహనసత్క్రియాఙ్కుర్యాత్ - తత్ప్రకారః:—

౧ - మన్త్రయోగః—ఉద్ధరిణ్యార్ఘ్యజలమాదాయ - తత్ర పుష్పద్వయన్నిక్షిప్య ఉరస్థసంకృత్వా - ధారణవిధారణేకృత్వా - "ఓం శ్రీం శ్రియై నమః" ఇతి శ్రీమన్త్రచతురావృత్తిపూర్వకమావాహ్యశ్రీవిగ్రహచిన్తనమ్.

౨ - సమాహ్వానమ్ — "ఓం పరమధామావస్థితే, మదనుగ్రహాభిమోగోద్యతావతారే, ఏహ్యేహ్యభిమతసిద్ధిదే, మన్త్రశరీరే, ఓం నమో నమః - ఓం షాం నమః" ఇతి శ్రియ ఉద్యోగధ్యానమ్ - "ఓం యాం నమః" ఇతి కరస్థపాత్రజలే శ్రియః ప్రవేశధ్యానఞ్చ.

౩ - కరపుష్పోపదర్శనమ్ — "ఓం రాం నమః" ఇతి పాత్రం శ్రీముఖే దర్శయిత్వా - పురతో నిధాయ - ఏకమ్పుష్పం సజలం స తేజో హస్తేనాదాయ - శ్రియోముఖే దర్శనమ్.

౪ - బిమ్బాపవేశనమ్ — "ఓం వాం నమః" ఇతి మన్త్రేణ శ్రీమన్త్రేణ చ శిరఃప్రభృతి పాదాన్తమ్పుష్పజలాభ్యామభిషిచ్య - బిమ్బే ప్రవేశధ్యానమ్.

౫ - యోగవిగ్రహచిన్తనమ్ — అన్యత్పుష్పమాదాయ - "ఓం లాం నమః" ఇతి బ్రహ్మరన్ధ్రమ్పిధాయ - శేషమ్ప్రతిగ్రహపాత్రే నిరస్య - శ్రీమన్త్రేణ విగ్రహధ్యానమ్. తతః, శిరః ప్రభృతి పాదాన్తం, పఞ్చోపనిషదాం సృష్టిన్యాసఙ్కుర్యాత్ - తత్ప్రకారః—

"ఓం షాం నమః" ఇతి మూర్ధ్ని,
"ఓం యాం నమః" ఇతి నాసాగ్రే,
"ఓం రాం నమః" ఇతి హృదయే,
"ఓం వాం నమః" ఇతి గుహ్యే,
"ఓం లాం నమః" ఇతి పాదయోః - న్యస్యేత్.

"ఓం శ్రీం శ్రియైనమః ఇతి శ్రీమన్త్రేణ వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా-
"ఓం శ్రాం జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయుక్తతర్జన్యా హృదయే,

"ఓం శ్రీం ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా" ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిర్మస్తకే,

"ఓం శ్రూం శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇత్యఙ్గుష్ఠనాశేన ముష్టినా అధోముఖేన, శిఖామధ్యే,

"ఓం శ్రైం బలాయ కవచాయహుమ్" ఇతి కణ్ఠాదికట్యన్తాన్తనుమ్పాణిభ్యాం వర్మవత్స్పృష్ట్వా-

"ఓం శ్రౌం తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్" ఇతి తర్జన్యా మధ్యమాఙ్గుళ్యాచయుగపన్నేత్రద్వయే, న్యస్య -

"ఓం శ్రః వీర్యాయాస్త్రాయ ఫట్" ఇతి నాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠ తర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వం పశ్చాదగ్న్యాద్యా విదిశశ్చ బధ్నీయాత్ -

ఇతి షడఙ్గన్యాసఙ్కుర్యాత్.

౬ - ప్రణామః—"శ్రీమన్త్రేణ" ప్రణామః.

౭ - సముత్థానమ్—"శ్రీమన్త్రేణ" ఉత్థానం.

౮ - స్వాగతమ్—"శ్రీమన్త్రేణ" స్వాగతప్రశ్నః.

౯ - పుష్పమ్—"శ్రీమన్త్రేణ" పుష్పప్రదానం.

౧౦ - సాన్నిధ్యయాచనమ్. - ఉద్ధరిణ్యార్ఘ్యజలమాదాయ - తత్రపుష్పన్నిక్షిప్య-"ఓం ఓం జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః భగవతి శ్రీస్సన్నిధత్స్వేహవిగ్రహే" ఇతి శ్రీమూర్ధ్ని పుష్పేణ జలమ్ప్రదాయ - శేషమ్ప్రతిగ్రహపాత్రే నిరస్య - పునరుద్ధరిణ్యార్ఘ్య జలమాదాయ - అన్యత్పుష్పన్నిక్షిప్య - "ఓం నాం బలాయ కవచాయ హుమ్, భగవతి శ్రీ స్సన్నిధత్స్వేహవిగ్రహే" ఇతి శ్రీ మూర్ధ్ని పుష్పేణ జలమ్ప్రదాయ- శేషమ్ప్రతిగ్రహపాత్రే నిరస్య - పునరుద్ధరిణ్యార్ఘ్యజలమాదాయతత్ర

పుష్పన్నిక్షిప్య - "ఓం యం తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్ భగవతి శ్రీః, యావదారాధనపరిసమాప్తిసన్నిధత్స్వేహ విగ్రహే" ఇతి శ్రీమూర్ధ్ని పుష్పేణ జలమ్ప్రదాయ - శేషమ్ప్రతిగ్రహపాత్రే నిరస్య - ఏవమర్ఘ్యత్రయపురస్సరం సాన్నిధ్యస్యయాచనమ్.

ఏవమ్భూమి నీళయోరపి మన్త్రయోగాది సాన్నిధ్యయాచనపర్యన్తం, తత్తన్మన్త్రేణ కుర్యాత్ -

---

సాలగ్రామశిలాయాన్తు, ఆవాహనంవినా, * సాన్నిధ్యయాచనమాత్రం కుర్యాత్ -

---

అథ పూర్వోక్తాధారశక్త్యాదిపీఠకల్పన శేషః:—

ఓం కిరీటాయ మకుటాధిపతయే నమః	ఇతి, భగవతః పశ్చిమపార్శ్వే, చతుర్బాహుం, చతుర్వక్త్రం, కృతాఞ్జలిపుటం, మూర్ధ్ని భగవత్కిరీటన్ధారయన్తం. కిరీటాఖ్యం, దివ్య పురుషమ్ప్రణమ్య.
ఓం కిరీటమాలాయై, ఆపీడాత్మనే నమః	ఇతి స్వమౌళినా దేవాపీడమ్బిభ్రతం, ఆపీడాత్మానం, దివ్యపురుషం, భగవతః పురతో ధ్యాత్వా-ప్రణమ్య.
ఓం దక్షిణ కుణ్డలాయ మకరాత్మనే నమః ఓం వామ కుణ్డలాయ మకరాత్మనే నమః.	ఇతి భగవతో దక్షిణ వామపార్శ్వయోః, యథాక్రమం స్వమౌళినా భగవచ్ఛ్రవణభూషణన్దధతమ్మకరకుణ్డలాఖ్యం సూరిద్వయమ్ప్రణమ్య.
ఓం వైం వైజయన్త్యై వనమాలాయై నమః	ఇతి పఞ్చవర్ణాం, మృదుతనుం, పఞ్చభూతాధారభూతాం, భూతమాలాఖ్యాం, మూర్తిమతీం శ్రియమివ స్థితాం, భగవతః పురతః ప్రణమ్య.

---

* ఆభిముఖ్యప్రార్థనం.

ఓం శ్రీమత్తులస్యై నమః	ఇతి పురతో వైజయన్తీపార్శ్వే "శ్యామాబ్జకమలపత్రాక్షీం గోవిన్దచరణప్రియాం । ప్రియాం శ్రియమివానన్యాం హరేర్నిత్యవిభూషణం" ప్రణమ్య.
ఓం శ్రీవత్సాయ శ్రీనివాసాయ నమః	ఇతి పురతః ప్రధానతత్త్వాధారభూతం, హేమప్రభం, శ్రీవత్సమ్ప్రణమ్య.
ఓం హారాయ సర్వాభరణాధిపతయే నమః	ఇతి హారాత్మానమ్పురతః ప్రణమ్య.
ఓం కౌస్తుభాయ సర్వరత్నాధిపతయే నమః	ఇతి పురతో జీవతత్త్వాధారభూతం, భాస్వరవపుషం, కౌస్తుభాత్మానం ప్రణమ్య.
ఓం కాఞ్చీగుణోజ్జ్వలాయ దివ్యపీతామ్బరాయ నమః	ఇతి పురతః పీతామ్బరమ్ప్రణమ్య.
ఓం సర్వేభ్యో భగవద్దివ్యభూషణేభ్యో నమః	ఇతి "తత్తదఙ్గసముత్థాని తేజాంసీవ పరాత్మనః । సుసారాణి సుగన్ధీని సుకుమారాకృతీని చ । మనోనయన హారీణి దేవస్యాపి నిజైర్గుణైః । స్వైరేవ ధార్యమాణాని రూపైర్బహువిధైశ్శుభైః । యథారూపం యథాస్థానం యథావర్ణం యథాక్రమమ్ । ప్రణమ్య చిన్తయేద్భక్త్యా స్వైస్స్వైర్వస్త్రైః పురతో హరేః" ఇత్యాదిక్రమేణ భగవతః పురత ఏవ నూపురాదీని సర్వాణి భూషణాని ధ్యాత్వా-పణమ్య.

ఓం సుదర్శనాయ హేతిరాజాయ నమః	ఇతి సుదర్శనాత్మానం, రక్తవర్ణం, రక్తనేత్రం, ద్విభుజం, కృతాఞ్జలిపుటం, భగవన్తమాలోకయన్తం, తద్దర్శనానన్దబృహ్మితముఖం, మూర్ధ్ని భగవచ్చక్రన్ధారయన్తం, మనస్తత్త్వాధిదైవతం, దక్షిణతః ప్రణమ్య.
ఓం నన్దకాయ ఖడ్గాధిపతయే నమః	ఇతి తత్రైవ, జ్ఞానతత్త్వాధిదైవతం, మూర్ధ్ని భగవత్ఖడ్గన్ధారయన్తం, దివ్యపురుషమ్ప్రణమ్య.
ఓం పద్మాయ నమః	ఇతి తత్రైవ, శిరసి పద్మన్ధారయన్తం, శైత్య సౌగన్ధ్య సౌన్దర్య మార్దవాదిగుణం, లీలాపద్మం, ధ్యాత్వా-ప్రణమ్య.
ఓం పాఞ్చజన్యాయ శఙ్ఖాధిపతయే నమః	ఇతి, వామతః, శఙ్ఖాత్మానం, సితవర్ణం, రక్తనేత్రం, ద్విభుజం, కృతాఞ్జలిపుటం, శఙ్ఖనాద బృహ్మితముఖం, మూర్ధ్ని భగవచ్ఛఙ్ఖన్ధారయన్తం, ప్రణమ్య.
ఓం కౌమోదక్యై గదాధి పత్న్యై నమః	ఇతి తత్రైవ గదాం, దేవీం, మహత్తత్త్వాధిదైవతం, భగవద్గదాంశిరసాదధతీం ప్రణమ్య.
ఓం శార్ఙ్గాయ చాపాధి పతయే నమః	ఇతి తత్రైవ త్రిణతం, శిరసా భగవద్ధనుర్ధారయన్తం, తత్తదాకృతి శరః తూణీరద్వయసమేతం, శార్ఙ్గాత్మానం, ప్రణమ్య.
ఓం సర్వేభ్యో భగవద్దివ్యాయుధేభ్యో నమః	ఇతి సర్వాణి భగవదాయుధాని, స్వశిరోధృతస్వస్వరూపాయుధాని, ప్రణమ్య.
ఓం సర్వాభ్యో భగవత్పాదారవిన్ద సంవాహినీభ్యో నమః	ఇతి భగవత్పాదారవిన్దసంవాహినీస్సమస్తతః ప్రణమ్య.

ఓం అనన్తాయ నాగరాజాయ నమః

ఇతి పృష్ఠతః, అనన్తన్నాగరాజం, చతుర్బాహుం, హలముసలధరం, కృతాఞ్జలిపుటం, ఫణామణి సహస్రమణ్డితోత్తమాఙ్గం, వారుణీకాన్తిభ్యామ్పత్నీభ్యాంసమేతం, భగవన్తమాలోకయన్తం, తద్దర్శనానన్దబృంహిత సర్వాఙ్గం, ధ్యాత్వా ప్రణమ్య.

ఓం సర్వేభ్యో భగవత్పరిజనేభ్యో నమః

ఇతి అనుక్తానసఙ్ఖ్యేయాన్, భగవత్పరిజనాన్, సర్వతః ప్రణమ్య.

ఓం భగవత్పాదుకాభ్యాం నమః

ఇతి పురతః, పాదుకే ప్రణమ్య.

ఓం సర్వేభ్యోభగవత్పరిచ్ఛదేభ్యో నమః

ఇతి సర్వాన్, పరిచ్ఛదాన్ సర్వతః ప్రణమ్య.

ఓం వైం వైనతేయాయ నమః

ఇతి, అగ్రతః, వైనతేయం, సమాసీనం, ద్విభుజం, కృతాఞ్జలిపుటం, భగవన్త మాలోకయన్తం, రుద్రాసుకీర్తిభ్యామ్పత్నీభ్యాం సమేతం, ధ్యాత్వా, ప్రణమ్యం

ఓం భగవతే విష్వక్సేనాయ నమః

ఇతి భగవతః ప్రాగుత్తరే దక్షిణాముఖం, చతుర్భుజం, కృతాఞ్జలిపుటం,శఙ్ఖచక్రధరం,నీలమేఘనిభం,సూత్రవత్యాపత్న్యా సమేతం,ధ్యాత్వా - ప్రణమ్య.

ఓం గం గజాననాయ నమః
ఓం జం జయత్సేనాయ నమః
ఓం హం హరివక్త్రాయ నమః
ఓం కం కాలప్రకృతి సంజ్ఞకాయ నమః
ఓం సర్వేభ్యో భగవద్విష్వక్సేన పరిజనేభ్యో నమః

ఇతి విష్వక్సేన పరిజనాన్, తస్య సమన్తతః ప్రణమ్య.

ఓం చణ్డాయ ద్వారపాలాయ నమః ఓం ప్రచణ్డాయ ద్వారపాలాయ నమః	ఇతి పూర్వద్వార పార్శ్వయోః శఙ్ఖచక్రగదాఽఽజ్ఞాముద్రాధరచతుర్హస్తౌ, చణ్డప్రచణ్డౌ ప్రణమ్య.
ఓం భద్రాయ ద్వారపాలాయ నమః ఓం సుభద్రాయ ద్వారపాలాయ నమః	ఇతి దక్షిణద్వారపార్శ్వయోః పూర్వోక్తలక్షణౌ భద్రసుభద్రౌ ప్రణమ్య.
ఓం జయాయ ద్వాగపాలాయ నమః ఓం విజయాయ ద్వారపాలాయ నమః	ఇతి పశ్చిమద్వారపార్శ్వయోః పూర్వోక్త లక్షణౌజయవిజయౌ ప్రణమ్య.
ఓం ధాత్రే ద్వారపాలాయ నమః ఓం విధాత్రే ద్వారపాలాయ నమః	ఇతి ఉత్తరద్వారపార్శ్వయోః పూర్వోక్త లక్షణౌ ధాతృవిధాతారౌ, ప్రణమ్య.
ఓం సర్వేభ్యో భగవద్ద్వారపాలేభ్యో నమః	ఇతి సర్వాన్ ద్వారపాలాన్ సర్వతః ప్రణమ్య.
ఓం కుముదాయ గణాధిపతయే సవాహన పరివార ప్రహరణాయ నమః, ఇతి పూర్వస్యాం, ఓం కుముదాక్షాయ గణాధిపతయే సవాహన పరివార ప్రహరణాయ నమః,ఇతి ఆగ్నేయ్యాం, ఓం పుణ్డరీకాయ గణాధిపతయే సవాహనపరివార ప్రహరణాయ నమః, ఇతి దక్షిణస్యాం, ఓం వామనాయ గణాధిపతయే సవాహనపరివార ప్రహరణాయ నమః, ఇతి నైరృత్యాం, ఓం శఙ్కుకర్ణాయ గణాధిపతయే సవాహనపరివార ప్రహరణాయ నమః,ఇతి పశ్చిమాయాం, ఓం సర్వనేత్రాయ గణాధిపతయే సవాహన పరివార ప్రహరణాయ నమః, ఇతి వాయవ్యాం, ఓం సుముఖాయ గణాధిపతయేసవాహన పరివార ప్రహరణాయ నమః, ఇతి ఉత్తరస్యాం, ఓం సుప్రతిష్ఠితాయ గణాధి పతయే సవాహన పరివార ప్రహరణాయనమః,ఇతిఐశాన్యాం,చ	కుముదాది గణాధిపతీన్, చతుర్బాహూన్, శఙ్ఖచక్ర గదాధరాన్, సవాహన పరివార ప్రహరణాన్, ధ్యాత్వా - ప్రణమ్య.

14

ఓం సర్వేభ్యో భగవత్పారిషదేభ్యో నమః

{ ఇతి పూర్వోక్తలక్షణాన్
సర్వాన్, పారిషదాన్, నమస్తతః
ప్రణమ్య, గన్ధాద్యైరభ్యర్చయేత్.

పూజాయామావాహనస్థానాని*:—క్షీరార్ణవాదిత్యమణ్డల హృద
యాని ; మథురాయోధ్యాది దివ్యావతారస్థానాని; అన్యాని పౌరాణి
కాని ; శ్రీ రఙ్గాదీని యథారుచి.

ఏవమ్భగవన్తన్నారాయణం, దేవీభూషణాయుధ పరిజన పరిచ్ఛ
దద్వారపాల పారిషదైస్సేవ్యమానం, స్వాధీనత్రివిధచేతనాచేతన స్వరూ
పస్థితి ప్రవృత్తిభేదం, క్లేశకర్మాద్యశేషదోషాసంస్పృష్టం, స్వాభావికానవ
ధికాతిశయ జ్ఞానబలైశ్వర్య వీర్య శక్తి తేజఃప్రభృత్యసఙ్ఖ్యేయ కల్యా
ణగుణగణౌఘ మహార్ణవం, ధ్యాత్వా - ప్రణమ్య - మూలమన్త్రేణ స్వా
త్మానమ్భగవతే నివేద్య - ప్రణమ్య - అనుజ్ఞాప్య - పూజామారభేత-

“ఇజ్యాకాలస్తృతీయోఽయమహ్నోంఽశస్సముపాగతః । సమ్భృ
తాశ్చైవ సమ్భారాః కల్పితాన్యాసనానిచ । స్నానాద్యర్థాని దేవేశ త
వేచ్ఛా వర్తతే యది । అవలోకనదానేన తత్సర్వం సఫలఙ్కురు । తద
ర్థం సహదేవీభ్యాం సానుగైస్సచివైస్సహ । మదనుగ్రహాయ కృపయాఽఽహ్వా
త్రాగన్తున్త్వమర్హసి” ఇతి విజ్ఞాప్య - మన్త్రాసనమానీయ - గన్ధాదిభిర
భ్యర్చ్య - మూలమన్త్రేణ పాదుకే ప్రదాయ - తత్రోపవిష్టే భగవతి,
ఉద్ధరిణ్యా పూర్వస్థాపితాదర్ఘ్యపాత్రాదర్ఘ్య జలమాదాయ, పాణిభ్యా
ఙ్ఘ్రాణ సమముద్ధృత్య, తిష్ఠన్నవనతాననస్సన్ “భగవన్ మత్పూజామ్ప్ర
తిగృహ్ణీష్వ” ఇతి ప్రార్థయన్, భగవన్ముఖే దర్శయిత్వా-ఘణ్టానాదపూ
ర్వకం, భగవద్దక్షిణ హస్తే కిఞ్చిత్ప్రదాయ - శేషమర్ఘ్య ప్రతిగ్రహ

* ఆలయేషు తు మూలబిమ్బే సాళగ్రామశిలావత్సాన్నిధ్య యాచనమాత్రమ్ - ఉత్సవాదిబిమ్బానాం మూలబిమ్బాత్ - శ్ర్యాదీనాన్దేవీనాం శ్రీవత్సాచ్చావాహనమ్.

పాత్రే ప్రక్షిపేత్ - హస్తశాటికామ్ప్రదాయ - స్వహస్తౌ ప్రక్షాళ్య - పాదయోః పుష్పాణి దత్వా - తతస్స్వహస్తద్వయమ్ప్రసార్య - " అకృత్రిమప్రేమరసనిర్భరైస్స్వకరామ్బుజైః । శుద్ధైస్స్వభావసుభగైస్సుఖస్పర్శైస్సుగన్ధిభిః । సంవాహ్యమానమనిశం శేషశేషాశనాదిభిః । అసత్యస్యాతినీచస్య భక్తిహీనస్యదుర్మతేః। మమాపి కరయోరద్య స్వయైవ కృపయా హరే । నిధేహి చరణద్వన్ద్వన్త్వామస్మి శరణఙ్గతః." ఇతి సమ్ప్రార్థ్య - పాద్యపాత్రాజ్జలమాదాయ మూలమన్త్రోచ్చారణ పూర్వకం "భగవన్నిదమ్పాద్యమ్ప్రతిగృహ్ణీష్వ " ఇతి ప్రార్థయన్నవనతాననః భగవత్పాదయోః కిఞ్చిత్ప్రదాయ - మనసా పాదౌ ప్రక్షాళ్య - శేషమ్పాద్యప్రతిగ్రహపాత్రే ప్రక్షిపేత్. ఏవం ద్విః. పాదౌ వస్త్రేణ సమ్మృజ్య - గన్ధపుష్పాణి దత్వా - ఆచమనీయపాత్రాదాచమనీయమాదాయ - మూలమన్త్రోచ్చారణ పూర్వకం, "ఆచమనీయమ్ప్రతిగృహ్ణీష్వ" ఇతి ప్రార్థయన్ ఘణ్టానాదపూర్వకం, భగవద్దక్షిణహస్తే కిఞ్చిద్దత్వా-ఆచామన్తమ్భగవన్తన్ధ్యాత్వా - శేషమాచమనప్రతిగ్రహపాత్రే ప్రక్షిపేత్. ఏవం త్రిః. తతో గన్ధ పుష్ప ధూప దీపాచమన ముఖవాస* తామ్బూలాదీని దత్వా - ప్రణమ్య - "ఆత్మాత్మీయం సర్వం, భగవన్, నిత్యకిఙ్కరత్వాయ స్వీకురు " ఇతి భగవతే నివేదయేత్. అర్ఘ్యాదిస్నానాన్త వ్యతిరిక్తానాముపచారాణాం ముఖ్యద్రవ్యాలాభే సర్వార్థతోయేనైవ దానం. మూలమన్త్రేణైవ సర్వోపచారాన్ ప్రదర్శనాదిపూర్వకం సమర్పయేత్. †

---

* కర్పూరకుఙ్కుమగుగ్గులు మాతులుఙ్గాదివాసనా ద్రవ్యసముదాయః.

† ఏకైకోపచారసమర్పణకాలే తత్తత్పదార్థనామోచ్చారణపూర్వకం, తత్తత్పదార్థం, " ఇదమవలోకయ దేవ " ఇతిప్రదర్శయేత్ - " ఇదమ్ప్రతిగృహ్ణీష్వ భగవన్ " ఇతిదద్యాత్ - " దేవదేవ దత్తభోగానుబన్ధినస్సర్వానపరాధాన్ క్షమస్వ" ఇతిక్షాపణఙ్కుర్యాత్ - " అనేన భగవాన్ప్రీయతాం వాసుదేవః " ఇతిప్రీణయేత్.

తతః, స్నానాసనమానీయ - గన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య - ప్రణమ్య-"స్నానకాలస్త్వయమ్ప్రాప్తస్తవేచ్ఛా వర్తతే యది । అభ్యఞ్జయిత్వా దేవేశ సుస్నానఙ్కర్తుమర్హసి । స్ఫుటీకృతమ్మయా దేవ ఇదంస్నానపరే త్వయి। సపాదపీఠమ్పరమమిదం స్నానాసనమ్మహత్ । ఆసాదయాశు స్నానార్థమ్మదనుగ్రహకామ్యయా" ఇతి విజ్ఞాప్య - మూలమన్త్రేణ పాదుకే ప్రదాయ - తత్రోపవిష్టే భగవతి, మాల్యవస్త్రభూషణాన్యపనీయ, విష్వక్సేనాయదత్త్వా - స్నానశాటికామ్ప్రదాయ - పాద్య, ఆచమన, పాదపీఠప్రదాన, దన్తకాష్ఠ, జిహ్వానిర్లేఖన, గణ్డూ*ష, ముఖప్రక్షాళన, హస్తప్రక్షాళన, ఆచమన, ఆదర్శప్రదర్శన, హస్తప్రక్షాళన, ముఖవాస, తామ్బూల, తైలాభ్యఞ్జన, ఉద్వర్తన, ఆమలకతోయ, ప్రక్షాళనతోయ, కఙ్కత, ప్లోతదేహశోధనశాటికాప్రదాన, హరిద్రాలేపన, ప్రక్షాళన, వస్త్రోత్తరీయయజ్ఞోపవీత, పాద్య, ఆచమన, పవిత్రప్రదాన, గన్ధ, పుష్ప, ధూప, దీప, ఆచమనాని దత్త్వా - నృత్తగీతవాద్యాది సర్వమఙ్గళైస్సహ, పురుషసూక్తేన మూలమన్త్రేణ చ భగవన్తం - స్నానీయతోయేనాభిషిచ్య - నీరాజన, ఆచమన, దేహశోధనప్లోతవస్త్రోత్తరీయ, పాద్య, ఆచమన, కూర్చప్రసారణాని సమర్పయేత్.

తతః, అలఙ్కారాసనమానీయ - గన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య - ప్రణమ్య - "సమ్పన్నం దేవ సద్వస్త్రభూషాస్రక్చన్దనాదికమ్ । అలఙ్కారాసనమ్భద్రమధితిష్ఠ తృతీయకమ్" ఇతి విజ్ఞాప్య - మూలమన్త్రేణ పాదుకే ప్రదాయ - తత్రోపవిష్టే, పఞ్చపాత్రస్థతోయాన్యశేషాణి పరిహృత్య - స్నానీయవర్జమర్ఘ్యాదీని పూర్వవత్కల్పయిత్వా - అర్ఘ్యపాద్యాచమనీయాని దత్త్వా - గన్ధ, పాదసమ్మర్దనవస్త్రోత్తరీయ భూషణోపవీతాచమనీయానిదత్త్వా, పుష్పప్రదానాలఙ్కారాఞ్జనోర్ధ్వపుణ్డ్రాదర్శప్రదర్శనాచమనాని

* గండూషా స్త్రియోపశ.

సమర్ప్య - ఘణ్టానాదపూర్వకం, ధూపదీపం తతఆచమనఞ్చదద్యాత్ - ధ్వజచ్ఛత్ర చామరవాహన శఙ్ఖచిహ్న కాహళీభేర్యాది సకలవాద్యనృత్తగీతాదిభిరభ్యర్చయేత్. ఏవం శ్రీ భూమి నీళానామపి *తతః అనన్త గరుడ విష్వక్సేన హేతిరాజాదీనాం, పరాఙ్కుశాద్యాచార్యాణాం స్నానాసనాద్యలఙ్కారా సనాన్తోపచారాన్ ప్రత్యేకమ్ప్రత్యేకం సమర్పయేత్ - అథవా గన్ధ, పుష్ప, ధూపదీపాచమనీయాన్యేవదద్యాత్ - అథమన్త్రైః భగవతః పుష్పాణిసమర్పయేత్ - తత్ప్రకారః.

“హరిః ఓం, అగ్నిమీళేపురోహితం యజ్ఞస్యదేవమృత్విజమ్, హోతారంరత్న ధాతమమ్, హరిః ఓం” - “హరిః ఓం, ఇషేత్వోర్జేత్వావాయ వస్థోపాయ వస్సదేవోవస్సవితాప్రార్పయతు శ్రేష్ఠతమాయ కర్మణే, హరిః ఓం” - “హరిః ఓం, అగ్నఆయాహివీతయే గృణానోహవ్యదాతయే, నిహోతాసథ్సిబర్హిషి, హరిః ఓం” - “హరి ఓం, శన్నోదేవీరభిష్టయ ఆపోభవన్తుపీతయే, శంయోరభిస్రవన్తునః హరిః ఓం” — “ఓమిత్యగ్రేవ్యాహరేత్, నమ ఇతి పశ్చాత్, నారాయణాయేత్యుపరిష్టాత్, ఓమిత్యేకాక్షరం,నమ ఇతి ద్వే అక్షరే,నారాయణాయేతిపఞ్చాక్షరాణి, ఏతద్వై నారాయణ స్యాష్టాక్షరంపదం, యోహవై నారాయణస్యాష్టాక్షరంపదమధ్యేతి,అనపబ్రవస్సర్వమాయురేతి, విన్దతేప్రాజాపత్యంరాయస్పోషంగౌపత్యమ్,తతోఽమృతత్వమశ్నుతేతతోఽమృతత్వమశ్నుతఇతి, యఏవంవేద,ఇత్యుపనిషత్ హరిః ఓం” “అథకర్మాణ్యాచారాద్యాని గృహ్యా

* విష్వక్సేనతి ప్రత్యేకఙ్కుర్యాత్.

న్తే, ఉదగయన పూర్వపక్షాహః పుణ్యాహేషు కార్యాణి, యజ్ఞోపవీతినా, ప్రదక్షిణమ్". "ఇచ్ఛామోహిమమహాబాహుం రఘువీరమ్మహాబలమ్। గజేన మహతా యాన్తం రామఞ్ఛత్రావృతాననమ్" - "తన్దృష్ట్వా శత్రుహన్తారమ్మహర్షీణాం సుఖావహమ్। బభూవహృష్టా వైదేహీ భర్తారమ్పరిషస్వజే" - "ధర్మక్షేత్రే కురుక్షేత్రే సమవేతా యుయుత్సవః। మామకాః పాణ్డవాశ్చైవ కిమకుర్వతసంజయ॥" "ఏషనారాయణశ్శ్రీమాన్ క్షీరార్ణవనికేతనః।నాగపర్యఙ్కముత్సృజ్య హ్యాగతో మధురామ్పురీం".

"పరాశరమ్మునిం వరంకృత పౌర్వాహ్ణికక్రియం। మైత్రేయః పరిపప్రచ్ఛ ప్రణిపత్యాభివాద్యచ". నమామిసర్వలోకానాం జననీమబ్ధిసమ్భవామ్। శ్రియమున్నిద్రపద్మాక్షీం విష్ణువక్షఃస్థలేస్థితామ్॥ "తాసామావిరభూచ్ఛౌరిః స్మయమానముఖామ్బుజః। పీతామ్బరధరస్స్రగ్వీసాక్షాన్మన్మథమన్మథః". "వైకుణ్ఠేతు పరేలోకే శ్రియాసార్ధం జగత్పతిః। ఆస్తే విష్ణురచిన్త్యాత్మాభక్తైర్భాగవతైస్సహ". "శెన్ఱాల్ కుడైయామిరున్దాల్ శిఙ్గాశనమాం, నిన్ఱాల్ మరవడియాం నీళ్ కడలుళ్, ఎన్ఱుం పుణైయామ్మణి విళక్కాం పూంపట్టాం పుల్గుం అణైయాం, తిరుమాఱ్కరవు"-"సదా పునశ్శఙ్ఖరథాఙ్గకల్పకధ్వజారవిన్దాఙ్కుశవజ్రలాఞ్ఛనమ్। త్రివిక్రమ త్వచ్చరణామ్బుజద్వయమ్మదీయమూర్ధాన మలఙ్కరిష్యతి" - "అఖిలభువనజన్మస్థేమ భఙ్గాదిలీలేవినత వివిధభూత వ్రాతరక్షైకదీక్షే। శ్రుతిశిరసివిదీప్తే బ్రహ్మణి శ్రీనివాసే భవతుమమ పరస్మిన్ శేముషీభక్తిరూపా"- "స్వస్తి హస్తిగిరిమస్తశేఖరస్సన్తనోతు మయిసన్తతం హరిః। నిస్సమాభ్యధికమభ్యధత్తయందేవమౌపనిషదీసరస్వతీ॥" "మణివరఇవశౌరేర్నిత్యహృద్యోఽపి జీవః కలుషమతిరవిన్దన్ కిఙ్కరత్వాధిరాజ్యమ్। విధిపరిణతిభేదాద్వీక్షితస్తేన కాలే గురుపరిషదుపజ్ఞమ్ప్రాప్య గోపాయతి స్వమ్' - "కల్యాణానామవికలనిధిః కాపికారుణ్యసీమానిత్యామోదానిగమవచసామ్మౌళి మన్దార

మాలా। సమ్పద్దివ్యా మధువిజయినస్సన్నిధత్తాం సదామేసైషాదేవీ సకలభువన ప్రార్థనాకామధేనుః". "ఉపవీతినమూర్ధ్వపుణ్డ్రావన్తన్త్రిజగత్పుణ్యఫలన్త్రిదణ్డహస్తమ్।శరణాగతసార్థవాహమీడేశిఖయా శేఖరిణమ్పతిం యతీనామ్''-"భాద్రపదమాసగత విష్ణువిమలబుక్షే వేఙ్కటమహీధ్రపతి తీర్థదినభూతే। ప్రాదురభవజ్జగతి దైత్యరిపుఘణ్టాహన్త కవితార్కిక మృగేన్ద్ర గురుమూర్త్యా"ఇత్యాదిభిః,మూలమన్త్రేణ ప్రత్యక్షరఞ్చపుష్పమ్ప్రదాయ - ద్వాదశాక్షరేణ, విష్ణుగాయత్ర్యా, పఞ్చోపనిషన్మన్త్రైః, పురుషసూక్తఋగ్భిః, అన్యైశ్చభగవన్మన్త్రైః పుష్పంప్రదాయ - దేవ్యాదిపారిషదాన్తం, తత్తన్మన్త్రేణ పుష్పమ్ప్రదాయ - ప్రణమ్య-ప్రతిదిశమ్ప్రదక్షిణప్రణామపూర్వకమ్భగవతే పుష్పాఞ్జలిన్దత్వా-పురతః ప్రణమ్య - శ్రుతి*సుఖైస్స్తోత్రైస్సంస్తుత్వా - స్వాత్మానన్నిత్యకిఙ్కరత్వేననివేద్య - తథైవధ్యాత్వా - యథాశక్తిమూలమన్త్రఞ్జపిత్వా - సర్వభోగప్రపూరణీం శాలితణ్డులనిర్మితాం మ్మాత్రాన్దత్వా - "భోగాపవర్గఫలదాంభుఙ్క్ష్వభోగాం జగద్గురో। సతామప్యసతా మేషామస్తు తే పరిపూర్ణతా" ఇతి ప్రార్థ్య - ముఖవాస తామ్బూలాదీన్ప్రదాయ-అర్ఘ్యందత్వా-భోజ్యాసనమానీయ-అభ్యర్చ్యప్రణమ్య - "ప్రాప్యన్తు ప్రాపణే కాలేపతత్యానీత ఏష తే। మృష్టమేధ్యస్థిరాన్నానిభక్ష్య భోజ్యాన్యనేకశః। సమ్పన్నాని జగన్నాథ భోజ్యాసనముపాశ్రయ" ఇతి విజ్ఞాప్య - పాదుకేప్రదాయ - తత్రోపవిష్టే భగవతి పాద్యాచమనార్హ†ణీయానిదత్వా - గుడం,మాక్షికం, సర్పిః,దధి,క్షీర‡

---

* దివ్యప్రబన్ధాదిభిః.

† అర్హణం = "శీతళోదకసంయుక్తమేలాకర్పూరసంయుతమ్। మన్దోష్ణంవాసనాయుక్తమర్హణామ్బు సమీరితమ్॥"

‡ అయమేవ మధుపర్కః.

ఇచ్ఛేతి పాత్రేనిక్షిప్య - శోషణాదిభిర్విశోధ్య - అర్ఘ్యజలేనప్రోక్ష్య - అవనతశిరాహర్షోత్ఫుల్లనయనో హృష్టమానసోభూత్వా, ప్రదాయ - ఆచమనీయన్దద్యాత్.

యద్ద్రవ్యమ్భగవతే దీయతే తత్సర్వం శోషణాదిభిర్విశోధ్య అర్ఘ్యజలేన సమ్ప్రోక్ష్యాస్త్రమన్త్రేణ రక్షాఙ్కృత్వా, దద్యాత్. తతశ్చగాం సువర్ణం రత్నానిచ దద్యాత్. తతః, సుసంస్కృతాన్న మాజ్యాఢ్యన్దధిక్షీరమధూనిచ, ఫలమూలవ్యఞ్జనాని, మోదకాంశ్చ, అన్యాని లోకే ప్రియతమాని, శాస్త్రావిరుద్ధాని, ఆత్మనశ్చేష్టానిసమ్భృత్య - శోషణాదిభిర్విశోధ్య- అర్ఘ్యజలేన ప్రోక్ష్య - అస్త్రమన్త్రేణ రక్షాఙ్కృత్వా - సురభిముద్రాం ప్రదర్శ్య - దేవస్యపురతో నిధాయ - కృతాఞ్జలిస్సభయస్త్విదం, “అసత్యమశుచిన్నీచ మపరాధైకభాజనమ్ । అల్పశక్తిమచైతన్య మనర్హన్త్వత్క్రియాస్వపి । మామనాదృత్యదుర్బుద్ధిం స్వయైవకృపయావిభో । అతిప్రభూతమత్యన్తభక్తిస్నేహోపపాదితమ్ । శుద్ధంసర్వగుణోపేతం సర్వదోషవివర్జితమ్ । స్వానురూపంవిశేషేణ స్వదేవ్యాస్సదృశైర్గుణైః । త్వమేవేదం హవిః కృత్వా స్వీకురుష్వసురేశ్వర । పాయసాన్నంగుడాన్నఞ్చ ముద్గాన్నం శుద్ధమోదనమ్ । దధిక్షీరాజ్యసమ్మిశ్ర న్నానాపూపఫలాన్వితమ్ । యతీన్ద్రయామునేయాద్యైః పరాఙ్కుశముఖైరపి । నివేద్యమానన్నైవేద్యం స్వీకురుష్వసురేశ్వర ।” ఇతి సమ్ప్రార్థ్య - “అతిప్రభూతమతిప్రియతమ మతిసమగ్ర మత్యన్తభక్తికృత మిదంస్వీకురు” ఇతి ప్రణామపూర్వక మత్యన్తసాధ్వసవినయావనతః పరిషేచనోపస్తరణార్థన్దేవస్య దక్షిణహస్తే, అర్ఘ్యామ్బు దత్వా - ఘంటానాదపురస్సరం -గ్రా*సముద్రయా హవిరాదికమ్మూలమన్త్రేణనివేదయేత్. మధ్యేమధ్యేపా

*మధ్యమానామికా మధ్యమపర్వణో రఙ్గుష్ఠయోగో గ్రాసముద్రా.

నీయఞ్చసమర్పయేత్ -తతశ్చానుపానతర్పణే*ప్రదాయ - సర్వార్థతోయేనహస్తప్రక్షాళన, గణ్డూష, ముఖప్రక్షాళనాని సమర్ప్య-తతః, పాద్యమాచమనీయఞ్చసమర్ప్య - ప్లోతవస్త్రేణముఖశోధనం, హస్తశోధనం, పాదశోధనఞ్చకృత్వా - గన్ధపుష్ప ముఖవాస తామ్బూలానిదత్త్వా-ప్రణమేత్.

దేవ్యాదీనామపి హవిర్నివేదనపక్షే భగవన్నివేదితాదన్యద్ధవిర్నివేదయేత్ - పునర్మన్త్రాసనఙ్కూర్చేనమార్జయిత్వా - గన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య-ప్రణమ్య - అనుజ్ఞాప్య - "మన్త్రాసనమిదన్తుభ్య మ్మయాదత్తమనుత్తమమ్ । కూర్చేనశోధితంవిష్ణో పునరాసాదయప్రభో" ఇతి విజ్ఞాప్య - మూలమన్త్రేణ పాదుకే ప్రదాయ - తత్రోపవిష్టే భగవతి పాద్యాచమనే దత్త్వా - మాల్యభూషణాదీన్యపనీయ - సేనేశాయదత్త్వా - పాద్యాచమన గన్ధపుష్ప ధూపదీపాచమనునా పూపఫలాచమనముఖవాసతామ్బూలాదిభిరభ్యర్చ్య - ప్రదక్షిణీకృత్యప్రణమ్య -

పర్యఙ్కాసనమభ్యర్చ్య ప్రణమ్య - "భగవన్ పుణ్డరీకాక్ష కరుణామృతవారిధే। ఆసాదయమయాదత్త మ్పర్యఙ్కాసనముత్తమమ్" ఇతి ప్రార్థ్య - మూలమన్త్రేణపాదుకేప్రదాయ-తత్రోపవిష్టే. భగవతి, పాద్యాచమనేదత్త్వా-మాల్య భూషణ వస్త్రాణివిసృజ్య - విష్వక్సేనాయదత్త్వా - సుఖశయనోచితం సుఖస్పర్శం వాసస్తదుచితాని భూషణాని, ఉపవీతఞ్చప్రదాయ-ఆచమనన్దత్త్వా-గన్ధపుష్ప ధూపదీప ముఖవాసతామ్బూలాదిభిరభ్యర్చ్చయేత్.

"చరణమ్పవిత్రం వితతమ్పురాణమ్, యేనపూతస్తరతిదు

---

* అనుపానం = జమ్బీరరససమ్మిశ్రతక్రాదీని - తర్పణం = "అపక్వైరతిపక్వైశ్చ సుపక్వైర్వర్జల పక్వైః। పానీయైరిక్షుకర్పూరైర్నారికేళ ఫలామ్బుభిః । ఏతైరన్యైస్సమాయుక్తన్తర్పణం సముదాహృతమ్"

ష్కృతాని, తేనపవిత్రేణ శుద్ధేనపూతాః, అతిపాప్మాన మరాతిం తరేమ, లోకస్యద్వార మర్చిమత్పవిత్రమ్, జ్యోతిష్మద్భ్రాజమానమ్మహస్వత్, అమృతస్యధారాబహుధాదోహమానమ్, చరణన్నోలోకే సుధితాన్దధాతు''

"తద్విష్ణోః పరమమ్పదంసదాపశ్యన్తిసూరయః, దివీవచక్షురాతతమ్, తద్విప్రాసో విపన్యవోజాగృవాం సస్సమిన్ధతే, విష్ణోర్యత్పరమమ్పదమ్'' - "పర్యాప్త్యా అనన్తరాయాయసర్వస్తోమోతిరాత్ర ఉత్తమమహర్భవతి సర్వస్యాప్త్యై సర్వస్య జిత్యైసర్వమేవ తే నాప్నోతి సర్వఞ్జయతి '' ఇతి నృత్తగీత వాద్యాదిభిస్సహనీరాజనం సమర్ప్య శ్రీ-

"శిత్తంశిరుకాలేవన్దున్నైచ్చేవిత్తు,
ఉన్పొత్తామరై యడియే పోత్తుంపొరుళ్ కేళాయ్,
పెత్తంమేయ్త్తుణ్ణుం కులత్తిల్ పిఱన్దు,
నీకుత్తేవలెఙ్గళై క్కొళ్ళామల్ పోగాదు,
ఇత్తైప్పరై కొళ్వానన్నుకాణ్ గోవిన్దా,
ఎత్తైక్కుమెళ్ళేళ్ పిఱవిక్కుం,
ఉన్దన్నోడుత్తోమే యామోమునక్కేనామాట్ చెయ్ వోం,
మత్తైనఙ్కామఙ్గళ్ మాత్తేలోరెంబావాయ్''

"వఙ్గక్కడల్ కడైన్ద మాదవనై క్కేశవనై,
తిఙ్గళ్ తిరుముగత్తుచ్చేయిళైయార్ శెన్ఱిఱైఞ్జి,
అఙ్గప్పఱైకొణ్డవాత్తై అణిపుదువై,
పైఙ్గమలత్తణ్డెరియల్ పట్టర్ పిరాన్ కోదై శొన్న,
శఙ్గత్తమిళ్ మాలై ముప్పదుం తప్పామే,

ఇజ్గిప్పరిశురై ప్పారీ రిరండు మాల్వారై త్తోళ్,
శెజ్గణ్ తిరుముగత్తు చ్చెల్వ త్తిరుమాలాల్,
ఎజ్గుంతిరువరుళ్ పె త్తిన్బురువ రెంబావాయ్''

"పల్లాణ్డు పల్లాణ్డు పల్లాయిరత్తాణ్డు, పల్కోడినూ ఱాయిరం మల్లాణ్డతిణ్డోళ్ మణివణ్ణా వున్ శెవ్వడి శెవ్వితిరుక్కాప్పు.

అడియోమోడుం నిన్నోడుం పిరివిన్ఱియాయిరం పల్లాణ్డు, వడివాయ్నిన్ వలమార్బినిల్ వాళ్గిన్ఱమఙ్గైయుంపల్లాణ్డు, వడివార్ శోదివలత్తుఱైయుం శుడరాళియుంపల్లాణ్డు, పడై బోర్పుక్కుముఱ్ఱుమప్పాఞ్జశన్నియముం పల్లాణ్డే.''

''సర్వదేశదశాకాలే ష్వవ్యాహతపరాక్రమా । రామానుజార్యదివ్యాజ్ఞా వర్ధతామభివర్ధతామ్ । రామానుజార్య దివ్యాజ్ఞాప్రతివాసరముజ్జ్వలా । దిగన్తవ్యాపినీ భూయాత్సాహి లోకహితైషిణీ। శ్రీమన్ శ్రీరఙ్గశ్రియమనుపద్రవామనుదినం సంవర్ధయ । శ్రీమన్ శ్రీరఙ్గశ్రియమనుపద్రవామనుదినం సంవర్ధయ । నమోరామానుజార్యాయ వేదాన్తార్థప్రదాయినే।ఆత్రేయపద్మనాభార్య సుతాయగుణశాలినే।రామానుజదయాపాత్రంజ్ఞానవైరాగ్యభూషణమ్ । శ్రీమద్వేఙ్కటనాథార్యం వన్దేవేదాన్తదేశికమ్'' ॥

"వాళియిరామానుశప్పిళ్లాన్ మాతకవాల్ వాళుం, అణినికమాన్తగురు, వాళియవన్ మాఱన్మఱైయు మిరామానుశన్ పామియముం తేరుంబడియురైక్కుం శీర్ -

వంజప్పలశమయం మాయ్క్కవందోన్ వాళియే,
మన్నుపుగళ్ పూవ్దూరాన్ మనముకప్పోన్ వాళియే
కంజత్తిరుమంగైయు కక్కవందోన్ వాళియే,
కలియనురై కుడికొండ కరుత్తుడైయోన్ వాళియే,
శెంజొల్ త్తమిళ్ మఱైగళ్ తెళిందురైప్పోన్ వాళియే,

తిరుమలై మాల్ తిరుమణియాయ్ శిఱక్కవన్దోన్ వాళియే,
తంజప్పరకదియై త్తందరుళ్వోన్ వాళియే,
శెందమిళ్ తూప్పుల్ తిరువేంగడవన్ వాళియే"

"నానిలమున్ తోన్ఱ వాళి నాన్మఱైగళ్ తాంవాళి,
మానకరిల్ మాఱన్ మఱై వాళి,
ఞానియర్గళ్ శెన్నియణి శేర్,

తూప్పుల్ వేదాన్త దేశికనే ఇన్నమొరు నూత్తాణ్డిరుమ్॥"—వాళియణి తూప్పుల్ వరునికమాన్తాశిరియన్, వాళియవన్పాదారవిన్దమలర్, వాళియవన్ కోదిలాత్తాళ్ మలరైక్కొణ్డాడిక్కొణ్డిరుక్కుం, తీదిలానల్లోర్ తిరళ్"

శ్రీమాన్వేఙ్కటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ। వేదాన్తాచార్యవర్యోమే సన్నిధత్తాం సదాహృది॥

శ్రీమల్లక్ష్మణయోగీన్ద్రసిద్ధాన్తవిజయధ్వజమ్। విశ్వామిత్రకులోద్భూతం వరదార్యమహమ్భజే॥ సర్వతన్త్రస్వతన్త్రాయ సింహాయకవివాదినామ్। వేదాన్తాచార్యవర్యాయ వేఙ్కటేశాయమఙ్గళమ్॥ నభస్యమాసి శ్రోణాయామవతీర్ణాయసూరయే। విశ్వామిత్రాన్వయాయాస్తు వేఙ్కటేశాయమఙ్గళమ్॥ పితాయస్యానన్తసూరిః పుణ్డరీకాక్షయజ్వనః। పౌత్రోయస్తనయస్తోతారమ్బాయాస్తస్య మఙ్గళమ్॥ వేఙ్కటేశావతారోయన్తద్ఘణ్టాంశోథవా భవేత్। యతీన్ద్రాంశోథవేత్యేవం వితర్క్యాయాస్తు మఙ్గళమ్॥ శ్రీభాష్యకారః పన్థాన మాత్మనా దర్శితమ్పునః। ఉద్ధర్తుమాగతోనూన మిత్యుక్తాయాస్తు మఙ్గళమ్॥ యోబాల్యే వరదార్యస్య ప్రాచార్యస్య పరాన్దయామ్। అవాప్యవృద్ధిజ్ఞమిత స్తస్మైయోగ్యాయమఙ్గళమ్॥ రామానుజార్యాదాత్రేయాన్మాతులాత్సకలాఃకలాః। అవాపవింశత్యబ్దేయస్తస్మై ప్రాజ్ఞాయమఙ్గళమ్॥ శ్రుతప్రకాశికాభూమాయేనాదౌపరిరక్షితా। ప్రవర్తితాచ పాత్రేషు తస్మై శ్రేష్ఠాయమఙ్గళమ్॥

సాంస్కృతీభిర్ద్రామిడీభిర్బహ్వీభిః కృతిభిర్జనాన్ । యస్సముజ్జీవయామాస తస్మై సేవ్యాయ మఙ్గళమ్ ॥ యః ఖ్యాతిలాభపూజాసు విముఖో వైష్ణవే జనే । క్రయణీయదశాం ప్రాప్తస్తస్మై భవ్యాయ మఙ్గళమ్ ॥ యస్మాదేవ మయా సర్వం శాస్త్రమగ్రాహి నాన్యతః । తస్మై వేఙ్కటనాథాయ మమ నాథాయ మఙ్గళమ్ ॥ పిత్రే బ్రహ్మోపదేష్ట్రే మే గురవే దైవతాయ చ । ప్రాప్యాయ ప్రాపకాయాస్తు వేఙ్కటేశాయ మఙ్గళమ్॥ యః కృతం వరదార్యేణ వేదాన్తాచార్య మఙ్గళమ్। ఆశాస్తేనుదినం సోపి భవేన్మఙ్గళభాజనమ్ ॥ భాద్రపదమాస గత విష్ణువిమల ఋక్షే వేఙ్కటమహీధ్రపతి తీర్థదిన భూతే । ప్రాదురభవజ్జగతి దైత్యారిపు ఘణ్టా హన్త కవితార్కికమృగేన్ద్ర గురుమూర్త్యా॥ సశఙ్ఖచక్రలాఞ్ఛన స్సదూర్ధ్వపుణ్డ్రమణ్డితస్సకణ్ఠలగ్న సత్తుళస్యనర్ఘ పద్మమాలికః। సితాన్తరీయ సూత్తరీయ యజ్ఞసూత్ర శోభితో మమావిరస్తు మానసే గురుస్స వేఙ్కటేశ్వరః॥ అనన్తసూరిసూనవేభినన్ద్య మానవైభవాద్దిగన్తవాది హంసజైత్ర కాళమేఘ దేశికాత్ । ఉపాత్త సర్వశాసనాయ హన్త వర్షవింశతౌ పునః పునర్నమస్క్రియాస్తు వేఙ్కటేశ సూరయే ॥ కలయే సతతఙ్కరుణాజలధిఙ్కరుణావిషయఙ్కమలాధిపతేః । కలివైరిశఠారివచోరసికఙ్కవితార్కికకేసరి సూరిగురుమ్ ॥ కవితార్కిక కళభవ్రజ కబళీకృతిసిహ్మ ఙ్కమలాపతి కరుణారస పరివర్ధితబోధమ్ । యతినాయక పదపఙ్కజ యుగళీపరతన్త్రమ్భజ మానస బుధవేఙ్కటపతి దేశికమనిశమ్ ॥ గురావాదిహంసామ్బుదాచార్య. శిష్యే జనా భక్తిహీనా యతీన్ద్రప్రియాస్స్యుః। యతీన్ద్రప్రియా విష్ణుకారుణ్యదూరాః కుతో ముక్తివార్తాపి తాదృగ్విధానామ్॥ వేదే సఞ్జాతఖేదే మునిజనవచనే ప్రాప్తనిత్యావమానే సఙ్కీర్ణే సర్వవర్ణే సతి తదనుగుణే నిష్ప్రమాణే పురాణే। మాయావాదే సమోదే కలికలుషవశాచ్ఛూన్యవాదే వివాదే ధర్మత్రాణాయ యో భూత్స జయతు భగవాన్ విష్ణుఘణ్టావతారః॥ ఆశామతఙ్గజగ

ణానవిషహ్యావేగా న్వాదేయతితిక్షితిభృతః ప్రసభ న్నిరున్ధన్ । కార్యఃకథాహావ కుతూహలిభిః పరేషా జ్కర్ణే సఏష కవితార్కికసిహ్మనాదః॥ కవితార్కికసిహ్మాయ కల్యాణగుణశాలినే । శ్రీమతే వేఙ్కటేశాయ వేదాన్తగురవేనమః-" ఇత్యాదిభిః, శ్రుతిసుఖైః స్తోత్రైస్తుత్వా-

"భగవానేవస్వ నియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనానేనాత్మనాస్వకీయైశ్చ దేహేన్ద్రియాన్తఃకరణైః స్వకీయ కల్యాణతమద్రవ్యమయానౌపచారిక సాంస్పర్శికాభ్యవహారికాది సమస్తభోగానతిప్రభూతానతిప్రియతమా నతిసమగ్రానత్యన్త భక్తికృతానఖిలపరిజనపరిచ్ఛదాన్వితాయస్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ ప్రతిపాదితవాన్" ఇత్యనుసన్ధాయ.

"భగవన్ విష్వక్సేనారాధనాయ మామనుజానీహి" ఇతి భగవన్తమనుజ్ఞాప్య - భగవన్నివేదితాద్ధవిశ్శేషాద్విష్వక్సేనాయకించి దుద్ధృత్యనిక్షిప్య-అన్యత్సర్వం త్రేధావిభజ్య- ఆత్మార్థమేకమవస్థాప్య-ఏకంకారిభ్యోదత్వా - ఏకంస్వాచార్యవైష్ణవేభ్యోనివేదయేత్ - భగవద్యాగావశిష్టైర్జలైర్విష్వక్సేనమభ్యర్చ్య - పూర్వోద్ధృతంహవిశ్చదత్వా - తదర్చనమ్పరిసమాప్య - తదన్నం తత్పరిచారకేభ్యోనివేద్యజలే ప్రక్షిపేత్ - యద్వాతదనుచరో భూత్వాస్వయమ్భుఞ్జీత -

"మనోబుద్ధ్యభిమానేన సహన్యస్యధరాతలే । కూర్మవచ్చతురః పాదాన్ శిరస్తత్రైవ పఞ్చమమ్ । ప్రదక్షిణసమేతేన హ్యేవమ్భూతేనసర్వదా । అష్టాఙ్గేనప్రణామేనహ్యుపవిశ్యాగ్రతోఽభ్యః" ఇత్యుక్తాష్టాఙ్గేన ప్రణమ్య - ఇజ్యామధ్యే సమ్భావిత బుద్ధిపూర్వాపచారాజ్ఞైః కల్యాది పరిహారార్థం శరణముపగచ్ఛేత్* -

* "సత్యజ్ఞానానన్తానన్దామలస్వరూప, శ్రియఃపతే వత్సల, స్వామిన్, సుశీల సులభ సర్వజ్ఞ సర్వశక్తే పరమకారుణిక కృతజ్ఞ స్థిర పరిపూర్ణ పరమోదార శుద్ధసత్త్వమయ దివ్యమఙ్గళ విగ్రహోపేత శ్రీమన్నారాయణ అత్యన్తాకిఞ్చనోఽహమిత స్త్వదానుకూల్య

తతోఽర్ఘ్యజలమ్ప్రదాయ - "అనుయాగాది కఞ్చార్థచికీర్షన్నాపి హి కంవిధిమ్। దత్తానుజ్ఞః పరేణాపిగమనాయాత్మనోబహిః। నిర్గన్తుకామోనిక్షిప్య దేవన్దౌవారికాదిషు। సభయస్సానుతాపశ్చ చణ్డాదీన్ద్వారపాలకాన్। కుముదాదీన్గణేశాంశ్చ చక్రాదీన్యాయుధాన్యపి। గరుడఞ్చవిశేషేణ శేషం శేషాశనన్తథా। ప్రణమ్య ధారయేద్దేవం సస్నేహాదరసాధ్వసమ్॥ నిక్షిపఞ్జీవనమివ న్యస్యన్నివ మహానిధిమ్। నిధిత్సన్నివ చక్షుస్స్వమర్పయన్నివ కల్పకమ్"

"ఉలకలు అకలుఅకలోఁణ్ ఘుడరాత్రియేళంగే, అఱవెఱి నాన్తకవాళేయఱ్ఱకియ శార్ఙ్గమేతణ్డె, ఇఱవుపడామలిరుంద వెణ్ మమలోకపాలీర్ కాళ్, పఱవైయరైయావుఱకల్ పళ్ళియత్తై కుఱిక్కొణ్ మిన్॥"

"సర్వేభవన్తస్సగణా స్సన్నద్ధా స్సర్వదిక్ష్వపి। సావధానాశ్చతిష్ఠన్తు నిక్షిపామి భవత్స్వహమ్। మమనాథమ్మమగురుమ్పితరమ్మాతరఞ్చమే। హరిం శ్రియమ్భువఞ్చాపి తాన్పాలయత సర్వతః। యథానిక్షిప్తరూపమ్మే సన్దర్శయత సర్వదా। భవతశ్శరణంలబ్ధ్వా వ్రజామిగతసాధ్వసః" ఇతి విజ్ఞాప్య పురతః ప్రార్థయేత హరిఙ్గిరా, "నను దేవత్వమేవైకస్స్థావరచరఞ్జగత్। బ్రహ్మాదిస్థావరాన్తఞ్చ పరిపాసి బిభర్షి చ। సంహరిష్యసిచాప్యన్తే రూపైస్తైస్తైర్యథేప్సితైః। కేనత్వమ్పాల్యసే దేవ కేనవాత్వం విహాస్యసే। అతస్త్వమేవత్వాద్దేవ్యా చణ్డాదీన్పాలకానపి। మాఞ్చ మామ

మేవకరిష్యే- త్వత్ప్రీతి కైంకర్యన్నకరిష్యే-మమచ, ఇజ్యామధ్యే సమ్భావిత బుద్ధిపూర్వకాపచారాజ్ఞవై కల్యాదిపరిహార రూపరక్షాయాస్త్వాం వినాకల్పకోటి సహస్రేణాపి సాధనాన్తరం నాస్తి - త్వమేవోపాయభూతస్త్వద్రక్షా నేన్ద్రియత్వా, ఏతద్రక్షాభరం స్వీకరిష్యసీతి సుదృఢమధ్యవసాయమస్మి - త్వమేవైక ద్రక్షాభారభరణ - దేహేన్ద్రియాది విలక్షణో హమ్మదీయత్వే నాభిమతఞ్చ వస్తు సర్వస్వామినే శ్రీమతే నారాయణాయ తుభ్యమేవ నమమ-ఏతద్రక్షాభర ఉక్తగుణవిశిష్టాయ తుభ్యమేవ నమమ - ఏతద్రక్షాఫలమపి తుభ్యమేవ నమమ" ఇతి శరణాగతిప్రకారః.

కమప్యేతత్సర్వఙ్గృహాణ శేషతః । పాలయిత్వా స్వసఙ్కల్పమాత్రేణ మధుసూదన । త్వామ్మయా త్వయి నిక్షిప్తం విశ్వక్సేనార్థికల్పకమ్ । ఆగతాయ యథాకాలం సర్వమ్మేదాతుమర్హసి" ఇతి విజ్ఞాప్య - కవాటం బధ్నీయాత్ తతో జితన్తా స్తోత్రానుసంధానఙ్కుర్యాత్.

ధనుర్మాసేతు బ్రాహ్మముహూర్తే భగవదారాధనఙ్కుర్యాత్. తదనన్తరమేవ సన్ధ్యావన్దనఙ్కుర్యాత్.

— ✧ —

వైశ్వదేవక్రమః

— ✧ —

స్వార్థభాగేన వైశ్వదేవం పఞ్చమహాయజ్ఞాంశ్చ యథాసూత్రం యథాసమ్ప్రదాయం కుర్యాత్ - తత్ప్రకారః:- పాదౌ ప్రక్షాళ్య - ద్విరాచమ్య - ప్రాణానాయమ్య — "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, ప్రాతర్వైశ్వదేవఙ్కరిష్యే" ఇతిసఙ్కల్ప్య — "కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన ప్రాతర్వైశ్వదేవేన భగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవ మర్చయిష్యామి" ఇతిసఙ్కల్ప్య — "భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మకరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య" ఇతి బలమన్త్ర మనుసన్ధాయ - "భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుష స్సర్వశేషీ స్వశేష భూతమిదమ్ప్రాతర్వైశ్వదేవాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి", ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా - ఔపాసనాగ్నిం పచనాగ్నింవా ప్రతిష్ఠాపయేత్ - తత్ప్రకారః:- స్థణ్డిలఙ్కల్పయిత్వా - ప్రాచీః పూర్వ ముదక్సగ్స్థ న్దక్షిణారభ్య మాలిఖేత్ - అథోదీచీః పురస్సగ్స్థ మ్పశ్చిమారభ్యమాలి

ఖేత్ - అవాక్కరోఽభ్యుక్ష్య-తృణం నైరృత్యాంనిరస్య-అపఉపస్పృశ్య-“భూర్భువస్సువరోమ్” ఇతి, అగ్నిమ్ప్రతిష్ఠాప్య - ఉధస్రుద్యతేఽ ప్రోక్షణతోయ శేషమ్ప్రిక్త్తోయమన్యన్నిదధాత్యుదగ్వా యథాబహిస్స్వ్యచ్ఛ పరిస్తరాణామ్-పరిస్తీర్య - ఆత్మనః పురతో దర్భాన్ సంస్తీర్య-తదుపరి ప్రోక్షణీ పాత్రన్నిధాయ-జలమ్పూరయేత్ -భార్యాదిః పాకకృజ్జనో వైశ్వదేవార్థం స్థాపిత మన్నమాదాయ. “భూతమ్” ఇత్యుక్త్వా యజమానాయదద్యాత్ - “తత్సుభూతం విరాడన్నన్తన్మాక్షాయి” ఇత్యుచ్చరన్ యజమానో గృహీత్వా - అగ్నావధిశ్రిత్య - వామభాగే నిక్షిప్య-ప్రోక్ష్య - దక్షిణోత్తరతయా ద్వేధా విభజ్య* - ఉత్తరభాగమ్పూర్వపశ్చిమతయా త్రేధా విభజ్య-దక్షిణభాగమ్పూర్వపశ్చిమతయా న్యూనాధికత్వేన ద్వేధా విభజ్య- “ఓం అదితేను మన్యస్వ - ఓం అనుమతేను మన్యస్వ- ఓం సరస్వతేను మన్యస్వ - ఓం దేవసవితః ప్రసువ” ఇత్యగ్నిమ్పరిషిచ్య - అగ్నావేకాం సమిధమాధాయ - దక్షిణభాగే పూర్వభాగాదామలక ప్రమాణమన్నం సంహతాఙ్గులినా ఽఽదాయ - హవిఃపాత్రం వామహస్తేన స్పృశన్, ఉత్తానేన పాణినా, అఙ్గుష్ఠాగ్రేణ హవిర్నిపీడ్య,

“ఓం అగ్నయేస్వాహా” ఇతిహుత్వా “అగ్నయ ఇదంనమమ” ఇత్యుక్త్వా-

“ఓం విశ్వేభ్యోదేవేభ్యస్స్వాహా” ఇతిహుత్వా “విశ్వేభ్యోదేవేభ్య ఇదన్నమమ” ఇత్యుక్త్వా,

“ఓం ధ్రువాయభూమాయస్వాహా” ఇతిహుత్వా “ధ్రువాయభూమాయేదన్నమమ” ఇత్యుక్త్వా,

* వైశ్వదేవాన్నవిభాగక్రమస్త్వనుపద సంయోజిత చక్రాకారవ్యజనాకార ప్రతిమాపత్రయోః ప్రకటీకృతో వర్తతే.

"ఓం ధ్రువక్షితయేస్వాహా" ఇతిహుత్వా "ధ్రువక్షితయ ఇదన్నమ
మ" ఇత్యుక్త్వా,

"ఓం అచ్యుతక్షితయేస్వాహా" ఇతిహుత్వా "అచ్యుతక్షితయఇదన్నమ
మ" ఇత్యుక్త్వా,

"ఓం అగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహా" ఇతిపూర్వావహుత్యసంయుతం, అగ్నౌ,
ఐశాన్యాం, హుత్వా "అగ్నయేస్విష్టకృత ఇదన్నమమ" ఇ
త్యుక్త్వా,

పునరేకాంసమిధమాధాయ - "ఓం అదితేన్వమగ్గ్ంస్థాః - అను
మతేన్వమగ్గ్ంస్థాః - సరస్వతేన్వమగ్గ్ంస్థాః - దేవసవితః ప్రాసావీః" ఇతిప
రిషిఞ్చేత్"

"చక్రాకారేతు-అగ్నయేస్వాహా - అగ్నయ ఇదన్నమమ"-"సో
మాయస్వాహా - సోమాయేదన్నమమ"-"విశ్వేభ్యోదేవేభ్యస్స్వాహా" -
ఇత్యేవంక్రమేణహోమః -

బలిహరణక్రమః.

దక్షిణ భాగద్వయాన్నమేకీకృత్య - అగ్నేః 'పశ్చాద్భూమి మద్భి
స్సమ్మృజ్య - వ్యాహృతిభిః ప్రోక్ష్య -

"ఓం ధర్మాయస్వాహా" ఇతి దత్వా - "ధర్మాయేదన్నమమ" ఇత్యు
క్త్వా-

తదుత్తరతః,

"ఓం అధర్మాయస్వాహా" ఇతి దత్వా - "అధర్మాయేదన్నమమ" ఇత్యు
క్త్వా - ఉభయమ్పరిషిచ్య -
ధర్మబలేః పశ్చిమాదారభ్య, అద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య
"ఓం అద్భ్యస్స్వాహా" ఇతి దత్వా - "అద్భ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా
పరిషిచ్య -
తత్పూర్వతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య, ప్రోక్ష్య -
"ఓం ఓషధి వనస్పతిభ్య స్స్వాహా" ఇతి దత్వా - "ఓషధివనస్పతిభ్య
ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా-
తత్పూర్వతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య, ప్రోక్ష్య -
"ఓం రక్షోదేవ జనేభ్యస్స్వాహా" ఇతి దత్వా - "రక్షోదేవజనేభ్య
ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా ఉభయమ్పరిషిచ్య .
అధర్మబలేరుత్తరతః, పశ్చిమాదారభ్య తత్స్థలమద్భిస్సమ్మృజ్య-ప్రోక్ష్య-
"ఓం గృహ్యాభ్యస్స్వాహా" ఇతి దత్వా - "గృహ్యాభ్య ఇదన్నమమ"
ఇత్యుక్త్వా-
తత్పురతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య-
"ఓం అవసానేభ్యస్స్వాహా" ఇతిదత్వా - "అవసానేభ్య ఇదన్నమమ"
ఇత్యుక్త్వా -
తత్పురతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య -
"ఓం అవసాన పతిభ్యస్స్వాహా" ఇతి దత్వా - "అవసాన పతిభ్య ఇ
దన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా-
తత్పురతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య -
"ఓం సర్వభూతేభ్యస్స్వాహా" ఇతి దత్వా - "సర్వభూతేభ్య ఇదన్న

ఘమ" ఇత్యుక్త్వా - చతుర్ణామేకమ్పరిషేచనఙ్కృత్వా -

అథర్మబలేః పశ్చిమాదారభ్య, అబ్బలేరుత్తరతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య-ప్రోక్ష్య-

"ఓం కామాయస్వాహా" ఇతి దత్వా "కామాయేదన్నమను" ఇత్యుక్త్వా-పరిషిచ్య -

తత్పరతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య

"ఓం అన్తరిక్షాయస్వాహా" ఇతి దత్వా-"అన్తరిక్షాయేదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా-పరిషిచ్య -

తత్పరతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య-

"ఓం యదేజతి జగతియచ్చ చేష్టతినామ్నోభాగోయన్నామ్నేస్వాహా", ఇతి దత్వా - "నామ్న ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా-పరిషించేత్

ఏవన్దత్తాఃద్వాదశబలయః పూర్వాద్వా పశ్చిమాద్వాఉత్తరాద్వా దక్షిణాద్వా యథాబుజవో భవేయుః తథాకల్పనీయాః -

ద్వాదశ బలిభ్యోదక్షిణతః, పశ్చిమాదారభ్య, ప్రాగవధి, దీర్ఘం, అద్భిసమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య - పశ్చిమాదారభ్య,

"ఓం పృథివ్యైస్వాహా" ఇతి దత్వా "పృథివ్యా ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా-

"ఓం అన్తరిక్షాయస్వాహా"	,,	"అన్తరిక్షాయేదన్నమమ" ,,
"ఓం దివేస్వాహా"	,,	"దివ ఇదన్నమమ" ,,
"ఓం సూర్యాయస్వాహా"	,,	"సూర్యాయేదన్నమమ" ,,
"ఓం చన్ద్రమసేస్వాహా"	,,	"చన్ద్రమస ఇదన్నమమ" ,,

ఇత్యుక్త్వా.		ఇతిదత్వా.	
“ ఓం నక్షత్రేభ్యస్స్వాహా ”	,,	“ నక్షత్రేభ్య ఇదన్నమమ ”	,,
“ ఓం ఇన్ద్రాగ్నియస్స్వాహా ”	,,	“ ఇన్ద్రాగ్నియేదన్నమమ ”	,,
“ ఓం బృహస్పతయేస్స్వాహా ”	,,	“ బృహస్పతయ ఇదన్నమమ ”	
“ ఓం ప్రజాపతయేస్స్వాహా ”	,,	“ ప్రజాపతయ ఇదన్నమమ ”	
“ ఓం బ్రహ్మణేస్స్వాహా ”	,,	“ బ్రహ్మణ ఇదన్నమమ ”	,,

సర్వేషామేకమ్పరిషేచనమ్.

పృథివ్యాదిషు దశబలిషు, ఆదితః, అబ్బలిపర్యన్తఞ్చతుష్టయం, మధ్యేధర్మ బలిపర్యన్తఞ్చతుష్టయం, తత్పరతో బలిద్వయఞ్చ కుర్యాత్ * - అయమేవవ్యజనాకారః.

ఏతద్దక్షిణతః.

ప్రాచీనావీతీ - భూమిమద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య -

“ ఓం స్వధాపితృభ్యః ” ఇతి పితృతీర్థేనబలిన్దత్వా - “ పితృభ్య ఇదన్న మమ ” ఇత్యుక్త్వా -

ఉపవీతీ - తదుత్తరతః, భూమిమద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య -

“ ఓం నమోరుద్రాయ పశుపతయేస్స్వాహా ” ఇతి దత్వా - “ రుద్రాయ పశుపతయ ఇదన్నమమ ” ఇత్యుక్త్వా. ప్రాచీనావీతీ పితృబలిమప్రదక్షిణమ్పరిషిచ్య - ఉపవీతీ - రుద్రబలిమ్పరిషిచ్య -

* ధ్వజాకార' నరాకార, వల్మీకాకార, చక్రాకార, వ్యజనాకార ప్రభృతయోబహవోవైశ్వదేవాకారా ధర్మశాస్త్రేదృశ్యన్తే - తేషుచక్రాకార వ్యజనాకారావేవ, అకామానాంవిహితౌ - తయోరాకారయోర్బలీనాం పరిషేచనానాంచ కరణప్రకారావైశ్వదేవప్రకరణాన్తే పృథక్ప్రదర్శితౌ క్షిప్తయోశ్చక్రయోర్దర్శితవ్యాః.

అవశిష్టాన్నేముష్టిత్రయమ్పాత్రాన్తరే గృహీత్వా - బహిర్గత్వా- అద్భిర్భూమిం సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య -

"యే భూతాః ప్రచరన్తి దివాబలిమిచ్ఛన్తోవితుదస్య ప్రేష్యాః, తేభ్యోబలిమ్పుష్టికామోహరామి మయిపుష్టిమ్పుష్టిపతిర్దధాతుస్వాహా" ఇతి దత్వా - "దివాచరేభ్యో భూతేభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా -

† పరిషిచ్య - తత్పురతః,

"ఐన్ద్రవారుణవాయవ్యా స్సౌమ్యాయామ్యాశ్చ నైరృతాః । వాయసాః ప్రతిగృహ్ణన్తు బలిమ్భూమౌ మయార్పితమ్" ఇతి దత్వా - "వాయసేభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా -

పరిషిచ్య - తత్పురతః,

* "యౌశ్యావశాశ్యామశబలౌ వైవస్వతకులోద్భవౌ । తాభ్యామ్బలిమ్ప్రదాస్యామిస్యాతామేతా వహింసకౌ" ఇతి దత్వా - "శ్వభ్యామిదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా -

పరిషిచ్య

భార్యాదినా ధర్మాదిచతుర్వింశతిబలీన్ అన్యత్రాపనాయ్య - అగ్నిసమీపమాగత్య -

ప్రాణానాయమ్య-"శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, అగ్రదానఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య -

అగ్నేరుత్తరతః భూమిమద్భి స్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య -

అన్నస్య, ఉత్తరభాగత్రయే పూర్వభాగే, అన్నముష్టిమాదాయ -

"అకామోపహతాయశ్రోత్రియాయాగ్రన్దదామి" ఇతి భూమావనిధాయ -

---

† సమ్ప్రదాయే సతిదద్యాత్.

* సమ్ప్రదాయే సతిదద్యాత్.

"అకామోపహతాయశ్రోత్రియాయేదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా-పరిషించేత్.

పఞ్చమహాయజ్ఞక్రమః.

శ్రోత్రాచమనఙ్కృత్వా-ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం. దేవయజ్ఞేనయక్ష్యే" ఇతిసఙ్కల్ప్య-"విద్యుదసివిద్యమే పాప్మాన మృతాత్సత్యముపైమి" ఇతి దక్షిణకరతలేన, అపఆదాయవా మకరతలం సమ్మృజ్య-"ఓం అదితేను మన్యస్వ-ఓం అనుమతేను మన్యస్వ-ఓం సరస్వతేను మన్యస్వ - దేవసవితః ప్రసువ" ఇత్యగ్నిమ్పరిషిచ్య - అగ్నావేకాసమిధం దర్భద్వయంవాప్రక్షిప్య - ఉత్తరభాగద్వయే పశ్చిమ భాగాద్ధవిర్గృహీత్వా- "ఓం దేవేభ్యస్స్వాహా" ఇత్యగ్నౌహుత్వా-"దేవేభ్యఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా - ఏకాంసమిధం దర్భద్వయంవాప్రక్షిప్య-"ఓంఅదితేన్వమగ్గ్ంస్థాః-అనుమతేన్వ మగ్గ్ంస్థాః సరస్వతేన్వ మగ్గ్ంస్థాః-"దేవసవితః ప్రాసావీః"ఇతి పునఃపరిషిచ్య-"వృష్టిరసి వృశ్చమేపాప్మానమృతాత్సత్యముపాగామ్" ఇతి దక్షిణ కరతలేన అపఆదాయ - వామకరతలం సమ్మృజ్య -

శ్రోత్రాచ మనఙ్కృత్వా-ప్రాచీనావీతీ- "శ్రీభగవదాజ్ఞయాభగవత్ప్రీత్యర్థం, పితృయజ్ఞేనయక్ష్యే" - ఇతి సఙ్కల్ప్య- "విద్యుదసివిద్యమే పాప్మానమృతాత్సత్యముపైమి" ఇతి దక్షిణ కరతలేన అపఆదాయ, వామకరతలం సమ్మృజ్య-ఆగ్నేర్దక్షిణతో భూమిమద్భిసమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య-దేవయజ్ఞ శేషాద్ధ విర్గృహీత్వా - "ఓం పితృభ్యస్స్వధాస్తు"* ఇతి పితృతీర్థేన బలిన్నిధాయ - "పితృభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా - అప్రదక్షిణ

* పితృభ్యస్స్వధానమస్కారోమితి కేచిత్.

మ్పరిషిచ్య - "వృష్టిరసి వృశ్చమే పాప్మానమృతాత్సత్యముపాగామ్" ఇతి దక్షిణకరతలేన, అపఆదాయ, వామకరతలం సమ్మృజ్య - ఉపవీతీ -

శ్రోత్రాచమనఙ్కృత్వా-ప్రాణానాయమ్య- "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం భూతయజ్ఞేనయక్ష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య- "విద్యుదసి విద్య మేపాప్మాన మృతాత్సత్యము పైమి" ఇతి దక్షిణకరతలేన, అపఆదాయ, వామకరతలం సమ్మృజ్య - అగ్రదానాత్పశ్చిమభాగే అద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య- దేవపితృయజ్ఞశిష్టం హవిర్గృహీత్వా- "ఓం భూ*తేభ్యోబలిగ్ం హరామి" ఇతి దేవతీర్థేన భూతబలిన్దత్వా - "భూతేభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా- పరిషిచ్య- "వృష్టిరసి వృశ్చమేపాప్మానమృతాత్సత్యము పాగామ్" ఇతి దక్షిణకరతలేన, అపఆదాయ వామకరతలం సమ్మృజ్య-

శ్రోత్రాచమనఙ్కృత్వా-ప్రాణానాయమ్య "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, మనుష్యయజ్ఞేనయక్ష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "విద్యుదసి విద్యమే పాప్మాన మృతాత్సత్యముపైమి" ఇతి దక్షిణకరతలేన, అపఉపస్పృశ్య, వామకరతలం సమ్మృజ్య-మధ్యమభాగా దగ్రదానాన్నద్విగుణ్గృహీత్వా-అగ్రదాన భూతబల్యోర్మధ్యే "మను*ష్యేభ్యో హన్తా" ఇతి దేవతీర్థేన భూమాబలిన్నిధాయ- "మనుష్యేభ్యఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా-పరిషిచ్య- "వృష్టిరసి వృశ్చమే పాప్మానమృతాత్సత్యము పాగామ్" ఇతి దక్షిణకరతలేన, అప ఆదాయ, వామకరతలం సమ్మృజ్య-

---

శ్రోత్రాచమనఙ్కృత్వా - "ఓం శ్రీవిష్ణవేస్వాహా" ఇత్యగ్నౌదర్భాప్రక్షిప్య - "శ్రీవిష్ణవే పరమాత్మన ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా-ఉత్థా

* భూతేభ్యోనమ ఇతి కే.ల్.
* మనుష్యేభ్యోన్నందదామి హన్తా, ఇత్యన్యే.

య - "అగ్నేనయ సుపథారాయే అస్మాౕ విశ్వాని దేవ వయునానివి ద్వాౕ, యుయోధ్యస్మజ్జుహురాణమేనో భూయిష్ఠాన్తే నమఉక్తింవి ధేమ, ఓం అగ్నయేనమః, మన్త్రహీనఙ్క్రియాహీనమ్భక్తిహీనం హు తాశన। యద్ధుతన్తు మయా దేవ పరిపూర్ణన్తదస్తుతే। ప్రాయశ్చిత్తాన్య శేషాణి తపఃకర్మాత్మకానివై । యాని తేషామశేషాణాఙ్కృష్ణానుస్మరణ మ్పరమ్" ఇత్యుపస్థాయ - ప్రణమ్య - అభివాదయేత్.

పితృబలిం భూతబలిం బహిః ప్రక్షిప్య-పాత్రస్థం అవశిష్టాన్నం,భోజ నార్థాన్నేన ప్రాణాహుతేః పరం సంయోజయేత్ - అగ్రదానం మను ష్యయజ్ఞంచ అతిథిభ్యో దద్యాత్.

ఆచమ్య "భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి స్వ శేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణై స్స్వారాధనైకప్రయోజనా య పరమపురుష స్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం ప్రాతర్వైశ్వదేవాఖ్య ఙ్కర్మస్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాౕ" ఇతి సాత్త్వికత్యాగ ఙ్కృత్వా - "కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహా విభూతిచాతురాత్మ్యస్య భగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేన ప్రాతర్వైశ్వ దేవేన భగవత్కర్మణా భగవాౕ ప్రీయతాం వాసుదేవః" ఇతి ప్రాతర్వైశ్వ దేవంభగవతి సమర్పయేత్.

తతోయతిభ్యో బ్రహ్మచారిభ్యశ్చ, భిక్షాన్దద్యాత్ - వైశ్వదేవా త్పూర్వం యతయోబ్రహ్మచారిణశ్చభిక్షార్థ మాగతాశ్చేద్వైశ్వదేవార్థ మన్నముద్ధృత్య, పాత్రాన్తరే నిధాయ, యతిభ్యోభిక్షాన్దద్యాత్ -ఉద్ధృ తాన్నేన వైశ్వదేవఙ్కుర్యాత్,

తతః అభిషేకతీర్థం స్వీకుర్యాత్.

తతః అతిథిమజ్జనే గోదోహనమాత్రం, దిదృక్షుస్తిష్ఠేత్వా, అతిథీన్[*], అభ్యాగతాన్, బాలాన్వృద్ధాన్, రోగిణః, గర్భిణీః, పరిచారకాంశ్చ ప్రథమమ్భోజయేత్.

భో జ న క్ర మః.

పాదప్రక్షాళ్య - ద్విరాచమ్య-ప్రణవేన గోమయజలేన భుక్తిపాత్రస్యాన్యూనాతిరిక్తచతురశ్రమణ్డలం కృత్వా - తత్ర, జమ్బూ, పనస, కాఞ్చీ, నాళికేర, పలాశ[‡], కదళీ, ఉహీనా, పిశాచోదుమ్బర, పద్మ[¶], ఆమ్రపత్రాణామ్, అన్యతమం శోధితమ్పాత్రం నిధాయ - పానపాత్రన్దక్షిణపార్శ్వే నిధాయ - ప్రాఙ్ముఖత్వాది నియమయుక్తః, ఆయసలజినవ్యతిరిక్తే ఆసనే ఉపవిశ్య పాదాభ్యాఙ్కరాభ్యా మాస్యేనచ పఞ్చభిరార్ద్రైః, వర్తుళ దర్భపవిత్ర మనామికాయాన్ధృత్వా - పత్న్యాదిభిర్ద్రావ్యాదినా పరివిష్టమన్నం, ఆజ్యసిక్తం, దృష్ట్వా-ప్రాఞ్జలిః "అస్మాకన్నిత్యమస్త్వేతత్" ఇత్యుక్త్వా - హస్తేన, అన్నం, పాద్యేన శుద్ధజలేన వా

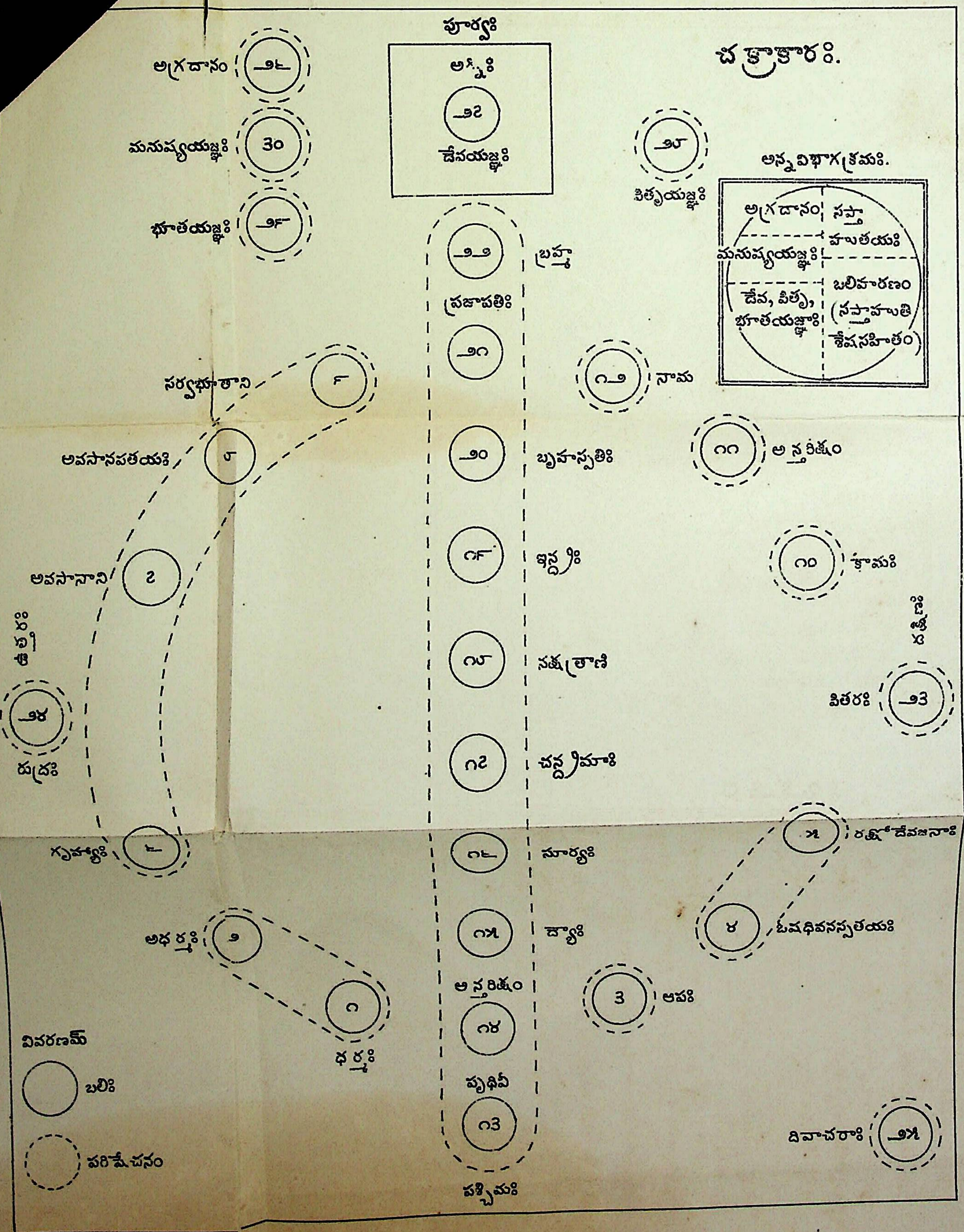
---

* ఏకరాత్రమేవ పరగృహే నివసన్, అజ్ఞాతోబ్రాహ్మణః, అతిథిః - జ్ఞాతస్తు, అభ్యాగతః—

† నాడికాయాశ్చతుర్భాగః-

‡ వల్లిపలాశ పత్రభిన్నం.

¶ స్థలపద్మ పత్రభిన్నం.

చక్రాకారః.
పూర్వః
అగ్నిః
దేవయజ్ఞః
అన్నవిభాగక్రమః.
అగ్రదానం
సప్తాహుతయః
మనుష్యయజ్ఞః
బలిహరణం (సప్తాహుతి శేషసహితం)
దేవ, పితృ, భూతయజ్ఞః
పితృయజ్ఞః
అగ్రదానం
మనుష్యయజ్ఞః
భూతయజ్ఞః
బ్రహ్మ
ప్రజాపతిః
నామ
అన్తరిక్షం
బృహస్పతిః
కామః
ఇన్ద్రః
నక్షత్రాణి
చన్ద్రమాః
సూర్యః
ద్యౌః
అన్తరిక్షం
పృథివీ
పశ్చిమః
సర్వభూతాని
అవసానపతయః
అవసానాని
ఉత్తరః
రుద్రః
గృహ్యాః
అధర్మః
ధర్మః
దక్షిణః
పితరః
రక్షో దేవజనాః
ఓషధివనస్పతయః
అపః
దివాచరాః
వివరణమ్
బలిః
పరిషేచనం

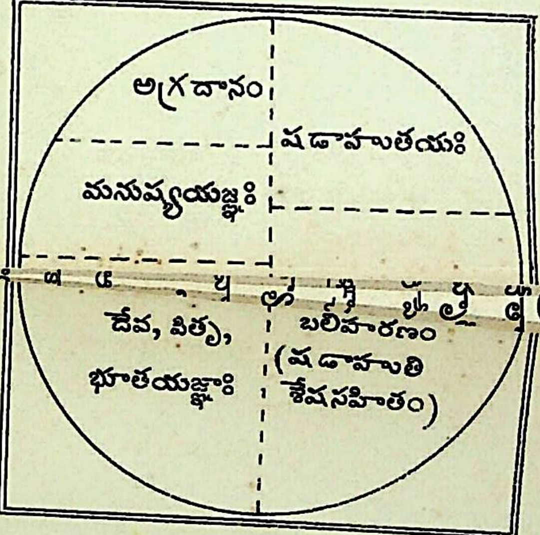
వ్యజనాకారః.

పిత్ర్యయజ్ఞః

అగ్నిః
దేవయజ్ఞః

మనుష్యయజ్ఞః
భూతయజ్ఞః

అన్నవిభాగక్రమః.

రుద్రః
పితరః
ఉత్తరః

బ్రహ్మా
ప్రజాపతిః
బృహస్పతిః
ఇన్ద్రః
నక్షత్రాణి
చన్ద్రమాః
సూర్యః
ద్యౌః
అన్తరిక్షం
పృథివీ
పశ్చిమః

సర్వభూతాని
అధర్మః
ధర్మః
అవసాన
నామ
రక్షో దేవజనాః
పత్తయః
అన్తరిక్షం
ఓషధివనస్పతయః
అవసానాని
గృహాః
కామః
అపః
దక్షిణః

శ్వానః
వాయసాః
దివాచరాః

వివరణమ్
బలిః
పరిషేచనం

వ్యాహృతిభిః ప్రోక్ష్య-శోషణాదిభిర్విశోధ్య-వ్యాహృతిభిః మూలమన్త్రేణఅ
న్నైశ్చ్యపావనమన్త్రైరభిమన్త్ర్య-అన్తర్యామిణేనివేద్య-పరగృహేచేత్స్వ
ర్చాయై ప్రథమన్నివేద్య-తతోన్తర్యామిణే నివేద్య-ప్రణవ వ్యాహృతిభిః
హస్తేన అన్నమనుల్లంఘయన్ పాత్రేజలమపాతయన్ ప్రథమపరిషేచన
ఙ్కృత్వా - భార్యాదిదత్తేన, అర్ఘ్యజలేన "సత్యన్త్వర్తేన పరిషిఞ్చామి"*
ఇతి ద్వితీయపరిషేచనఙ్కృత్వా - కుక్కుటాసనసంస్థితః, పాదాభ్యామ్వా
దేన వా భూమిం స్పృష్ట్వా, వామహస్తాఙ్గుష్ఠ తర్జనీమధ్యమాభిఃవామభా
గే పాత్రం స్పృష్ట్వా - అన్నస్య దక్షిణభాగే పరదత్తేన పాద్యేన "అమృ
తోపస్తరణమసి" ఇతి మన్త్రేణ నిశ్శబ్దమాపోశనఙ్కుర్యాత్. ఆపోశనా
ర్ఘజలే పూరితే పునర్నపూరయేత్. సాఙ్గుష్ఠమధ్యమానామికాభ్యాం,
ఆమలకప్రమాణమన్నమ్ప్రాగాదిచతుర్దిక్షు మధ్యేచ గృహీత్వా - "ఓం
ప్రాణాయస్వాహా - ఓం అపానాయస్వాహా - ఓం వ్యానాయస్వాహా -
ఓం ఉదానాయస్వాహా-ఓం సమానాయస్వాహా" ఇతి క్రమేణపఞ్చప్రా
ణాహుతీర్హుత్వా-మనసా "ప్రాణాయేదన్నమమ" ఇత్యాది, ఉద్దేశ్యత్యా
గన్తదాతదా కృత్వా - దన్తస్పర్శవర్జం, పృథక్పృథఙ్నిగీర్య "బ్రహ్మణిమ
ఆత్మామృతత్వాయ"ఇతిఉచ్చార్య తతోవామహస్తమ్ప్రక్షాళయేత్. తా
వత్పర్యన్తఙ్కాష్ఠవన్మౌనీ స్యాత్-అనన్తరం, భార్యాఽన్యో వాశాస్త్ర
‡విరుద్ధాని భగవన్నివేదితాని ఆత్మనశ్చేష్టాని పరివేషేత్. అన్నోపదంశా
ద్యానయనార్థం నిషేధార్థంవా వాచంవదేత్. అతిథీన్ప్రసాద్యతదను

---

* రాత్రిభోజనకాలే "ఋతన్త్వాసత్యేన పరిషిఞ్చామి" ఇతివదేత్.

‡ శాస్త్రవిరుద్ధమాన భోజనపదార్థంగళ్ ఆఱువిధఙ్గళ్-అవైయావన:—

జ్ఞాతో భుఞ్జీత. సహభుఞ్జానాః వాచోపచరేత్ -తదర్థేవాచంవిసృజేత్ -నాన్యార్థం. యదికామాద్విసృజేత్ తదా భూర్భువస్స్వరోమితిజపిత్వా శేషంభుఞ్జీత-వక్త్రాన్నిస్సృతముచ్ఛిష్టం,కబళశేషం, నపునర్భుఞ్జీత-పాత్రేచన మిశ్రయేత్. అపూపశాకమూలఫలాదీని హస్తేనైవ అపచ్ఛిద్య భక్షయేత్-నతుదన్తైః. ప్రత్యక్షలవణం వర్జయేత్ - తైలపక్వ మపక్వంవా దర్వ్యా నదద్యాత్. అన్న, వ్యఞ్జన, పానీయ, దధి, క్షీర, ఘృతాని హస్తేన న దద్యాత్ -దద్యాచ్చేత్ పర్ణాదికమన్తరే కృత్వాదద్యాత్. ఓదనవ్యఞ్జనాదిషు దోషో క్తీర్నవదేత్. దేవసదనే, తమసి, అనావృతస్థలే, హ

---

౧ - జాతిదుష్టం:—వెంగాయం-వెళ్ళైయ్‌పూండు-ఉళ్ళి-ముళ్ళంగి- వెణ్‌కత్తారి-శురైక్కాయ్ - మురుంగై-తాని - కాట్టుక్కరణై - అమ్మణందాళ్ -శిఱుకాంజోరి-శివందఅకత్తి - కుమ్మట్టి - పనంపళం - మూంగిల్‌కురుత్తు - తేత్తాంకొట్టై - ఆరై-అత్తి-కొన్నై -పీర్కంగాయ్ - శణక్కీరై -శిఱుకీరై - పేయ్‌ప్పిడల్ -కొట్టిక్కిళంగు-మణ్ణుప్పు-పుణ్ణాక్కు - శివంద పెరుంకాయం - కాడి-కోవై - నాయ్‌క్కుడై-అరశు-కురింజి-శివ్‌ప్పవరై. గంజా-కంబు-శోళం -వరకు-కుసుంబై -కేళ్వరకు-ఎళ్లు, ఉళుందు, ఇవైతవిర కృష్ణధాన్యంగళ్ -కిళింజల్ శుణ్ణాంబు. ముదలానవైకళ్.

౨ - క్రియాదుష్టం:—ఋతుస్నానదినత్తిల్ స్త్రీయాలే తొడప్పట్టదుం, పఞ్చసంస్కారమిల్లాదవర్‌కళాలే పక్వమానదుమాన అన్నం - కైయాలేకొళప్పప్పట్ట తయిర్ -వాయాలే ఊదప్పట్టదుం అన్యర్ కైయినాల్ కలైక్కప్పట్టదుం వస్త్రత్తినాల్ వడిక్కట్టప్పడాదదుమాన జలం - పునఃపాకంపణ్ణిన అన్నం - విక్రయిక్కప్పట్ట అన్నం-శుట్టఉప్పు-మోర్ తవిర సారంఎడుక్కప్పట్టు నిస్సారమాన పదార్థంగళ్ - రాత్రియిల్ దీపమిల్లామల్ నిలా అగ్ని ఇవైగళుడైయ వెళిచ్చత్తిల్ భుజిక్కప్పట్ట అన్నం-భోజనమధ్యత్తిల్ పరిమాఱప్పట్టనెయ్ - నక్షత్రాలేకిండవై - పితా మహాచార్యర్ మాత్తిరమయర్ భర్తా ఇవర్‌కళుడైయ ఎచ్చిల్‌తవిర మత్‌ఱవర్‌కళాల్ ఎచ్చిల్‌పణ్ణప్పట్ట పదార్థంగళ్ - కాయ్‌చ్చినఇళనీర్, ముదలానవైకళ్.

౩ - కాలదుష్టం:—మూన్ఱునాళుపత్తుక్కు మేల్పట్టు పళశాన ధాన్యంగళ్ - ఒరుమా

శ్లైశ్యే, భూమౌ, శూన్యగృహేచ, నభుఞ్జీత. రాత్రౌ, అహనివా ద్విర్నభు ఞ్జీత - అపరరాత్రే, అర్ధరాత్రే, . అహ్నోమధ్యభాగేవా నభుఞ్జీత . తిష్ఠ

సత్తుక్కు మేల్పట్టు పఴైశాన అరిశి, వెళ్ళిలై, ఒరుపక్షత్తుక్కు మేల్పట్టుపఴైశాన నెయ్, ఎణ్ణెయ్, పయత్తంపరుప్పు-ఒరుపక్షత్తుక్కు మేల్పట్టు ఉపయోగప్పట్ట మణ్పాత్రంగళిలే పక్వమాన పదార్థంగళ్ - ఒరునాళైక్కు మేల్పట్టు వైత్తజలం - ఒరురాత్రిక్కు మేల్పట్టువైత్త పక్వమానపదార్థంగళ్ - (అడియిల్ శొల్లప్పట్టపదార్థంగళుక్కు పర్యుషితత్వ దోషమిల్లై:—పాల్ - ఉప్పు-పాక్కు-మంజళ్-వత్తల్-వడాం - వఱుత్త అరిశి-తువరై - పయర్ మొదలానవై-శుణ్ణాంబు మిళకు - ఊఱుకాయ్ కళ్ - ఇంజి-వెల్లప్పాకు - మావోడు శేర్కప్పట్ట తయిర్-అవల్-క్షీరాన్నం-పొరి-జలత్తిల్ శేర్కప్పట్ట అన్నం-ఎణ్ణెయ్ నెయ్ తయిర్ ఇవై గళిల్ ఎదినోడేయావదు కూడినఅన్నం - పఴంగళ్ -తిరట్టుప్పాల్ -మరుందు-పునః పాకంపణ్ణిన శాకంగళ్ -) అకాలత్తిల్ ఉండు పణ్ణప్పట్టఫలంగళ్ - ప్రథమైతిథియిల్ పూశణిక్కాయ్-ద్వితీయై తిథియిల్ కత్తిరిక్కాయ్ - అష్టమీతిథియిల్ తేంగాయ్-దశమీతిథియిల్ పుడలంగాయ్-ఏకాదశితిథియిల్ అవరైక్కాయ్-త్రయోదశితిథియిల్ ఎళ్లు-చతుర్దశితిథియిల్ పులి-సప్తమి,నాయిఱ్ఱుక్కిఴమై,ఇందదినంగళిల్ నెల్లిక్కాయ్ - పకలిల్ పాల్, విళాంపఴం, పొరి - రాత్రియిల్ ఎళ్లుకలంద పదార్థంగళ్, తయిర్, మావు, తేన్, నల్లెణ్ణెయ్, ఇంజి . పితృదినంగళిల్ కల్యాణపూశినిక్కాయ్, కత్తిరిక్కాయ్,పచ్చైమిళకాయ్, పొడలంకాయ్, కొత్తమల్లి, పెరుంకాయం, ఎలుమిచ్చంపఴం, ఎరుమైప్పాల్, తువరంపరుప్పు కడుకు, కడలై, కారామణి,కొళ్ళు, వెళ్ళవరైక్కాయ్, అరక్కీరై -ద్వాదశి పారణైయిల్ పులి, కడుకు,ఉళున్దు,పయత్తంపరుప్పు, నల్లెణ్ణెయ్-కత్తిరిక్కాయ్, వాత్తైయైచ్చేర్న్ద ఐన్దువకై-ముదలానవైకళ్.

౪ - సంసర్గదుష్టం:—ఉప్పోడుకూడిన నెయ్, పాల్ - నూల్, పుఴు, ఈ, మయిర్, నఖం, ఇవైకళిల్ యేదాయినుం కలంద అన్నం-(ఆపత్కాలత్తిల్ ఇందఅన్నత్తై భుజిక్క వేండియిరుందాల్ అదిల్ పిండమాత్రంఎడుత్తువైత్తువిట్టు, మఱ్ఱఅన్నత్తై తీర్థత్తినాల్ ప్రోక్షిత్తు శాంబలైయావదు మణ్ణైయావదు పోట్టు స్వీకరిక్కలాం) సన్యాసికళుడైయ భిక్షాపాత్రత్తిల్ పట్టఅన్నం సన్యాసికళాల్

న్నాసనారూఢపాదః, అకృతాచమనః, ఏకవస్త్రధరః, ప్రావృతమస్తకః, అన్యం స్పృశన్, చణ్డాళ, రజస్వలా శూద్రాది శబ్దం శృణ్వన్, పఙ్క్తిదూషకైస్సహాచ, న భుఞ్జీత. పాణౌ, అఞ్జలౌ, పర్ణపృష్ఠే, మృత్పాత్రే, వస్త్రే చ న భుఞ్జీత- ఏకపఙ్క్తౌ భుఞ్జానేషు భోజనాద్విరమ్య నోత్తిష్ఠేత్ -ఆపది యద్యుత్తిష్ఠేత్, తదా, అగ్ని, భస్మ, స్తమ్భ,సలిల, దర్భ, ద్వార, నిమ్నభూమిష్వన్యతమేన పఙ్క్తిభేదః కార్యః. తైలేక్షుయన్త్రి, పతిత, శూద్ర, రజస్వలా, ముసలానాంయావత్కాలం శబ్దశ్శ్రూయతే తావత్కాల

కొడుక్కపట్ట అన్నం - తేంగాయ్ శేర్త్త పాల్ -పుళి శేర్త్త పయిఱ్ఱంపరుప్పు-అవరై - కొత్తవరై - పుడల్ - ముదలియవై.

౫ - ఆశ్రయదుష్టం:—వెణ్గల పాత్రత్తిల్ వైక్కప్పట్టఇళనీర్ - తామ్రపాత్రత్తిల్ వైక్కపట్ట తేన్, నెయ్, పాల్ - ఇరుంబుపాత్రత్తినాల్ పరిమాఱప్పట్టపదార్థంగళ్ - ఇరుంబుపాత్రత్తిల్ వైక్కప్పట్ట జలం - కన్ఱుపిఱంద పత్తు నాళ్ కళుక్కుళ్ పట్ట పశువిన్ పాల్ - మోర్ కలందపాల్ - శినైప్పశువిన్ పాల్ - కన్ఱుశెత్తపశువిన్ పాల్ - వేఱుపశువిన్ కన్ఱినాల్ కఱక్కప్పట్టపాల్ - రెట్టైక్కన్ఱుపోట్ట పశువిన్ పాల్ - శంఖపాత్రత్తిల్ జలం - ముతలియవై.

౬ - నిమిత్తదుష్టం:—బ్రాహ్మణర్కళాల్ విక్రయిక్కప్పట్ట పాల్ తయిర్, మోర్,-నాయ్, కాక్కై, కోఴి, ఎలి, పూనై, కీరిప్పిళ్ళై ఇవై ముదలా నదుకళాళ్ తోడప్పట్ట అన్నం, వ్యంజనం - మనుష్యాళ్, పశుక్కళ్, ఇవైకళాల్ మోరప్పట్ట అన్నం-పాదప్రక్షాళనం పణ్ణిన శేషజలం - కాలాలేతోడప్పట్ట దఃతాండపట్టదుమాన అన్నం - సత్రత్తిల్ పోడపట్ట అన్నం - తణ్ణీర్ పందల్ జలం - వెఱుత్తుక్కొండు పోడప్పట్ట అన్నం - తలైవాశలైవిట్టు వేఱువళియాయ్ కొండువరప్పట్ట అన్నం - కాందిపోన అన్నం - నాలుతరం కళైయప్పడాద అరిశియుం పయఱ్ఱంపరుప్పుం - నాలుతరం అలంబప్పడాద శాకంగళుం ఫలంగళుం - నామరూపంగళాలే అఱియప్పడాద పదార్థంగళ్ - తనక్కెన్ఱు ప్రత్యేకమాయ్ పాకంశెయ్యప్పట్ట పదార్థంగళ్ - భూమియిల్ విఴాదమత్తై నీర్ - ముతలియవై.

న్నభుఞ్జీత. భార్యాదిభిశ్చ కలహం, పుత్రాదీనాఞ్చ భర్త్సనం, తేషా ముచ్ఛిష్టదానఞ్చ వర్జయేత్. పాయస, దధి, క్షీర, అమ్బు, సర్పీంషి, అన్యానిచ నిశ్శబ్దమ్పిబేత్. పాత్రస్థంపానీయంపీత శేషం భూమాకిఞ్చిన్ని స్రావ్యపిబేత్. దధి, క్షీర, ఆజ్య, సలిల, సక్తు, పాయసవ్యతిరిక్తం సర్వం సశేషమశ్నీయాత్. భోజనేదీపనాశశ్చేత్ తదా సూర్యంస్మరన్ హస్తా భ్యాం పాత్రం స్పృశన్, ఆదీపదర్శనంనాద్యాత్. పునర్దీపముద్దీప్య పాత్ర స్థమేవాన్నమద్యాత్. "శ్రీగోవిన్దాయనమః" ఇతి ప్రతికబళం గోవిన్దమను స్మరేత్. తతోఽవర్తుళపవిత్రవేష్టనంవిస్రస్య - అనామికాయాన్ధృత్వా - అన్యడత్తేన పాద్యతీర్థేన "అమృతాపిధానమసి" ఇతి సశేషముత్తరాపోశ నఞ్కుర్యాత్. శేషం "రౌరవేఽ పుణ్య నిలయేపద్మార్బుదనివాసినామ్। అర్థినాముదకన్దత్త మక్షయ్యముపతిష్ఠతు" ఇతిమన్త్రేణ భోజనపాత్రస్య వామతోదేవతీర్థేన భువి నిస్రావ్య - విస్రంసితన్దర్భ ఞ్చతురశ్రమణ్డల ఏవ ప్రక్షిపేత్ -నబహిః, నభోజనపాత్రేవా. హస్తమ్ప్రక్షాళ్యవా, నిర్లేహ్యవా ఉత్తరాపోశనం నగృహ్ణీయాత్. ఉత్తరాపోశనాత్పశ్చాత్ భోజనపాత్రం నస్పృశేత్. ఉత్థాయ - బహిర్నిర్గత్య, ఆసీనః, వామపార్శ్వే శ్రీగన్ ణ్డూషాన్కృత్వా మాషాదిచూర్ణైర్మృద్భిర్వా హస్తమ్ప్రక్షాళ్య - పునశ్చ త్రయోదశగణ్డూషాన్ దన్తశోధనఞ్చకుర్యాత్. గణ్డూషకాలే, తర్జన్యా దన్తశోధన న్నకుర్యాత్ - తత్తోయఞ్చనపిబేత్. మృద్ఘర్షణాదిభిః, హస్త ప్రక్షాళనఞ్కృత్వా - తతోముఖప్రక్షాళనఞ్కృత్వా - పాదౌప్రక్షాళ్య ద్విరాచామేత్. (ఆచమనాత్పూర్వం శ్వశూద్రాదీన్ననిరీక్షేత.)

తతః "ప్రాణానాఙ్గ్రన్థిరసిరుద్రోమావిశా న్తక స్తేనాన్నేనాప్యాయస్వ" ఇతి హృదయమాలభ్య-"అఙ్గుష్ఠమాత్రః పురుషోఽఙ్గుష్ఠఞ్చసమాశ్రితః। ఈశస్సర్వస్య జగతః ప్రభుః ప్రీణాతివిశ్వభుక్" ఇతి దక్షిణపాదాఙ్గుష్ఠే ఊర్ధ్వదక్షిణహస్తేన జలంనిస్రావ్య - "శ్రద్ధాయాంప్రాణేనివిశ్యామృత

గ్ంహుతమ్ప్రాణమన్నేనాప్యాయస్వ - అపానేనివిశ్వామృతగ్ంహుతమ పానమన్నేనాప్యాయస్వ - వ్యానేనివిశ్వామృతగ్ంహుతంవ్యానమన్నేనా ప్యాయస్వ - ఉదానేనివిశ్వామృతగ్ంహుతముదానమన్నేనాప్యాయస్వ - సమానేనివిశ్వామృతగ్ంహుతగ్ంసమానమన్నే నాప్యాయస్వ - బ్రహ్మణి మఆత్మాఽమృతత్వాయ'' ఇతి హుతమభిమన్త్ర్య - సూర్యమభివీక్షేత - రాత్రౌదీప మనలోకయేత్. "ఉదుత్యఞ్జాతవేదసన్దేవం వహన్తి కేతవః, దృశేవిశ్వాయ సూర్యమ్'' ఇత్యాదిత్యముపతిష్ఠేత. తతః, "విష్ణురత్తాత థైవాన్న మ్ప్రాణామశ్చవై సదా।సత్యేన తేనమే భుక్తఞ్జీర్యత్వన్నమిదన్త తః'' [థా] ఇత్యుచ్చార్య, ఉదరమ్పరిమృజ్య - "ఓం'' ఇతి బ్రహ్మణి స్వా త్మానం యోజయేత్.

కృష్ణాష్టమీ, కృష్ణచతుర్దశీ. తిథిషు, ఏకవారమేవ భోజనఙ్కుర్యాత్. పూర్ణిమాయాం అమావాస్యాయాం, సఙ్క్రమణే, శ్రాద్ధదినే, నిమన్త్ర ణదినే చరాత్రౌ భోజనన్నకుర్యాత్ -గ్రస్తాస్తగే చన్ద్రే, గ్రహణాత్పూర్వ స్యాం రాత్రౌ పరస్మిన్నహనిచ నభుఞ్జీత - గ్రస్తాస్తగే సూర్యే, తదహో రాత్రంనభుఞ్జీత. చన్ద్రసూర్యౌ దృష్ట్వాస్నాత్వైవభుఞ్జీత. చన్ద్రగ్రస్తోద యే, తస్మిన్ అహ్ని,సూర్యగ్రస్తోదయే పూర్వస్యాంరాత్రౌ భోజనన్నకు ర్యాత్. సూర్యగ్రహణే గ్రహణయామాత్పూర్వం యామచతుష్టయం, చన్ద్రగ్రహణేయామత్రయం, పూర్ణచన్ద్రగ్రహణేయామచతుష్టయం చ నభుఞ్జీత. బాలవృద్ధాతురాణా మేకయామవర్జనమలం - భుక్త్వా ఆర్ద్ర పాదో న గృహాద్బహిర్వ్రజేత్.

తామ్బూలచర్వణ క్రమః.

సహభుక్తవద్భ్యః, భగవన్నివేదితన్తామ్బూలన్దద్యాత్. తతః స్వయఞ్చ చర్వేత్. ఏకక్రముకం, క్రముకత్రయం, అధికంవా దద్యాత్ నక్రముకద్వయం. తామ్బూలచర్వణదశాయాం నాగవల్లీదళమాస్యాన్తరే నిధాయ - అనన్తరం, ఖణ్డితక్రముకఞ్చ నిధాయ - అగ్ర సిరా మూలోభయపార్శ్వాగ్రవర్జం, సశోధితచూర్ణం, క్షాళితనాగవల్లీపర్ణఞ్చ చర్వేత్. చూర్ణం, నాగవల్లీదళస్య పృష్ఠ ఏవ ఘర్షేత్ నాన్తర్భాగే. చూర్ణాధారపర్ణం, క్షీణపర్ణం, యమళపర్ణం చ నభక్షయేత్. పర్ణద్వయమేకీకృత్య చ, నభక్షయేత్. ఏకాదశ్యాం, పితృదినేషుచ తామ్బూలంవర్జయేత్. భగవానేవ స్వనియామ్యస్వరూపస్థితి "ప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీస్వశేషభూతమిదం ఇజ్యాఖ్యం కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా - కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేనభగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన ఇజ్యయా భగవతః కర్మణా భగవాన్ ప్రీయతాం వాసుదేవ ఇతీజ్యాం భగవతి సమర్పయేత్.—

స్వాధ్యాయ ప్రకరణమ్.

తతశ్చతుర్థకాలే,

"కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన స్వాధ్యాయేన భగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవ మర్చయిష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణా భగ

పతః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య" ఇతి బలమన్త్రమనుస న్ధాయ - "భగవానేవస్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుష స్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం, స్వాధ్యాయాఖ్యం, కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవకారయతి" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా -

చతుర్ముఖ ప్రసాదవిదిత సకలవేద తదుపబృంహణార్థేన స్వ యోగమహిమసాక్షాత్కృతపరావరతత్త్వయాథాత్మ్యేన వాల్మీకిమహర్షి ణా లోకానుగ్రహాయ ప్రణీతం "వేదః ప్రాచేతసాదాసీత్" ఇత్యాది నాసర్వాభ్యుపగతవేదాపరపర్యాయమహిమానం, "మధ్యాహ్నే స్త్రీప్రస జ్గతః" ఇత్యుక్తరీత్యాస్వాధ్యాయకాలే, అవశ్యపఠనీయతయా సఙ్గృహీ తం శ్రీమద్రామాయణాఖ్య మితిహాసం శరణాగతి సారభూతం సార్థమ నుసన్దధీత. అర్థానుసన్ధానాశక్తౌ శ్రీమద్రామాయణగ్రన్థ మూలమాత్ర పారాయణఙ్కుర్యాత్. తథా మనుపరాశరవ్యాస శుకశౌనకాది పరమ ఋషి ప్రణీత భగవత్ప్రీణన స్వచిత్తరంజకేతిహాసపురాణ పరిశీలనంకు ర్యాత్ -

ఉపబృంహణనిరపేక్షాధికారీ వేదభాగమేవచిన్తయేత్ - తత్రాపి సాక్షాద్భగవత్ప్రీతిపాదకభాగమేవచిన్తయేత్.

తథావేదాన్తద్వయవ్యాఖ్యానసాపేక్షాధికారీ వ్యాఖ్యానేనసహ, తన్నిరపేక్షాధికారీమూలమాత్రఞ్చ,చిన్తయేత్ శ్రీమద్భాష్య,భగవద్గీతా, తద్భాష్య,శ్రీమద్రహస్యత్రయసార, స్వయోగమహిమ సాక్షాత్కృత నిగ మాన్తశ్రీమత్పరాఙ్కుశ పరమాచార్యప్రణీత ద్రామిడగాథాసహస్రసం హితా,తద్వ్యాఖ్యాన పరిశీలనం,అనసూయుభ్యః, పరావరతత్త్వనిర్ణయాభి లాషిభ్యః,వీతరాగేభ్యః,ప్రశ్రితేభ్యః స్వశిష్యేభ్యః,నిగమాన్త తద్వ్యా ఖ్యాన ప్రవచనాదికఞ్చకుర్యాత్. పరిపూర్ణజ్ఞాన ఉపబృంహణనిరపేక్షాధి

కారీ భగవత్ప్రాప్తి, తదుపాయ ప్రతిపాదకద్వాదశాక్షరషడక్షరద్వయ మూలమన్త్రాది భగవన్మన్త్రజపఙ్కుర్యాత్. తదశక్తౌ,సర్వకాలకీర్తనీయాని భగవన్నామాని సఙ్కీర్తయేత్. అనధ్యాయదినేషు* వేదాభ్యాస నిషేధాత్ స్మృతీతిహాసపురాణపఠనమన్త్రజపాదికఙ్కుర్యాత్ - ఆశౌచ దినే తేషామపినిషేధాత్ భగవన్నామకీర్తనంకుర్యాత్.

తదేవం, యథాధికారం, యథాసమ్భవం, సముచ్చయవా పృథగ్వా భగవత్ప్రీణన స్వచిత్తరఞ్జక యౌగికజ్ఞాన ప్రదీపస్నేహాయమానవాచిక పాపోదయ ప్రతిబన్ధక, ఇతిహాస పురాణ భగవత్స్తోత్ర నిగమాన్తద్వయ తద్వ్యాఖ్యానగ్రన్థ, శ్రవణ, మనన, ప్రవచనసత్సంవాదవ్యాపకమన్త్రజపాదయః, అనుష్ఠేయాః. తదనన్తరం, బన్ధుజనకార్యం, ఆత్మకార్యం, గృహక్షేత్రాదిచిన్తనఞ్చకుర్యాత్. ఆత్మపోష్యరక్షణార్థం యావన్తి ధనాని సమ్పాదనీయాని బహ్వాయాసవర్జం శాస్త్రావిరుద్ధమార్గేణ యదృచ్ఛాప్రాప్తాని తావన్తిధనాన్యేవ లబ్ధ్వాసన్తుష్యేత్ .

సాయంసన్ధ్యావన్దనవిధిః.

అథలోహితాయతిసూర్యే, వస్త్రపరివర్తనపూర్వకం, సాయంసన్ధ్యాముపాసీత. తత్ప్రకారః -పాదౌప్రక్షాళ్య ప్రాఙ్ముఖ ఉదఙ్ముఖో వా,ఆసీనః ద్విరాచమ్య - ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం

*చతుర్దశీ-అష్టమీ-అమావాస్యా-పౌర్ణమాసీ.ప్రతిపత్-మన్వాది-యుగాది-విషువద్వయఅయనద్వయరూపసఙ్క్రాన్తిదినాని; యస్మిన్దినే, ఉదయాత్పరం, అస్తమయాత్పూర్వంవా త్రిముహూర్తమనధ్యాయతిథిప్రాప్తిః తద్దినం; యస్యాఞ్చతుర్దశ్యాం సూర్యాస్తమయాత్పూర్వం, పౌర్ణమాస్యాః, అమావాస్యాయావాప్రాప్తిః, తచ్చతుర్దశీపూర్వభూతాత్రయోదశీతిథిః, యస్మాద్దినాత్, పూర్వదినే,అపరదినేచ అనధ్యాయః,తద్దినత్రయం.

సాయంసన్ధ్యాముపాసిష్యే" ఇతిసఙ్కల్ప్య - కృతంచేత్యాదినాసంకల్ప్య -
బలమన్త్రమనుసంధాయ - భగవానేవేతిసాత్త్వికత్యాగంకృత్వా - "ఆపో
హిష్ఠేతిమన్త్రస్య" ఇత్యారభ్య "ఆత్మానమ్పరిషిచ్య" ఇతిపర్యన్తం, ప్రా
తస్సన్ధ్యావన్దనవత్కుర్యాత్. "అగ్నిశ్చేత్యనువాకస్య సూర్యఋషిః, దేవీ
గాయత్రీచ్ఛన్దః, అగ్నిర్దేవతా" ఇతి న్యస్య - "అపాంప్రాశనేవినియోగః"
ఇత్యుక్త్వా - హస్తే, ఆచమనవజ్జలఙ్గృహీత్వా - "అగ్నిశ్చమామన్యుశ్చ
మన్యుపతయశ్చమన్యు కృతేభ్యః, పాపేభ్యోరక్షన్తామ్, యదహ్నాపాప
మకార్షమ్ మనసావాచాహస్తాభ్యామ్,పద్భ్యాముదరేణశిశ్నా, అహస్తద
వలుమ్పతు, యత్కిఞ్చ దురితమ్మయి, ఇదమహమ్మామమృతయోనౌ,
సత్యేజ్యోతిషిజుహోమిస్వాహా" ఇత్యపఃప్రాశ్య - ఆచమ్య - "దధిక్రావ్
ణ్ణ ఇతిమన్త్రస్య" ఇత్యారభ్య "రాక్షసముద్రారహితాఞ్జలినాతోయేన"
ఇతిపర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్కుర్యాత్. అర్ధాస్తమితేసూర్యే,
ప్రత్యఙ్ముఖస్తిష్ఠన్, అర్ఘ్యత్రయన్దత్వా - అర్ఘ్యాత్పూర్వం సూర్యాస్త
మయేసతి, ప్రాణానాయమ్య - "సాయంసన్ధ్యాకాలాతిక్రమ ప్రాయశ్చి
త్తార్థం, తుర్యార్ఘ్యప్రదానఙ్కరిష్యే" ఇతిసఙ్కల్ప్య - "సప్తవ్యాహృతి
సమ్పుటితగాయత్ర్యా" ఇత్యారభ్య "సన్తర్ప్య ఆచమ్య"ఇతిపర్యన్తం,
ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్కుర్యాత్. విష్ణ్వాయతనం, తత్సమీపం, అన్యద్వా
గత్వా, యత్రజపఃకరిష్యతే తత్స్థలం ప్రణవ వ్యాహృతిభిః ప్రోక్ష్య -
తత్రఉదగగ్రదర్భేషుప్రత్యఙ్ముఖమాసీనః, "ఆసనమన్త్రస్య" ఇత్యారభ్య
"దశవారం" ఇతి పర్యన్తంప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్కుర్యాత్ - "సాయం
సన్ధ్యాయాంగాయత్రీమన్త్రజపఙ్కరిష్యే" ఇతిసఙ్కల్ప్య - "ఆయాత్వి
త్యనువాకస్య" ఇత్యారభ్య "ఇత్యనువాకేనావాహ్య" ఇతి పర్యన్తం
ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్కుర్యాత్. "సాయంసరస్వతీం శ్యామాం రవిమణ్డల

మధ్యగామ్ । సామవేదం వ్యాహరన్తీఞ్చక్రాయుధధరాంశుభామ్ । ధ్యాయామి విష్ణుదైవత్యాంవృద్ధాఙ్గరుడవాహనామ్'' ఇతిధ్యాత్వా- "ఆసనాది షోడశ'' ఇత్యారభ్య "సవితా దేవతా, ఇతి న్యస్య'' ఇతి పర్యన్తం ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ . "సాయంసన్ధ్యాజపేవినియోగః'' ఇత్యుక్త్వా - "అస్త్రమన్త్రేణ" ఇత్యారభ్య "సంహతాఙ్గులి కరద్వయం ఇతిపర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ - నాభిసమముద్ధృత్య, "కనిష్ఠికామూలరభ్య'' ఇత్యారభ్య "త్రిఃప్రాణాయామ్య'' ఇతిపర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ - "సాయంసన్ధ్యోపస్థానసఙ్కల్పిష్యే ఇతిసఙ్కల్ప్య - "ఉత్తమ ఇత్యనువాకస్య'' ఇత్యారభ్య "గాయత్రీముద్వాస్య'' ఇతిపర్యన్తం ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ - "ఇమమ్మఇతిపఞ్చర్చస్య, దేవరాతఋషిః, గాయత్రీ, త్రిష్టుప్, గాయత్రీ, జగతీ, త్రిష్టుభశ్ఛన్దాంసి, సవితా దేవతా'' ఇతిన్యస్య - "సాయంసన్ధ్యోపస్థానేవినియోగః'' ఇత్యుక్త్వా - "ఇమమ్మేవరుణ శ్రుధీహవమద్యాచమృడయ, త్వామవస్యురాచకే, తత్త్వాయామిబ్రహ్మణావన్దమానస్తదాశాస్తే యజమానోహవిర్భిః, అహేడమానోవరుణేహబోధ్యురుశగ్ంసమాన ఆయుఃప్రమోషీః, యచ్చిద్ధితేవిశోయథాప్రదేవవరుణవ్రతమ్, మినీమసిద్యవిద్యవి, యత్కిఞ్చేదంవరుణదైవ్యేజనేఽభిద్రోహమ్మనుష్యాశ్చరామసి, అచిత్తీయత్తవధర్మాయుయోపిమ మానస్తస్మాదేనసో దేవరీరిషః, కితవాసోయద్రిరిపుర్నదీవి యద్వాఘాసత్యముతయన్నవిద్మ, సర్వాతావిష్యశిథిరేవదేవాథాతేస్యామవరుణప్రియాసః''ఇత్యుపస్థాయ- శేషం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ కుర్యాత్ .

ప్రదో*షరహితరాత్రౌ, ఆశౌచాదిరహితః, శ్రీమదష్టాక్షరమపియ థాశక్తి జపిత్వాఆచమ్యసాత్త్వికత్యాగంకుర్యాత్. ప్రదోషరాత్రౌ అష్టాక్షరన్నైవజపేత్. ప్రదోష, అనధ్యాయ రాత్రిషు, ఆపదిచ, గాయత్రీజపస్యసఙ్కోచఃకార్యః. తత్రప్రకారస్త్విత్థం:—ప్రతిపత్. పౌర్ణమాసీ, అమావాస్యా రాత్రిషు, షట్త్రింశత్సఙ్ఖ్యయా; చతుర్థీ, అష్టమీ; చతుర్దశీ రాత్రిషు, చతుఃపఞ్చాశత్సఙ్ఖ్యయా; సప్తమీరాత్రౌ, సప్తత్రింశత్సఙ్ఖ్యయా; విష్వాయన త్రయోదశీ రాత్రిషు అష్టావింశతిసఙ్ఖ్యయా, గాయత్రీజపఙ్కుర్యాత్. మహాప్రదోషాఖ్యే త్రయోదశీప్రదోషే, దివసస్యాష్టమ భాగమారభ్య, అర్ధరాత్రపర్యన్తం గాయత్రీజప, సాయమౌపాసన, వైశ్వదేవ, సాయమభిగమన, భగవదారాధనవ్యతిరిక్త దశాయాం, ఆత్మనోహితమచిన్తయన్, కాష్ఠవన్మౌనఙ్కుర్యాత్ - శ్రాద్ధభోజనరాత్రౌ, ఆశౌచదినే, ఆపదిచ †దశసఙ్ఖ్యయా గాయత్రీజపఙ్కుర్యాత్. విమానస్థం దేవం ప్రదోషే, స్వా

---

* చతుర్థీ, సప్తమీ, త్రయోదశీ, ఇన్దతిథికళిల్ సూర్యాస్తమయత్తుక్కుమేల్ కాలవిశేషత్తుక్కు ప్రదోషమెన్ఱుపేర్. చతుర్థీ సప్తమీతిథికళిల్ సూర్యాస్తమయత్తుదల్ మూన్ఱు ముహూర్తకాలం ప్రదోషం - త్రయోదశీ తిథియిల్ పకలినెట్టాం భాగత్తుదల్ అర్ధరాత్రపర్యన్తం ప్రదోషం. ఎన్దదినం సూర్యాస్తమయానన్తరం ఒన్బదునాళికైక్కుళ్ చతుర్థీతిథివరుకిన్ఱదో అన్దదినం ప్రదోషం. మఱ్ఱానాళ్ సూర్యాస్తమయానన్తరం చతుర్థీ రెణ్డునాళికై ఇరున్దాల్ అన్దదినం ప్రదోషం. ఎన్దదినం సూర్యాస్తమయానన్తరం పదినైన్దు నాళికైక్కుళ్ సప్తమీవరుకిన్ఱదో అన్దదినం ప్రదోషం. మఱ్ఱానాళ్ సూర్యాస్తమయానన్తరం సప్తమీ ఒరునాళికై ఇరున్దాల్ అన్దదినం ప్రదోషం. ఎన్దదినత్తిల్ సూర్యోదయమాది అఱుపదునాళికైక్కుళ్ త్రయోదశీ వరుకిన్ఱదో అన్దదినం ప్రదోషం. మఱ్ఱానాళ్ సూర్యాస్తమయానన్తరం అరైనాళికై త్రయోదశీ ఇరున్దాలుం అన్దదినం ప్రదోషం.

† గాయత్రీజపః కదాచిదపి దశన్యూనోనకార్యః.

గృహార్చామర్ధరాత్రే, నపశ్యేన్నప్రణమేత్. ప్రదోషేఽపినృసింహస్యైవ ఏవ - ఆస్థానమణ్టపే వీథ్యాన్తు సర్వదాపశ్యేత్ప్రణమేచ్చ.

తతోవారిపూరిత పాత్రఙ్గృహీత్వా, గృహమాసాద్య -ప్రాతఃకాలవత్ ఆహితాగ్నిరగ్నిహోత్రఙ్కుర్యాత్. అనాహితాగ్ని ఔపాసనఙ్కుర్యాత్. తతః శ్రీవిష్ణుసహస్రనామ పారాయణఙ్కుర్యాత్.

తతః, ప్రాతరభిగమనరీత్యా సాయమ్భగవన్తం శరణముపగచ్ఛేత్. తత్రత్య "ఏతత్తృణోత్తర కాలీన" ఇత్యారభ్య "రూపరక్షాయాం" ఇతిపర్యన్తస్యస్థానే "ప్రాతరభిగమనపర్యన్త భగవత్కైఙ్కర్యోత్పాదనరూపరక్షాయాం" ఇతివాక్యమ్ప్రయుజ్య, అనుసన్ధేయం.

స్నానాసనం వినా, ఇజ్యాకాలీన ఆరాధనవత్ ఆరాధనఙ్కుర్యాత్ - తదశక్తౌ, అలఙ్కారాసన, అర్ఘ్యపాద్యాచమన, గన్ధమాల్య పుష్పధూపదీప మాత్రాదాన, భోజ్యాసన, పాద్యాచమన, అర్హణామ్బుసమర్పణ హవిర్నివేదన పునర్మన్త్రాసనాన్తఙ్కుర్యాత్. పర్యఙ్కాసన పాద్యాచమనీయాని సమర్ప్య క్షీరాజ్యశర్కరోపేత నైవేద్యం సమర్ప్య - నమస్కృత్య, నాగభోగసమన్వితే పుష్పధూపైరామోదితే యోగపర్యఙ్కే శ్రీభూమినీళాభిస్సహ భగవన్తంశాయయేత్. నీరాజనఙ్కృత్వా - అర్ఘ్యంసమర్ప్య - చక్రాద్యైరస్త్రైఃవైనతేయేనచ దశసుదిక్షు రక్షాన్ధ్యాత్వా - దేవగృహాద్వామపాదవిన్యాసపూర్వకమ్బహిర్గచ్ఛేత్.

తతః, దేవాలయఙ్గత్వా శ్రియఃపతిం విమానస్థమ్పశ్యేత్ - తదసమ్భవే విమానం, గోపురంవా పశ్యేత్ -

---

తతః, వైశ్వదేవే షడాహుతీర్హుత్వా "యేభూతాఃప్రచరన్తినక్తమ్బ

లిమిచ్ఛన్తోవితుదస్య ప్రేష్యాః, తేభ్యోబలిమ్పుష్టికామోహరామిమయిపు ష్టిమ్పుష్టిపతిర్దధాతుస్వాహా" "నక్తఞ్చరేభ్యో భూతేభ్య ఇదం" ఇతి మన్త్రేణవైహాయసబలిఞ్చకుర్యాత్. బలిహరణ పఞ్చమహాయజ్ఞాంస్తు నకుర్యాత్. కేచిద్బలిహరణమపి కుర్వన్తి - యథాసమ్ప్రదాయమను ష్ఠేయమ్.

రాత్రౌవిశేషాత్, అతిథీన్ యథాశక్త్యభిపూజయేత్.

తతః, పూర్వవత్, భోజనఙ్కుర్యాత్ - భోజననిషేధకశాస్త్రం వినా,అన్యేననిమిత్తేన భోజనే విలుప్తే ప్రాణాగ్నిహోత్ర మన్త్రాఞ్జపేత్.

తతః, దివేవ, మన్త్రజపం, రాత్రియోగ్య వేదాధ్యయనం "రాత్రౌచోరప్రసఙ్గేన" ఇత్యుక్తరీత్యా శ్రీమద్భాగవతాది సాత్త్విక పురాణ పఠనఞ్చకుర్యాత్.

"భగవానేవ స్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణైస్స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం, స్వాధ్యాయాఖ్యం, కర్మస్వస్మైస్వప్రీతయేస్వయమేవకారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా -కృతఞ్చకరిష్యామిభగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన స్వాధ్యాయేనభగవత్కర్మణా భగవాన్సుప్రీయతాంవాసుదేవ ఇతి స్వాధ్యాయం భగవతిసమర్పయేత్.

యోగప్రకరణమ్.

సుప్రక్షాళిత పాణిపాదస్స్వాచాన్తశ్శుచౌదేశే, ప్రాఙ్ముఖః, ఆసీనః త్రిఃప్రాణానాయమ్య-"కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీ

త్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చ నేన యోగేన భగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవమర్చయిష్యామి" ఇతిసఙ్కల్ప్య - "భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవత స్తేజసా భగ వతః కర్మణా భగవతః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య", ఇతి బల మన్త్రమనుసన్ధాయ - "భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణై స్స్వారాధనైకప్రయోజ నాయ పరమపురుష స్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదంయోగాఖ్యం కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా-

ద్వయమనుసన్ధాయ-"అఖిలహేయప్రత్యనీక" ఇత్యాది ప్రాతరను సంహితప్రకారేణానుసన్ధాయ - "చతుర్దశ భువనాత్మకమణ్డం" ఇత్యార భ్య సమగ్రం శ్రీవైకుణ్ఠగద్యమనుసన్దధీత - తదశక్తౌ భగవద్ధ్యాన సోపా నం వాఽనుసన్దధీత.

తతో†యోగఙ్కుర్యాత్ - తస్య, అఙ్గాన్యష్ట - తత్ప్రకారః:—

అ ష్టా ఙ్గ యో గ క్ర మః.

---

౧ యమః— (మనసః, ఏకత్రైవ, అవస్థాపకంయోగాఙ్గం) ఏతదఙ్గా ని పఞ్చ-౧ బ్రహ్మచర్యం(యోషిత్సు భోగ్యతాబుద్ధి యుక్తేక్షణాదిర హితత్వం) ౨ అహింసా (అప్రాణిపీడా) - ౩ సత్యం (భయాదే ర హేతుభూతంవాక్యం) - ౪ అస్తేయం (అచౌర్యం) - ౫ అపరి గ్రహః (నిషిద్ధద్రవ్యాణామనాదానం) -

† పరమాత్మ జీవాత్మ స్వరూపాను సన్ధాన పూర్వకం,ఇన్ద్రియాణివశీకృత్యమన సఃపర బ్రహ్మణ్యేవసంయోగః.

౨ నియమః - (యోగాభ్యాసినః పురుషస్య నియామకంయోగాఙ్గం) - ఏతదఙ్గానిపఞ్చ: — ౧ సన్తోషః (విషయత్యాగః) - ౨ శౌచం (అభక్ష్యపరిహారాసన్దిత సంసర్గ స్వధర్మవ్యవస్థానాని) - 3. తపః (ఉపవాసాది) - ౪. స్వాధ్యాయః (వేదవేదాన్త తదఙ్గావలోకనాదిః) - ౫. ప్రణిధానం (పరబ్రహ్మణిచిత్తాసక్తిః) -

3. ఆసనమ్ - భగవత్సన్నిధౌ, అన్యత్రవా, వివిక్తే, గోమయేనోపలిప్తే శుచౌ దేశే దర్భానాస్తీర్య - దార్వాసనన్నిధాయ - తదుపర్యజినం, తదుపరివస్త్రన్నిధాయ - ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య - స్వస్తిక, గోముఖ, బద్ధ, పద్మ, వీర, సింహ, భద్ర, ముక్త, మయూరాద్యాసనేషుస్వాభిమతేన కేనచిదాసనేనస్థిత్వా - గురూన్ భగవన్తఞ్చప్రణమ్య - భూతశుద్ధిఙ్కృత్వా - కాయశిరోగ్రీవాసక్థి వక్షస్థలాని సమానికృత్వా - దృశౌ నాసాగ్రన్యస్తే వినిమీలితలక్షణే కృత్వా - తాలుతలస్థాఞ్జిహ్వాన్దశనావళేరన్తరే ఓష్ఠపుటావిషల్లగ్నౌచకృత్వా-ఊరుమధ్యప్రదేశయోర్బాహూ కూర్పరాధృత్వా-దక్షిణోత్తరౌ పాణీకృత్వా - యోగపట్టేనాఖిలం విగ్రహం సన్ధార్య - అపానదేశన్నిరుద్ధ్యోర్ధ్వన్తమేవవికాసైర్యవమవస్థానమ్-

౪. ప్రాణాయామః* - సచ, రేచకపూరక కుమ్భకావస్థాత్రయ సమాశ్రితః- తత్ర రేచకోనామ, కనిష్ఠానామికాభ్యాం వామనాసికాంరుద్ధ్వా - నేత్రేసమ్యఙ్నిమీల్య - దక్షిణనాసయా (ఉచ్ఛ్వాసేనముఖనాసాభ్యామ్బహిర్నిర్గచ్ఛత్) (ప్రాణవాయుబహిర్విసర్జనం - పూరకోనామ, అఙ్గుష్ఠేనదక్షిణనాసికాం సమ్యగ్రుద్ధ్వా - వామనాసయాన్తరేబాహ్యవాయుపూరణం-కుమ్భకోనామ, అఙ్గులీభిస్తాభిరేవనాసికాద్వయంరుద్ధ్వా-ఓష్ఠాభ్యాం, ఆస్యంరుద్ధ్వా-ప్రాణవాయుబాహ్యా

* ప్రాణః = స్వదేహోత్పన్నవాయుః - ఆయామః = తన్నిరోధః.

వాయోర్యుగపద్బన్ధనం - ఏతేత్రయోపిమాత్రా భేదాదుత్తమ మధ్యమాధమాభవన్తి - తత్రోత్తమః షట్త్రింశన్మాత్రకః - మధ్యమః చతుర్వింశతిమాత్రకః - అధమః ద్వాదశమాత్రకః - అత్రైవకుమ్భకావస్థాయాం, మూలమన్త్రస్య పంచవింశత్యభ్యస్తస్య మనసోచ్చారణమ్-

౫. ప్రత్యాహారః - శబ్దాదివిషయేషు సఞ్చారిభిః, చక్షురాదిభిస్సహ, తేభ్యో విషయేభ్యః మనస్సమాకర్షణమ్-

౬. ధారణా-ప్రసన్నవదనే, పుణ్డరీకదళామలాయతేక్షణే, సుకుమారకపోలే, సువిస్తీర్ణలలాటఫలకోజ్జ్వలే, సమకర్ణాన్తవిన్యస్త చారు కుణ్డల భూషణే, ఉల్లాసాతిశయమనోజ్ఞ భ్రూలతే, ప్రవాళాతిశాయ్యధర బిమ్బే, శఙ్ఖాభిరామకణ్ఠే, శఙ్ఖచక్రగదాబ్జ కేయూర కటకాదివిభూషితాత్యుజ్జ్వల చతుర్బాహౌ, అతికోమళ దివ్యరేఖాలఙ్కృతాతామ్రకరతలే, దివ్యాఙ్గుళీయక విరాజితాతికోమళ దివ్యనఖావళీ విరాజితాతిరక్తాఙ్గుళీభిరలఙ్కృతే, సువిస్తీర్ణశ్రీవత్సకౌస్తుభముక్తాహార వనమాలాలక్ష్మీపరిష్కృతవక్షసి, వలిత్రిభఙ్గినా నిమగ్ననాభినా దివ్యముక్తాదామోదరబన్ధన కాఞ్చీగుణాదినోదరేణ విరాజమానే, కదళీప్రకాణ్డరుచిరసమస్థితోరుయుగ్మే, మణిదర్పణాయమానజఙ్ఘాయుగ్మే, తత్క్షణోన్మీలితపుణ్డరీక సదృశ శఙ్ఖచక్రాదిరేఖాలాఞ్ఛిత చరణయుగళే, అతిమనోహర కిరీట మకుట చూడావతంసే, విమలపీతామ్బరే, యుగపదుదిత సూర్యసహస్ర తేజసి, శుద్ధసత్వమయే, శ్రియఃపత్యౌనారాయణే పరబ్రహ్మణి, ఆత్మమానసస్యాచఞ్చలత్వేనస్థాపనమ్ -

---

* నశీఘ్రేణనవిళమ్బేన జానుమ్ప్రదక్షిణీకృత్య, అఙ్గుళిస్ఫోటనం యావత్కాలేన కుర్యాత్తావాన్ కాలః.

౭, ధ్యానం-ధారణాసిద్ధాస్త్రభూషణాది విశిష్టదివ్యమంగళవిగ్రహ విషయిణీవిజాతీయప్రత్యయాన్తరితా స్మృతిసన్తతిః.

౮. సమాధిః-పూర్వోక్తాస్త్ర భూషణాది విశిష్టదివ్యమంగళ విగ్రహవత ఏవభగవతః, నామరూపాపక్షయ వినాశాదిరాహిత్యేన స్వరూపధ్యానం.

ఏవఞ్కర్తుమశక్తః అర్చిరాదిమార్గేణ శ్రీవైకుణ్ఠగతి ప్రకారంచిన్తయేత్.

శ్రీవైకుణ్ఠగతి చిన్తనప్రకారః.

అశేషచిదచిద్వస్తుశేషిభూతః, పరమకారుణికః, శ్రియఃపతిః, అనాదికాలమారభ్య సంసారసాగర నిమగ్నాన్ చేతనానుద్దిధీర్షుః, అజ్ఞాత, యాదృచ్ఛిక, ఆనుషంగిక, ప్రాసఙ్గిక, సామాన్యబుద్ధిమూల, సుకృతవిశేషవ్యాజేన తాన్ జాయమానతాదశాయామేవ, విశేషతః కటాక్ష్య అద్వేషాభిముఖ్యసాత్త్విక సంభాషణాదీన్యుత్పాద్య, సదాచార్యానుగ్రహ లబ్ధజ్ఞానాన్ కృత్వా, తన్ముఖేన స్వస్మిన్ భరసమర్పణంకారయిత్వా, శరీరపాతసఙ్కల్పితసమయే ప్రాప్తే సుహృత్సు సుకృతం ద్విషత్సుదుష్కృతఞ్చారోప్య, దేహావసానసమయే కాష్ఠపాషాణసన్నిభాన్ కేవలం స్వీయయాదయయైవప్రబోధ్య, అప్రచ్యుతపూర్వసంస్కారమనోరథాన్ కృత్వా, బ్రహ్మరుద్రేంద్రాదీనామివ యమకిఙ్కరైరపేక్ష్యేణ స్వయమేవోత్క్రమణ నిమిత్తీభూయ ప్రశస్తాప్రశస్తనియమ రాహిత్యేన తత్కాలోపస్థితం యంకంచనశరీర విశ్లేషనిమిత్తముత్పాద్య, వాక్పాణిపాదపాయూపస్థాఖ్య కర్మేన్ద్రియాణి, ఘ్రాణరసనాచక్షుస్త్వక్ఛ్రోత్రాఖ్య జ్ఞానేన్ద్రియాణి చమనసిసంయోజ్య, తాదృశమ్మనః ప్రాణవాయు నాసంయోజ్య, ఇంద్రియమనస్సంయుక్తం ప్రాణవాయుఞ్జీవాత్మనాసంయోజ్య, ఏకాదశేం

ద్రియప్రాణసంయుక్తజీవం త్రిస్థూణఽశోభదశాయాం* స్థూలదేహమథ
నోద్భూతైస్సూక్ష్మపఞ్చభూతైస్సంయోజ్య, ఏవం, ఇన్ద్రియ, ప్రాణ,
భూతసూక్ష్మసంయుక్తంజీవం, నిసర్గసౌహార్దే, హార్దే, స్వస్మిన్ విశ్రమయ్య-
ఏవం, స్థూలశరీరాత్, విద్వదవిద్వత్సాధారణం, ఉత్క్రాన్తిక్రమజ్ఞ
మయిత్వా - అనన్తరంస్వర్గ నరకాదిలోకాన్తరమార్గద్వారభూతేషు శత
సఙ్ఖ్యాకనాడీ విశేషేషు యథానగచ్ఛేత్తథా తేభ్యోనివర్త్య, అర్చిరాది
మార్గద్వారభూతాయాంశతాధికాయాం సుషుమ్నేతి, బ్రహ్మనాడీతి.మూ
ర్ధన్య నాడీతిచఆఖ్యాతాయాం హృదయ మధ్యనాడ్యాం ప్రాణేన్ద్రియ
సంయుక్త సూక్ష్మశరీరేణ సహప్రవేశ్య.పద్మకోశ, స్తన,కదలీపుష్ప దృష్టాన్త
దర్శితస్య అవలమ్బమాన హృత్పుండరీకస్యమధ్యే సూక్ష్మసుషిరాత్ ఉప
ర్యారోహ్య, ఏకాదశద్వార† సహిత బ్రహ్మపురాఖ్యస్థూలశరీరే బ్రహ్మరం
ధ్రాఖ్య ప్రధానద్వారముద్ఘాట్య, తన్మార్గేణ ముముక్షుం ప్రస్థాప్య, నాడీ
భిస్సహశృఙ్ఖలాబన్ధన్యాయేనస్యూతాన్సూక్ష్మసూర్య కిరణాన్ అవలమ్బ
య్య,ముగ్ధవచనాభ్యసనప్రవృత్తబాలకోపలాళక సార్వభౌమన్యాయేనము
ముక్షుంసస్నేహం కరేణాదాయ, పునస్సంసారహేతుభూత కర్మవాసనా
రూప నిశ్రేణికాన్నివర్త్య - దేవయాన మార్గమ్ప్రాపయ్య - తన్మార్గే,
అర్చిరితి, అహరితి, శుక్లపక్ష ఇతి, ఉత్తరాయణమితి, సంవత్సర ఇతి,
వాయు రితి, ఆదిత్య ఇతి, చన్ద్ర ఇతి, వైద్యుత ఇతి, అమానవసంజ్ఞకస్యా
స్య సహకారిణో వరుణేన్ద్రప్రజాపతయః ఇతి చనామ్నా ప్రసిద్ధైః, ప్ర
త్యుద్గమనపూర్వకం సబహుమానంస్వస్వసీమాపర్యన్తమ్మార్గ ప్రవర్తనార్థ

---

* త్రిస్థూణం=ముదుగిల్ వంశమెన్ఱు పేరుడైయ ప్రధానమాన ఎలుంబు మూన్ఱై-
అశోభదశాయాం=కడైగిఅదశైయిల్.

† నవరన్ధ్రాణి, నాభిః, శిరస్థితబ్రహ్మరన్ధ్రఞ్చ

మనువ్రజద్భిః, ఆతివాహికైస్సహ స్వయమ్ప్రధానస్సన్*, క్రమేణ గమయిత్వా - తత్తత్సీమాన్తేషు భగవచ్ఛాస్త్రోక్త తత్తద్భోగానను భావ్య - ఏవమర్చిరాదిమార్గేణ ప్రకృతిమణ్డలాదూర్ధ్వ దేశావస్థితం, చిరాద్దిదృక్షితం అవైష్ణవానామప్రాప్యం శ్రీవైకుణ్ఠాఖ్యందివ్యలోకఙ్గమయిత్వా, తత్సీమ్ని ప్రవహన్త్యాః, అప్రాకృత సలిలాయాః, విరజానద్యాః, అర్వాక్తీరే, భక్తిప్రపత్తివశీకృతస్య స్వస్యసఙ్కల్పేన స్థాపితం, గతిమాత్రార్థమనువర్తమానం సూక్ష్మశరీరం విసృజ్య-శరీరంవినైవ సఙ్కల్పమాత్రాదేవ విరజాయాః, ఉత్తరతీరమ్ప్రాపయ్య - అప్రాకృతశరీరమ్ప్రదాయ - ఐరమ్మదీయాఖ్య సరఃపర్యన్తఙ్గమయిత్వా - అనన్తరం సోమసవన సంజ్ఞకాశ్వత్థ సమీపమ్ప్రాపయ్య - తత్ర, శతమ్మాలాహస్తాః శతమఞ్జనహస్తాః, శతఞ్చూర్ణహస్తాః, శతంవాసోహస్తాః, శతమ్పణహస్తాః, ఏవంరీత్యాపఞ్చశతసఙ్ఖ్యాప్సరోభిః శతం శతంసంఘీభూయ సమాగచ్ఛన్తీభిః ప్రత్యుద్గమయ్య - బ్రహ్మాలఙ్కారైరలఙ్కార్య - తతః, తిల్యనామకవృక్ష సమీపంగమయిత్వా, తత్ర, శ్రీవైకుణ్ఠనాథస్య దివ్యగన్ధమ్ప్రవేశ్య - సాలజ్యాఖ్యస్థాన సమీపంగమయిత్వా, తత్ర శ్రీవైకుణ్ఠనాథస్యదివ్యరసమ్ప్రవేశ్య- అపరాజితాఖ్యాయతన సమీపం గమయిత్వా, తత్ర శ్రీవైకుణ్ఠనాథస్య దివ్యతేజః ప్రవేశ్య - తతోనిత్యసూరిభిః ప్రత్యుద్గమయ్య - మహాగోపుర ద్వార సమీపఙ్గమయిత్వా - తత్రత్య, ఇన్ద్రప్రజాపత్యాఖ్యద్వారపాలాభ్యాం, దివ్యద్వారకవాటాతిక్రమణపూర్వకం శ్రీవైకుణ్ఠ నగరమ్ప్రవేశయేత్, అప్రాకృతైఃరాజోపచారైరర్చయిత్వా, రాజవీధీగమనసమయే, తత్రత్యాస్సూరయః స్వస్వగృహేషు ముక్తమానీయ యథోచితమ్పాదాప్రక్షాళయేయుః. దేశాన్తరగతపుత్ర సన్దర్శన జనితానన్దవత్యోమాతర

* విదుషాం, ఆతివాహే (గచ్ఛతాం,మార్గ ప్రవర్తనే) పరమపురుషేణనియుక్తా ఆతివాహికాః దేవతావిశేషా ఏతేఽర్చిరాదయః.

ఇవ శ్రీ భూమినీళాదేవ్యోఽపి, ఏతద్దర్శన జనితప్రీత్యతిశయాత్, శరత్కాల పరిపూర్ణ చన్ద్రమణ్డలసదృశ దివ్యాననశాలిన్యః, స్వీయపరిచారికా సహితాః, స్వపరమధనభూత భగవత్పాదుకాయుగళ, దివ్యచూర్ణ, పూర్ణకుమ్భ, మఙ్గళదీపాది సత్కారణోపకరణై స్సహ ప్రత్యుద్గచ్ఛేయుః. సర్వేశ్వరోఽభగవాన్ శ్రియఃపతిరపి, ఏతన్ముక్తం, ప్రత్యుద్గమ్య హిరణ్మయ దివ్య విమాన సమీపఙ్గమయేత్. తత్రబ్రహ్మాయశాంసి ఏనమ్ప్రవిశేయుః.తతో ముక్తః, నిరవధిక పరమానన్ద నిత్యముక్తసేవితం సర్వేశ్వరాధిష్ఠితం, ఆనన్దమయ మణ్టపమాసాద్య-తత్రత్యైః, కుముదాదిదివ్య పార్షదైః చణ్డాదిద్వారపాలకైశ్చ సస్నేహబహుమాన మాలోకితః, విష్వక్సేననియుక్తేన ఆస్థాననిర్వాహకేనాహూతః పదేపదే ప్రణమన్ ఉత్తిష్ఠన్ ప్రణమంశ్చ మణ్డపముఖభాగమారుహ్య, తత్రసుమేరుసదృశవిగ్రహం త్రయీమయం దివ్యదమ్పతిమణిదర్పణాయమానం భగవదభిముఖమవతిష్ఠమానం గరుత్మన్తం పాదయోః ప్రణమ్య, మణ్డపమధ్యే భగవద్గుణైస్స్వైస్స్వైకైకశ్యాత్తైస్స్వైస్స్వైరనుసన్ధీయమాన మేనమేవ గుణంసర్వాధికం ప్రతిపాదయతాం వాదవివాదమపి విరచయతాం భగవద్గుణగణవర్ణనైకప్రణయినాం నిత్యసూరీణాం పఙ్క్తిబద్ధాం గోష్ఠీం మధ్యేన ప్రవిశ్య, చిరాభిలషితస్య భగవదన్తరఙ్గజనసంవాసమనోరథస్య సమ్పత్త్యా కృతార్థః, తతోఽదివ్యపరిజన పరిచ్ఛదాభరణాయుధదేవతాః స్వాసాధారణలక్షణ విశిష్టవిగ్రహైః యథాస్థానం భగవన్తం పరిచరన్తీ స్సంసేవ్య, సమభివృద్ధసర్వవిధకైఙ్కర్య మనోరథః, శేషపర్యఙ్కసమీపంగత్వా, తత్రసుముఖేన భగవతా విరచితాయాః కృపేస్సఫలతయా పూర్ణమనోరథాన్ సన్తుష్టాన్తరఙ్గాన్ స్వాచార్యాన్ కృతజ్ఞతా ప్రకాశనపూర్వకం ప్రణమ్య, దివ్యపర్యఙ్క సమీప ముపసృత్య, తత్రదివ్యసింహాసనే, అష్టదళదివ్యపద్మస్యాష్టసుదళేషు ప్రాగాదిక్రమేణవిమలాదీరష్టౌ, కర్ణికాపూర్వభాగే, అను

గ్రహాణ్శ్చ సంసేవ్య-తత్పద్మమధ్యే కర్ణికోపరి దివ్యయోగ పర్యఙ్కే- సహస్ర
ఫణామణిశోభితమనన్తన్నాగరాజమాసేవ్య - అనన్తభోగిని, శేషశే
షాశనాది సర్వమ్పరిజనమ్భగవతస్తత్తదవస్థోచిత పరిచర్యాయామా
జ్ఞాపయన్త్యా, శీలరూపగుణ విలాసాదిభిరాత్మానురూపయా శ్రియా సహా
సీనం, పుణ్డరీకదళామలాయతేక్షణం, దివ్యాయుధ దివ్యభూషణైర్భూషితం
ఆకుఞ్చితదక్షిణపాదం, ప్రసారిత వామపాదం, దక్షిణజానున్యస్త ప్రసా
రితదక్షిణభుజం, నాగభోగేవిన్యస్త వామభుజం, భూమ్యానీళయాచ సం
సేవితం, నిరతిశయభోగ్యం, వాసుదేవాఖ్యం శ్రీ వైకుణ్ఠనాథంసంసేవ్య-
తతోదివ్యభూషణ దివ్యాయుధభూషితాః తదీయానవయవాన్ప్రత్యేక
శోఽనుభూయ - తతః, శ్రీ శఠకోపాఖ్య పాదుకా నివేశస్థానభూత పాద
పీఠపర్యన్తజ్గత్వా - అత్యన్తసాధ్వసవినయావనతోభూత్వా పునఃపునఃప్రణ
మ్య - మామైకాన్తికాత్యన్తిక పరిచర్యాకరణాయ స్వీకురుష్వేతియా
చమానః,తతోభగవతాస్వయమేవాత్మ సఞ్జీవనేనావలోకనే నావలోక్య,
సమస్తక్లేశాపహేన నిరతిశయసుఖావహేనాత్మీయ శ్రీమత్పాదారవిన్ద
యుగళేన శిరస్యలఙ్కృతః, భాగవతకైఙ్కర్య భగవత్కైఙ్కర్య సామ్రా
జ్యయోగ్యతామ్ప్రాపితః, అమృతసాగరాన్తర్నిమగ్నసర్వావయవఇవా
నన్దనిర్భరస్తత్పాదారవిన్దయుగళమేవావలమ్బ్య తత్పర్యఙ్కమారుహ్యా-
అఙ్కాగత కుమారన్యాయేన భగవతాఽనుమోదితో భగవతస్సహజ
సౌహార్దేనాపహతపాప్మత్వాది రూపగుణాష్టకావిర్భావమ్ప్రాప్తస్సము
క్తః, భగవతాస్వస్య దివ్యచరిత్రాణి, ఏతన్ముఖాచ్ఛ్రోతవ్యానీత్యభిసన్ధ
తా "కోఽసి" ఇతి పృష్టః, నిత్యసంసార్యవస్థాతోనిత్యసూర్యవస్థామ్ప్రా
పయితుర్భగవతోఽప్రతీకార మహోపకారంస్మృత్వా వక్ష్యమాణప్ర
కారేణోత్తరాణి విజ్ఞాపయేత్ :- "అనాదికాలం సంసారార్ణవే సమ్యఙ్మ
గ్నస్త్వద్దాస భూతోహ, మిదానీమ్భవతో దివ్యాత్మ స్వరూపాను భవ

రూపార్ణవేమగ్నోఽస్మి-మదీయస్వరూపం సర్వజగదాత్మభూత భవత్స్వరూపాధీనం,మదీయప్రవృత్తినివృత్తీ భవత్సఙ్కల్పాధీనే,మదీయో భోగః భవద్భోగాధీన ఇతిచాజ్ఞాసిషం-మకార వివరణ ప్రతిపాదిత నిరుపాధిక భవద్దాస్యే నిత్యం స్థిత్వా స్వరూపప్రాప్తేషు త్వత్కైఙ్కర్యేషు నిత్యసూరివదప్రతిహత స్వాతన్త్ర్యమవాప్తవానస్మి-సర్వాణిజగన్తి,అహఞ్చ, త్వత్కైఙ్కర్యోపకరణానీతీదానీమవాగచ్ఛం,-సర్వాత్మనా మైశ్వర్యకైవల్యానుభవరసాః మదీయత్వదనుభవరసలేశేనాపియథా నసదృశా స్తథానామ మహనీయ మపర్యాప్తం భవదనుభవముపలభ్య భోక్తా భోగ్యం చాహమిదానీమాసం, "యతో వాచో నివర్తన్తే" ఇత్యుక్తరీత్యా శ్రుతిభిరపి వర్ణయితుమశక్యాన్ భవతో గుణాన్ సమగ్రమనుసన్ధాతుముపశ్లోకయితుంచ సమర్థః కృతోఽస్మి - ఇతః పరం త్వమేవ మయా పునరావృత్తిరహిత మవిశ్రాన్తం కైఙ్కర్యం కారయ" ఇతి, ఏవం విజ్ఞాపయతి ముక్తే తచ్ఛ్రుత్వా. శ్రియః పతిః అవిముక్తస్తన్యపానరస ముగ్ధశిశు ప్రథమజల్పితం శ్రుత్వేవ పరమానన్దనిర్భరాయాః "జగత్సమస్తం యదపాఙ్గసంశ్రయం" "యస్యావీక్ష్య ముఖం" "యద్భ్రూవిభ్రమభేదతః" ఇత్యుక్తవైభవశాలిన్యాః, అఖిల జగన్మాతుశ్శ్రియో ముఖం సాభిప్రాయంవీక్ష్య, ఏకాభిప్రాయయా తయా సహ ముక్తం కటాక్షయిత్వా, తయాసహ, తం, అనవధిక కృపయాఽనుగృహ్ణాతి. ఏవం, పరమశేషిణోర్భగవతోర్దివ్యదమ్పత్యోః కృపామవాప్తస్సముక్తః, పరభక్తి, పరజ్ఞాన, పరమభక్తియుక్తః, పరిపూర్ణోత్తరావధిరహిత విశదతమానన్యప్రయోజనానవధికప్రియ భగవదనుభవజనిత, నిరతిశయప్రీతిపరీవాహభూత కైఙ్కర్యైకమనోరథః, ఐకాన్తికాత్యన్తిక నిత్యకిఙ్కరః, సర్వదేశ సర్వకాల సర్వావస్థాసు సర్వవిధకైఙ్కర్యాణి సర్వవిధశరీరై రనుభూయ, అనవధికాతిశయానన్ద మహార్ణవనిమగ్నో భవతి.

ఇత్యుక్తముక్తనిరతిశయదశాం యథాశక్తి, యథామనోరథం అనుసన్దధానఏవ సుఖమాసీనో నిద్రా సమాగమపర్యన్తమ్భగవద్ధ్యానరసాస్వాదేన స్వాత్మానఙ్కృతార్థయన్నాసీత.

తతో నిద్రాప్రసక్తౌ, పృథివీమారభ్య ప్రకృతి పర్యన్తానితత్త్వాని భగవదారాధనారమ్భోక్తరీత్యా స్వస్వకారణేసంహృత్య - ప్రకృతిన్తమస్యుపసంహృత్య, తమోజీవ ఉపసంహృత్య, జీవమ్పరమాత్మన్యుపసంహృత్య - వివిధవ్యాపారనిరతస్య భగవత్కైఙ్కర్యోపకరణభూతస్యేన్ద్రియవర్గస్య విశ్రాన్త్యర్థం స్వయముపనతాన్నిద్రామనివారయన్

యోగాదుత్థితః. "భగవానేవస్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయా స్వకీయైశ్చోపకరణై స్స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం పూర్వరాత్ర యోగాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా-

నిద్రాంచకరిష్యమాణ కైఙ్కర్యోపకరణ ఇంద్రియవర్గ విశ్రాన్తి నిమిత్తతయా కైంకర్యత్వేనానుసన్ధాయ-

---

శ య న వి ధిః.

సంశుద్ధశుష్కపాదః శాస్త్రోక్తప్రకారేణ సముచితే స్థానే, శాస్త్రీయే శయనీయే, శుద్ధత్వానగ్నత్వాదినియమయుక్తః, ప్రాసాదఖట్వాపర్యఙ్కన్యాయేన* నాడీ పురీతద్బ్రహ్మసు, స్వాత్మనశ్శయన మనుస

* నాడీ, ప్రాసాదస్థానీయం- పురీతత్, ఖట్వాస్థానీయం - బ్రహ్మతు, పర్యఙ్కస్థానీయం . అతో బ్రహ్మైవ సాక్షాత్సుషుప్తిస్థానమ్.

న్ధాయ-లక్ష్మీపరిష్వఙ్గవ్యఙ్గకేన మాధవశబ్దేన "క్షీరసాగరతరఙ్గ శీకరాసార తారకిత చారుమూర్తయే। భోగిభోగశయనీయ శాయినే మాధవాయ మధువిద్విషేనమః" ఇతి శ్లోకేనచ భగవన్తజ్కీర్తయన్, పరమాత్మని స్వస్య పరిష్వఙ్గవిశేషఞ్చ పరామృశ్య స్వారాధ్యస్య భగవతశ్చరణారవిన్దయోర్విన్యస్తశిరస్కః, తమేవమాధవం హృదయేధ్యాయన్ కీర్తయంశ్చ సుఖంశయీత-

శూన్యగృహే, వృక్షమూలే, చతుష్పథే, దేవాలయే, శర్కరాలోష్టపాంసుషు, దీక్షాంవినాదర్భేషు, మృగచర్మణివా, ధాన్యగోదేవ విప్రగురూణా మవస్థానస్థానా దున్నతస్థలేచ నశయీత- స్వగృహేప్రాక్ఛిరాః, పథిప్రత్యక్ఛిరాః, శ్వశురస్యాన్యస్యవాగృహే దక్షిణాశిరాః,శయీత-కదాపినోదక్ఛిరాస్స్వపేత్ -ననగ్నః, నార్ద్రవాసాః, స్వపేత్- అవిశాలాయాం, నిమ్నోన్నతాయాం, మలినాయాం, సూక్ష్మజంతు ప్రచురాయాం వా శయ్యాయాం, నస్వపేత్ - రాత్రౌ యామచతుష్టయే మధ్యయామద్వయ ఏవనిద్రామనుభవేత్ -

సన్తానార్థతయా, భగవత్కైఙ్కర్యబుద్ధ్యా - సువస్త్రవేషధరయా, దయితయా, అరోగయా, శుద్ధచిత్తయా,ధర్మపత్న్యాసహ, అనిషిద్ధ దినేషు సంవిశేత్-షష్ఠ్యష్టమ్యేకాదశీ ద్వాదశీ చతుర్దశ్య మావాస్యా పూర్ణిమాతిథిషు, సఙ్క్రాన్తి వ్యతీపాత శ్రాద్ధోపవాసదినేషు, బుధవారే,అశ్విన్యాశ్లేషామఖా మూలా స్వాతీ జ్యేష్ఠా పూర్వత్రయజన్మనక్షత్రేషు, నిమన్త్రణదినే, మన్వాదిషు, యుగాదిషు, స్త్రీరజోదర్శనప్రభృతి దినచతుష్టయేచ స్త్రీసంగమం వర్జయేత్ - అజాతపుత్రామృప్తీం బుతు*కాలే, అనిషిద్ధాయాం రాత్రౌ అప్రార్థితోప్యుపేయాత్ -అన్యరాత్రౌతుప్రార్థిత ఏవోపేయాత్ -ఏకస్యాన్ని శ్యేకదైవ స్త్రియఙ్గ

* రజోదర్శన ప్రభృతి షోడశాహోరాత్రాత్మకః కాలో గర్భగ్రహణసమర్థో బుతుః.

చ్ఛేత్ నద్విస్త్రీర్వా-అష్టమాసాదూర్ధ్వం గర్భిణీన్నగచ్ఛేత్ - వ్యవాయావధి స్త్రియాసహ సంవిశేత్ - తతః పృథగేవశయీత - ఋతుకాలే సఙ్గమే, యజ్ఞసూత్రం ఉపవీతమేవ - అన్యతౌతు' పృష్ఠభాగతో నివీతమేవకృత్వా స్త్రియఙ్గచ్ఛేత్ - ఋతావుపేయా ద్యద్యుభయోస్స్నానం, అన్యతౌతు మూత్రోక్తద్విగుణశౌచమాచరేత్ - పృథగ్వస్త్రాఞ్ఛాభావపిధారయేతాం - మిథునీభూయ శౌచంప్రతి నవిలంబేత.

యదా యదా నిద్రావిచ్ఛేదః, తదా తదా భగవన్తన్ధ్యాయేత్ - పునరానిద్రాగమాత్తాసినామానికీర్తయేచ్చ - నిద్రాసమయే, దుస్స్వప్న దర్శనే, పాదావాస్త్రాప్రక్షాళ్య. ద్విరాచమ్య, భగవన్తమ్ప్రణమ్య, తన్నామానిసఙ్కీర్తయేత్ -

---

గ్రన్థోపసంహారః.

ఏవంవర్తమానస్య సర్వఃకాలోప్య వన్ధ్యోభవతి- సర్వేవ్యాపారాః, భగవత్కైఙ్కర్య రూపాభవన్తి - సర్వోపి, ఆనుషఙ్గికోభోగః, క్రీడాశుక క్షీరాస్వాదన్యాయేన స్వామిభోగ శేషభూతోభవతి - ఏవం భగవత్కైఙ్కర్యరతేః, పరమైకాన్తినః, అనాదిమాయానిశావసానే, అనన్తమోక్షవాసర ప్రారమ్భేచ ప్రత్యూషవ దవస్థితోయమాయుశ్శేషకాలః, ఇతి సర్వన్నిరవద్యమ్.

పఞ్చకాలప్రకాశస్సమ్పూర్ణః.

శ్రీమతేనిగమాన్తమహాదేశికాయనమః.

అనుబన్ధః

విషయానుక్రమణికా.

శ్రీమతే నిగమాన్త మహాదేశికాయ నమః.

శ్రీ స న్ధ్యా ర్థ దీ పి కా.

మూలం.—ఆపోహిష్ఠామయోభువః। తానఊర్జేదధాతన।మహేరణాయచ క్షసే । యోవశ్శివతమోరసః । తస్యభాజయతేహనః । ఉశతీరివ మాతరః । తస్మాఅరఙ్గమామవః । యస్యక్షయాయజిన్వథ। ఆపోజన యథాచనః॥

పదం.—ఆపః, హి, స్థ, మయోభువః, తాః, నః , ఊర్జే, దధాతన, మహే, రణాయ, చక్షసే, యః, వః, శివతమః, రసః, తస్య, భాజయత, ఇహ, నః, ఉశతీః, ఇవ, మాతరః,తస్మై,అరం,గమామ, వః, యస్య, క్షయాయ, జిన్వథ, ఆపః, జనయథ, చ, నః.

అర్థం.—(హే) ఆపః= (ఓ).జలఙ్గళే, (యూయం=నీఙ్గళ్,) మయోభువః= సర్వప్రాణికళుక్కుం సుఖస్థానఙ్గళాక, స్థహి = ఇరుక్కిఱీర్ కళన్ఱో, తాః=అప్పడి ప్పట్టనీఙ్గళ్, మహే=మహత్తానతుం, రణాయ=రమణీయమానతుమాన, చక్షసే=ఇన్ద్రియ ఙ్గళ్ పొరుట్టు, (ఇన్ద్రియప్రకాశసిద్ధ్యర్థం) నః=ఎఙ్గళుక్కు, ఊర్జే=అన్నత్తై, దధాతన = కొడుఙ్గళ్. (ఇఙ్గే అన్నశబ్దత్తుక్కు ఇన్ద్రియపోషకవిషయఙ్గళిలే తాత్పర్యం) వః = ఉఙ్గ ళుక్కు, యః= యాతొరు, శివతమః=ప్రణ్యతమమాన, రసః=సుఖరూపమానపరమాత్మావో, తస్య=అన్దపరమాత్మావై, నః=ఎఙ్గళై, ఇహ=ఇన్దజన్మత్తిలేయే, ఉశతీః= స్నేహయుక్తై కళాన, మాతరఇవ=తాయార్ కళ్ పోల, భాజయత= అడైవిప్పియుఙ్గళ్. (యూయం= నీఙ్గళ్,) యస్య=ఎన్దబ్రహ్మత్తినుడైయ, క్షయాయ=వాసత్తిఱ్ పొరుట్టు, జిన్వథ=ప్రీతర్ క ళాకిఱీర్ కళో, తస్మై-అన్దపరమాత్మావిఱ్ పొరుట్టు, వః=ఉఙ్గళై, అరం=మికవుం, గమా మ=అడైయక్కడవోం. (హే) ఆపః=(ఓ) జలఙ్గళే, నః=ఎఙ్గళై, జనయథాచ=సత్తై యుళ్లవర్ కళాకప్పణ్ణుఙ్గళ్. (బ్రహ్మజ్ఞానయోగ్యర్ కళాకప్పణ్ణుఙ్గళ్).

(బ్రహ్మానుభవత్తుక్కు ఉపయోగియాన ఐహికసమృద్ధియైయుం, బ్రహ్మానుభవత్తై యుం; కొడుఙ్గళెన్ఱుతాత్పర్యం.)

మూలం.—దధిక్రావ్ణ్ణో అకారిషమ్। జిష్ణోరశ్వస్య వాజినః। సురభినోముఖాకరత్। ప్రణఆయూగ్ంషితారిషత్॥

పదం—దధిక్రావ్ణ్ణః, అకారిషం, జిష్ణోః, అశ్వస్య, వాజినః, సురభి, నః, ముఖా, కరత్, ప్ర, నః, ఆయూగ్ంషి, తారిషత్.

అర్థం.—జిష్ణోః=దుష్టనిగ్రహత్తిల్ జయశీలనాయుం, అశ్వస్య* = అన్తర్బహిస్సర్వవ్యాపకనాయుం, వాజినః = భక్తరక్షణత్తిల్ త్వరైయుళ్ళవనాయుమిరుక్కుం, దధిక్రావ్ణ్ణః†‡= జగత్తుక్కళై ఆక్రమిక్కుం పరమాత్మావుక్కు, అకారిషం=స్తోత్రం శెయ్ కిఱేన్. (నః= అహన్) నః=ఎఙ్గళుడైయ, ముఖా = ముఖఙ్గళై, సురభి=పరిశుద్ధఙ్గళాక, కరత్=పణ్ణక్కడవన్. ఇఙ్గుముఖశబ్దత్తాలే మనస్సుమ్ వివక్షితమ్ నః = ఎఙ్గళుక్కు, ఆయూంషి=ఆయుస్సుక్కళై, ప్రతారిషత్=ఉపద్రవమిల్లామల్ పూర్ణమాయ్ కొడుక్కక్కడవన్. (ఆయుస్సుఇల్లావిట్టాలుం, ఉళ్ళఆయుస్సిల్ వ్యాధిముదలియ ఉపద్రవమిరున్దాలుం స్తోత్రం శెయ్యశక్తియిల్లామల్ పోకిఱపడియాల్, భగవత్స్తోత్రోపయుక్తమాక ఆయురారోగ్యఙ్గళ్ ప్రార్థిక్కప్పట్టతినాల్ ముముక్షుత్వహానియిల్లైయెన్ఱు అఱియత్తక్కతు.)

మూలం.-సూర్యశ్చమామన్యుశ్చ మన్యుపతయశ్చ మన్యుకృతేభ్యః। పాపేభ్యోరక్షన్తామ్। యద్రాత్రియాపాపమకార్షమ్, మనసావాచాహస్తాభ్యామ్। పద్భ్యాముదరేణశిశ్నా। రాత్రిస్తదవలుమ్పతు। యత్కిఞ్చదురితమ్మయి। ఇదమహమ్మామమృతయోనౌ, సూర్యేజ్యోతిషిజుహోమిస్వాహా॥

పదం.—సూర్యః, చ, మా, మన్యుః, చ, మన్యుపతయః, చ, మన్యుకృతేభ్యః, పాపేభ్యః, రక్షన్తాం, యత్, రాత్రియా, పాపం, అకార్షం. మనసా, వాచా, హస్తాభ్యాం, పద్భ్యాం, ఉదరేణ, శిశ్నా, రాత్రిః, తత్, అవలుమ్పతు, యత్, కిం, చ, దురితం, మయి, ఇదం, అహం, మాం, అమృతయోనౌ, సూర్యే, జ్యోతిషి, జుహోమి, స్వాహా.

---

* అశూవ్యాప్తావితి ధాతుః.

† దధి=జగత్తై, క్రామతి=ఆక్రమిక్కిఱాన్.

‡ క్రామతి - అళక్కిఱాన్ త్రివిక్రమన్ - దధత్-క్రామతి, పోషిక్కిఱవనాయ్క్కొణ్డు అళక్కిఱాన్-దధిక్రావా-తయిరిల్ ప్రీతియుడైయవన్ కృష్ణన్.

అర్థం——సూర్యశ్చ * =నిరుపాధికప్రేరకనాన పరమాత్మావుం, మన్యుశ్చ = క్రోధముం, మన్యుపతయశ్చ=కోపత్తుక్కు ఉత్పాదకఙ్గళాన రాగాదికళుం, మా=ఎన్నై, మన్యుకృతేభ్యః=క్రోధాదికళాలే శెయ్యప్పట్ట (ఉణ్డాన,) పాపేభ్యః = పాపఙ్గళినిన్ఱుం, రక్షన్తాం=రక్షిక్కక్కడవర్కళ్. (పాపత్తినిన్ఱుం- సున్యుర్నమ్, మన్యుపతియానరాగాదికళుమ్, రక్షిక్కైయావతు:—తాన్ ఉణ్డాక్కామైయినాలే తన్ కార్యమానపాపత్తైయుణ్డుపణ్ణామలిరుక్కై. సర్వేశ్వరనే క్రోధంముదలానవైకళై నివృత్తిపణ్ణి ఎఙ్గళై పాపసమూహఙ్గళినిన్ఱుం విముక్తనాక్కక్కడవనెన్ఱుభావం- ఇతనాల్ ఉత్తరాఘాసంశ్లేషత్తై చొల్లిన్నపడి). రాత్రియా=రాత్రియిల్, మనసా=మనస్సాలేయుం, వాచా=వాక్కాలేయుం,హస్తాభ్యాం=కైకళాలేయుం, పద్భ్యాం=కాల్‌కళాలేయుం, ఉదరేణ=వయిత్త్రినాలేయుం, శిశ్నా=గుహ్యఙ్గళాలేయుం, యత్ =యాతొరు, పాపం=పాపత్తై, అకార్షం=శెయ్‌తేనో, తత్ =అన్దపాపత్తై,రాత్రిః †=చతుర్విధపురుషార్థప్రదాతావుం నిరుపాధికరక్షకనుమాన పరమాత్మా,అవలుమ్పతు=నశిక్కప్పణ్ణక్కడవన్.ఇఙ్గు మనస్సు ముతలాన శబ్దఙ్గళ్, ఇఙ్గుశొల్లప్పడాత ఇన్ద్రియఙ్గళుక్కుముపలక్షకఙ్గళ్.(అన్దపాపఙ్గళ్ మూన్ఱువిధఙ్గళ్. అదిల్ అభక్ష్యభక్షణం, అభోజ్యభోజనం, అపేయపానం, అయాజ్యయాజనం, అసత్ప్రతిగ్రహణం, పరదారాభిమర్శనం, పరద్రవ్యాపహరణం, ప్రాణిహింసనం, ఇవై ముతలానతుకళ్ శారీరఙ్గళ్. వాక్పారుష్యం, అనృతం, వివాదం, శ్రుతివిక్రయం, ఇవై ముతలానతుకళ్ వాచికఙ్గళ్. పరోపతాపనం, పరాభిద్రోహం, క్రోధ లోభ మోహాహఙ్కారఙ్గళ్, ఇవై ముతలానతుకళ్ మానసికఙ్గళ్. ఇతనాల్ ప్రపన్ననుక్కు పూర్వాఘనాశత్తైచొల్లిన్నపడి) యత్కిఞ్చ=ఇన్నుంయాతొరు, దురితం=అనభ్యుపగతప్రారబ్ధరూపమాన పాపమానతు, మయి=ఎన్నిడత్తిల్, (వర్తతే=ఇరుక్కిఱతో, తదపి=అన్దపాపత్తైయుం, అవలుమ్పతు=నశిక్కప్పణ్ణక్కడవన్). అహం=అనన్యగతికనాయుం ఆకిఞ్చననాయుమిరుక్కిఱనాన్, అమృతయోనౌ=మోక్షత్తుక్కుక్కారణమాన, జ్యోతిషి=నిరుపాధికతేజస్సానాన, సూర్యే=నియన్తావాన పరమాత్మావినిడత్తిల్, స్వాహా=స్వాహాఎన్ఱు, ఇదం=ఇన్ద, మాం=ఎన్నై, జుహోమి=సమర్పణంపణ్ణుకిఱేన్,

* సు=నన్ఱాయ్, ఎన్ఱాల్ నిరుపాధికనాయ్, ఈరయతి=ప్రేరణమ్పణ్ణానిఱ్కిఱవన్, నిరుపాధికప్రేరకన్.

† "రాదానే, త్రైజ్ పాలనే" ఎన్ఱిఱ ధాతు.

"రాత్రీయన్తే యస్యసన్నిధావన్యాన్తరాణి" ఇతిరాత్రిః (పరమాత్మా)=ఎవనుడైయసన్నిధానత్తిల్, ఇతరమాన సర్వవస్తుక్కళుమ్ (సూర్యసన్నిధానత్తిల్) రాత్రిపోలవాకిఱతుకళో అవనేరాత్రిఎన్పతు.

(జగత్కారణభూతనుం మోక్షప్రదనుమాన శ్రియఃపతియినిడత్తిల్ ఇన్దఆత్మావై సమర్పణంపణ్ణినాల్ అవన్ సకలప్రతిబన్ధకనివృత్తిపూర్వకమాయ్ బ్రహ్మానుభవంకొడుప్పనెన్నుతాత్పర్యం).

మూలం.-ఆపఃపునన్తు పృథివీమ్పృథివీపూతా పునాతుమామ్ । పునన్తుబ్ర
హ్మణస్పతిర్బ్రహ్మ పూతాపునాతుమామ్ । యదుచ్ఛిష్టమభోజ్యం
యద్వాదుశ్చరితమ్మమ । సర్వమ్పునన్తుమామాపోఽసతాఞ్చ
ప్రతిగ్రహగ్గ్ స్వాహా ॥

పదం.—ఆపః, పునన్తు, పృథివీం, పృథివీ, పూతా, పునాతు, మాం, పునన్తు, బ్రహ్మణస్పతిః, బ్రహ్మపూతా, పునాతు, మాం, యత్, ఉచ్ఛిష్టం, అభోజ్యం, యత్, వా, దుశ్చరితం, మమ, సర్వం, పునన్తు, మాం, ఆపః, అసతాం, చ, ప్రతిగ్రహం, స్వాహా.

అర్థం.—ఆపః=వర్షోదకఙ్గళ్ పృథివీం=భూమియై, పునన్తు=పరిశుద్ధైయాకప్పణ్ణక్కడవతుకళ్. (శుద్ధస్వరూపమాకైయాలే వర్షజలత్తుక్కు పృథివీపావనత్వం శొల్లప్పట్టతు.) పూతా=ఇప్పడి పరిశుద్ధైయాన, పృథివీ=భూమియానతు, మాం=ఎన్నై, పునాతు=పరిశుద్ధనాకప్పణ్ణక్కడవతు. (పృథ్వీగతజలత్తై ప్రాశనంపణ్ణువతినాల్ ఎన్ఱు భావం)(జలఙ్గళ్ పరమాత్మావుక్కు విశేషస్థానమాయిరుప్పతినాలుమ్ పృథివీ అభిమతవల్లత్తై యానతినాలుం ఇరణ్డుక్కుం పావనత్వం శొల్లప్పట్టతు) బ్రహ్మణః=బ్రహ్మావుక్కు, పతిః=ప్రభువాన పరమాత్మా, అల్లతు ప్రణవత్తుక్కు ముఖ్యప్రతిపాద్యనాన పరమాత్మా, (మాం=ఎన్నై) పునన్తు=పరిశుద్ధనాకప్పణ్ణక్కడవన్. బ్రహ్మపూతా=పరమాత్మావాలే పరిశుద్ధైయాన భూమియానతు, మాం=ఎన్నై, పునాతు=శుద్ధిపణ్ణక్కడవతు, అల్లతు, బ్రహ్మపూతాః=పరమాత్మావాలే పరిశుద్ధమాన జలఙ్గళ్, పునన్తు=పరిశుద్ధనాకప్పణ్ణక్కడవతుకళ్. ఉచ్ఛిష్టం=అశాస్త్రీయభుక్తశేషమాన, యత్=యాతొరు అన్నమానతు, (భుక్తం=ఎన్నాలే భుజిక్కప్పట్టతో) అభోజ్యం=జాతియాలేయావతు ఆశ్రయత్తాలేయావతు నిమిత్తత్తాలే యావతు దుష్టమాయిరుక్కప్పట్ట అన్నాదియానతు, (భుక్తం=భుజిక్కప్పట్టతో,) యద్వా యచ్చ=ఇన్నుం, మమ=ఎన్నుడైయ, దుశ్చరితం=మనోవాక్కాయరూపత్రివిధకరణఙ్గళాలే శెయ్యప్పట్టయాతొరు దుష్టశెయ్కైయో, అతైయుమ్, అసతాం=అసత్తుక్కళిడత్తిల్ ప్రతిగ్రహఞ్చ=ద్రవ్యత్తై వాఙ్గికొళ్ళుకైయైయుమ్, సర్వం ఇవై యెల్లాత్తైయుం, ఆపః=జలఙ్గళ్, పునన్తు=పరిశుద్ధమాకప్పణ్ణక్కడువతుకళ్. (కీళ్చ్చొన్న పాపనివృత్తిమూలమాయ్)మాం=ఎన్నైయుం(పునన్తు=పరిశుద్ధనాకప్పణ్ణక్కడవతుకళ్.)(ఇఙ్గే అప్ 'పృథివీ

శబ్దఙ్గళుక్కు భగవత్పరత్వం తెరిన్దుకొళ్ళ వేణ్డియతు) స్వాహా=ఎన్నాత్మస్వరూపత్తై భగవత్పాదారవిన్దఙ్గళిలే స్వాహా వెన్ఱు సమర్పిత్తేన్.

మూలం.—అగ్నిశ్చ మామన్యుశ్చ మన్యుపతయశ్చ మన్యుకృతేభ్యః ।
పాపేభ్యోరక్షన్తామ్ । యదహ్నా పాపమకార్షమ్ । మనసావాచా
హస్తాభ్యామ్ । పద్భ్యాముదరేణశిశ్నా । అహ స్తదవలుమ్పతు ।
యత్కిఞ్చదురితమ్మయి । ఇదమహమ్మామమృతయోనౌ । సత్యే
జ్యోతిషిజుహోమిస్వాహా ॥

పదం.—అగ్నిః, చ, మా, మన్యుః, చ, మన్యుపతయః, చ, మన్యుకృతేభ్యః, పాపేభ్యః, రక్షన్తాం, యత్, అహ్నా, పాపం, అకార్షం, మనసా, వాచా, హస్తాభ్యాం, పద్భ్యాం, ఉదరేణ, శిశ్నా అహః, తత్, అవలుమ్పతు, యత్, కిం, చ, దురితం, మయి, ఇదం, అహం, మాం, అమృతయోనౌ, సత్యే, జ్యోతిషి, జుహోమి, స్వాహా.

అర్థం.—అగ్నిః*=పరమాత్మా,
అహ్నా=దినత్తిల్,
అహః=అహింసకనాన, అల్లతు, భక్తర్కళైక్కైవిడాదవనాన శ్రియఃపతి
ముఱ్కూఱిన పాపఙ్గళినిన్ఱుం రక్షిక్కవేణుమెన్ఱు మున్నోడే అన్వయం,
అప్పడిప్పట్ట,
సత్యే=నిరుపాధికసత్తైయుడైయవనాన పరమాత్మావినిడత్తిల్.
మత్త పదఙ్గళుక్కు "సూర్యశ్చ" మన్త్రత్తిఱ్పోలవే అర్థం.

మూలం.—ఓమ్.

పదం.—అ, ఉ, మ్,

అర్థం.—"అకార ఉకార మకార ఇతి" ఎన్గిఱ శ్రుతియాలే ప్రణవమానతు అ, ఉ, మ్ ఎన్ఱు మూన్ఱు పదముళ్ళతు ఇతిల్ "అ" ఎన్గిఱ పదం లుప్తచతుర్థీకమాయుం, "అవరక్షణే" ఎన్గిఱ ధాతువాలే నిరుపాధిక సర్వరక్షణార్థ ప్రతిపాదకమాయుం, రక్షకత్వోపయుక్తమాన దయావాత్సల్యాది గుణాక్షేపకమాయుం, "అకారోవై సర్వా వాక్"

*అగ్రం=ఉత్కృష్టస్థానమాన పరమపదత్తై, నయతి=అడైవిక్కిఱవన్,

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ఎన్గిఱ ప్రమాణత్తాలుమ్, "సమస్తశబ్దమూలత్వాదకారస్యస్వభావతః । సమస్తవాచ్యమూలత్వా ద్బ్రహ్మణోపిస్వభావతః । వాచ్యవాచకసమ్బన్ధ స్తయోరర్థాత్ప్రతీయతే" ఎన్గిఱప్రమాణత్తాలుమ్, సర్వవాచకజ్గళుక్కుం కారణమాకైయాలే సర్వవాచ్యత్తుక్కుం కారణభూత బ్రహ్మప్రతిపాదకమాయుం, కారణత్వోపయుక్తమాన జ్ఞానశక్త్యాది సూచకమాయుం, "అవిషేధే పుమర్ విష్ణు" ఎన్గిఱ నిఘణ్టువాలే విష్ణుపరమాయు మిరుక్కుం. ఇజ్గులుప్తమాన చతుర్థి శేషత్వత్తై చ్చొల్లుకిఱతు.

"ఉ" ఎన్గిఱ పదం "అకారేణోచ్యతే విష్ణు స్సర్వలోకేశ్వరో హరిః । ఉకారేణోచ్యతేలక్ష్మీర్మకారో దాసవాచకః ॥" ఎన్గిఱ పద్మోత్తరసంహితావచనత్తాలే లక్ష్మీవాచకమాయుం, "తదేవాగ్ని స్తద్వాయు స్తత్సూర్య స్తదుచన్ద్రమాః" ఎన్గిఱ శ్రుతియిలే ఏవకారస్థానత్తి లిరుక్కిఱ ఉకారంపోలే ఇవ్విడత్తిలుం అవధారణవాచకమాయు మిరుక్కుం.

"మ్" ఎన్గిఱ పదం "మన-జ్ఞానే" ఎన్గిఱ ధాతువాలే జ్ఞాన గుణకార్థకమాయుం, జ్ఞానస్వరూపార్థకమాయు మిరుక్కుం

జ్ఞానత్తై స్వరూపమాయుం గుణమాయు ముడైయజీవన్, సర్వరక్షకనుం సర్వకారణనుం లక్ష్మీవిశిష్టనుమాన నారాయణ నొరువనుక్కే శేషభూతనెన్ఱు వాక్యార్థం.

మూలం-ఓంభూః,ఓంభువః,ఓగ్ంసువః, ఓమ్మహః, ఓంజనః, ఓంతపః, ఓగ్ం సత్యమ్.

పదా—సులభం.

అర్థం—ఓంభూః = భూలోకశరీరకనాయ్, ఓంభువః = భువర్లోకశరీరకనాయ్, (మత్తుపదజ్గళుక్కు ఇప్పడియే అర్థం).

మూలం-తత్సవితుర్వరేణ్యం, భర్గోదేవస్యధీమహి, ధియోయోనః ప్రచోదయాత్,

పదం—తత్, సవితుః, వరేణియం, భర్గః, దేవస్య, ధీమహిః, ధియః, యః, నః, ప్రచోదయాత్.

అర్థం—దేవస్య-ఇన్దశబ్దం "దివుక్రీడా...కాన్తిగతిషు" ఎన్గిఱధాతువినిన్ఱుం నిష్పన్నమాకైయాలే చేతనా చేతనాత్మక జగత్తిఱ్కైయాలే అవన్దత్తుక్కొణ్డిరుక్కిఱవ

సుం,నిరతిశయకాన్తియుక్తనుమాన, సవితుః *=సకలజగత్స్రష్టావాన వాసుదేవనుడైయ † వరేణియం = ఎల్లామహాత్మాక్కళాలేయుమ్ ప్రార్థనీయమాన (యత్ =యాతొరు). భర్గః = సర్వాజ్ఞాననివర్తక సర్వకర్మఫలవిపాకహేతు సర్వాధారకమాన తేజస్సో, తత్ =అన్దవేదాన్తప్రసిద్ధమాన తేజస్సైన్, ధీమహి =ధ్యానంపణ్ణక్కడవోం. యః=యాతొరు తేజస్సానతు, నః=ఎఙ్గళుక్కు, ధియః=త్యాజ్యోపాదేయాదివివేచకమాన ఉపాసనాదికళుక్కు ఉపయుక్తమాన సర్వజ్ఞానఙ్గళైయుం, ప్రచోదయాత్ = ప్రేరిక్కక్కడవతో (ఏవక్కడవతో) జగత్కారణతయా ఉపాసిక్కప్పట్టపరబ్రహ్మమాన పురుషోత్తమనై తైలధారావదవిచ్ఛిన్నస్మృతి సన్తానరూపభక్తియై నమక్కు ఉణ్డాపణ్ణక్కడవనెన్ఱు తాత్పర్యం.

ఉపాయాన్తరత్తైవిట్టు భగవానొరువనైయే సాధనమాకవుడైయ ప్రపన్ననుక్కు సదాజప్యమానద్వయత్తినుడైయ అర్థత్తై ఇన్దగాయత్రీప్రతిపాదిక్కిఱతు:- ఎఙ్గనేయెన్నిల్.

తత్సవితుః = ఇతు ఓరేపదం: "తచ్ఛబ్దవాచక శ్రీమాన్ గాయత్ర్యర్థ ఇతీరితః" ఎన్ఱు పరాశరసంహితావచనత్తాలే తచ్ఛబ్దత్తుక్కు సకలశ్రుతిప్రసిద్ధేతరవ్యావర్తక శ్రియఃపతిత్వవిశిష్టనెన్ఱు అర్థమాకైయాలే ద్వయత్తిలిరుక్కప్పట్ట శ్రీమచ్ఛబ్దార్థం ఇతిల్ శొల్లప్పడుకిఱతు. సవితుః="షూఙ్ ప్రాణిప్రసవే" ఎన్ఱు ధాతువాలే ఏఱ్పట్టసకలజగత్కారణత్వముళ్ళవనాయుం తదుపయుక్తఅవాప్తసమస్తకామత్వ, సర్వజ్ఞత్వ, సర్వశక్తిత్వాది గుణముళ్ళవనుం, ఇన్దవర్థం, "సవితా సకలోత్పత్తిస్థితిసంహారకారణమ్" ఎన్ఱు నిర్వచనత్తాలేయుం ఏఱ్పడుకిఱతు. దేవస్య="దివు క్రీడాదిషు" ఎన్ఱు ధాతువాలే ఏఱ్పట్ట నిరతిశయానన్దయుక్తనుం నిరతిశయకాన్తియుళ్ళవనుమాన నారాయణనుడైయ,వరేణియం=ఆశ్రయణీయమాన, (ఇత్తాల్ తదుపయుక్తవాత్సల్య స్వామిత్వ సౌశీల్య సౌలభ్యాదిగుణఙ్గళ్ తోన్ఱుకిఱతు.) "సవితుః" "దేవస్య" "వరేణియం" ఎన్ఱు శబ్దఙ్గళినాలే నారాయణశబ్దార్థప్రాకట్యం తోన్ఱుకిఱతు. భర్గః=నిరతిశయౌజ్జ్వల్య సౌన్దర్యాదిగుణవిశిష్టవిగ్రహత్తై. ఇవ్విగ్రహాశ్రయం ప్రకృతోపయుక్తమాన చరణరూప అవయవవిశేషత్తై చ్చొల్లుకిఱతు, ఇతునైక్కొణ్డు గాయత్రియిల్ "తత్సవితుర్వరేణియంభర్గోదేవస్య" ఎన్ఱు పర్యన్తత్తాల్ "శ్రీమన్నారాయణచరణౌ" ఎన్ఱు పర్యన్తముళ్ళ శబ్దార్థం ప్రతిపాదిక్కప్పడుకిఱతు. ధీమహి=శరణత్వేనధ్యానంపణ్ణక్కడవోం ఇతనాల్ "శరణంప్రపద్యే" ఎన్ఱు శబ్దార్థం శొల్లప్పడుకిఱతు. ఇప్పడి ఇన్దగాయత్రీపూర్వఖణ్డత్తాల్ ద్వయత్తినుడైయ

---

* "షూఙ్ ప్రాణిప్రసవే" ఎన్ఱు ధాతు.

† అభేదేషష్ఠీ.

పూర్వఖణ్డార్థం శొల్లప్పట్టతు. "యః" ఎన్గిఱపదం సకలప్రమాణప్రసిద్ధలక్ష్మీ విశిష్ట నారాయణప్రతిపాదకమాన తచ్ఛబ్దత్తుక్కు ప్రతిసమ్బన్ధియాకైయాల్ అవ్వర్థత్తై ప్రతిపాదిక్కిఱతు. నః= భగవానైయే ఉపాయోపేయమాకప్పెఱ్ఱ నమక్కు, ధియః = పరిపూర్ణానవరత నిత్యవిశదతమ అనన్యప్రయోజన అనవధికాతిశయాతిప్రియ భగవదనుభవజనితప్రీతి కారితకైఙ్కర్య విషయజ్ఞానఙ్గళై. ఇన్ద ధీశబ్దం కైఙ్కర్య విషయజ్ఞానత్తైయే ప్రధానమాక చ్చొల్లుకిఱతు. ప్రచోదయాత్ = ఏవక్కడవన్, స్వముఖోల్లాసహేతుభూతమాన పరిచర్యైయిల్ అజ్ఞాపిక్కక్కడవ నెన్తు తాత్పర్యం. ఇఙ్గే ప్రార్థనార్థక లకారత్తాలే కైఙ్కర్య ప్రార్థనై శొల్లప్పట్టతు. "యః" ఎన్గిఱపదత్తాలే "శ్రీమతే నారాయణ" ఎన్గిఱశబ్దార్థముం, "నోధియః ప్రచోదయాత్" ఎన్గిఱ శబ్దఙ్గళినాలే కైఙ్కర్య ప్రార్థనావాచకమాన "ఆయ" శబ్దార్థముం, కైఙ్కర్యత్తిల్ భగవానాలేయే ఏవప్పట్టవన్ ఎన్గిఱ తాత్పర్యత్తాలే మమకార నివృత్తియైచ్చొల్లుకిఱనమశ్శబ్దార్థముం శొల్లపట్టతాయ్ ఉత్తరఖణ్డార్థమ్ శొల్లప్పట్టతు.

మూలం—ఓమాపోజ్యోతీరసోమృతమ్బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోమ్.

పదం—ఓం, ఆపః, జ్యోతిః, రసః, అమృతం, బ్రహ్మ, భూః, భువః, సువః, ఓం

అర్థం—ఆపః=జలభూతముం, జ్యోతిః=తేజోభూతముం (పఞ్చభూతఙ్గళ్) రసః=రసవిషయముం (పఞ్చవిషయఙ్గళ్) అమృతం=కాలముం, బ్రహ్మ=మూలప్రకృతియుం, భూః=భూలోకముం, భువః=భువర్లోకముం, సువః=సువర్లోకముం, (సర్వలోకఙ్గళ్) ఇవైయెల్లాం, ఓం=బ్రహ్మాత్మకం, (ఆదియిలుం అన్తత్తిలుం ఇన్దప్రణవం శొల్లుకిఱతనాల్ బ్రహ్మత్తిలిరున్దు ఉత్పత్తియుం అతిలేయే లయముం ఎన్గిఱ అర్థం ఏర్పడుకిఱతు, గాయత్రియిల్ ముదల్ ప్రణవత్తినాల్ జీవనుక్కు భగవచ్ఛేషత్వముం గాయత్రీశిరస్సాలే అచేతనవర్గత్తుక్కు భగవదాత్మకత్వముం ప్రతిపాదిక్కపట్టతు. ఇప్పడి చేతనాచేతనాత్మక ప్రపఞ్చవిశిష్టనాన పరమాత్మావినుడైయ ఉపాసనం గాయత్రియాలే ప్రతిపాదిక్కప్పట్టతు.

మూలం—ఆయాతువరదాదేవ్యక్షరంబ్రహ్మసమ్మితమ్ । గాయత్రీఞ్ఛన్దసామ్మాతేదమ్బ్రహ్మజుషస్వనః । ఓజోసి సహోసి బలమసి భ్రాజోసి దేవానాన్ధామనామాసి విశ్వమసి విశ్వాయుస్సర్వమసి సర్వాయురభిభూరోమ్గాయత్రీ మావాహయామి.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

పదం—ఆయాతు, వరదా, దేవీ, అక్షరం, బ్రహ్మసమ్మితం, గాయత్రీం, ఛన్దసాం, మాతా, ఇదం, బ్రహ్మ, జుషస్వ, నః ఓజః, అసి, సహః, అసి, బలం, అసి, భ్రాజః, అసి, దేవానాం, ధామ, నామ, అసి, విశ్వం, అసి, విశ్వాయుః, సర్వం, అసి, సర్వాయుః, అభిభూః, ఓం, గాయత్రీం, ఆవాహయామి.

అర్థం—వరదా=ఆశ్రితాభీష్ట ఫలప్రదైయాయుమ్, అక్షరం=నాశరహితైయుం, బ్రహ్మ=వేదత్తుక్కు, సమ్మితం=తుల్యమానవళుం, అథవా, బ్రహ్మ=ప్రణవం, సమ్మితం=అతఱ్కు సమానమానవళుమ్, ఎన్గాల్, ప్రణవత్తైప్పోల సర్వార్థసఙ్గ్రాహికైయుమ్, అథవా, బ్రహ్మసమ్మితం—బ్రహ్మ=పరమాత్మా, (అవనోడే) సమ్మితం=సమానమానవళుమ్ (సర్వజగత్కారణనాన పరమాత్మావైప్పోలే సర్వవాఙ్మయ మూలభూతమాన వేదత్తుక్కుం మాతావెన్ఱు తాత్పర్యం) ఛన్దసాం=త్రిష్టుప్ ముదలాన ఛన్దస్సుకళుక్కు (వేదఙ్గళుక్కు) మాతా=ప్రధానైయుమాన, గాయత్రీం*=గాయత్రీయెన్గిఱ, దేవీ=బ్రహ్మాత్మికైయానవళ్, ఆయాతు=అస్మదనుగ్రహార్థం సాక్షాదావిర్భవిక్కక్కడవళ్. నః=ఎఙ్గళుడైయ, ఇదం=ఇన్ద, బ్రహ్మ=స్తోత్రత్తై, జుషస్వ=గ్రహి, ఓజోసి=ఇన్ద్రియఙ్గళుక్కు శక్తియాకిఱాయ్, సహోసి=వేగవాన్గళుక్కు వేగమాకిఱాయ్, బలమసి=భరిక్కిఱవర్గళుక్కు బలమాకిఱాయ్, భ్రాజోసి=ప్రకాశవాన్గళుక్కు ప్రకాశమాకిఱాయ్, దేవానాం=దేవతైకళుక్కు, నామ=ప్రసిద్ధమాన, ధామాసి=స్థానమాకిఱాయ్, విశ్వమసి=సంవ్రక్రమణసమర్థైయాకిఱాయ్, విశ్వాయుః=సమస్తభూతఙ్గళుడైయ ఆయుర్వర్ధకైయాయ్ (అసి=ఆకిఱాయ్) సర్వమసి = ఎల్లారుక్కుం నిర్వాహికైయాకిఱాయ్, సర్వాయుః= సమస్తపేర్కళుక్కుం కాలమృత్యునివర్తకైయాయ్ ఇరుక్కిఱాయ్, అభిభూః= సమస్తపాపఙ్గళైయుం అవమానప్పడుత్తుకిఱాయ్, (ఇప్పడిప్పట్ట) గాయత్రీం= గాయత్రీయానవున్నై, ఓం=ఓంయెన్గిఱమన్త్రిత్తాలే, అథవా ఓంకారరూపైయాన వెన్ఱు గాయత్రీక్కు విశేషణమాక అన్వయిక్కలామ్. ఆవాహయామి = ఎన్నుడత్తిల్ వరుమ్బడియాయ్ ప్రార్థిక్కిఱేన్. (ఇన్ద గాయత్రీప్రతిపాద్యన్ పరమాత్మా నారాయణనేయెన్ఱు పూర్వమే శొల్లప్పట్టిరుక్కిఱతినాలే ఆవాహనత్తిలుం పరమాత్మావుక్కే ఉద్దేశ్యత్వమ్ కణ్డుకొళ్వతు.

మూలం – ఉత్తమేశిఖరేదేవీభూమ్యాంపర్వతమూర్ధని। బ్రాహ్మణేభ్యో హ్యనుజ్ఞానఙ్గచ్ఛదేవియథాసుఖమ్

* గాయన్తం=శుద్ధాన్తఃకరణత్తోడు స్తోత్రంపణ్ణుకిఱవనై, త్రాయతే=రక్షిక్కిఱవళ్.

పదం——ఉ త్తమే, శిఖరే, దేవి, భూమ్యాం, పర్వతమూర్ధని; బ్రాహ్మణేభ్యః, హి, అనుజ్ఞానం; గచ్ఛ, దేవీ, యథాసుఖం.

అర్థం——(హే) దేవి=(ఓ) గాయత్రీ, బ్రాహ్మణేభ్యః = నిరన్తరోపాసకర్ శాన బ్రాహ్మణర్ కళుక్కు, అనుజ్ఞానం = అనుజ్ఞైశెయ్‌తు, భూమ్యాం=భూమియిలేయుమ్, పర్వత = మేర్వాది పర్వతఙ్గళుడైయ, మూర్ధని = ఊర్ధ్వభాగ త్తిలుళ్ళ, ఉ త్తమే = శ్రేష్ఠమాన, అతావతు, ఏకాన్తిబుష్యాః భాగవతపరిగృహీతమాన, శిఖరే = కొడిముడి యిలేయుమ్, యథాసుఖం=ఎప్పడిసుఖమోఅప్పడి, గచ్ఛ=పో, దేవి=నిరతిశయకాన్తి యుళ్లవళే,

మూలం–మిత్రస్యచర్షణీధృత శ్శ్రవో దేవస్యసానసిమ్ । సత్యఞ్చిత్ర శ్రవ స్తమమ్।

మిత్రోజనాన్యాతయతి ప్రజానన్మిత్రోదాధార పృథివీముత ద్యామ్ । మిత్రః కృష్టీరనిమిషాభిచష్టే సత్యాయహవ్యఙ్ఘృత వద్విధేమ ॥

ప్రసమిత్రమర్తో అస్తుప్రయస్వాన్యస్త ఆదిత్య శిక్షతివ్రతేన॥ నహన్యతే నజీయతే త్వోతోనైనమగంహో అశ్నోత్యన్తితో నదూరాత్॥

పదం.——మిత్రస్య, చర్షణీధృతః, శ్రవః, దేవస్య, సానసిం, సత్యం, చిత్ర శ్రవ స్తమం, మిత్రః, జనాన్, యాతయతి, ప్రజానన్, మిత్రః, దాధార, పృథివీం, ఉత, ద్యాం, మిత్రః, కృష్టీః, అ.మిషా, అభి,చష్టే, సత్యాయ, హవ్యం, ఘృతవత్, విధేమ, ప్ర, సః, మిత్ర, మర్తః, అస్తు, ప్రయస్వాన్, యః, తే, ఆదిత్య, శిక్షతి, వ్రతేన, న, హన్యతే, న, జీయతే, త్వోతః, న, ఏనం, అగంహః, అశ్నోతి, అన్తితః, న, దూరాత్.

అర్థం——చర్షణీ=జ్ఞానికళై, ధృతః=పోషిక్కిఱవనాయుం, దేవస్య=క్రీడా యుక్తనాయుం,మిత్రస్య*=సర్వరక్షకనాయుం, వేదాన్తఙ్గళినాల్ పరిచ్ఛేదిక్కవొణ్ణాత

* "మిత్రస్సుజ్ఞాతచారిత్రః" ఎన్గిఱపడి రుక్తియాలే ఏఱ్పట్ట వేదాన్తాపరిచ్ఛిన్న మహిమైయుళ్ళవనెన్ఱపడి.

మహిమైయుళ్ళవనాయుమిరుక్కిఱ అ పరమాత్మావినుడైయ, శ్రవః=యశస్సానతు, సా=నన్ఱాక, నసిం=సేవిక్కత్తక్కతు (అన్దయశస్సు ఎప్పడిప్పట్టదెన్ఱాల్) సత్యం=కాలాన్తరత్తిలేయుం నాశరహితమానతుం, చిత్రశ్రవస్తమం=ఆశ్చర్యవాన భగవచ్చేష్టైకళైప్పఱ్ఱియతాకై యాల్ కేట్కిఱవర్కళుక్కు అధికసుఖకరమానతుమాయిరుక్కిఱతు (అప్పడిప్పట్ట యశస్సై స్తోత్రంపణ్ణుకిఱోం).

మిత్రః=పరమాత్మా, జనాన్=పుణ్యపాపాత్మకఉభయకర్మయుక్తర్కళానజనఙ్గళై, ప్రజానన్=తత్తత్కర్మానుగుణమాక అనుగ్రహిక్కిఱవనాయ్, యాతయతి=తంగళ్ తంగళ్ కర్మఙ్గళిలే నియోగిక్కిఱాన్. (కర్మానుగుణమాయ్ ప్రేరిక్కిఱపడియాలే వైష మ్యనైర్ఘృణ్య (నిర్దయత్వ) దోషప్రసక్తి యిల్లైయెన్ఱుతాత్పర్యం) పృథివీం=భూమి యైయుం, ఉత=మేలుం, ద్యాం=ఆకాశత్తైయుం, మిత్రః=పరమాత్మా, దాధార=ధరి త్తాన్, కృష్టీః=ప్రజైకళై, అనిమిషా=కణ్కొట్టామల్ జాగరూకనాయ్, మిత్రః= పరమాత్మా, అభిచష్టే=ప్రకాశిక్కప్పణ్ణుకిఱాన్, జ్ఞానప్రదానత్తాలే రక్షిక్కిఱాన్ (ఎల్లో రాలుంభజిక్కత్తక్క అవిచ్ఛిన్నాశ్చర్య శ్రావ్యతమయశోవత్త్వముం, నానావిధ జన్తు సమూహప్రేరకత్వముం, పృథివ్యాదిసకలతత్త్వధారకత్వముం, అసఙ్కుచితజ్ఞానత్తాలే సర్వ జన్తుక్కళై ప్రకాశిప్పిక్కిఱతుం పరమపురుషచిహ్నఙ్గళ్.)

సత్యాయ=అవికారనానభగవాన్ పొరుట్టు, ఘృతవత్=నెయ్యోడే కూడియిరు క్కిఱ, హవ్యం=పురోడాశాదియై, విధేమ=సమర్పణం పణ్ణక్కడవోం.

కీళ్చ్చొన్న "శ్రవస్తమం" పర్యన్తముళ్ళ వాక్యఙ్గళినాలే భగవాన్ పొరుట్టు వాచికకైఙ్కర్యముం, "మిత్రో జనాన్" ఇత్యాదికళినాలే మానసికకైఙ్కర్యముం, "సత్యాయహవ్యం" ఇత్యాదివాక్యత్తాలే కాయికకైఙ్కర్యముం శొల్లప్పట్టతు.

(హే) మిత్ర=వారీర భగవానే, ఆదిత్య †=సర్వత్తైయుం ప్రళయకాలత్తిలే భక్షిక్కిఱవనే, యః=యాతొరు, మర్తః=మనుష్యన్, వ్రతేన=పూజావ్రతత్తోడే కూడి యవనాయ్, తే=ఉన్ పొరుట్టు, శిక్షతి=అన్నముతలానతుకళాలే ఉపచారంపణ్ణుకిఱా నో, సః=అన్దమనుష్యనానవన్, ప్ర=మికవుం, ఉత్కృష్టమాన, ప్రయస్వాన్= అన్నాదిసమ్పత్తుళ్ళవనాక, అస్తు=ఆకక్కడవన్, (యాతొరువన్ భగవదారాధనం

* నసిం=ననయతి ఎన్ఱాల్ కుటిలమాకప్పణ్ణుకిఱాన్, అతావతు, వణఙ్గప్పణ్ణుకిఱాన్.

† "అదభక్షణే" ఎన్ఱ ధాతు.

పణ్ణామల్ భుజిక్కుక్కుడాదెన్గిఅనియమయుక్తనాయ్ ఆరాధనం పణ్ణుకిఅానో అవను క్కు భగవానానపురుషోత్తమన్ ప్రకృష్టమాన అన్నం ఎన్రాల్ బ్రహ్మానుభవత్తైక్కొడుక్కిఅానెన్ఱు తాత్పర్యం.)

తోతః = ఉన్నాలే రక్షిక్కప్పట్టవన్, నహన్యతే=మృత్యువాలే కొల్లప్పడమాట్టాన్, నజీయతే=శబ్దస్పర్శాది విషయజ్గళాలే జయిక్కప్పడమాట్టాన్. (ఇత్తాల్ మోక్షంపెఱుకిఅవరైయిల్ ఆధ్యాత్మికాదిదుఃఖజ్గళిల్ నిన్ఱుం భగవాన్ రక్షిక్కిఅానెన్ఱు సిద్ధం).

ఏనం=ఇన్ద ఉన్ భక్తనై, అగ్ంహః=పాపమానతు, అన్తితః=ఇన్దజన్మత్తిలేయుం, దూరాత్=జన్మాన్తరత్తిలేయుం, నాశ్నోతి=అడైకిఅదిల్లై, (ఇత్తాల్ ముముక్షువుక్కు పూర్వపుణ్యపాపజ్గళుడైయ నాశముం ఉత్తరపుణ్యపాపజ్గళుడైయ అణుకామైయుం కాణ్పిక్కప్పట్టన).

మూలం—ఆసత్యేన రజసా వర్తమానోనివేశయన్నమృతమ్మర్త్యఞ్చ ।
హిరణ్యయేన సవితారథేనాదేవోయాతి భువనా విపశ్యన్ ।
ఉద్వయన్తమసస్పరి పశ్యన్తో జ్యోతిరుత్తరమ్ । దేవన్దేవత్రా సూర్య మగన్మజ్యోతిరుత్తమమ్ ।
ఉదుత్యఞ్జాతవేదసన్దేవం వహన్తి కేతవః । దృశే విశ్వాయసూర్యమ్ । చిత్రన్దేవానాముదగాదనీకఞ్చక్షుర్మిత్రస్య వరుణస్యాగ్నేః । ఆప్రాద్యావాపృథివీ అన్తరిక్షగ్ంసూర్య ఆత్మా జగతస్తస్థుషశ్చ । తచ్చక్షుర్దేవహితమ్పురస్తాచ్ఛుక్రముచ్చరత్ ।
పశ్యేమశరదశ్శతఞ్జీవేమశరదశ్శతన్నన్దామశరదశ్శతమ్మోదామశరదశ్శతమ్భవామశరదశ్శతగ్ంశృణవామశరదశ్శతమ్ప్రబ్రవామశరదశ్శతమజీతాస్యామశరదశ్శతఞ్జ్యోక్చ సూర్యన్దృశే ।
యఉదగాన్మహతోర్ణవాద్విభ్రాజమానస్సరిరస్య మధ్యాథ్సమావృషభో లోహితాక్షస్సూర్యో విపశ్చిన్మనసాపునాతు.

పదం.——ఆ, సత్యేన, రజసా, వర్తమానః, నివేశయన్, అమృతం, మర్త్యం,చ, హిరణ్యయేన, సవితా, రథేన, ఆ, దేవః, యాతి, భువనా,విపశ్యన్, ఉత్,వయం,తమసః, పరి, పశ్యన్తః, జ్యోతిః, ఉత్తరం, దేవం, దేవత్రా, సూర్యం, అగన్మ, జ్యోతిః, ఉత్తమం, ఉత్,ఉ, త్యం, జాతవేదసం, దేవం, వహన్తి, కేతవః, దృశే, విశ్వాయ, సూర్యం, చిత్రం, దేవానాం, ఉత్,అగాత్,అనీకం,చక్షుః, మిత్రస్య, వరుణస్య,అగ్నేః,ఆ,అప్రాః, ద్యావాపృథివీ, అన్తరిక్షం, సూర్యః, ఆత్మా, జగతః, తస్థుషః, చ, తత్, చక్షుః, దేవహితం, పురస్తాత్, శుక్రం, ఉచ్చరత్, పశ్యేమ, శరదః, శతం,జీవేమ, శరదః, శతం, నన్దామ, శరదః, శతం, మోదామ, శరదః, శతం, భవామ, శరదః, శతం, శృణవామ, శరదః, శతం, ప్రబ్రవామ, శరదః, శతం. అజీతాః, స్యామ, శరదః, శతం, జ్యోక్, చ, సూర్యం, దృశే, యః,ఉత్,అగాత్, మహతః, అర్ణవాత్, విభ్రాజమానః,సరిరస్య, మధ్యాత్, సః, మా, వృషభః, లోహితాక్షః, సూర్యః, విపశ్చిత్, మనసా, పునాతు.

అర్థం.——సత్యేన=వికార రహితమాన లోకత్తిలేయుం, ఎన్తాల్ కాలకృత పరిణామరహితమాన వైకుణ్ఠలోకత్తిలేయుం, రజసా=సత్వరజస్తమోగుణ ప్రకృతికార్యమాన బ్రహ్మాణ్డ సహస్రత్తిలేయుం (ఇన్ద ఇరణ్డుశబ్దఙ్గళినాల్ నిత్యలీలావిభూతిద్వయం శొల్లప్పట్టతు.) ఆవర్తమానః=అన్తర్బహిస్థితనాయుం, దేవః=క్రీడాశీలనుమాన, సవితా=సకల జగత్సృష్టికర్తావాన పరమాత్మా, అమృతం=బ్రహ్మానుభవత్తైయుం, మర్త్యఞ్చ=నశ్వరమాన ఐశ్వర్యకైవల్యపుత్రాదిఫలత్తైయుం, నివేశయన్ = కొడుక్కిఱవనాయ్క్కొణ్డు, హిరణ్యయేన=మనోహరమాన,రథేన=గరుడరూపరథత్తాలే,("సుపర్ణోసిగరుత్మాన్" ఎన్గిఱ శ్రుతియాలే గరుడనుక్కు విష్ణురథత్వం సుప్రసిద్ధం) అల్లతు, హిరణ్యయేన=శ్లాఘ్యతమమాన,, రథేన=ప్రణవరథత్తాలే, భువనా=సకలప్రాణివర్గఙ్గళై, విపశ్యన్=అవఙ్గళ్ అవఙ్గళ్ కర్మానుగుణమాక నియమిక్కిఱతఱ్కు విశేషమాకప్పార్క్కిఱవనాక, ఆ=నాలుపక్కత్తిలేయుం, యాతి=సఞ్చరిక్కిఱాన్ ("ఓంకార రథమాస్థాయస్థితః పురుషసత్తమః" ఎన్గిఱశ్రుతియాలేసర్వవాఙ్మయమూలమానప్రణవత్తుక్కు రథత్వనిరూపణంయుక్తమిఙ్గే) (ఇప్పడిప్పట్టవనై ఉపాసి, ఎన్ఱు అధ్యాహారం పణ్ణిక్కొళ్ళువతు)

జ్యోతిః=తేజఃప్రచురమాయుం, దేవం=క్రీడాశీలనుం, ఉత్తరం-ఉత్కృష్టతరనుం, దేవత్రా=దేవతైకళుక్కు రక్షకనుమాన, సూర్యం-సూర్యమణ్డలాన్తర్వర్తియాన పరమాత్మావై, వయం=నాఙ్గళ్, =ఉత్పశ్యన్తః-ఊర్ధ్వముఖమాక ధ్యానంపణ్ణానిన్ఱు, తమసః-ప్రకృతిమణ్డలత్తిఱ్కట్టిలుం, పరి, మేలేయిరుక్కిఱ, ఉత్తమం,ఉత్కృష్టతమనుమాన

జ్యోతిః= పరవాసుదేవరూపమాన జ్యోతిస్సై, అగన్మ-అడైయక్కడవోం- సంసారసాగరత్తిల్ నిన్ఱుం ముక్తాళాకక్కడవోం ఎన్ఱతాత్పర్యం.

ఉదుత్యం=ఉత్కృష్టనాకవే, అతావతు, విట్టుప్పిరియాత స్వస్వభావముళ్ళవనాకవే అవతరిత్త,జాతవేదసం=ఉత్పన్నమాన భూతఙ్గళై యఱిన్దవనుం జాతవేదస్సెన్ఱు పెయరైయుడైయవనుమాన, దేవంసూర్యం=పరమాత్మావై, కేతవః=ధ్వజంపోల ప్రభావప్రకాశకఙ్గళాన జ్ఞానశక్తివాత్సల్యాది దివ్యాత్మగుణఙ్గళ్,విశ్వాయ=ఎల్లారుక్కుమ్,దృశే=దర్శనత్తిఱ్కాక, వహన్తి=అవతరిప్పిక్కిన్ఱన. (పరమపదత్తిల్ నిత్యముక్తర్కళుడన్ నిరతిశయానన్దానుభవమ్పణ్ణుకిఱ వాసుదేవన్, లీలావిభూతియిల్ తాపత్రయమహాజ్వాలైయాలే కొళుత్తప్పట్టవర్కళాయుమ్ ముక్తర్కళుక్కు అనుభవయోగ్యమాన బ్రహ్మానన్దానుభవమిల్లామైయాల్ అతిక్షుద్రవిషయభోగఙ్గళిలే ఆసక్తర్కళాయుం నఱ్ఱావస్థైయై అనుభవిత్తప్పోనవర్కళాయుం మిరుక్కిఱ జీవాత్మాక్కళై ప్పార్త్తు నిరవధిక వాత్సల్య కారుణ్యాది పరిపూర్ణత్వత్తాలే రామకృష్ణాది ప్రాదుర్భావముఖమాయ్ భూమియిల్ అవతరిత్తాన్. ఇప్పడిప్పట్ట భగవానై భజిక్కవేణుమెన్ఱు తాత్పర్యం).

దేవానాం=దేవతైకళుక్కు, చిత్రం=నానావిధమాన, అనీకం=బలం, (యాతొరు సర్వేశ్వరనిడత్తిలిరున్దు) ఉదగాత్ = ఉణ్డాచ్చుతో, (మత్స్యకూర్మాది స్వమూర్తి భేదఙ్గళాలేయుం, భరతశత్రుఘ్నసాత్యకి బలభద్రాది పరికరఙ్గళాలేయుం ఎన్ఱ భగవానాలే దేవతైకళుక్కు సహాయబలమ్పణ్ణప్పట్టతో అవనై భజియుఙ్గళెన్ఱు పూర్వత్తోడే అన్వయం) మిత్రస్య=సూర్యనుక్కుం, వరుణస్య=వరుణనుక్కుం,అగ్నేః=అగ్నిక్కుం, (సర్వదేవర్కళుక్కుమ్)చక్షుః=కణ్పోల జ్ఞానప్రదనాన, సూర్యః=పరమాత్మా, ద్యావాపృథివీ=స్వర్గభూమికళైయుం, అన్తరిక్షం=ఆకాశత్తైయుం, (సమస్తవస్తుజాతత్తైయుం) (ఆ,నాలుపక్కత్తిలేయుం, అప్రాః=తన్నాలేయేనిఱైప్పిక్కిఱాన్, (ఆకైయాలే తాన్) జగతః= జఙ్గమత్తుక్కుం, తస్థుషశ్చ=స్థావరత్తుక్కుం, (సమస్తజగత్తుక్కుం) ఆత్మా=ఆత్మావాకిఱాన్, (నియమనపూర్వకమాక అవైకళెల్లావఱ్ఱిలుం-వ్యాపిత్తిరుక్కిఱానెన్ఱు అర్థం ఇప్పడిప్పట్టపరమాత్మా ఉపాస్యనెన్ఱు వాక్యశేషం).

తత్ =శ్రుతిప్రసిద్ధనుం, చక్షుః=సర్వజనఙ్గళుక్కు జ్ఞానప్రదనుం, దేవహితం=దేవతైకళుక్కుహితత్తై ప్రవర్తిక్కప్పణ్ణుకిఱవనుం, శుక్రం=శుద్ధస్వరూపనుం, ఉచ్చరత్ =ఉద్యద్రూపనై ఎన్నాల్ శుద్ధస్వరూపమాన పడియాల్ ఎన్నైక్కుం నశియాతవనుమానవనై, (ఇప్పడిప్పట్ట పరమాత్మావై) పురస్తాత్ =ఎదిరే, శరదశ్శతం=నూఱు కాలంవరైయుం, పశే

మ=బలారోగ్యైశ్వర్యాది యుక్తర్కళాయ్ పార్క్కక్కడవోం,(అన్దసాక్షాత్కారసిద్ధ్యర్థం) శరదశ్శతం=అనేకవర్ష కాలం, జీవేమ=జీవిక్కక్కడవోం, శరదశ్శతం=బహుకాలం, నన్దామ=సన్మిత్రపుత్ర శిష్యాదికళుడన్ భగవద్గుణ విభూతికళైప్పార్త్తు సన్తోషిక్కక్కడవోం, శరదశ్శతం=బహుకాలం, మోదామ=పూర్వోక్తానన్దత్తినుడైయ చరమావస్థైయాయుడైయక్కడవోం, శరదశ్శతం=బహుకాలం,భవామ=ఉత్తరోత్తరమభివృద్ధర్కళాకక్కడవోం, శరదశ్శతం=బహుకాలం, శృణవామ=ప్రియహితాలాపఙ్గళాన భగవత్కథైకళైక్కేట్కక్కక్కడవోం, శరదశ్శతం=బహుకాలం, ప్రబ్రవామ=బాహ్యకుదృష్టికళ్ విషయత్తిలేకరినవాక్కుకళుళ్ళవర్కళాకక్కడవోం,శరదశ్శతం=బహుకాలం, అజీతాః=వేదవిరోధవాదికళాన శుష్కతార్క్కికర్కళాలే జయిక్కప్పడాతవర్కళాక,స్యామ=ఆకక్కడవోం, జ్యోక్=ప్రకాశమానరాయ్క్కొణ్డు, సూర్యం=పరమాత్మావై, దృశే=పార్క్క అపేక్షిక్కిరోం, యః=యాతొరుపరమాత్మా, మహతః=మహత్తాన, అర్ణవాత్=సముద్రత్తిల్ నిన్ఱుం వెళియిలే (సమస్తతత్త్వఙ్గళిన్ ఉళ్ళుంపుఱముం) ఉదగాత్=స్పష్టమాయ్ (శ్రుతికళినాలే) అఱియప్పడుకిఱానో, సరిరస్య=సముద్రజలత్తినుడైయ, మధ్యాత్=మధ్యత్తిల్, విభ్రాజమానః=విశేషమాక ప్రకాశిక్కిఱానో, (సర్వాన్తర్యామియాయిరున్దుంఅన్దన్దహేయగుణఙ్గళాలే ఒట్టప్పడామల్ ఇరుక్కైతాన్ ప్రకాశమానత్వం)సః=అన్ద,వృషభః*=సర్వశ్రేష్ఠనాయుం ధర్మప్రవర్తకనాయుం, లోహితాక్షః=సద్యోవికసితమాన శెన్తామరైప్పోలే శివన్ద కణ్ణుళ్ళవనుం, విపశ్చిత్=సర్వజ్ఞనుమాన, సూర్యః=పరమాత్మా, మా=ఎన్నై, మనసా=సత్యసఙ్కల్పత్తాలే, పునాతు=పరిశుద్ధనాక్కక్కడవన్. (ప్రతిబన్ధకత్తై నివృత్తిపణ్ణి స్వానుభవయోగ్యనాక్కప్పణ్ణక్కడవన్).

మూలం.—ఇమమ్మేవరుణశ్రుధీ హవమద్యాచమృడయ । త్వామవస్యురాచకే। తత్త్వాయామిబ్రహ్మణా వన్దమానస్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః। అహేడమానోవరుణేహబోధ్యురుశగ్ంసమాన ఆయుః ప్రమోషీః। యచ్చిద్ధి తే విశోయథాప్రదేవ వరుణవ్రతమ్ । మినీమసిద్యవిద్యవి । యత్కిఞ్చేదంవరుణదైవ్యేజనేభిద్రోహమ్మనుష్యాశ్చరామసి । అచిత్తీయత్తవధర్మా యుయోపిమమానస్తస్మాదేనసో దేవరీరిషః। కితవాసోయద్రిరిపుర్నదీవి యద్వాఘాసత్యముతయన్న విద్మ । సర్వాతా విష్యశిథిరేవదేవాథాతే స్యామవరుణప్రియాసః.

* వృషం=ధర్మత్తై, భాసయతి=ప్రకాశిక్కప్పణ్ణుకిఱవన్.

పదం.—ఇమం, మే, వరుణ, శ్రుధి, హవం, అద్య, చ, మృడయ, త్వాం, అవస్యుః, ఆ,చకే, తత్, త్వా, యామి, బ్రహ్మణా, వన్దమానః, తత్, ఆ,శాస్తే, యజమానః, హవిర్భిః, అహేడమానః, వరుణ, ఇహ, బోధి, ఉరుశగ్ంస, మా, నః, ఆయుః ,ప్ర, మోషీః, యత్, చిత్, హి, తే, విశః, యథా, ప్ర, దేవ, వరుణ,వ్రతం, మినీమసి, ద్యవిద్యవి, యత్, కిం, చ, ఇదం, వరుణ, దైవ్యే, జనే, అభిద్రోహం, మనుష్యాః, చరామసి, అచిత్తీ, యత్, తవ, ధర్మా, యుయోపిమ, మా, నః, తస్మాత్, ఏనసః, దేవ, రీరిషః, కితవాసః, యత్, రిరిపుః, న, దీవి, యత్, వా, ఘ, సత్యం, ఉత, యత్, న, విద్మ, సర్వా, తా, వి, స్య, శిథిరా, ఇవ, దేవ, అథ, తే, స్యామ, వరుణ, ప్రియాసః.

అర్థం — (హే) వరుణ* = "వృణోతి" ఎన్గిఱ వ్యుత్పత్తియాలే ఆవరణం, ఎన్రాల్, చేతనాచేతనాత్మక ప్రపఞ్చత్తుక్కు ఆవరణభూతనుం, అల్లతు, "వృణోతి సర్వం" ఎన్గిఱత్తినాలే ఎల్లావిడత్తిలుం వసిక్కిఱవనుం, అల్లతు, "వారయతి" ఎన్గిఱత్తినాల్ పాతకసమూహఙ్గళై త్తడుక్కిఱవనుం, అల్లతు, "వరయతి" ఎన్గిఱత్తినాల్ సమ్పత్సమూహఙ్గళై క్కొడుప్పవనుమాన పరమాత్మావే, మే=ఎన్నుడైయ, ఇమం = ఇన్ద, హవం=ప్రార్థనారూపమాన అழైక్కిఱత్తై; శ్రుధి=కేళ్. అద్య=ఇప్పోదే, (మాం = ఎన్నై)మృడయచ=సుఖియాకప్పణ్ణు,(నాన్) అవస్యుః|ఆత్మరక్షణేచ్ఛైయుళ్ళవనాయ్, త్వాం=ఉన్నై, ఆచకే = ఆభిముఖ్యత్తోడు ప్రార్థిక్కిఱేన్, అల్లతు, ఉన్నుడైయ తృప్తియై యాచిక్కిఱేన్. (నీఅర్థితార్థప్రదాన చతురనెన్ఱు ప్రసిద్ధమన్రో)తత్ =అన్దఆత్మరక్షణత్తిన్ పొరుట్టు, త్వా=ఉన్నై, బ్రహ్మణా=వేదమన్త్రత్తాలే అల్లతు ప్రణవత్తాలే, వన్దమానః=స్తోత్రంపణ్ణుకిఱవనాయ్, యామి=శరణమడైకిఱేన్, (లోకత్తిల్ శరణాగతమనోరథసాఫల్యం పణ్ణుకిఱతు శరణ్యనుక్కు విధిప్రాప్తమాన ధర్మం ఎన్ఱు కపోత వానరాదివృత్తాన్తఙ్గళిలే సుప్రసిద్ధం. సర్వజ్ఞనుం, సర్వశక్తనుం,, అపార కారుణ్యసౌశీల్యవాత్సల్యాది గుణఙ్గళుక్కు జలధియానపరమాత్మావిన్ విషయత్తిలే కేట్కవేణుమో) తత్ =భగవదాశ్రయణం ఫలావినాభూతమాకైయాలే, యజమానః=యజ్ఞంపణ్ణుకిఱవన్, హవిర్భిః=పురోడాశాదిహవిస్సుక్కళాలే (ఉన్నై ఆరాధనంపణ్ణిక్కొణ్డు) ఆశాస్తే=ఇష్టసిద్ధియై ప్రార్థిక్కిఱాన్. అథవా, యజమానః=యజ్ఞమ్పణ్ణుకిఱకర్మయోగనిష్ఠన్, హవిర్భిః=పు

* అవనం=రక్షణం.

† "వరుణోవారుణోవృక్షః" ఎన్గిఱత నామపాఠత్తాలే వరుణశబ్దవాచ్యన్ పరమాత్మా.

రోడాశాదిహవిస్సుక్కళాలే, (ఆరాధిత్తు) తత్=ఉన్ శొన్నరక్షణత్తై, ఆశాస్తే=ప్రార్థిక్కిఱార్ (ఎన్దాల్ ముతల్ పడియాయిరుక్కుం కర్మయోగనిష్ఠనాన ముముక్షువుక్కే ఫలం సిద్ధమాయిరుక్క సర్వాత్మనాన్యస్తభరనానశరణాగతన్ విషయత్తిల్ శొల్ల వేణుమో.)

(హే)వరుణ= (ఓ) పరమాత్మావే,అహేడమానః=కోపమిల్లాదవనాయ్,ఇహ=ఇన్ద లోకత్తిలే, (ఎన్నుడైయవిజ్ఞాపనత్తై) బోధి=అఱిన్దుకొళ్. (ఎన్దాల్ అనాదికాలన్తుడఙ్గి ప్రవర్ధమానమాయ్ కొణ్డువరుకిఱ అకృత్యకరణకృత్యాకరణాదికళాన అనన్తాపరాధఙ్గళై ఎన్నిడత్తిల్ ఆలోచిత్తు "నక్షమామి" క్షమిక్కమాట్టేన్, "క్షిపామి" ఎఱిన్దు విడువేన్ ఎన్ఱు కోపం శెయ్యక్కూడాదు, ఉన్ విషయమాయ్ శరణాగతి పణ్ణుకిఱేన్ ఎన్కిఱ శొల్లైక్కొణ్డే నీసర్వత్తైయుం క్షమిక్కవేణుమాకైయాలే ఉన్ అనుగ్రహత్తుక్కు నాన్ పాత్రమాకిఱేన్, ఉన్ ప్రసాదంతవిర వేఱే పుణ్యముం ఉన్ కోపంతవిర వేఱే పాపముం కిడైయాదు) ఉరుశగ్ంస=ఎల్లారాలేయుం స్తోత్రంపణ్ణపట్ట శరణాగతవత్సలనే,అల్లదు, ఉరు=మహత్తాన, శగ్ంస=కీర్తియుళ్లవనే, ("రిపూణామపివత్సలః" ఎన్ఱు శత్రుక్కళిడత్తిల్ కూడ వాత్సల్యముళ్ళవనెన్కిఱ కీర్తియుళ్ళవనే) నః=ఎఙ్గళుడైయ, ఆయుః=ఆయుస్సై,మాప్రమోషీః=నాశంపణ్ణాతే, (ఎన్దాల్ శరణాగతర్కళాన ఎఙ్గళాలే శెయ్యప్పడుం సర్వవిధకైఙ్కర్యఙ్గళిల్ ఎఙ్గళుడైయకాలం వ్యర్థమాయ్ పోకామల్ అనవరతమాయ్ భగవత్కైఙ్కర్యఙ్గళైయే శెయ్విక్కవేణుం).

దేవ=అనవరతం క్రీడనశీలనాన, (హే) వరుణ=ఓభగవానే, తే=ఉన్నైయుద్దేశిత్తు పణ్ణప్పట్ట, యచ్చిద్ధి *=యాతొరు, వ్రతం=ఆరాధనాదివ్రతమో, (తత్=అదుకళై) ద్యవిద్యవి=దినేదినే(సర్వకాలముం)విశోయథా= మనుష్యర్కళైప్పోలే ఎన్దాల్ అజ్ఞర్కళైప్పోలే,ప్రమినీమసి=మిశవుంనాశంశెయ్కిఱోం(అజ్ఞర్కళ్ ఎప్పడి విహితారాధనత్తై లోపిక్కప్పణ్ణుకిఱార్గళో అన్దపడి) (ఆకైయాల్ ఉన్నుడైయ ఆరాధనక్కుఱైవినాలే ఉణ్డానఅపరాధత్తై నీయేక్షమిత్తరుళవేణుమెన్ఱు తాత్పర్యం).

(హే) వరుణ=(ఓ) భగవానే,దైవ్యేజనే=దేవతైకళిడత్తిల్ (ఉన్నుడైయ ఆజ్ఞానువర్తికళాన మహానుభావర్కళిడత్తిలుం)మనుష్యాః=నికృష్టకర్మాక్కళాన నాఙ్గళ్, అచిత్తీ=అజ్ఞానత్తాలే, ఇదం=ఇంద, యత్కించ=స్వల్పాపరాధత్తైయుం,అభిద్రోహం= అధికాపరాధత్తైయుం చరామసి=పణ్ణుకిఱోమో,యత్=యాతొరుపాపత్తాలే, తవ=ఉన్నుడైయ,

* ఇఙ్గే, చిత్, హి, ఎన్కిఱ పదద్వయం పాదపూరణార్థం.

ధర్మా=కైఙ్కర్యరూపమానధర్మఙ్గళై,యుయోపిమ=నాళంపణ్ణుకిరోమో (ఇత్తాలే భాగవతద్రోహముం భగవద్ద్రోహముంశొల్లప్పట్టతు,(హే)దేవ=(ఓ)భగవానే,నః=ఎఙ్గళై, తస్మాత్=అన్ద, ఏనసః = ఉభయవిధమాన పాపత్తినాలే, మారీరిషః = హింసిక్కవేణ్డాం, (ఎన్డాల్ ఎన్నుడైయ భరన్యాసత్తై అఙ్గీకరిత్త ఉన్నాలేయే ఇన్ద సమస్తపాపఙ్గళుం క్షమిక్కత్తక్కతుకళ్) కితవాసః = కపటికళాన, (వయం=నాఙ్గళ్) రిరిపుః = శత్రువైపోల, యత్=యాతొరు, నదీవి=నిషిద్ధకార్యం (పాపత్తై) పణ్ణుకిఱోమో, యద్వాఘ =యాతొరు పాపమానతు, సత్యం=బుద్ధిపూర్వకమో, ఉత=ఇల్లావిట్టాల్, యత్=యాతొరుపాపత్తై, నవిద్మ=అఱియామల్ పోనోమో (ఎన్డాల్ అఱియామల్ శెయ్దోమో) సర్వా=సమస్తఙ్గళాన, తా = అన్దపాపఙ్గళై, శిథిరేవ=భిన్నభిన్నఙ్గళాక, విష్య=పోక్కడి.

దేవ=క్రీడాశీలనాన, వరుణ=పరమాత్మావే, అథ=నీక్షమిత్తపిఱకు, తే=ఉనక్కు, ప్రియాసః=ఇష్టాళాక,స్యామ=ఆకక్కడవోం,(నీ సకలపాపవిమోచనం శెయ్దపిన్బు సమస్తబన్ధఙ్గళినిన్ఱుం విడుపట్టనాఙ్గళ్ "ప్రియోహిజ్ఞానినోత్యర్థం" ఎన్గిఱపడియే ఉత్తరోత్తరం ప్రీతివర్ధకర్కళాయుం ఉన్ ఇచ్ఛానుసారికళాయుం ఉన్నుడైయస్వరూప గుణవిభూత్యనుభవైకరసర్కళాయుం ఆకక్కడవోమెన్ఱు తాత్పర్యం).

శ్రీసద్ధ్యార్థదీపికా సమాప్తా.

శ్రీమతేనిగమాన్త మహాదేశికాయనమః.

. అగ్నిసన్ధానప్రయోగః.

పాదౌప్రక్షాళ్య - ద్విరాచమ్య - సపవిత్రపాణిః. దక్షిణాతామ్బూ
లాక్షతాన్ గృహీత్వా - "ఓం నమస్సదసే నమస్సదసస్పతయే నమస్సఖీ
నాంపురోగాణాంచక్షుషే. నమోదివే నమః పృథివ్యై, సప్రథసభాంమే
గోపాయ, యేచసభ్యాస్సభాసదః - తానిన్ద్రియావతః కురు - సర్వమా
యురుపాసతాం - సర్వేభ్య శ్శ్రీవైష్ణవేభ్యోనమః" ఇతి బ్రాహ్మణాన్ అక్ష
తైరభ్యర్చ్య-దక్షిణాతామ్బూలన్దత్వా-ప్రణమ్య - "స్వామినః భవత్పా
దమూలే . మయాసమర్పితాం ఇమాం యత్కించిద్దక్షిణాం య
థోక్తదక్షిణాత్వేన స్వీకృత్య ఆవయోర్విచ్ఛిన్నౌపాసనాగ్ని సన్ధానంకర్తుం
యోగ్యతాసిద్ధి రస్త్వితిభవన్తో మహాన్తోఽనుగృహ్ణన్తు" ఇతి ప్రార్థ్య -
"తథాస్తు యోగ్యతాసిద్ధిరస్తు"ఇతిప్రత్యుక్తే,దర్భేష్వాసీనోదర్భాన్ ధార
యమాణః పవిత్రపాణిస్త్రిః ప్రాణానాయమ్య- "శ్రీమాన్వేఙ్కటనాథా
ర్యః-సదాహృది - గురుభ్యస్తద్గురుభ్యశ్చ .. దమ్పతీజగతాంపతీ - స్వశే
షభూతేనమయా - దేవః ప్రక్రమతేస్వయం - హరిఓంతత్ శ్రీగోవిన్ద"
ఇత్యాది - "అస్యాంశుభతిథౌ శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం ఔపా
సనాగ్ని మాధాస్యే విచ్ఛిన్నసన్ధానార్థం" - ఇతిసఙ్కల్ప్య - పత్న్యర్థం
పునః ప్రాణానాయమ్య-సఙ్కల్ప్య - "కృతఞ్చ" ఇత్యనుసన్ధాయ- బలను
న్త్రిమనుసన్ధాయ సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా.

యత్రాగ్నిస్థాపనం తత్రదక్షిణారమ్భ ముదగపవర్గం* ప్రాచీస్తి

---

*అపవర్గః-సమాప్తిః.

స్రోరేఖాః, పశ్చిమారభ్య ప్రాగపవర్గముదీచీస్తిస్రోరేఖాశ్చ, అఙ్గుష్ఠానామికాభ్యాం సఙ్గృహీతేన దర్భేణ,శకలేనవా లిఖిత్వా, తత్రతన్న్యస్య-అద్భిరవోక్ష్య - తృణన్నైఋత్యాన్నిరస్య - అపఉపస్పృశ్య - శ్రోత్రియాగారాదగ్నిమాహృత్య - వ్యాహృతిభిః ప్రతిష్ఠాప్య - అవోక్షణశేషముత్సిచ్య - అన్యత్తోయమాపూర్య . యథాపరిస్తరణాద్బహిః స్యాత్తథాప్రాగుదగ్వానిధాయ-యజ్ఞియైరిన్ధనైరగ్నిం ప్రజ్వాల్య-పరిసమూహ్య-ప్రాగుదగగ్రాన్ షోడశషోడశదర్భాన్ అగ్నేఃప్రాగాది ప్రదక్షిణంపరిస్తీర్య - దక్షిణానుత్తరాన్, ఉత్తరానధరాన్ కుర్యాత్ - ఇన్ధనానన్తరంపరిస్తరణమేవకార్యం - నతుతయోర్మధ్యే అవశ్యకర్తవ్యకర్మార్థసమ్భారోపకల్పనాదికమపి - ఉత్తరేణాగ్నిం ప్రాగగ్రాన్ దర్భాన్సంస్తీర్య - తేషు, ద్వేద్వే, అధోబిలానిపాత్రాణి ప్రయునక్తి - ప్రధానదర్వ్యాసహ ఆజ్యస్థాలీం, ఉపదర్వ్యా సహవైకఙ్కతీంప్రోక్షణీంచ సాదయిత్వా - ("పవిత్రయోస్సంస్కార, ఆయామతః పరీమాణం, ప్రోక్షణీసంస్కారః, పాత్రప్రోక్ష, ఇతిదర్శపూర్ణమాసవత్తూష్ణీం") - సమావప్రచ్ఛిన్నాగ్రౌదర్భౌప్రాదేశమాత్రౌ పవిత్రేకురుతే తృణంకాష్ఠంవా అన్తర్ధాయచ్ఛినత్తి ననఖేన, తతోఽపఉపస్పృశ్య-మూలాదారభ్య ఆగ్రాదద్భిరున్మృజ్యపవిత్రేకృత్వా - పాత్రాణిసంస్పృశ్య - ప్రోక్షణీమాదాయ అపరేణాగ్నిన్నిధాయ-ఉదగగ్రాభ్యాంపవిత్రాభ్యామన్తర్హితాయామపఆనీయ-ఉత్తానయోః ప్రాగగ్రయోః పాణ్యోరఙ్గుష్ఠానామికాభ్యాంపవిత్రమూలాగ్రే గృహీత్వా-ఉదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం త్రిరుత్పూయ-పాత్రాణ్యుత్తానికృత్వా-సపవిత్రేణ పాణినాసర్వాభిరద్భిఃత్రిః ప్రోక్ష్య-ప్రోక్షణీపాత్రే అన్యజ్జలం పూరయిత్వా - దక్షిణతఉద్వాస్య - పవిత్రమాజ్యస్థాల్యాన్నిధాయ-విలీనమప్యాజ్యంహోమాగ్నౌకర్మార్థం పునర్విలాప్య - అపరేణాగ్నింపవిత్రాన్తర్హితాయామాజ్యస్థాల్యామాజ్యన్నిరూప్య- పరిస్తరణాపా

త్రసాదనయోర్మధ్యే ఉదీచోంగారాన్నిరూహ్య, తేష్వాజ్యమధిశ్రిత్య-జ్వలతా ఏకేనతృణేనావద్యోత్య-ద్వేదర్భాగ్రే*అనియతాయామే తృణంకాష్ఠం వాఅన్తర్ధాయప్రచ్ఛిద్య - అపఉపస్పృశ్య- యుగపదాజ్య పాత్రేప్రత్యస్య- అధోముఖాభ్యాం జ్వలద్భ్యాంతృణాభ్యాంత్రిః పర్యగ్నికృత్వా - ఉదగుద్వాస్య-అఙ్గారానగ్నౌ ప్రత్యూహ్య-దర్భా స్తృతేపశ్చిమేనిధాయ-ఉదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాంపునరాహారంప్రాగారమ్భంప్రాగపవర్గం త్రిరుత్పూయ-పవిత్రగ్రన్థిం విస్రస్య-అపఉపస్పృశ్య-యుగపదేవప్రాగగ్రమగ్నౌప్రహరతి- యేనజుహోతితదగ్నౌప్రతితప్య-దర్భైస్సమ్మృజ్య-పునఃప్రతితప్య-ప్రోక్ష్య-దర్వ్యౌనిధాయ-దర్భానద్భిస్సంస్పృశ్య అగ్నౌప్రహరతి - “ఓంఅదితేఽనుమన్యస్వ” ఇతిదక్షిణతఃప్రాచీనం “ఓంఅనుమతేఽనుమన్యస్వ” ఇతిపశ్చాదుదీచీనం, “ఓంసరస్వతేనుమన్యస్వ” ఇతి ఉత్తరతఃప్రాచీనం “ఓం దేవసవితః ప్రసువ” ఇతి ప్రాగారభ్యప్రదక్షిణం సమన్తతోఽగ్నిం పరిషిచ్య-ప్రధానదర్వ్యా చతుర్గృహీతేనాజ్యేన “ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా” ఇతి హుత్వా-“ప్రజాపతయ ఇదం” ఇత్యుద్దేశ్యత్యాగం కృత్వా-“అనాజ్ఞాతం యదాజ్ఞాతం - యజ్ఞస్యక్రియతేమిథు - అగ్నేతదస్యకల్పయ - త్వగ్ంహి వేత్థయథాతథం స్వాహా-అగ్నయఇదం”-“పురుషసమ్మితోయజ్ఞః-యజ్ఞఃపురుషసమ్మితః - అగ్నేతదస్యకల్పయ - త్వగ్ంహివేత్థ యథాతథంస్వాహా - అగ్నయఇదం”.- “యత్పాకత్రామనసాదీనదక్షాన - యజ్ఞస్యమన్వతేమర్తాసః - అగ్నిష్టద్ధోతా క్రతువిద్విజానన్ - యజిష్ఠోదేవాగ్ం ఋతుశో యజాతిస్వాహా-అగ్నయఇదం” - ప్రాణానాయమ్య - “శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం అగ్న్యనుగతిప్రాయశ్చిత్తార్థం అయాశ్చహోమంకరిష్యే” ఇతిసఙ్కల్ప్య - “అయాశ్చాగ్నేస్యనభిశస్తీశ్చసత్యమిత్త్వమయా అసి-అ

---

* మధుగన్ధరసౌనామ రాక్షసావాజ్యహారిణౌ।
తయోర్నిరసనార్థాయ ద్వే దర్భాగ్రే వినిక్షిపేత్॥

యసామనసాధృతోఽయసాహవ్యమూహిషేఽయానోధేహిభేషజం స్వాహా - అగ్నయే అయసఇదం" ("పునస్త్వాదిత్యారుద్రావసవస్సమింధతాం పునర్బ్రహ్మాణోవసునీథయజ్ఞైః - ఘృతేనత్వంతనువ్వోవర్ధయస్వసత్యాస్సన్తు యజమానస్యకామాస్స్వాహా-అగ్నయేవసునీథాయేదం" - "మనోజ్యోతిర్జుషతామాజ్యంవిచ్ఛిన్నం యజ్ఞగ్ంసమిమన్దధాతు - యాఇష్టా ఉషసోనిమ్రుచశ్చతాస్సన్దధామిహవిషాఘృతేనస్వాహా - మనసేజ్యోతిష ఇదం" - "యన్మ ఆత్మనోమిందాభూదగ్ని స్తత్పునరాహార్జాతవేదావిచర్షణి స్స్వాహా - అగ్నయేజాతవేదసఇదం" - "పునరగ్నిశ్చక్షురదాత్పునరింద్రోబృహస్పతిః, పునర్మే అశ్వినాయువంచక్షురాధత్తమక్ష్యో స్స్వాహా - అగ్నీన్ద్రాభ్యాబృహస్పత్యశ్విభ్యఇదం" - "తన్తుంతన్వన్ రజసోభానుమన్విహి జ్యోతిష్మతః పథోరక్ష ధియాకృతాన్, అనుల్బణంవయత జోగువామపో మనుర్భవ జనయా దైవ్యంజనంస్వాహా - అగ్నయేతంతుమత ఇదం".)

ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం-మన్త్రతన్త్రదేవతావిపర్యాస న్యూనాతిరేక స్వరాక్షరభ్రేషప్రాయశ్చిత్తార్థం సర్వప్రాయశ్చిత్తాహుతీర్హోష్యామి-ప్రాణాయామంచకరిష్యే" - "ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా-ప్రజాపతయఇదం" - "అనాజ్ఞాతంయదాజ్ఞాతం, యజ్ఞస్యక్రియతేమిథు, అగ్నేతదస్యకల్పయ, త్వగ్ంహివేత్థ యథాతథంస్వాహా - అగ్నయఇదం" - "పురుషసమ్మితోయజ్ఞః,యజ్ఞఃపురుషసమ్మితః, అగ్నేతదస్యకల్పయ, త్వగ్ం హివేత్థయథాతథంస్వాహా, అగ్నయఇదం" - "యత్పాకత్రామనసాదీనదక్షాన,యజ్ఞస్యమన్వతేమర్త్యాసః, అగ్నిష్టద్ధోతాక్రతువిద్విజానన్, యజిష్ఠోదేవాగ్ంఋతుశో యజాతిస్వాహా, అగ్నయఇదం" "త్వన్నో అగ్నే వరుణస్య విద్వాన్ దేవస్య హేడోఽవయాసిసీష్ఠాః, యజిష్ఠోవహ్నితమ శ్శోశుచానో విశ్వాద్వేషాగ్ంసి ప్రముముగ్ధ్యస్మత్స్వా

హా - అగ్నీవరుణాభ్యామిదం" - "సత్వన్నో అగ్నేఽవమోభవోతీనే దిష్ఠో అస్యా ఉషసోవ్యుష్టౌ, అవయక్ష్వనో వరుణగ్ం రరాణో వీహి మృడీకగ్ం సుహవోన ఏధిస్వాహా, అగ్నీవరుణాభ్యామిదం"- "ఓంభూస్స్వాహా, అగ్నయఇదం"- "ఓంభువస్స్వాహా, వాయవ ఇదం"- "ఓగ్ం సువస్స్వాహా, సూర్యాయేదం" - "ఓం భూర్భువస్సువస్స్వాహా, ప్రజాపతయ ఇదం"- "శ్రీవిష్ణవే స్వాహా, విష్ణవేపరమాత్మన ఇదం" - ప్రాణానాయమ్య - "ఓం అదితేఽన్వమగ్గ్స్థాః, ఓంఅనుమతేఽన్వ మగ్గ్స్థాః, ఓం సర్వతేఽన్వమగ్గ్స్థాః, ఓందేవ సవితః ప్రాసావీః" ఇతి పూర్వవత్ పరిషిచ్య.

"భగవానేవస్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయాస్వకీయై శ్చోపకరణై స్స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేష భూతమిదం విచ్ఛిన్నోపాసనాగ్నిసన్ధానాఖ్యం కర్మస్వస్మై స్వప్రీతయేస్వయమేవ కారితవాన్" ఇతిసాత్త్వికత్యాగం కృత్వా- "కృతఞ్చ కరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిందార్చనేన విచ్ఛిన్నోపాసనాగ్నిసన్ధానేన భగవత్కర్మణాభగవాన్ ప్రీయతాం వాసుదేవః" ఇతి కృతం కర్మ భగవతిసమర్పయేత్.

పునఃప్రాణానాయమ్య. "శ్రీభగవదాజ్ఞయాభగవత్ప్రీత్యర్థ అనేక కాల సాయంప్రాతరాహుతీనామకరణ ప్రాయశ్చిత్తార్థం ప్రాజాపత్యకృఛ్రప్రతినిధి యత్కించిద్ధిరణ్యదానంకరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య- "హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమ బీజం విభావసోః, అనన్తపుణ్యఫలదం అదశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే" ఇదం అనేకకాలసాయం ప్రాతరాహుతీనాం అకరణ ప్రాయశ్చిత్తార్థం ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రప్రతినిధియత్కించిద్ధిరణ్యంనానాగోత్రేభ్యః శ్రీవైష్ణవేభ్యస్సంప్రదదేనమమ" ఇతి దత్వా.

పునఃప్రాణానాయమ్య- "శ్రీభగవదాజ్ఞయాభగవత్ప్రీత్యర్థంఆజ్య

సహితహోమద్రవ్య తండులదానంకరిష్యే" ఇతిసంకల్ప్య, "తండులా వైశ్వదేవత్యాః పాకేనాన్నంపచ స్తయే, తస్మాత్తండులదానేన అదశ్శాం తిం ప్రయచ్ఛమే - ఇదం ఆజ్యసహితహోమద్రవ్య తండులం యస్మైకస్మై చిత్ శ్రోత్రియాయ శ్రీవైష్ణవాయ సంప్రదదే నమమ" ఇతిదత్వా.

అగ్నిసన్ధానప్రయోగస్సమాప్తః.

అథ ఔపాసనహోమః.

పునః ప్రాణానాయామ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం పూర్వేద్యుస్సాయ మౌపాసనహోమం అద్య ప్రాతరౌపాసనహోమంచ హోష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "కృతఞ్చ కరిష్యామి ... పూర్వేద్యుస్సా య మౌపాసనహోమేన అద్యప్రాతరౌపాసనహోమేనచ భగవన్తం వాసుదేవమర్చయిష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య - బలమన్త్రమనుసన్ధా య - "భగవానేవ ... కారయతి"ఇతిసాత్త్విక త్యాగంకృత్వా * -వామ హస్తేన పాత్రం స్పృశన్ దక్షిణేన పాణినా దక్షిణతః" ఓం అదితేఽను మన్యస్వ" ఇతి ప్రాగపవర్గం, పశ్చిమే "ఓం అనుమతేఽను మన్యస్వ" ఇతిఉదగపవర్గం,ఉత్తరతః, "ఓంసరస్వతేఽనుమన్యస్వ"ఇతిప్రాగపవర్గం, "ఓం దేవసవితః ప్రసువ"ఇతి ప్రాగారభ్య ప్రదక్షిణం సమన్తతోఽగ్నిం పరిషిచ్య- ఏకాంసమిధమాధాయ - పత్నీహస్తం ప్రోక్ష్య, తండులం ప్రదాయ - పునః ప్రోక్ష్య - అర్ధాంశంగృహీత్వా-తం ద్వేధా విభజ్య- అగ్నిమధ్యే - "ఓం అగ్నయే స్వాహా,,అగ్నయ ఇదం"- ఉత్తరార్ధ పూ ర్వార్ధే " ఓం అగ్నయేస్విష్టకృతే స్వాహా - అగ్నయేస్విష్టకృత ఇదం"

---

* అత్ర "చత్వారిశృంగా" ఇత్యగ్నిప్రార్థనస్య, "అగ్నయేనమః, జాతవేదసే నమః ఇత్యాదిమన్త్రైరగ్న్యలంకరణస్యచ,ఆపస్తంబ, సుదర్శనాచార్య, ఆండపిళ్ళై వైదిక సార్వభౌమాదిభిరనుక్తత్వాన్నకర్తవ్యే ఇతి కేచిద్వదంతి.

ఇతి దక్షిణహస్తేన దేవతీర్థేన హుత్వా ఏకాం సమిధమాధాయ, అన్య మర్ధాం శంగృహీత్వా - ద్వేధా విభజ్య "ఓం సూర్యాయ స్వాహా, సూర్యాయేదం" - "ఓం అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా - అగ్నయే స్విష్ట కృత ఇదం" - ఇతి పూర్వనిర్దిష్టస్థానేపూర్వవద్ధుత్వా - ఆహుతి సంసర్గే సతి " ఆహుతి సంసర్గ ప్రాయశ్చిత్తార్థం వనస్పతి హోమం కరిష్యే" ఇతి సంకల్ప్య - " యత్ర వేత్థ వనస్పతే దేవానాం గుహ్యానామాని, తత్రహవ్యాని గామయ స్వాహా" - వనస్పతయ ఇదంపునః ఏకాగ్ం సమి ధమాధాయ-"ఓం అదితేఽన్వమగ్గ్స్థాః,ఓం అనుమతేఽన్వమగ్గ్స్థాః, ఓం సరస్వతేఽ న్వమగ్గ్స్థాః, ఓం దేవసవితః ప్రాసావీః" ఇతిపూర్వవత్పరి షిచ్య - "ఓం శ్రీవిష్ణవేస్వాహా, విష్ణవేపరమాత్మనఇదం" ఇతి పూర్ణా హుతింహుత్వా

తండులే సమ్యక్ శ్రితేసతి - ఉత్థాయ - "అగ్నేనయ సుపథారా యే అస్మాన్ విశ్వాని దేవ వయునాని విద్వాన్, యుయోధ్యస్మజ్జుహురా ణమేనో భూయిష్ఠాం తే నమఉక్తిం విధేమ"- ఇత్యుపస్థాయ- "అగ్నయే నమః మన్త్రహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం హుతాశన । యద్ధుతన్తు మయాదేవ పరిపూర్ణం తదస్తుతే। ప్రాయశ్చిత్తా న్యశేషాణి తపఃకర్మాత్మ కానివై।యాని తేషామ శేషాణాం కృష్ణానుస్మరణంపరం " ॥ ప్రణమ్య- అభివాద్య-ఆచమ్య.

"భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితిప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసే నమయాస్వకీయై శ్చోపకరణై స్స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపు రుష స్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం పూర్వేద్యుస్సాయ మౌపాసనహోమే న సహ అద్య ప్రాతరౌపాసనహోమాఖ్యం కర్మస్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయ మేవ కారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగం కృత్వా.

అగ్నిసన్ధాన ప్రయోగః.

"కృతఞ్చ కరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేనమహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదారవిందార్చనేన పూర్వేద్యుస్సాయమౌపాసన హోమేన సహ అద్యప్రాతరౌపాసనహోమాఖ్యం కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి కృతం కర్మ భగవతి సమర్పయేత్.

ఔపాసనహోమస్సమాప్తః.

శ్రీమత్ప్రణతార్తిహరవరద పరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీమత్ప్రణతార్తిహరవరదపరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమతే నిగమాన్తమహాదేశికాయ నమః.

శ్రాద్ధప్రయోగః.

పిత్రోః ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధదినాత్పూర్వం త్రింశద్దినేషు పఞ్చదశసు వా, అత్యన్తాశక్తౌ త్రిషుదినేషు వా, పరాన్నం క్షౌరఞ్చవర్జయిత్వా, శ్రాద్ధదినాత్పూర్వదినే దన్తధావనతైలాభ్యఞ్జనాదివర్జయిత్వా, మధ్యాహ్నఏవ వస్త్రశోధనాదికృత్వా, ఆతపేశుష్కీకృత్య, శ్రాద్ధప్రదేశఙ్గోమయాదినోపలిప్య, తత్రభోజనాదివర్జయిత్వా, రాత్రౌసాయమౌపాసనఙ్కృత్వా, కృతసాయమాశాన్ శ్విత్రాదిదోషరహితాన్ యథోక్తగుణసమ్పన్నాన్నిమన్త్రయేత్. శీలవృత్తాదిగుణసమ్పన్నానాం శారీరకబన్ధూనామన్యేషాఞ్చాసమవాయే దూరస్థానపి అన్యానేవగుణవతో నిమన్త్రయేత్, అన్యస్యనిర్గుణత్వే సగుణంబన్ధుంనిమన్త్రయేత్; ఉభయోర్నిర్గుణత్వే బన్ధుమేవనిమన్త్రయేత్.

తత్ప్రకారః ప్రథమముపవీతీ దేవార్థబ్రాహ్మణాన్ పాదావుపసఙ్గృహ్య "శ్వః శ్రాద్ధంభవితా, తత్రాహవనీయార్థే భవద్భిః ప్రసాదఃకరణీయః" ఇతి దేవార్థే ద్వౌ ఏకంవానిమన్త్ర్య- "అక్రోధనైః శౌచపరైః సతతమ్బ్రహ్మచారిభిః । భవితవ్యమ్భవద్భిశ్చ మయాచశ్రాద్ధకారిణా ॥" ఇత్యాదినా "ఇతఃప్రభృతి అధ్వగమనాయాసౌషధాదిభక్షణ ప్రతిగ్రహాధ్యయన భారవహనాసంభాష్యసంభాషణ పరహింసాకలహాదివర్జనపురస్సరం బ్రహ్మచర్యశౌచాదియుక్తైర్భవద్భిర్భవితవ్యం" ఇతి నిమన్త్రితనియమాంశ్చ వేద్య, "అవిఘ్నేయంరజనీయదితథాస్తు" ఇతిప్రత్యుక్తః, ప్రాచీనావీతీ, ఏవమేవ పితృర్థే పితామహార్థే ప్రపితామహార్థేచ త్రీన్, సర్వార్థేఏకంవా, ని

మన్త్ర్య, ఉపవీతీ-విష్ణ్వర్థేచ ఏకం నిమన్త్ర్య, స్వయమశక్తౌ శిష్యాదిముఖేన నిమన్త్ర్య, తైస్సాకం రాత్రౌ ఉక్తనియమవిశిష్టస్స్థిత్వా. శ్వః దన్తధావనం వర్జయిత్వా, నద్యాం స్నాత్వా సన్ధ్యాదికృత్వా. శ్రాద్ధదేశం మహానసాదిచ గోమయేనోపలిప్య, సౌవర్ణరాజతతామ్రమాదీని మృణ్మయానివా సంపాద్య, శుద్ధోదకేన మృణ్మయాని, అన్యాని చ యథాయథం సంశోధ్య, శ్రాద్ధప్రదేశే సోపకరణే తిలాన్ ప్రకీర్య, శ్రాద్ధోపకరణాని అభ్యుక్షణేన సమ్ప్రోక్ష్య, నిమన్త్రితబ్రాహ్మణాన్ గృహమానీయ, సుప్రక్షాళితపాణిపాదానాచాన్తానాసనేషూపవేశ్య, గన్ధపుష్పాక్షతాదిభిరభ్యర్చ్య-పాదోపసఙ్గ్రహణపూర్వకం "గోత్రస్యశర్మణః పిత్రాదేరద్య శ్రాద్ధం భవిష్యతి" ఇత్యాదివిశేషయుక్తం పూర్వవన్నిమన్త్రయేత్. నిమన్త్రితాశ్చ బ్రాహ్మణాః, నిమన్త్రణానన్తరం "ఆబ్రహ్మన్" ఇతి దోగ్ధ్రీం, మధ్యాహ్నే "భవతా క్షణః కర్తవ్యః" ఇతి నియోగానన్తరం "నమస్సహమానాయ, నమోదుందుభ్యాయచ" ఇతి నిషంగిణీం, పరివేషణకాలే "కిగ్ంస్విదాసీత్" ఇతి బ్రహ్మోద్యఞ్చ జపేయుః.

"ప్రాణాయామాచమనయోరగ్నేశ్చైవముఖే తథా। ఆఘారయోస్తత్సమిధోః స్విష్టకృత్యాజ్యభాగయోః॥ ప్రాయశ్చిత్తి స్తోత్ర సూక్తజపేషు పరివేషణే। హుతశిష్టాన్నతోఽన్యస్యాభిశ్రవణమన్యయోః॥ ప్రదక్షిణానువ్రజనవిసర్గస్యాగతేషు చ। స్వానుసన్యప్రార్థనయోః స్వస్తివాచనకే తథా॥ విప్రాణాం దక్షిణాదానే పిండాఘ్రాణే తథైవ చ। ప్రత్యుత్థానే చోపవీత మేతేష్వన్యత్ర నైవతత్॥"

అథ శాస్త్రోక్తప్రకారేణ విహితపదార్థానాం పాకం కుర్యాత్. అథ ద్వాదశఘటికాభ్య ఊర్ధ్వం నిమన్త్రితబ్రాహ్మణేభ్యః తామ్రమేణపాత్రేణ తైలం, మధూకాన్యదుద్వర్తనం, స్నానం, స్నానీయం దన్తధావనకాష్ఠఞ్చ దత్వా, అభ్యఞ్జననిషిద్ధతిథిషు ఆమలకం దత్వా, తస్యాపినిషిద్ధే యథోచితం స్నానీయం దత్వా, ఆత్మ పుత్ర శిష్యాదిముఖేన వా, స్వయం వాఽభ్యజ్య, స్నా

పయిత్వా, స్వయఞ్చస్నాత్వా, కౌపీనంపరిధానముత్తరీయంచధృత్వా,తా
నపిధారయిత్వా, ధృతోర్ధ్వపుండ్రః కృతమాధ్యాహ్నికసంధ్యః అకృతవ
స్త్రనిష్పీడనః,భగవదారాధనంకృత్వా,శ్రాద్ధార్థాదన్యేనాన్నేనవైశ్వదేవం
చతురోయజ్ఞాంశ్చపచనాగ్నౌకృత్వా,అకృతబ్రహ్మయజ్ఞశ్చేత్తమపికృత్వా,
శ్రాద్ధోపయుక్తపదార్థాన్ సమీపతోనిధాయ, స్నాతానాహూయ,ఆగ
తాన్,ఉపవీతీ,ప్రత్యేకంప్రత్యుత్థాయస్వాగతముక్త్వా,మార్గగమనోపహతి
శుద్ధ్యర్థంపాద్యమాచమనీయంచదత్వా,అనన్తగరుడాదిభ్యోఽన్యన్నివేద్య,
తేభ్యోఽనివేదితంభగవన్మాత్రనివేదితం హవిః,తన్మాత్రసమర్పితం పాద్యగన్ధ
పుష్పాదికంచపరికల్ప్య, కృతప్రాతరౌపాసనశ్చేదాత్మసమిదారోపణే లౌ
కికాగ్నావుపావరుహ్య, అకృతప్రాతర్హోమశ్చేత్తమపి యథావత్కృత్వా,ద్వి
రాచమ్య,

ప్రాచీనావీతీ "సమస్తసమ్పత్సమవాప్తిహేతవః సముత్థితాపత్కుల
ధూమకేతవః । అపారసంసారసముద్రసేతవః పునన్తుమాంబ్రాహ్మణపాద
పాంసవః"॥ఉపవీతీ"దేవేభ్యోనమః"ప్రాచీనావీతీ"పితృపితామహప్రపితామ
హేభ్యోనమః"ఉపవీతీ"విష్ణవేనమః"ఇతితిలాక్షతైర్యథార్హమభ్యర్చ్య,ప్రా
చీనావీతీ "స్వామినఃఅస్మిన్దివసే గోత్రశర్మాదియుక్తం పితరముద్దిశ్య ప్ర
త్యాబ్దికశ్రాద్ధం కర్తుకామోస్మి, ఏతద్దేశకాలయోః, అస్మిన్గేహేవర్త
మానానాం పక్వాపక్వానాంపదార్థానాం శ్రాద్ధార్హతా, అస్యాభూమేః
అస్యక్షేత్రస్య గయాతుల్యతా, మమచ పితుఃశ్రాద్ధకరణే అధికారసమ్పద
స్త్వితి భవన్తోమహాన్తోఽనుగృహ్ణన్తు" ఇతిప్రార్థ్య,"తథాస్తుఅధికారసమ్ప
దస్తు"ఇతి అనుగృహీతః, ఉపవీతీ"శ్రాద్ధభూమింగయాంధ్యాత్వాధ్యాత్వా
దేవంగదాధరం"ప్రాచీనావీతీ,"వస్వాదీంశ్చపితౄన్ధ్యాత్వా తతశ్శ్రాద్ధం
ప్రవర్తయే" ఇత్యుచ్చార్య "ప్రవర్తయ" ఇత్యనుజ్ఞాతః,దర్భేష్వాసీనో ద
ర్భాన్ధారయమాణః ఉపవీతీ,త్రిఃప్రాణానాయమ్య, గురుపరమ్పరామను

సంధాయ, ఇష్టదేవతాంచప్రణమ్యధ్యాత్వా, ప్రాచీనావీతీ"హరిరోంతత్ శ్రీగోవిందేత్యాది అస్యాంపుణ్యతిథౌ "ఆవాహనార్ఘ్యసంకల్పపిండాన్నత్యాగతర్పణే । అక్షయ్యాసనయోః పాద్యేగోత్రనామచకీర్తయేత్ ॥"

ఇత్యుక్తప్రకారేణ గోత్రాదియుక్తస్యపితుః ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధంకరిష్యే"ఇతిసంకల్ప్య-"కురుష్వ"ఇత్యనుజ్ఞాతః"కృతంచ" ఇతిమంత్రమనుసంధాయ-"దేవతాభ్యః పితృభ్యశ్చ మహాయోగిభ్యఏవచ । నమస్స్వధాయై స్వాహాయై నిత్యమేవ నమోనమః"ఇతిశ్లోకం త్రిస్సంకీర్త్య-సాత్త్వికత్యాగంకృత్వా-ప్రాచీఃపూర్వముదక్సగ్గ్స్థం దక్షిణారంభం అగ్న్యాయతనంసమాలిఖేత్ । అథోదీచీఃపురస్సగ్గ్స్థం పశ్చిమారంభమాలిఖేత్ ॥ అవాక్షరోఽభ్యుక్ష్య, తృణన్నిరృత్యాన్నిరస్య-అప ఉపస్పృశ్య- వ్యాహృతిభి రగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య - ఉత్సృజ్యతేఽప్రోక్షణతోయశేషం ప్రాక్తోయమన్యన్నిదధాత్యుదగ్వా- "యేపార్థివాసఃపితరో యేఽంతరిక్షే యేదివి యేవాఽమృతా బభూవుః । తేఽస్మిన్యజ్ఞే సముపయంతాం" ఇతిసవ్యానామికాంగుష్ఠాభ్యాం దక్షిణతోభువంస్పృష్ట్వా, అగ్నిమిద్ధ్వా, పరిసమూహ్య, అగ్నిం ప్రాగాద్యప్రదక్షిణం పరిస్తృణాతి, దక్షిణాగ్రైఃపిత్ర్యేషు, దక్షిణానథర్భాన్, ఉత్తరానుత్తరాన్ కృత్వా, ఉత్తరేణాగ్నిం పరిస్తరణాభ్యాశే ప్రాగగ్రాన్దర్భాన్ సంస్తీర్య, తేషు ఏకైకశః పాత్రాణి ప్రయునక్తి. దర్వీం, ఆజ్యస్థాలీం, వైకంకతీంప్రోక్షణీం, ప్రణీతాం,మిధ్మం, ఉపస్తరణార్థదర్వీం, బర్హిశ్చ, దక్షిణమిధ్మం ఉత్తరంబర్హిః, హవిఃపాత్రం, అహవిఃపాత్రంచ, అధోముఖాని పశ్చిమాదిసాదయిత్వా,సమానచ్ఛిన్నాగ్రౌ దర్భౌప్రాదేశమాత్రౌ పవిత్రేకురుతే, తృణంకాష్ఠంవా అన్తర్ధాయచ్ఛినత్తి,ననఖేన, అప ఉపస్పృశ్య,పవిత్రేకృత్వా,పాత్రాణిసంస్పృశ్య,ప్రోక్షణీమాదాయ అపరేణాగ్నిన్నిధాయ, పవిత్రాన్తర్హితాయామప ఆనీయ, ఉత్తానపాణ్యోరంగుష్ఠోపకనిష్ఠికాభ్యాం త్రిరుత్పూయ, పాత్రాణి ఉత్తానానికృత్వా, విప్ర

స్యైధ్మమపి, సపవిత్రేణ పాణినా సర్వాభిరద్భిస్త్రిః ప్రోక్ష్య, అపరేణాగ్నిం ప
విత్రాన్తర్హితే ప్రణీతాపాత్రే అప ఆనీయ, పూర్వవత్ త్రిరుత్పూయ, సమం
ప్రాణైర్హృత్వా, ఉత్తరేణాగ్నిం పునః స్తీర్ణేషు దర్భేషు సాదయిత్వా, పవిత్ర
మాదాయ, ఆజ్యస్థాల్యాన్నిధాయ, దర్భైః ప్రచ్ఛాద్య బ్రాహ్మణస్దక్షిణతో
దర్భేషు నిషాద్య, ఆజ్యం విలీనమపి హోమార్థం పునర్విలాప్య, అపరేణా
గ్నిం పవిత్రాన్తర్హితాయామాజ్యస్థాల్యామాజ్యన్నిరూప్య, ఉదీచోఽ
ఙ్గారాన్నిరూహ్య,* పరిస్తరణ పాత్రసాదనయోర్మధ్యే† తేష్వధిశ్రిత్య, ఏకేన
తృణేన జ్వలతాఽవద్యోత్య బహిర్నిరస్య, ద్వే దర్భాగ్రే తృణం కాష్ఠం వాఽన్త
ర్ధాయ ప్రచ్ఛిద్య అప ఉపస్పృశ్య ప్రక్షాళ్య ప్రత్యస్య, అధోముఖాభ్యాం
జ్వలద్భ్యాం తృణాభ్యాం త్రిః పర్యగ్నికృత్వా, బహిర్నిరస్య,‡ ఉదగుద్వాస్య,
అంగారానగ్నౌ ప్రత్యూహ్య, దర్భాస్తృతే పశ్చిమే నిధాయ, ఉదగగ్రాభ్యాం
పవిత్రాభ్యాం పునరాహారం ప్రాగారంభం ప్రాగపవర్గం త్రిరుత్పూయ, పవి
త్రగ్రన్థిం విస్రస్య, అప ఉపస్పృశ్య, ప్రాగగ్రమగ్నౌ ప్రహరతి. యేన జుహోతి,
తదగ్నౌ ప్రతప్య, జుహూమగ్రైరన్తరతోఽభ్యాకారం సర్వతో బిలమభిస
మాహారం ప్రాచీం మధ్యే ప్రతీచీం బాహ్యతః మూలైర్దండమిత్యాది ప్రకా
రేణ ప్రత్యేకం సమ్మృజ్య, పునః ప్రతప్య, ప్రోక్ష్య నిధాయ, దర్భానద్భిస్సంస్పృ

---

* ఏకాంగారేణ మృత్యుస్స్యాత్ ద్వాభ్యాం మాతృక్షయో భవేత్। అతస్త్రీనుప
గంగారాన్ తేషు శోధ్యం తు తద్ఘృతం॥

† పరిస్తరోత్తరే దేశే దర్వ్యాసాదనదక్షిణే। అంగారాణాం నిరూఢం స్యాత్తైరి
వాజ్యస్య శోధనం ॥

‡ అత్ర ఆజ్యసంస్కారకాణామంగారాణాం ప్రత్యూహణవిధానాత్ "అపవృత్తే
కర్మణి" ఇతి న లౌకికత్వం. అవద్యోతనపర్యగ్నికరణాగ్న్యోస్తు యదా ఐయతనస్థాదుపా
దానం, తదా తయోరపవృత్తకర్మత్వేన లౌకికత్వాత్త్యాగః, యదా తు నిహాఘాదుపాదానం,
తదా తస్మిన్నేవ క్షేపః.

శ్య,అగ్నౌ ప్రహరతి. పాలాశాద్యాస్త్రయః* పరిధయః. స్థవిష్ఠోమధ్యమఉదగగ్రః,అణీయాన్ ద్రాఘీయాన్ దక్షిణార్ధ్యః ప్రాగగ్రః,అణిష్ఠో హ్రసిష్ఠ ఉత్తరార్ధ్యః ప్రాగగ్రః, ఏవంపరిస్తరణోపరి సర్వాన్ పరిధీన్ పరిధాయ, పరిధీనన్యోన్యసంస్పృష్టాన్ కృత్వా, ఉపవీతీ, ద్వేఆఘారసమిధౌ మధ్యమంపరిధిందక్షిణహస్తేనోపస్పృశ్య అగ్నేః దక్షిణముత్తరమాదధాతి. ప్రాచీనావీతీ, పరిధ్యన్తః పరిస్తరణోపరి తూష్ణీం సమన్తనుప్రదక్షిణం పరిషిచ్య, ఇధ్మమాజ్యేనాభ్యజ్య, దక్షిణహస్తేనసర్వాణీధ్మకాష్ఠాని యుగపత్తూష్ణీమగ్నావాధాయ, ఉపవీతీ,ఇతరందర్వ్యా ఆజ్యమాదాయ, ఉత్తరంపరిధిసంధిమన్వవహృత్య ఆగ్నేయాన్తం అగ్నౌజ్యోతిష్మతి ప్రజాపతిమ్మనసాధ్యాయన్నాఘార† మాఘారయతి, ప్రజాపతయ ఇదం, దక్షిణంపరిధి సంధిమన్వవహృత్య ఐశానాన్తం ఇంద్రం మనసాధ్యాయన్నాఘార మాఘారయతి, ఇంద్రాయేదం, ఇత్యుద్దేశ్యత్యాగం కృత్వా "అగ్నయే‡స్వాహా§" ఇతి ఉత్తరార్ధపూర్వార్ధే "సోమాయ‡స్వాహా" ఇతి దక్షిణార్ధపూర్వార్ధే, "అగ్నయేస్వాహా" ఇతి "ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా" ఇతి చమధ్యేజుహోతి,సర్వేషామపి ప్రత్యేకముద్దేశ్యత్యాగంతదాతదాకృత్వా,సర్వత్రదర్వీం మధ్యమానామికాంగుష్ఠైరేవధృత్వా వామేన ఆజ్యపాత్రంస్పృశన్ దేవతీర్థేనజుహోతి.

---

* శమ్యాః పరిధ్యర్థే వివాహ, ఉపనయన, సమావర్తన, సీమన్త, చౌళ,గోదాన, ప్రాయశ్చిత్తేషు. చరుకర్మ, ఉపాకరణ, వ్రత, పుంసవన, అగారప్రవేశేషు పంచసుపరిధయః, ఇతివిధానాత్ చరుకర్మత్వాదత్ర పరిధయఏవ నతుశమ్యాః.

† దీర్ఘధారయా ఆజ్యేనహోమః=ఆఘారః.

‡ ఇన్ద ఇరణ్డుఆహుతికళుమ్ అగ్నిక్కు-క్కణ్ పోలేయిరుక్కుమ్బడి పణ్ణవేణ్డుమ్॥

§ సకారేసూతికంవిద్యాద్వకారేరిపువర్ధనం । ఆయుర్నాశోహకారేస్యాదాహుతిః కుత్రదీయతే । సకారేచవకారేచ హకారేచవివర్జయేత్ । స్వాహాంతేజుహుయాదగ్నౌ వేతద్ధోమస్యలక్షణం ॥

*ఉత్థాయ సయవహస్తః "విశ్వాన్ దేవా నావాహయిష్యే" ఇతి వైశ్వదేవిక బ్రాహ్మణానాపృచ్ఛ్య, "ఆవాహయ" ఇత్యనుజ్ఞాతః అగ్నేరుత్తరతః యుగ్మేషువ గ్భేషు ప్రాఙ్ముఖః "విశ్వే దేవాశ్శృణుతే నుగ్ంహావంమే యే అంతరిక్షే య ఉపద్యవిష్ఠ, యే అగ్నిజిహ్వా ఉతవాయజత్రా ఆసద్యాస్మిన్ బర్హిషిమాదయధ్వం" "ఆగచ్ఛన్తుమహాభాగా విశ్వేదేవా మహాబలాః । యేఽత్రవిహితాశ్శ్రాద్ధే సావధానాభవన్తుతే" ఇతిమన్త్రాభ్యాం "గోత్రస్యశర్మణః పితుః శ్రాద్ధే పురూరవార్ద్రవసంజ్ఞకాన్ విశ్వాఖ్య దక్ష ప్రజాపతి దుహితురుత్పన్నాన్ విశ్వాన్ దేవానావాహయామి" ఇత్యావాహ్య, "ఉక్తానాంవిశ్వేషాం దేవానాం సయవ మిదమాసనం" ఇతిఋజుదర్భద్వయం సాక్షతం దత్వా, దేవతీర్థేనయవోదక ముత్సించతి. సర్వాన్ దేవతీర్థేనదేవోపచారం దద్యాత్.

ప్రాచీనావీతీ అగ్నేర్దక్షిణతః త్రిభిస్సప్తభిర్వాదర్భైః కృతం భుగ్నం దక్షిణాగ్రం నిధాయ సతిలహస్తః "పితృపితామహ ప్రపితామహానావాహయిష్యే" ఇతి పూర్వవదాపృచ్ఛ్య, అనుజ్ఞాతః "ఆయాతపితరస్సోమ్యా గంభీరైః పథిభిః పూర్వ్యైః ప్రజామస్మభ్యం దదతోరయించ దీర్ఘాయుత్వంచ శతశారదంచ" ఇతిమన్త్రేణ "గోత్రాదియుక్తస్య పితుశ్శ్రాద్ధే గోత్రాన్ శర్మణః వసురుద్రాదిత్య స్వరూపాన్ అస్మత్పితృపితామహ ప్రపితామహానావాహయామి" ఇతి తిలైః పితృతీర్థేనావాహ్య, "సకృదాచ్ఛిన్నం బర్హిరూర్ణామృదు, స్యోనంపితృభ్యస్త్వా భరామ్యహం, అస్మిన్ త్సీదంతుమే పితరస్సోమ్యాః, పితామహాః ప్రపితామహాశ్చానుగైస్సహ" ఇతి సతిలం భుగ్నం దక్షిణాగ్రం పితృతీర్థేనైవ "గోత్రాణాం శర్మణాం రూపాణాం పితృపితామహప్రపితామహానాం సతిలమిదమాసనం" ఇదత్వా,

* లాజహోమేచసీమన్తే దేవతావాహనేపరే । అర్ఘ్యేంతిష్ఠేదుపస్థానే షట్స్వేతేషు భృగూదితం.

“ఊర్జంవహన్తీః” ఇతి పితృతీర్థేన తిలోదకముత్సిఞ్చేత్. పిత్రుపచారం సర్వం పితృతీర్థేన కుర్యాత్. ఉపవీతీ, విష్ణ్వర్థబ్రాహ్మణమపి పూర్వవదాపృచ్ఛ్య, అనుజ్ఞాతః “సహస్రశీర్షా పురుషః, సహస్రాక్షస్సహస్రపాత్, సభూమింవిశ్వతోవృత్వా, అత్యతిష్ఠద్దశాంగులం” ఇతి మన్త్రేణ “గోత్రాదియుక్తస్య శ్రాద్ధే శ్రాద్ధసంరక్షకం శ్రీమహావిష్ణుమావాహయామి” ఇత్యావాహ్య “పురుష ఏవేదగ్ంసర్వం, యద్భూతంయచ్చభవ్యం, ఉతామృతత్వస్యేశానః, యదన్నేనాతిరోహతి” ‘విష్ణోరిదమాసనం’ ఇతి ఋజుదర్భద్వయంసాక్షతంపూర్వవద్దత్వా, యవోదకముత్సిచ్య.

ప్రాచీనావీతీ “ఉద్ధ్రియతామగ్నౌ చ క్రియతాం” ఇతి బ్రాహ్మణానాపృచ్ఛ్య “కామముద్ధ్రియతాం కామమగ్నౌ చ క్రియతాం” ఇతి విసృష్టః హవిఃపాత్రే భగవన్నివేదితాదలవణాత్ పక్వాపక్వాత్ సర్వస్మాత్కించిత్కించిదుద్ధృత్య, అహవిఃపాత్రే సలవణాత్ వ్యంజనాదికాత్ కించిత్కించిదుద్ధృత్య, అగ్నేరుత్తరతః ప్రతిష్ఠితమభిఘార్య, సౌకర్యార్థం పురతోవానిధాయ, దర్వ్యాముపస్తీర్య, “హవిషోమధ్యాదంగుష్ఠపర్వమాత్రమవదానం, తిరీచీనమవద్యతి, పూర్వార్ధాద్ద్వితీయమనూచీనంచతురవత్తినః, పశ్చార్ధాత్తృతీయంపంచావత్తినః” ఇతిప్రకారేణావదాయ పునరభిఘార్య అవదానాన్యేకీకృత్య “యన్మేమాతాప్రలులోభ చరత్యననువ్రతా, తన్మేరేతఃపితా వృఙ్క్తామాభురన్యోవపద్యతాం అముకశర్మణేఽస్మత్పిత్రే స్వాహా” “అముకశర్మణే అస్మత్పిత్ర ఇదన్నమమ” దర్వ్యాముపస్తీర్య, ద్విరవదాయ, సకృదభిఘార్య, “యాస్తిష్ఠన్తి యాధావన్తి యా ఆర్ద్రోఘ్నీః పరితస్థుషీః, అద్భిర్విశ్వస్యభర్త్రీభిరంతరన్యంపితుర్దధే అముకశర్మణేఽస్మత్పిత్రేస్వాహా” “అముకశర్మణే అస్మత్పిత్ర ఇదం” దర్వ్యాముపస్తీర్యద్విరవదాయ, సకృదభిఘార్య, “యన్మేపితామహీప్రలులోభ చరత్యననువ్రతా । తన్మేరేతఃపితామహో వృఙ్క్తామాభురన్యోఽవ

పద్యతాం అముకశర్మణే అస్మత్పితామహాయస్వాహా" ఇతిపూర్వవద్ధు త్వా "అముకశర్మణే అస్మత్పితామహాయేదం" ఇతి ఉద్దేశ్యత్యాగంకృ త్వా, దర్వ్యాముపస్తీర్య ద్విరవదాయ సకృదభిఘార్య "అంతర్దధే పర్వ తైరంతర్మహ్యాపృథివ్యా,ఆభిర్దిగ్భిరనంతాభిరన్తరన్యం పితామహాద్దధే అ ముకశర్మణేఅస్మత్పితామహాయస్వాహా" ఇతిపూర్వవద్ధుత్వా, "అముకశ ర్మణే అస్మత్పితామహాయేదం" ఇతి ఉద్దేశ్యత్యాగంకృత్వా, దర్వ్యాము పస్తీర్య, ద్విరవదాయ, సకృదభిఘార్య, "యన్మే ప్రపితామహీ ప్రలులోభ చరత్యననువ్రతా, తన్మే రేతః ప్రపితామహో వృజ్త్తా మాభురన్యోవపద్య తాం 'అముకశర్మణేఅస్మత్ప్రపితామహాయస్వాహా,' ఇతిపూర్వవద్ధుత్వా అముకశర్మణే అస్మత్ప్రపితామహాయేదం" ఇతి ఉద్దేశ్యత్యాగంకృత్వా, దర్వ్యాముపస్తీర్య ద్విరవదాయ సకృదభిఘార్య "అంతర్దధఋతుభిరహో రాత్రైస్ససన్ధిభిః, అర్ధమాసైశ్చమాసైశ్చాన్తరన్యం ప్రపితామహాద్దధే అముకశర్మణేఅస్మత్ప్రపితామహాయస్వాహా" "అముకశర్మణే అస్మత్ప్రపి తామహాయేదం" ఇతి ఉద్దేశ్యత్యాగం కుర్యాత్. సర్వత్ర వామహస్తేన హవిః పాత్రంస్పృశేత్ కృష్ణాయాంమధ్యేవాజుహుయాత్. దర్వ్యాముపస్తీ ర్య ద్విరవదాయ,దర్వీమనుత్సృజన్ ఉపవీతీ, స్విష్టకృదర్థం హవిః ప్రత్యభి ఘార్య, ప్రాచీనావీతీ, సకృదభిఘార్య "యే చేహపితరోయే చ నేహయాగ్ం శ్చవిద్మయాగ్ంఉ చనప్రవిద్మ, అగ్నే తాన్వేత్థయది తేజాతవేద స్తయాప్రత్తి గ్గ్ స్వధయామదన్తుస్వాహా"ఇతిహుత్వా "జ్ఞాతాజ్ఞాతపితృభ్యఇదన్నమమ" ఇత్యుద్దేశ్యత్యాగంకృత్వా॥

"స్వాహాపిత్రే"పిత్రఇదం"పిత్రేస్వాహా" పిత్రఇదం"స్వాహాపిత్రే", పిత్రఇదం"పిత్రేస్వాహా"పిత్రఇదం "స్వధాస్వాహా"పితృభ్యఇదం"అగ్నయే కవ్యవాహనాయస్వధాస్వాహా" అగ్నయేకవ్యవాహనాయేదంఇతి షడా జ్యాహుతీర్హుత్వా ఉపవీతీదర్వ్యాముపస్తీర్య. ప్రధానాహుత్యధికంసకృదు త్తరార్ధాదవదాయ, ద్విరభిఘార్య, (పంచావత్తినోద్విరవదాయ ద్విరభిఘా

ర్య)"అగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహా"ఇతి అసంసక్తమితరాభిరాహుతిభిరుత్తర పూర్వస్యాంజుహోతి,"అగ్నయేస్విష్టకృత ఇదం"ప్రాచీనావీతీదర్వ్యాము పస్తీర్య, హవిష్యంసకృదవదాయ, అభిఘార్య, ఉదీచీనముష్ణంభస్మఅపో హ్య అగ్నౌస్వాహాకారేణజుహోతి "స్వాహా" "హుతదేవతాభ్యఇదం"॥

నిధానక్రమేణ పరిధ్యంజనం కృత్వా లేపకార్యంకుర్యాత్. ఆజ్య స్థాలీముత్తరతః, ప్రధానదర్వీం దక్షిణతః, ఇతరదర్వీంమధ్యే, ఉత్తరతః పూర్వాస్తీర్ణం పాత్రసాదనార్థం బర్హిస్సర్వమాదాయ, ప్రధానదర్వ్యా మగ్రం, ఇతరస్యాంమధ్యం, ఆజ్యస్థాల్యాంమూలం. ఏవంత్రిరక్త్వా, తృణ మేకం ప్రజ్ఞాతంనిధాయ, ప్రధానదర్వ్యాం దక్షిణోత్తరాభ్యాంపాణి భ్యాం మూలన్నిధాయ, సవ్యంనిరస్య దక్షిణంతిర్యంచంధారయిత్వా, అ గ్రముద్యమ్య ప్రహృత్య, మధ్యముద్యమ్యప్రహృత్య, మూలముద్యమ్య ప్రహృత్య, తృణంప్రహృత్య, తూష్ణీం తర్జన్యాగ్నింత్రిర్నిర్దిశ్య, అగ్నిమం జలినాభిమంత్ర్య,దక్షిణహస్తేన భూమిం స్పృష్ట్వా, మధ్యమంపరిధిమగ్నౌ ప్రహృత్య, ఇతరౌపాణిభ్యామాదాయ, యుగపదగ్నౌప్రహరన్ ఉత్తరా ర్థస్యాగ్రమంగారేష్వాపోహతి; దక్షిణముపరికృత్వాప్రహరతి. నాత్ర ఆఘారసమిధోః ప్రహార అపోహోవా,తయోరపరిధిత్వాదశేష్యత్వాచ్చ. దక్షిణవామహస్తాభ్యాం ప్రధానాప్రధానదర్వీభ్యా మాజ్యమాదాయ ప్రధానోత్తరయా దర్వ్యా స్రగ్స్రావం *స్వాహాకారేణ జుహోతి"స్వా హా" "వసుభ్యోరుద్రేభ్యఆదిత్యేభ్యస్సగ్స్రావభాగేభ్య ఇదన్నమమ"

ఉపవీతీ "అస్మిన్ మమపితుః శ్రాద్ధహోమకర్మణి మంత్రతంత్ర దేవతావిపర్యాస న్యూనాతిరేక స్వరాక్షరభ్రేషప్రాయశ్చిత్తార్థం సర్వ ప్రాయశ్చిత్తాహుతీర్హోష్యామి, ప్రాణాయామంచకరిష్యే" ఇతిసంకల్ప్య

---

* యత్రహోమేచరోస్తంత్రంతత్రైస్రవముఖాహుతిః ।
పరిధిప్రహరణంకుర్యాత్సంస్రావంచవిధీయతే॥

ప్రధానదర్వ్యా ఆజ్యమాదాయ "ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా" 'ప్రజాపతయఇదం' "అనాజ్ఞాతం యదాజ్ఞాతం, యజ్ఞస్యక్రియతేమిథు, అగ్నేతదస్యకల్పయ, త్వగ్ంహివేత్థయథాతథంస్వాహా" 'అగ్నయ ఇదం' "పురుషసమ్మితోయజ్ఞః,యజ్ఞఃపురుషసమ్మితః, అగ్నేతదస్యకల్పయ,త్వగ్ంహివేత్థ యథాతథంస్వాహా" 'అగ్నయఇదం, "యత్పాకత్రామనసాదీనదక్షాన, యజ్ఞస్యమన్వతేమర్తాసః, అగ్నిష్టద్ధోతాక్రతువిద్విజానన్, యజిష్ఠోదేవాగ్ం ఋతుశోయజాతిస్వాహా" 'అగ్నయ ఇదం, "త్వన్నో అగ్నే వరుణస్య విద్వాన్ దేవస్య హేడోఽవయాసిసీష్ఠాః, యజిష్ఠోవహ్నితమశ్శోశుచానో విశ్వాద్వేషాగ్ంసి ప్రముముగ్ధ్యస్మత్స్వాహా" 'అగ్నీవరుణాభ్యామిదం, "సత్వన్నో అగ్నేఽవమో భవోతీనేదిష్ఠో అస్యాఉషసోవ్యుష్టౌ,అవయక్ష్వ నోవరుణగ్ం రరాణో వీహి మృడీకగ్ం సుహవోన ఏధిస్వాహా" 'అగ్నీవరుణాభ్యామిదం' "ఓంభూస్స్వాహా" 'అగ్నయఇదం' "ఓంభువస్వాహా" 'వాయవఇదం' "ఓగ్ంసువస్వాహా" 'సూర్యాయేదం, "ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా" ప్రజాపతయఇదం, "శ్రీవిష్ణవేస్వాహా" ఇతిపూర్ణాహుతిః,ఇతిక్రమేణజుహుయాత్. తతఃప్రాణాయామః,ప్రాచీనావీతీతూష్ణీంసమన్తమప్రదక్షిణంపరిషేచనం,ప్రణీతావిమోక్షణం,ప్రణీతిపాత్రం పశ్చాన్నిధాయ ప్రణీతాస్వప అవ్యుచ్ఛిన్నధారయా ఆనీయ, ప్రాచ్యాదిత్యాదిక్రమేణ ప్రతిదిశం సకృద్వ్యుత్సిచ్య ఆత్మానంప్రోక్షేత్. ఉపవీతీ దక్షిణతోనిషాదితంబ్రాహ్మణం దక్షిణాదిభిస్సంపూజ్య "అగ్నేనమః" ఇతి ఉపస్థానంకుర్యాత్.

ప్రాచీనావీతీ "పితా పితామహశ్చైవ తథైవ ప్రపితామహః। మమత్రిపిండప్రదయా స్త్వద్య హోమాప్యాయిత మూర్తయః" స్వామినః అద్యానుష్ఠితేమమపితుః శ్రాద్ధహోమకర్మణి మంత్రలోపక్రియాలోపద్రవ్యలోపనియమలోపసత్యపి సర్వం యథాశాస్త్రానుష్ఠితంభూయాదితి భవన్తోమహాన్తోనుగృహ్ణన్తు" ఇతిప్రార్థనా, "తథాస్తు" ఇతి ప్రతివచనం.

ఉపవీతీ, వైశ్వదేవికహస్తేజలందత్వా "అముకగోత్రస్యాముకశర్మణః పితుః శ్రాద్ధే పురూరవార్ద్రవసంజ్ఞికానాం విశ్వేషాం దేవానామిదమాసనం" ఇతిసయవంబుజుదర్భద్వయందక్షిణపార్శ్వేదత్వా, పునరపోదత్వా, "అముకగోత్రస్యఅముకశర్మణఃపితుః శ్రాద్ధేపురూరవార్ద్రవసంజ్ఞిక విశ్వదేవార్థే భవతా క్షణఃకర్తవ్యః" ఇతి దక్షిణేనపాణినా దక్షిణహస్తం నిరంగుష్ఠంగృహీత్వా, బుజుదర్భద్వయం దత్వానిమన్త్ర్య "ఓంతథా" ఇతి ప్రత్యుక్తే "ప్రాప్నోతుభవాన్" ఇతివదేత్ "ప్రాప్నవాని" ఇతిప్రతివచనం.

ప్రాచీనావీతీ - ఏవం పిత్రాదీన్ భుగ్నదర్భ దానపురస్సరం వృణుయాత్. తతోభోక్తారో నిషద్గిణీం జపేయుః. గృహద్వారసమీపతః భవనస్యాగ్రతః సమ్మార్జితాయాం గోమయేనోపలిప్తాయాం భూమౌ గోమయ సహిత గోమూత్రేణ, ఉత్తరే దేవానాం పాదప్రక్షాళనార్థం చతురశ్రం వితస్తిప్రమాణం ఉదక్ప్లవమండలం కృత్వా, మధ్యేషడంగుళ మంతరాళం విహాయ, దక్షిణే పిత్ర్యాణాం పాదప్రక్షాళనార్థం వర్తుళం వితస్తిప్రమాణం దక్షిణాప్లవమండలంకృత్వా, దర్భైస్సాక్షతైః, దర్భైస్సతిలైశ్చ, క్రమేణ ఉపవీతీ ప్రాచీనావీతీచ మండలయోః పరిస్తరణం కుర్యాత్. దేవార్థంసర్వ ముపవీతీ, పిత్ర్యంసర్వంప్రాచీనావీతీ కుర్యాత్.

ఉత్తరే సాక్షతాన్ పూర్వాగ్రాన్ యుగ్మాన్ కుశాన్ బహూన్, దక్షిణేసతిలాన్ దక్షిణాగ్రాన్ భుగ్నాన్ ఆసనార్థంనామగోత్రోచ్చారణ పూర్వకంవిన్యస్య, ఉత్తరే సపుష్పగంధైరక్షతైరభ్యర్చ్య, దక్షిణే గంధతిలైరభ్యర్చ్య,

దైవికబ్రాహ్మణం మణ్డలసమీపతః స్వాభిముఖ ముపవేశ్య, ఆదిత్యాభిముఖస్స్వయ ముపవిశ్య, గోఘృతమిశ్ర గోమ * యేన పాదపృష్ఠ

* ఆజ్యంగోమయసంయుక్తం పాదయోర్లేపయేద్యది।
పితరస్తస్యకల్పాన్తమప్యతృప్తేనాభిషేచితాః॥

మనులిప్య "శన్నో దేవీః" ఇతిమన్త్రేణ సపుష్పాక్షత సదర్భాగ్రాభిరద్భిః "విశ్వేదేవా ఇదం వః పాద్యం స్వాహా" ఇతి దేవానాం పాద్యం సమర్ప్య, "సమస్తసమ్పత్" ఇతి శ్లోకేన పాదాగుల్ఫపర్యన్తం మణ్డలే ప్రక్షాళ్య కరావపి కూర్పరపర్యన్తం క్షాళయిత్వా, స్వహస్తౌ ప్రక్షాళ్య — ప్రాచీనావీతీ, దక్షిణే పిత్రర్థం బ్రాహ్మణం పూర్వవదుపవేశ్య, సఘృతగోమయేనానులిప్య, "శన్నో దేవీః" ఇతి మన్త్రేణ సతిలపుష్పదర్భాగ్రగన్ధాభిరద్భిః పూర్వవత్ "గోత్రాదియుక్తస్య శ్రాద్ధే అముకగోత్రాః శర్మాణః రూపాః పితృపితామహ ప్రపితామహాః † ఇదం వః పాద్యం స్వధా" ఇతి పితృతీర్థేన సమర్ప్య, పూర్వవత్ప్రక్షాళ్య, ఉపవీతీ విశ్వేదేవవద్విష్ణోరపి కుర్యాత్. పిత్ర్యం సర్వముపచార మాసీన స్సవ్యం జాన్వాచ్య ఆసనవ్యతిరిక్తే మన్త్రాన్తే స్వధాశబ్దమప్యుక్త్వా కుర్యాత్. దైవం సర్వమాసీనః దక్షిణం జాన్వాచ్య స్వాహాన్తం కుర్యాత్. ఆచమనాత్పూర్వ మనర్హత్వాన్నాత్ర పాదోదకగ్రహణం.

కర్తా పాదౌ ప్రక్షాళ్య మండలోత్తరే ఆచమ్య, తానప్యాచమయ్య ప్రాచీనావీతీ "అపహతా అసురా రక్షాగ్ంసి పిశాచా యేక్షియన్తి పృథివీమను। అన్యత్రేతో గచ్ఛన్తు యత్రైషాం గతం మనః" "ఉదీరతామవర ఉత్పరాస ఉన్మధ్యమాః పితరస్సోమ్యాసః। అసుంయ ఈయు రవృకా ఋతజ్ఞాస్తేనోఽవన్తు పితరో హవేషు" ఇతి భుక్తిదేశే తిలాన్ సికతాశ్చ ప్రకీర్య అద్భిరవోక్ష్య,

---

* సపవిత్రేణ హస్తేన విప్రపాదావనేజనాత్। యథాఽఽహతో వృత్రస్తథైవ పితృదేవతాః.

† అక్షయ్యాసనయోష్షష్ఠీ ద్వితీయావాహనే స్మృతా । అన్నదానే చతుర్థీ స్యాత్ శేషాస్సంబుద్ధయస్స్మృతాః॥

ఉపవీతీ వైశ్వదేవికహస్తే జలందత్వా, "గోత్రస్య శ్రాద్ధేపురూరవాద్రవ సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం భోజనస్థానే ఇదమాసనం" ఇతి ఆసనార్థం సయవం ఋజుదర్భద్వయం దత్వా, ఆసనంసవ్యేనాభిమృశ్య దక్షిణేన బ్రాహ్మణజాన్వనలమ్భ్య "ఆస్యతాం" ఇత్యుక్త్వా ఉపవేశయేత్. దేవాన్ప్రాఙ్ముఖాన్ ఉత్తరాపవర్గాన్, పితౄనుదఙ్ముఖాన్ ప్రాగపవర్గాన్, అపివాప్రాఙ్ముఖాన్ దక్షిణాపవర్గాన్, ఉపవేశయేత్. ఆచారాత్. "అర్చతప్రార్చతప్రియమేధాసో అర్చతార్చన్తుపుత్రకా ఉతపునర్నధిష్ణ్వర్చత" "ఇదం వోఽర్చనం" 'ఇతి దేవానాం దక్షిణపాదేసవ్యపాదే, దక్షిణజానునిసవ్యజానుని, దక్షిణాంసేసవ్యాంసే, మూర్ధ్నిచ, క్రమేణార్చయేత్ "గన్ధద్వారాందురాధర్షాన్నిత్యపుష్టాంకరీషిణీం, ఈశ్వరీగ్ంసర్వభూతానాం త్వామిహోపహ్వయేశ్రియం" ఇతి "గోత్రాదియుక్తస్య శ్రాద్ధే పురూరవాద్రవసంజ్ఞకవిశ్వేదేవాః దేహాలంకరణార్థే యథాభాగశః అమీగన్ధాః కుంకుమకర్పూరాగురుచంపకపద్మకమిశ్రాగంధాః"* ఇతిదద్యాత్; దేవబ్రాహ్మణోపచారం సర్వముదఙ్ముఖః కుర్యాత్. పిత్ర్యందక్షిణాముఖః కుర్యాత్. "ఓషధయః ప్రతిమోదధ్వమేనం పుష్పావతీస్సుపిప్పలాః, అయంవోగర్భ ఋత్వియఃప్రత్నగ్ంసధస్థమాసదత్" ఇతిమంత్రేణపూర్వవత్ "ఇమానిపుష్పాణి శ్రీతులసీదళానిచ" ఇతిదద్యాత్. "ధూరసిధూర్వధూర్వన్తం ధూర్వతం యోస్మాన్ధూర్వతి తంధూర్వయం వయంధూర్వామ స్త్వం దేవానామసి" "ధూర్తిరిత్య ప్తఽర్థమయంవోధూపః" "ఉద్దీప్యస్వజాతవేదోఽపఘ్నన్నిరృతింమమ, పశూగ్ంశ్చమహ్యమావహ జీవనంచదిశోదశ"- "అవలోకనార్థమయంవోదీపః" -"యువాసువాసాఃపరివీతఆగాత్సఉశ్రేయాన్భవతి జాయమానః - తంధీరాసః కవయఉన్నయన్తి స్వాధియో

---

*సర్వదాదర్భపాణిస్స్యాద్దైవేపిత్ర్యేచకర్మణి। పాదశౌచంగంధలేపంనకుర్యాద్దర్భపాణినా

మనసా దేవయన్తః'' ''ఆచ్ఛాదనార్థమిదంవస్త్రం'' అభావేయజ్ఞోపవీతం, దర్భావా, ''పవిత్రార్థమిమాదర్భా శేషోపచారార్థే ఇమేఅక్షతాః'' ఇతిపూర్వవదర్చయేత్ ॥

ప్రాచీనావీతీ ఏవమేవపితౄణామాసనార్థేభుగ్నదర్భాన్, మూర్ధ్ని, సవ్యాంసే దక్షిణాంసే, సవ్యజానునిదక్షిణజానుని, 'సవ్యపాదే దక్షిణపాదేచ, తిలైరర్చనం, గంధద్వారామిత్యాది సర్వంపూర్వవత్. ఉపవీతీ - విశ్వేదేవవద్విష్ణోరర్చనం - ఆచమ్య ఘృతమిశ్రేణగోమయేన ప్రణవేన చతురశ్రం మండలంకృత్వా - పాత్రేషుజలంనిస్రావ్య - హస్తేనసమ్మృజ్య పునఃప్రక్షాళ్య - ''ఇదంభోజనపాత్రాసనం''ఇతిదర్భాన్నిధాయ-మండలేషు దేవాదిక్రమేణ పాత్రాణ్యుపపాత్రాణిచనిధాయ, ప్రధానపాత్రే ఉపపాత్రం ఆజ్యపాత్రాదికంచనిక్షిపేత్ - పాత్రేషు ఆజ్యముపస్తీర్య- ప్రథమం హుతశిష్టమన్నం పితృపాత్రే ప్రాచీనావీతీ దేవతీర్థేన పరివిష్య-తతః దేవక్రమేణ సర్వత్ర ఉపవీత్యేవదేవానాముదఙ్ముఖః,పితౄణాందక్షిణాముఖః,పితౄన్ ధ్యాయన్ అన్నపాయస సూపాపూపక్రమేణదర్వ్యాది ద్వారా సపవిత్రహస్తాభ్యాం పరివిష్య * అన్నవ్యతిరిక్తం సర్వముపపాత్రే పరివిష్య-ఉపవీతీ ''రక్షోఘ్నమన్త్రపఠనంకరిష్యే'' ఇతిసంకల్ప్య.

''సహవై దేవానాంచాసురాణాంచయజ్ఞౌప్రతతావాస్తాంవయగ్గ్ం స్వర్గంలోక మేష్యామోవయమేష్యామ ఇతి తేసురాస్సన్నహ్య సహసైవా చరన్బ్రహ్మచర్యేణ తపసైవదేవా స్తేసురా.అముహ్యగ్గ్స్తే సప్రాజానగ్గ్స్తే పరాభవన్ తేన స్వర్గంలోకమాయన్ ప్రసృతేనవై యజ్ఞేనదేవా స్స్వర్గం లోకమాయన్నప్రసృతేనాసురాన్పరాభావయన్ప్రసృతో హవై యజ్ఞోప

* సూపంచపాయసంచాజ్యందద్యాదోభ్క్తుశ్చదక్షిణే ।
తైలపక్వంతథావామే శేషేష్వనియమస్మృతిః॥

వీతినో యజ్ఞోఽప్రసృతోఽనుపవీతినో యత్కించ బ్రాహ్మణో యజ్ఞోప వీత్యధీతే యజత ఏవ తత్తస్మాద్యజ్ఞోపవీత్యేవాధీయీత యాజయేద్యజేత వా యజ్ఞస్య ప్రసృత్యా అజినం వాసో వా దక్షిణత ఉపవీయ దక్షిణం బాహుముద్ధరతేఽవధత్తే సవ్యమితి యజ్ఞోపవీత మేతదేవ విపరీతం ప్రాచీనా వీతగ్ం సంవీతం మానుషం."

"రక్షాగ్ంసి హవా పురోఽనువాకే తపో్గ్ర మతిష్ఠన్త తాన్ప్రజా పతి ర్వరేణోపామన్త్రయత తాని వర మవృణీతాదిత్యో నో యోద్ధా ఇతి తాన్ప్రజాపతి రబ్రవీ ద్యోధయధ్వ మితి తస్మాదుత్తిష్ఠన్తగ్ం హవా తాని రక్షాగ్ంస్యాదిత్యం యోధయన్తి యావదస్తమన్వగా త్తాని హవా ఏతాని రక్షాగ్ంసి గాయత్రియాఽభిమన్త్రితేనామ్భసా శామ్యన్తి తదు హవా ఏతే బ్రహ్మవాదినః పూర్వాభిముఖాః సన్ధ్యా యాం గాయత్రియాఽభిమన్త్రితా ఆప ఊర్ధ్వం విక్షిపన్తి తా ఏతా ఆపో వజ్రీభూత్వా తాని రక్షాగ్ంసి మన్దేహారుణే ద్వీపే ప్రక్షిపన్తి యత్ప్రదక్షిణం ప్రక్రమన్తి తేన పాప్మాన మవధూన్వ న్త్యుద్యన్త మ స్తంయన్త మాదిత్య మభిధ్యాయన్ కుర్వన్ బ్రాహ్మణో విద్వాన్థ్స కలం భద్ర మశ్నుతేఽసావాదిత్యో బ్రహ్మేతి బ్రహ్మైవ సన్బ్రహ్మాప్యేతి య ఏవం వేద॥" ఇత్యనువాకద్వయం జపిత్వా, అన్న మభిఘార్య, పితృపాత్రేషు క్లృప్తాన్నాదీన్, సర్వాన్ ప్రాచీనావీతీ దక్షిణాముఖ స్సవ్యంజ్వాన్వాచ్య "ఏష తే తత మధుమాగ్ం ఊర్మి స్సరస్వాన్ యావా నగ్నిశ్చ పృథివీచ తావత్యస్య మాత్రా తావతీ న్త ఏతాం మాత్రా న్దదామి యథాఽగ్నిరక్షితోఽనుపదస్త ఏవ మ్మహ్యం పిత్రేఽక్షితో ఽనుపదస్త స్స్వధా భవతాం త్వగ్గ్స్వధాం తైస్సహోపజీవర్చస్తే మహిమైష తే పితామహ మధుమాగ్ం ఊర్మి స్సరస్వాన్ యావాన్వా యుశ్చాన్తరిక్షఞ్చ తావత్యస్య మాత్రా తావతీ న్త ఏతా మ్మాత్రా

న్దదామి యథా వాయురక్షితో ఽనుపదస్త ఏవ మ్మహ్యం పితామహ్యా యాక్షితో ఽనుపదస్త స్స్వధా భవతాం త్వగ్గ్ స్వధాం తైస్సహోప జీవ సామాని తే మహిమైష తే ప్రపితామహ మధుమాగ్ం ఊర్మి సరస్వాన్ యావానాదిత్యశ్చ ద్యౌశ్చ తావత్యస్య మాత్రా తావతీ న్త ఏతామ్మాత్రాం దదామి యథాఽఽదిత్యోఽక్షితో ఽనుపదస్త ఏవం మహ్యం ప్రపితామహాయాక్షితో ఽనుపదస్తస్స్వధా భవతాం త్వగ్గ్ స్వధాం తైస్సహోపజీవ యజూగ్ంషి తే మహిమా॥ " ఇతి యథా లింగమభిమృశేత్. అసమ్భవతామ్మన్త్రావృత్తిః.

అథ దేవపాత్రే ఉదఙ్ముఖః ఉపవీతీ, దక్షిణం జాన్వాచ్య, సవ్యాహృతిక గాయత్ర్యా ప్రోక్ష్య–"దేవ సవితః ప్రసువ" ఇతి ప్రదక్షిణం పరిషిచ్య, "పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌ రపిధానం బ్రహ్మణస్త్వా ముఖే జుహోమి బ్రాహ్మణానాన్త్వా ప్రాణాపానయోర్జుహోమ్యక్షితమసి మైషాం క్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిన్ లోకే" ఇతి సవ్యేన పాత్రమాలభ్య, దక్షిణేన బ్రాహ్మణ హస్తం గృహీత్వా, అన్నం సర్వం స్పర్శయిత్వా, "ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదం, సమూఢమస్య పాగ్ంసురే"– "విష్ణో హవ్యం రక్ష" ఇతి అన్నే అనఖద్విజాంగుష్ఠప్రదేశం ప్రవేశ్య–ద్విజవామాంగుష్ఠత ర్జనీమధ్యమాభిః పాత్రం స్పర్శయిత్వా–"గోత్రస్య శ్రాద్ధే పురూరవార్ద్రవసంజ్ఞకాః విశ్వేదేవా దేవతాః ఇదమన్నం బ్రహ్మ–అయంచ బ్రాహ్మణో బ్రహ్మ – అహంచ బ్రహ్మ – ఇయంచ భూర్గయా – అక్షయవటచ్ఛాయా–అయంచ బ్రాహ్మణః ఆహవనీయార్థే, ఇదంచ పాత్రం స్వర్ణమయం, ఇదంచాన్నమమృతమయం–అయంచ భోక్తా బ్రాహ్మణో గదాధరః– "పురూరవార్ద్రవసంజ్ఞకేభ్యః విశ్వేభ్యో దేవేభ్య ఇదమిదం హవ్యంసవ్యఞ్జనం సపరికరఞ్చ పరివిష్ట మాతృప్తేః పరివేక్ష్యమాణంచ, స్వాహా నమః నమమ" ఇతి యవోదకం దేవతీర్థేన దద్యాత్.

ఏవం పిత్ర్యే ప్రాచీనావీతీ "-విష్ణో కవ్యం రక్ష"-ఇతి విశేషయుక్తం దక్షిణాముఖః పితౄణాం గోత్రనామరూపపురస్సరం దద్యాత్ -ఇదంచ పాత్రం రజతమయం ... గోత్రేభ్యశ్శర్మభ్యోరూపేభ్యః పితృపితామహ ప్రపితామహేభ్య ఇదమిదమిదం కవ్యం ... స్వధానమః నమమ ఇతివిశేషయుక్తం పితృతీర్థేన దద్యాత్.

ఉపవీతీ-దేవవద్విష్ణోశ్చ కుర్యాత్ -విష్ణవే శంఖచక్రగదాధరాయ ఇదమిదమిదం హవ్యం సవ్యంజనం ఇత్యాదివిశేషః—పితృదేవయోర్మధ్యే భువంసంశోధ్య, భుగ్నంనిధాయ, ప్రాచీనావీతీ- దక్షిణాముఖ స్సవ్యంజనాన్యాచ్య-"యజ్ఞేశ్వరో హవ్యసమస్తకవ్యభోక్తాఽవ్యయాత్మా హరిరీశ్వరోత్ర। తత్సన్నిధానాదపయాన్తు సద్యో రక్షాంస్యశేషాణ్యసురాశ్చ సర్వే" "ఏకోవిష్ణుర్మహద్భూతం పృథగ్భూతాన్యనేకశః। త్రీన్ లోకాన్వ్యాప్య భూతాత్మా భుఙ్క్తే విశ్వభుగవ్యయః"॥ ఇత్యుచ్చార్య-"అనేన గోత్రాదియుక్తస్య పితుః ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధరూప భగవదారాధనేన" క్రమేణ ఉపవీతీ-"పురూరవాద్రవ సంజ్ఞిక విశ్వేదేవరూపీ"-ప్రాచీనావీతీ-"వసురుద్రాదిత్యసంజ్ఞిక పితృ పితామహ ప్రపితామహ రూపీ"-ఉపవీతీ "శ్రాద్ధసంరక్షక విష్ణురూపీ"-ప్రాచీనావీతీ-"సర్వాకారో భగవాన్ సదేవశ్శ్రీజనార్దనః ప్రీయతాం"-ఇతి సయవతిలోదకం దద్యాత్ -"గయాయా మక్షయవటచ్ఛాయాయాం రంగక్షేత్రే శ్రీరంగనాథ పాదారవిందయోర్దత్తం- "స్వామినః అచ్ఛిద్రంజాయతాం"-ఇతిప్రార్థనా"అస్త్వచ్ఛిద్రం"ఇతిప్రతివచనం-"పితా పితామహశ్చైవ తథైవ ప్రపితామహః।తృప్తింప్రయాన్తు మే భక్త్యా యన్మయైతదుదీరితం"-ఇత్యుచ్చార్య-క్రమేణ మన్త్రేణ పరిషేచనం కారయిత్వా ఆపోశనమపి కారయిత్వా-"ప్రాణే నివిష్టో మృతం జుహోమి శివోమా విశా ప్రదాహాయ ప్రాణాయస్వాహా"-ప్రాణాయేదన్నమమ ... బ్రహ్మణిమ ఆత్మామృతత్వాయ"ఇతి జపన్ పంచ ప్రాణాహు

తీః కారయిత్వా-హస్తోదకం దత్వా, గాయత్రీం మధుత్రయం చ జపిత్వా- “స్వామినః యథాసుఖం జుషధ్వం”.

ఉపవీతీ-“శ్రీపుంసూక్తే వైష్ణవాన్ పైతృకాన్ రక్షోఘ్నానన్యాంశ్చ పవమానా నితిహాస పురాణానిచ భవతో భుంజానాన్యావచ్ఛక్యం శ్రావయిష్యే”ఇత్యుక్త్వా “శ్రావయ”ఇత్యనుజ్ఞాతః “స్వామినః సనకసనన్దనాది సమధికమాహాత్మ్యశాలినో యూయం అస్మత్కైఙ్కర్యైవాత్సల్యాతిశయేన సమాగతాః,స్వామినా మనుగుణం కైఙ్కర్యానుగుణంచ పదార్థాదికం సంపాదయితుమశక్తోఽసంపాదితవాంశ్చాస్మి, సంపాదితేషు భగవన్నివేదితేషు అపేక్షితం యథాశాస్త్ర మానాయ్య భుక్త్వా, వయం సంరక్షణీయాః” ఇత్యుపచారానుక్త్వా.

స్వయ మనవేక్షమాణః దదామీతి కథనం, రోదనం, క్రూరభాషణం,అనృత భాషణం,పదాన్నస్పర్శనావధూననం, క్రోధేన దానం- స్విన్న గాత్రతయా బ్రాహ్మణ పురోఽవస్థానం, బ్రాహ్మణాన్ ప్రతి హవిర్గుణ ప్రశ్నః, త్వరయా పరివేషణం, ఇత్యాది వర్జితః, ఇంగితాదిభి రపేక్షితం జ్ఞాత్వా పరివేషణం కారయేత్.

భోక్తాచ, అధికపరివేషణే హస్త సంజ్ఞయా నిషేధః-తథైవాపేక్షితానయనం - ముఖచాలన హుంకారాదినా అపేక్షానపేక్షయో రసూచనం, భోజ్యపాత్రే ఆజ్యపాత్రన్నిక్షిప్యాభోజనం, ఖాదిత శేషస్య భోజనపాత్రే అనిక్షేపః - మంత్రానుచ్చారణం - దాత్రా పృష్టత్వేపి హవిర్గుణానాం హస్తసంజ్ఞయాప్యసూచనం-మౌనం - సాంగుష్ఠాంగులీభి ర్భోజనం, ఇత్యాది నియమయుక్తః-ఇంద్రియచాపల్యం - పరాన్నావలోకనం-హుంకారః-భూతలాత్ పాత్రస్యోద్ధరణం, హస్తేన పాత్రస్య మోచనం,ఉత్తరవాసోబహిర్భూతకక్షతా - పీతావశిష్ట పానం, ఖాదితావశిష్టాపూపఫలాది పునఃఖాదనం-ముఖేనాన్నధమనం - ష్ఠీవనం-బహుభాషణం-

అతిమితాశనం-అతిభోజనం - లవణాపేక్షా - దధి క్షీర క్షౌద్ర సక్తు ఘృత పాయసానాం అవశేషకరణం - అన్యేషాం కించిదపి అనవశేషకరణం, ఇత్యాది వర్జితః యావదపేక్షం భుంజీత.

కర్తాచ సతాం బన్ధ్వాదీనాం దక్షిణా దాన పురస్సరం తత్సహితః స్వయం, అశక్తౌ తన్ముఖేనవా,గాయత్రీంత్రిః-శ్రీసూక్తం-పుంసూక్తం-అధ్యస్సంభూతః, సహస్రశీర్షం దేవం - విష్ణుగాయత్రీం- విష్ణోర్నుకం-తదస్యప్రియం - కృణుష్వపాజః - రక్షోహణః-ఉశన్తస్త్వా- ఆపూర్యాస్థామా, అసావాదిత్యః - సన్తతిర్వా - అయంవాత్రయోసువాకాః - బ్రహ్మమేతు మామిత్యాదిత్రయం - అన్నసూక్తం - ఇతిహాస పురాణాదీని ఇత్యాది శ్రావయేత్.

భోజనాన్తే అన్నాదికం పాత్రే పరికల్ప్య-"స్వామినః భగవన్నివేదితేషు కిమపేక్షితం" ఇతి పృష్ట్వా-"సర్వం సమ్పూర్ణం"ఇత్యుక్తే గాయత్రీమ్మధుత్రయ మక్షన్నమీమదన్తేతిచ జపిత్వా "పురూరవార్ద్రవసంజ్ఞిక విశ్వేదేవాః వస్సమ్పన్నం" ఇతిపృష్ట్వా-"సుసమ్పన్నం"ఇత్యుక్తే-"విశ్వేదేవాః తృప్తాఃస్థ"-ఇతిపృష్ట్వా-"తృప్తాఃస్మః" ఇతిప్రత్యుక్తే ప్రాచీనావీతీ-పిత్రాదీనప్యేవం పృష్ట్వా-ఉపవీతీ విష్ణుమపిపృష్ట్వా, పితృ దేవయోర్మధ్యే - ప్రాచీనావీతీ-భుగ్నం నిధాయ, సవ్యం జాన్వాచ్య-తిలోదకం పితృతీర్థేనోక్షిచ్య, సవ్యఞ్జన మన్నం ద్రవీకృతం హస్తద్వయేనాదాయ "యేఅగ్నిదగ్ధా యేఽనగ్నిదగ్ధా యే వా జాతాఃకులేమమ,భూమౌదత్తేన తృప్యన్తుతృప్తాయాన్తు పరాఙ్గతిం" ఇతి పితృతీర్థేన ప్రకిరేత్ -

అథవాఽఉపవీతీ,ప్రథమవృతవైశ్వదేవికబ్రాహ్మణ సన్నిధౌ,కస్మింశ్చిత్ పాత్రే, సయవాగ్రా యుగ్మాగ్రా దర్భాగ్రా సంస్తీర్య- "అసోమపాశ్చయే దేవా యజ్ఞభాగవివర్జితాః, తేషామన్నం ప్రదాస్యామి వికిరం వైశ్వదేవికం" ఇతి దేవతీర్థేన ఉదగపవర్గం వికిరేత్ - ప్రాచీనావీతీ పితౄణాం

పురతః పాత్రే సతిలం భుగ్నం నిధాయ - "అసంస్కృతప్రమీతా యే త్యాగినో యాః కులస్త్రియః । దాస్యామి తేభ్యో వికిర మన్నం తాభ్యశ్చ వైతృకం" ఇతిమన్త్రేణ ప్రత్యగపవర్గం పితృతీర్థేన వికిరేత్.

ఉపవీతీ. "అసంశయం భవేద్విష్ణు ర్గోతుసాధన మవ్యయం । పితౄణాఞ్చ వరం శ్రేష్ఠం వికిరాన్నఞ్చ వైష్ణవమ్" ఇతిదేవవద్విష్ణోశ్చకుర్యాత్. ప్రకిరవత్ ప్రాచీనావీతీ తిలోదకం పితృతీర్థేనోత్సిచ్యభుగ్నే- "యేఅగ్ని దగ్ధా యే అనగ్నిదగ్ధా యేవా జాతాః కులే మమ, భూమౌ దత్తేన పిండేన తృప్తా యాన్తు పరాంగతిం" ఇతిపిణ్డందద్యాత్. ఆచమ్య - "విశ్వేదేవా అమృతాపిధానమసి" ఇత్యాదిక్రమేణ ఉత్తరాపోశనం కారయిత్వా-పితృపూర్వం హస్తప్రక్షాళనోదకం ఆచమనీయం చదత్వా, స్వయం,శిష్యాది ముఖేనవా, పాత్రాణిచాలయిత్వా, ఆపిణ్డనిధానాద్భుక్తిమణ్డలశోధనం న కారయేత్. ఆచాన్తేషు స్వయ మాచమ్య-

"విశ్వేదేవా రోచయతేతిబ్రూత" ఇత్యుక్త్వా "రోచయత" ఇతితైరుక్తే - ప్రాచీనావీతీ - "వసురుద్రాదిత్య స్వరూప అస్మత్పితృపితామహప్రపితామహాః స్వదితమితిబ్రూత" ఇతిపృష్ట్వా "అస్తుస్వదితం" ఇతి తైః ప్రత్యుక్తే- - ఉపవీతీ-"శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో స్వస్త్యస్త్వితి బ్రూహి" ఇతిపృష్ట్వా-"స్వస్త్యస్తు" ఇతిప్రత్యుక్తే-ప్రాచీనావీతీ - "సర్వే స్వస్త్యస్త్వితిబ్రూత" ఇత్యుక్త్వాసర్వైః "స్వస్త్యస్తు" ఇతిప్రత్యుక్తే-

"గోత్రస్యేత్యాదిశ్రాద్ధే పురూరవార్ద్రవసంజ్ఞక విశ్వేషాం దేవానా మక్షయ్యమస్తు" "గోత్రాణాం శర్మణాం రూపాణాం పితృపితామహ ప్రపితామహానామక్షయ్యమస్తు" "శ్రాద్ధసంరక్షక విష్ణోరక్షయ్యమస్తు" ఇతిక్రమేణసర్వేషాం హస్తేజలం దత్వా-"అస్త్వక్షయ్యం"ఇతిసర్వైరుక్తే, నివేదిత తులసీమిశ్ర తామ్బూల దక్షిణాంచ "గోత్రస్య శ్రాద్ధేపురూ

రవాద్రవ సంజ్ఞిక విశ్వేదేవా ఇదంవ స్తాంబూలం, ఇయంచ దక్షిణా"- ఇత్యాదిక్రమేణ దత్వాప్రాచీనావీతీ-"పితృ పితామహ ప్రపితామహాః స్వధాం వాచయిష్యే" ఇత్యుక్త్వా "వాచ్యతాం స్వధా"ఇతి ప్రత్యుక్తే "పితృపితామహప్రపితామహేభ్యస్స్వధోచ్యతాం" ఇతిపృష్ట్వా "అస్తు స్వధా"ఇతి ప్రత్యుక్తే "ఓం స్వధా"ఇతి పాత్రస్థం సతిలం జలం పితృతీర్థేనాధోముఖం నిసీయ,పాత్రమధోముఖంకృత్వా.

ఉపవీతీవైశ్వదేవికార్థ-"విశ్వేదేవాః ప్రీయన్తాం"ఇత్యాపృచ్ఛ్య- "ప్రీయన్తాంవిశ్వేదేవాః"ఇతిప్రత్యుక్తే-ప్రాచీనావీతీ- "స్వామినఃగోత్రంశర్మాణం పితర ముద్దిశ్య మయాకృత మిదం శ్రాద్ధం యథాశాస్త్రానుష్ఠితం గయాశ్రాద్ధఫలదం అక్షయ తృప్తికరం భగవత్ప్రీణనంచ భూయాదితి భవన్తో మహాన్తోఽనుగృహ్ణన్తు"-ఇతిప్రార్థ్య-"యథాశాస్త్ర మనుష్ఠితమస్తు, గయాశ్రాద్ధఫలద మస్తు, అక్షయతృప్తికరమస్తు, భగవత్ప్రీణనమస్తు" ఇతిప్రత్యుక్తే - "పిణ్డార్థం ప్రాశనార్థం చోద్ధృత్య అన్నశేషః కింక్రియతాం" ఇతిపృష్ట్వా - "ఇష్టైస్సహ భుజ్యతాం" ఇతిప్రత్యుక్తే "దాతారో నో భివర్ధన్తాం వేదా స్సన్తతి రేవనః। శ్రద్ధాచ నోమావ్యపగాద్బహు దేయఞ్చ నోఽస్తు।అన్నంచ నో బహు భవేదతిథీగ్‌శ్చ లభేమహి।యాచితారశ్చ నస్సన్తు మాచ యాచిష్మ కంచన" ఇతిఉపవీతీ ప్రార్థ్య.

"దాతారో వ్యో ఽభివర్ధన్తాం వేదా స్సన్తతి రేవ వః। శ్రద్ధా చ వ్యో మా వ్యపగా ద్బహు దేయం చఽవ్యోస్తు॥ అన్నం చ వ్యో బహు భవేదతిథీగ్‌oశ్చ లభధ్వం॥ యాచితారశ్చ వ స్సన్తు మా చ యాచధ్వం కఞ్చన॥" ఇతిప్రత్యుక్తేప్రాచీనావీతీ—అధోముఖముత్తానంకృత్వా- "నమో వః పితరో రసాయ నమోవః పితర శ్శుష్మాయ నమోవః పితరో జీవాయ నమోవః పితర స్స్వధాయై నమోవః పితరో మన్యవే నమోవః

పితరో ఘోరాయపితరో నమోవ్రో యఏతస్మిన్ లోకేస్థ యుష్మాగ్ంస్తేఽ
ను యేఽస్మిన్లోకే మాం స్తేఽను యఏతస్మిన్లోకే స్థ యూయం తేషాం
వసిష్ఠా భూయాస్త యేఽస్మిన్లోకేఽహం తేషాం వసిష్ఠో భూయాసం॥"
"స్వాదుషగ్ంసదఃపితరో వయోధాః కృచ్ఛ్రేశ్రిత శ్శక్తీవన్తో గభీరాః,చిత్ర
సేనా ఇషుబలా అమృధ్రా స్సతోవీరా ఉరవో వ్రాతసాహాః, బ్రాహ్మ
ణాసః పితర స్సోమ్యాస శ్శివే నోద్యావాపృథివీ అనేహసా, పూషా నః
పాతు దురితా దృతావృధో రక్షా మాకిర్నో అఘశగ్ంస ఈశత, సుప
ర్ణం వస్తే మృగో అస్యా దన్తో గోభి స్సన్నద్ధా పతతి ప్రసూతా, యత్రా
నర స్సంచ విచద్రవ న్తి తత్రాస్మభ్య మిషవ శర్మ యగ్ంసన్, అష్టా
వష్టా వన్యేషు ధిష్ణియేషూపదధాత్యష్టాశఫాః పశవఃపశూనేవావరున్ధేష
ణ్మార్జాలీయే షడ్వాఋతవ ఋతవః ఖలువై దేవాఃపితరఋతూనేవదేవాన్
పితౄన్ప్రీణాతి"ఇత్యుపస్థాయ ఉపవీతీప్రదక్షిణీకృత్య, ప్రణమ్య,ఉత్థాయ,
"అగ్నిరాయుష్మాన్సవనస్పతిభి రాయుష్మాన్ తేనత్వాఽఽయుషాఽఽయు
ష్మన్తంకరోమి సోమ ఆయుష్మాన్ సఓషధీభిరాయుష్మాన్ తేనత్వాఽఽయు
షాఽఽయుష్మన్తంకరోమి యజ్ఞఆయుష్మాన్ సదక్షిణాభిరాయుష్మాన్ తే
నత్వాఽఽయుషాఽఽయుష్మంతంకరోమి బ్రహ్మాయుష్మత్తద్బ్రాహ్మణైరా
యుష్మత్తేనత్వాఽఽయుషాఽఽయుష్మన్తం కరోమి దేవా ఆయుష్మన్త
స్తేఽమృతేనా యుష్మన్త స్తేనత్వాఽఽయుషాఽఽయుష్మన్తంకరోమి పిత
రఆయుష్మన్త స్తే స్వధయాఽఽయుష్మన్త స్తేన త్వాఽఽయుషాఽఽయు
ష్మన్తఙ్కరోమి" ఇతి ఆశీర్వచనే కృతే.శ్రీపాదతీర్థం గృహీత్వా దక్షిణాభి
స్సమ్పూజ్య,

"ధన్యా వయం భవత్పాదరజఃపూత మిదం గృహం। అనుగ్రహ
శ్చ యుష్మాభిః కృతోఽస్మాసు దయాళుభిః। పత్రశాకాది దానేన క్లేశితా
యూయ మీదృశాః। తత్క్లేశజాతం చిత్తేషు విస్మృత్య క్షన్తు మర్హథ।
మన్త్రహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం ద్విజోత్తమాః। శ్రాద్ధం సమ్పూ

ర్ణతాం యాతు ప్రసాదా ద్భవతామ్మమ, అద్యమే సఫలం జన్మ భవత్పాదాబ్జవందనాత్, అద్యమే వంశజా స్సర్వే యాతా వోఽనుగ్రహాద్దివం" ఇత్యుపచారా నుక్త్వా పాదానిపీడ్య.

"వాజేవాజే అవతవాజినోనోధనేషు విప్రా అమృతా ఋతజ్ఞాః, అస్యమధ్వః పిబత మాదయధ్వం తృప్తాయాతపథిభిర్దేవయానైః" ఇతిప్రతిబ్రాహ్మణముక్త్వా-అథదర్భాన్వారంభణేన ప్రాచీనావీతీ "ఉత్తిష్ఠతపితృపితామహ ప్రపితామహాః" ఉపవీతీ-"ఉత్తిష్ఠత విశ్వేదేవాః"-"ఉత్తిష్ఠవిష్ణో" ఇతి విసృజ్య - ప్రణమ్య ఆసీమాన్త మనువ్రజ్య ప్రదక్షిణీకృత్య ఆగచ్ఛేత్-విసృష్టాశ్చబ్రాహ్మణాః "వామదేవాయ"ఇతి మన్త్రం జపేయుః.

అథ అగ్నేఃపశ్చాత్ ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ అస్యాం పుణ్యతిథౌ "గోత్రస్య శ్రాద్ధాన్తే శ్రాద్ధీయ పిణ్డప్రదానం కరిష్యే"ఇతిసంకల్ప్య - మధుసర్పిస్తిలయుతాన్ పిణ్డాన్ షడానీయ, పుష్పధూపాదిభిరభ్యర్చ్య- ద్వేధా దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య, "మార్జయన్తాం మమపితరః మార్జయన్తాంమమపితామహాః మార్జయన్తాం మమప్రపితామహాః" ఇతిక్రమేణ పూర్వేషు "మార్జయన్తాంమమమాతరః మార్జయన్తాం మమపితామహ్యః మార్జయన్తాం మమప్రపితామహ్యః" ఇతి క్రమేణఅపరేషు, సతిలాపః పితృతీర్థేన త్రిః దక్షిణాపవర్గం నినీయ, పూర్వేషు "ఏతత్తేతత అముకగోత్రనారాయణశర్మన్"ఇత్యాదినాఅవాచీనపాణిః పిణ్డందత్వా "యేచత్వామను"ఇతి పిణ్డమూలేలేపంనిమృజ్య,ఏవంపితామహప్రపితామహయోరపిదత్వా అపరేషు "ఏతత్తేమమమాతః లక్ష్మీదే""యాశ్చత్వామను" ఇతి పూర్వవద్దత్వా,పితామహీ ప్రపితామహ్యోరపిదత్వా,గన్ధపుష్పధూపదీపాదిభిరభ్యర్చ్య,భక్ష్యభోజ్యఫలాదికంపక్వాపక్వం సర్వం అనివేదనే తద్భోజన నిషేధా త్పిండ దేవతాభ్యో నివేద్య, పిండపాత్రే తిలోదక మభిపూర్య, తేన "మార్జయన్తాంమమపితరః" ఇత్యాదిక్రమేణత్రిఃపూర్వవన్నినీయ, ఉత్థాయ "యేచవోఽత్ర యేచాస్మాస్వాశగంసన్తే"ఇతిపితృపిణ్డాన్"యాశ్చవోఽత్రయాశ్చాస్మాస్వాశగంసన్తే"

ఇతిమాతృపిణ్డాన్ "తేచవహన్తాం" ఇతిపితృపిండాన్, "తాశ్చవహన్తాం" ఇతిమాతృపిణ్డాన్ "తృప్యన్తుభవన్తస్తృప్యన్తుభవత్యః"ఇతియథాక్రమం, "తృప్యతతృప్యతతృప్యత"ఇతి ఉభయాంశ్చోపస్థాయ "పితాపితామహశ్చైవ తథైవప్రపితామహః। తృప్తిం ప్రయాన్తు పిణ్డేన మయాదత్తేన భూతలే॥"ఇత్యుక్త్వా సవ్యంజానావాచ్య "పుత్రాన్పౌత్రానభితర్పయన్తీరాపోమధుమతీరిమాః। స్వధాంపితృభ్యోఅమృతం దుహానా ఆపోదేవీరుభయాగ్ంస్తర్పయన్తు" ఇతిసతిలోదపాత్రేణ సవ్యోత్తరాభ్యాం పాణిభ్యాం పితృతీర్థేనాప్రదక్షిణం అవిచ్ఛిన్నాభిరద్భిఃపరిషిచ్య, హోమార్థాని పిణ్డార్థానిచపాత్రాణిన్యుబ్జ్య, *"తృప్యతతృప్యతతృప్యత"ఇతిత్రిరనవానమానత్రిః ప్రోక్ష్య, పాత్రాణి చ ద్వంద్వ మభ్యుదాహృత్య, సర్వస్మాదన్నాత్కించిత్కించి దాదాయ, ఉపవీతీ "ప్రాణేనివిష్టోమృతంజుహోమిబ్రహ్మణిమ ఆత్మామృతత్వాయ" ఇతిగ్రాసావరార్థ్యం ప్రాశ్యాచమ్య, పుత్ర కామనాయాం మధ్యమపిణ్డం "ఆధత్త పితరోగర్భం కుమారంపుష్కరస్రజం" ఇతిమన్త్రేణ అరోగిణ్యై పుత్రజననయోగ్యాయైదద్యాత్; అప్సువాప్రక్షిపేత్. ఏవం శ్రాద్ధం కృత్వా ఉక్త నియమాదియుక్తః స్థిత్వా, పరేద్యుః శ్రాద్ధాంగ తర్పణమపి కుర్యాత్.

ఇతి పార్వణశ్రాద్ధప్రయోగః.

శ్రీమతేనిగమాన్తమహాదేశికాయనమః.

———

అథప్రాయశ్చిత్తం.

శ్రాద్ధనిమన్త్రితౌ,భోజనకాలే పరస్పరస్పర్శేపాత్రస్థమన్నం భుక్త్వా భోజనాన్తే అష్టశతగాయత్రీజపంకుర్యాతాం-భోజనకాలేఅన్యోచ్ఛిష్టలేప

* తృప్యతేతినవకృత్వోవా ఆవర్తనీయమ్.

నస్పర్శేనస్పృష్టప్రదేశమన్యేనపాణినాప్రక్షాళ్య,భోజనాన్తేస్నాత్వా,గాయ
త్రీం త్రిశతంజపేత్ -పాత్రేఅన్యోచ్ఛిష్టపతనే తత్పాత్రం పాణినాఽస్పృ
ష్ట్వాస్థేయమితి నియుజ్య,పాత్రమ్పరిహృత్య భూమింసమనులిప్య,అన్యత్పా
త్రం నిధాయ సర్వమన్నంపరివిష్య పరిషిచ్య తంబ్రాహ్మణంభోజయేత్ -
పాత్రాణాంపాత్రయోర్వా పరస్పరజలసేకాద్యుచ్ఛిష్టసంస్పర్శే స్పృష్టపా
త్రం విసృజ్య భూశుద్ధింకృత్వా పూర్వవత్పాత్రాన్తరయోః పాత్రాన్తరే
షువా సర్వంపరివిష్య పరిషిచ్య ద్వా బహూన్వాభోజయేత్. అత్రభోక్తు
రుచ్ఛిష్టసంస్పర్శేతు హస్తంక్షాళయిత్వాభోజయేత్. భోక్తా భోజనాన్తే
త్రిశతంగాయత్రీంజపేత్. తదనన్తరందక్షిణాతామ్బూలాదిక్రియా-భోజన
మధ్యేపితృస్థానీయస్య దేవస్థానీయస్యవా భోక్తుర్విణ్మూత్రోత్సర్గే కర్తా తద్ది
నే ఉపోష్యపరేద్యుః శ్రాద్ధంకుర్యాత్.

ఇతి ప్రాయశ్చిత్తం.

